

Lillesand kommune

LILLESAND KOMMUNE

Budsjett og økonomiplan Kommuneplanens handlingsdel 2021-2024

Behandles av bystyret den 9. desember 2020

Foto: Iain Forbes

Rådmannens forslag til budsjett 2021 og økonomiplan for 2021-2024

Budsjett og økonomiplan er et av kommunens viktigste arbeidsdokument for perioden 2021 - 2024 og bygger på

- gjeldende økonomiplan 2020 - 2023
- Kommuneplanen 2018 -2020 inklusiv FN's bærekraftsmål
- Kommunal planstrategi
- prioriteringer gjennom politiske vedtak for øvrig

Det overordnede målet med dokumentet er å sørge for at kommunen har en sunn økonomi som sikrer innbyggerne et godt og mangfoldig tjenestetilbud, ikke bare i 2021, men også i fremtiden.

En forsvarlig langsiktig økonomisk utvikling understøttes ved ny kommunelovs krav til at kommunestyret skal vedta mål for den økonomiske utviklingen og lokale handlingsregler. Sak om finansielle måltall for Lillesand kommune legges fram for bystyret i møte 2. desember.

Foreliggende forslag til budsjett for 2021 utgjør 951 mill. kroner i brutto driftsinntekter. Planlagte kommunale investeringer utgjør 658 mill. kroner i kommende økonomiplanperiode. Avgiftsfinansierte investeringer (vann og avløp) beløper seg til 243 mill. kroner.

Lillesand kommune har levert gode tjenester til innbyggerne i 2020. Dette vil vi klare også i årene som kommer. Men det forutsetter en fortsatt dreining av tjenestene – og mer radikale grep enn vi tidligere har foretatt. Administrasjonen er i ferd med å gjennomføre analyser av ressursbruk, med tanke på å finne måter å drifte tjenestene mer effektivt på. Utfordringene er komplekse og lar seg sjelden løse av én tjeneste alene, men krever samordnet innsats på tvers i organisasjonen. Målet er at utfordringene fanges opp tidligere enn i dag og søkes løst ved at folk (både innbyggere og ansatte i kommunen) setter seg sammen (på tvers av fag og organisatoriske grenser) for å løse dem. Dette krever årvåkenhet, i de kommunale tjenestene, men ikke minst i lokalsamfunnet. Det krever også at kommunen tenker helhetlig om vår ressursbruk. Investering ett sted kan føre til gevinst et annet. Denne sammenhengen må vi tydeliggjøre. For å ivareta dette arbeidet på strukturert og målrettet måte, har administrasjonen på oppdrag fra bystyret etablert prosjektet, «Lillesand 2024». Prosjektet er nærmere omtalt i budsjettdokumentet.

Covid 19-pandemien vil prege 2021 også, både i tjenestenes utøvelse og i ressursbruken. Vi må regne med at den beredskapen kommunen har bygget i 2020 vil måtte vare langt ut i 2021, om ikke gjennom hele året. Det er en risiko for at viktige utviklings- og innovasjonsprosesser blir forsinket av dette – men det er også mulig at pandemien også faktisk fører til utvikling og innovasjon på enkelte områder, bla gjennom økt digitalisering. Administrasjonen legger opp til at staten fullt ut kompenserer for økte kommunale utgifter som et resultat av Covid 19 - pandemien.

Økonomiske utfordringer

Rådmannen vil spesielt løfte følgende økonomiske utfordringer:

- Økte finans- og FDV-kostnader som følge av høyt investeringsnivå
- Bortfall av inntekter når SIO-prosjektet utgår i 2022
- Økende andel eldre i befolkningen
- Reduksjon i antall barn 1-5 år

- Reduksjon i antall barn 6-12 år
- Sikre tilgang på arbeidskraft
- Sikre økt økonomisk handlingsrom

Utfordringene er store allerede fra 2021, men blir spesielt store mot slutten av økonomiplanperioden og vil forsterkes i årene etter 2024. For å sikre fremtidig økonomisk bærekraft for kommunen og tilfredsstillende tjenester for innbyggerne, vil det derfor være behov for innovasjon, omstilling og effektivisering.

Budsjett og økonomiplan 2021-2024 går med underskudd i 2021, 2023 og 2024 i form av negative netto driftsresultat. Ved å tilføre driften midler fra disposisjonsfondet oppnås det balanse. Gjennomsnittlig nivå på «netto driftsresultat» er i perioden på -0,7 %. Nivået er betydelig lavere enn anbefalingene for en sunn kommuneøkonomi. I de to siste årene i perioden er negativt netto driftsresultatet hhv. -1,9 % og -0,5 %. Noe av årsakene til de store negative resultatene i 2023 og 2024 er avslutningen av SIO-prosjektet. Som kjent varslet rådmannen om dette i desember 2019 og bystyret vedtok forslaget om å iverksette et omstillingsarbeid («Lillesand 2024») for å se på hvordan kommunen kan møte disse utfordringene.

Oppfølging av kommuneplanen og videreføring av driftsnivået

Rådmannen er bekymret over det høye investeringsnivået og hva det betyr for kommunens økonomiske utvikling. I kommende økonomiplanperiode blir det nødvendig i større grad å målrette innsatsen i tråd med kommuneplanens samfunnsdel; særlig satsingen på barn og unge, samt å ivareta tjenestebehovet for en stadig økning i den eldre del av befolkning i årene som kommer. Økonomiplanen gir fortsatt rom for målrettet innsats innen flere av kommuneplanens mål og strategier for de tre hovedsatsingsområdene.

Identitet og bærekraftig utvikling

Vi ønsker å sette søkelyset på og forsterke Lillesands identitet; det historiske bysentrum, kysten, Blindleia, uthavnene og omkringliggende heier. Ved å videreutvikle Lillesand som bysentrum og ta vare på kommunens unike kvaliteter skaper vi grunnlag for videre vekst, stolthet og tilhørighet til egen kommune.

Folkehelse, livsmestring og tilhørighet

Innbyggerne skal oppleve livsmestring, trygghet og fellesskap. Dette er viktige grunnpilarer for hvordan kommunen skal levere tjenester til kommunens innbyggere. Vi skal være en kommune med gode bo- og oppvekstvilkår for alle.

Organisasjon for fremtiden

Lillesand kommune er til for innbyggerne. For å løse fremtidens utfordringer og sikre godt omdømme må vi ha en organisasjon som er innovativ, opptatt av forbedring og har kompetente medarbeidere som opplever mestring og utfører arbeid til nytte for innbyggerne.

I økonomiplanen synliggjøres hvordan organisasjonen jobber med oppfølging av kommuneplanen.

Utbygging på LUS, nye gymsaler, ferdigstilling av turnhall er en betydelig satsing på barn og unge og bygger opp under «folkehelse, livsmestring og tilhørighet». SIO (Statlig finansierte omsorgstjenester) medfører at kommunen har omsorgstjenester med høy kvalitet.

Helårs gågate er et viktig tiltak innen satsingsområdet «identitet og bærekraftig utvikling».

I tillegg er det en betydelig satsing på videre utbygging av kommunens vann- og avløpssystem. Kommunen skal utarbeide klima, miljø og energiplan. På denne måten styrker vi kompetansen innen klima- og miljøproblematikk, og bidrar til et større klimaansvar.

En effektiv, innovativ og robust «organisasjon for framtiden» er avgjørende for at vi skal møte de økonomiske utfordringene og samtidig levere gode tjenester. For å sikre dette jobbes det målrettet med internkontroll, kvalitetssystem, lederutvikling, opplæring av enhetsledere og innføring av heltidskultur.

For å lykkes i endringene, må det arbeides kontinuerlig med kapasitet, kvalitet, kompetanse, kommunikasjon og en helsefremmende kultur. Kompetente, trygge og utviklingsorienterte ledere og medarbeidere er avgjørende i dette arbeidet. En annen suksessfaktor er et åpent, respektfullt og godt samarbeid med organisasjonene. For å lykkes vil også samarbeidet med det politiske nivået være helt avgjørende.

Takk til engasjerte ledere og medarbeidere

Våre ledere og ansatte har stått i krevende situasjon siden 12. mars 2020. Covid 19 – pandemien har berørt alle, og jeg er dypt imponert over hvordan kommuneorganisasjonen på kort tid har tilpasset seg og sørget for alternativ drift og tilpasninger av mange tjenester til lokalbefolkningen. Jeg opplever også at kommunens innbyggere har hatt tillit til ledere og ansatte, ift hvordan beredskapen har vært håndtert så langt. Jeg er imponert over hvordan medarbeiderne i hele organisasjonen har håndtert alt dette. Engasjementet er stort, og sammen skal vi løse utfordringene i tida som kommer!

Tusen takk.
Geir Jenssen
Fungerende rådmann

<u>RÅDMANNENS FORORD</u>	3
<u>INNHALDSFORTEGNELSE</u>	6
<u>SAMMENDRAG</u>	9
<u>RISIKO- OG SÅRBARHETSANALYSE</u>	20
<u>KOMMUNEPLANENS MÅL OG STRATEGIER OG TILHØRENDE TILTAK</u>	23
<u>BEFOLKNINGSUTVIKLINGEN</u>	39
<u>ORGANISERING OG BEMANNING</u>	46
<u>INNOVASJON, OMSTILLING OG EFFEKTIVISERING</u>	50
<u>PREMISSER FOR BUDSJETTET</u>	52
<u>DRIFT – OVERORDNET NIVÅ</u>	60
<u>BUDSJETT FORDELT PÅ TJENESTENE</u>	69
<u>ØKONOMISK OVERSIKT – INVESTERING</u>	70
<u>DRIFT AV TJENESTENE – RAMMEOMRÅDENE</u>	71
<u>RAMMEOMRÅDE 0 OG 1 FORDELINGSUTGIFTER</u>	71
<u>RAMMEOMRÅDE 2 FOLKEVALGTE</u>	72
<u>RAMMEOMRÅDE 3 RÅDMANNENS STAB</u>	73
<u>RAMMEOMRÅDE 4 HELSE OG KULTUR</u>	79
<u>RAMMEOMRÅDE 5 SKOLE</u>	100
<u>RAMMEOMRÅDE 6 BARNEHAGE</u>	113
<u>RAMMEOMRÅDE 7 - 9 SEKTOR FOR TEKNISKE TJENESTER INKL. VA OG HAVN</u> ..	121
<u>OM INVESTERINGSPROSJEKTENE</u>	128

TABELLOVERSIKT

TABELL 1 OBLIGATORISKE OVERSIKTER	12
TABELL 2 FINANSIELLE MÅLTALL	12
TABELL 3 NØKKELTALL	13
TABELL 4 BEFOLKNINGSUTVIKLING 2010-2019	39
TABELL 5 BEFOLKNING FORDELT PÅ ALDERSGRUPPER 01.07.2019 OG 01.07.2020	40
TABELL 6 BEFOLKNINGSFRAMSKRIVNING PR 1.1. FORDELT PÅ ALDERSGRUPPER (KILDE: SSB – MMMM-ALTERNATIVET)	41
TABELL 7 FREMSKREVET, PROSENTVIS VEKST I FORHOLD TIL FAKTISKE 2020-TALL FOR ULIKE ALDERSGRUPPER, 2020-2050 (KILDE: SSB)	41
TABELL 8 ENDRING I DEMOGRAFIKOSTNADER 2020-2040. KILDER. KS OG SSB	45
TABELL 9 OVERSIKT OVER LÆRLINGER MED ORDINÆR LÆREKONTRAKT PR. 15.10.20:	49
TABELL 10 INNSPARINGSKRAV	51
TABELL 11 VEKST I FRIE INNTEKTER	52
TABELL 12 VIRKNING FOR LILLESAND KOMMUNE	53
TABELL 13 KORREKSJONER I RAMMETILSKUDET 2021	54
TABELL 14 KOSTNADSNØKLER I UTGIFTSUTJEVNINGEN I RAMMETILSKUDET FOR 2021	54
TABELL 15 ØKONOMISK OVERSIKT DRIFT ETTER BUDSJETT- OG REGNSKAPSFORSKRIFTENS § 5-6	60
TABELL 16 BEVILGNINGSOVERSIKT DRIFT ETTER BUDSJETT- OG REGNSKAPSFORSKRIFTENS § 5-4 FØRSTE LEDD	61
TABELL 17 OVERSIKT OVER EIENDOMSSKATT PR 21.10.20	63
TABELL 18 NØKKELENDIKATORER GJELD	65
TABELL 19 GJELDSUTVIKLING (TALL I HELE 1 000)	66
TABELL 20 FONDSUTVIKLING	68
TABELL 21 SPESIFIKASJON AV LINJE 6 SUM BEVILGNINGER DRIFT PR RAMMEOMRÅDE I TABELL § 5-4. BEVILGNINGSOVERSIKTER – DRIFT	69
TABELL 22 BEVILGNINGSOVERSIKT INVESTERING ETTER BUDSJETT- OG REGNSKAPSFORSKRIFTENS § 5-5 FØRSTE LEDD	70
TABELL 23 RAMMEOMRÅDE FORDELINGSUTGIFTER	71
TABELL 24 RAMMEOMRÅDE FOLKEVALGTE	72
TABELL 25 RAMMEOMRÅDE RÅDMANNENS STAB	73
TABELL 26 ENDRINGER ADMINISTRASJON	73
TABELL 27 KOSTRA OVERSIKT ADMINISTRASJON OG STYRING	78
TABELL 28 RAMMEOMRÅDE HELSE OG KULTUR	79
TABELL 29 ENDRINGER HELSE OG KULTUR	79
TABELL 30 KOSTRA OVERSIKT KULTUR	84
TABELL 31 KOSTRA OVERSIKT HELSE OG OMSORG	87
TABELL 32 KOSTRA OVERSIKT RUS OG PSYKIATRI	94
TABELL 33 KOSTRA OVERSIKT SOSIALE TJENESTER	96
TABELL 34 ENDRING BARNEVERN	97
TABELL 35 KOSTRA OVERSIKT BARNEVERN	98
TABELL 36 KOSTRA OVERSIKT KIRKE	99
TABELL 37 RAMMEOMRÅDE SKOLE	100
TABELL 38 ENDRINGER SKOLE	100
TABELL 39 PP-TJENESTEN	104
TABELL 40 KULTURSKOLEN BLINK	104
TABELL 41 KOSTRA OVERSIKT GRUNNSKOLE	112
TABELL 42 RAMMEOMRÅDE BARNEHAGE	113
TABELL 43 ENDRINGER BARNEHAGE	113
TABELL 44 SOESIALPEDAGOGISK TEAM	114
TABELL 45 KOSTRA OVERSIKT BARNEHAGE	119
TABELL 46 RAMMEOMRÅDE FOR TEKNISKE TJENESTER INKL. VA OG HAVN	121
TABELL 47 ENDRINGER TEKNISK 7-9	121
TABELL 48 KOSTRA OVERSIKT FYSISK PLANLEGGING MM	124
TABELL 49 KOSTRA OVERSIKT SAMFERDSEL	126
TABELL 50 PROSJEKTER MED EKSTERN FINANSIERING	128
TABELL 51 INVESTERINGSPROSJEKTER	129
TABELL 52 INVESTERING HAVN	130
TABELL 53 INVESTERING IKT	131
TABELL 54 DRIFTSKONSEKVENSER NYE BOLIGER PSYKIATRI/RUS	132
TABELL 55 INVESTERING BYGG	133
TABELL 56 DRIFTSKONSEKVENSER GYMSAL BORKEDALEN	134
TABELL 57 DRIFTSKONSEKVENSER GYMSAL TINGSAKER	134
TABELL 58 DRIFTSKONSEKVENSER SKOLER SENTRUM	135
TABELL 59 DRIFTSKONSEKVENSER NY TURNHALL	136
TABELL 60 INVESTERING VANN OG AVLØP	137
TABELL 61 INVESTERINGSPROSJEKTER KOMMUNALTEKNIKK	139

FIGUROVERSIKT

FIGUR 1 NETTO DRIFTSRESULTAT (KILDE SSB)	13
FIGUR 2 LANGSIKTIG GJELD EKSKL. PENSJONSFORPLIKTELSER I PROSENT AV BRUTTO DRIFTSINNTEKTER (PROSENT).....	14
FIGUR 3 DISPOSISJONSFOND	15
FIGUR 4 ÅRETS MINDREFORBRUK I DRIFTSREGNSKAPET I PROSENT AV BRUTTO DRIFTSINNTEKTER	15
FIGUR 5 ARBEIDSKAPITAL EX. PREMIEAVVIK I PROSENT AV BRUTTO DRIFTSINNTEKTER (PROSENT)	16
FIGUR 6 NETTO RENTEESPONERING I PROSENT AV BRUTTO DRIFTSINNTEKTER (PROSENT)	17
FIGUR 7 BRUTTO INVESTERINGSUTGIFTER I PROSENT AV BRUTTO DRIFTSINNTEKTER (PROSENT)	18
FIGUR 8 BEFOLKNINGSPROGNOSER 2016-2018-2020	40
FIGUR 9 FREMSKREVET, PROSENTVIS VEKST I FORHOLD TIL 2020-TALL FOR ULIKE ALDERSGRUPPER, 2020-2050 (KILDE: SSB)	42
FIGUR 10 FORSØRGERBYRDE LILLESAND	44
FIGUR 11 INNSTEKSTUTJEVNING SKATT	62
FIGUR 12 RENTEUTVIKLING	65
FIGUR 13 UTVIKLING RENTER OG AVDRAG.....	66
FIGUR 14 FORDELING FAST LÅN OG FLYTENDE LÅN.....	67
FIGUR 15 GJELDSUTVIKLING	67

Hovedpunkter i rådmannens budsjettforslag:

- De frie inntektene fra skatt og rammetilskudd økes i tråd med forutsetningene i statsbudsjettet, korrigert for en annen sammensetning av befolkningsveksten i Lillesand kommune enn landsgjennomsnittet.
- I 2021 rammes kommunen av flere forhold som svekker kommunens økonomi. Tilskuddet til private barnehager er beregnet til å øke med 11,5 mill. kr. sammenliknet med 2020. Videre vil utbyttet fra Agder Energi reduseres med 8,5 mill. kr. i 2021. I 2022 legger rådmannen til grunn at tilskuddet til private barnehage reduseres tilsvarende og at utbytte fra Agder Energi økes opp igjen. Videre reduseres integreringstilskuddet til bosetting av flyktninger i hele perioden, mens rente- og avdragsutgiftene øker betydelig allerede fra 2021.
- Det er knyttet usikkerhet til de økonomiske konsekvensene av SIO-prosjektet etter 2022. Sektor for skole og barnehage og helse og kultur kompenseres delvis for endring i demografiutgifter. Det legges opp til at grunnskolen får tildelt ressurser med utgangspunkt i elevtallsveksten. Barnehagene får i utgangspunktet reduserte rammer som følge av nedgangen i antall barn i aldersgruppen 1-5 år, men på grunn av økning av tilskuddssatser til private barnehager øker rammen til sektoren.
- Som følge av økt tilskudd til de private barnehagene, økte renter og avdrag, redusert utbytte og integreringstilskudd har rådmannen lagt inn et innsparingskrav på 18 mill. kr. Dette kommer i tillegg til bystyrets vedtak for gjeldene økonomiplan om en generell effektivisering av kommunens virksomhet på 0,5 % i pr. år i perioden 2020-2023, samt pålegg om mer produktivitet. Allerede vedtatte krav om effektivisering utgjør hhv. 3,2 mill. kr. i 2021, 6,6 mill. kr. i 2022 og 11,4 mill. kr. i 2023.

Ideelt sett burde nedtrekket vært sett i sammenheng med omstillingsprosjektet «Lillesand 2024», men for å unngå et stort negativt netto driftsresultat i 2021 har det vært nødvendig å redusere driftsrammene som et pro rata kutt på alle enheter. Rådmannen vil vurdere fordelingen på nytt som en del av «Lillesand 2024».

- Det legges fortsatt opp til et høyt investeringsnivå, men nivået er redusert særlig i slutten av perioden. Som følge av befolkningsutviklingen og redusert elevtallsvekst har rådmannen redusert skoleinvesteringer med om lag 77 mill. kr. Det ligger fortsatt inne 100 mill. kr. til å oppgradere sentrumsskole. En del prosjekter er forsinket og er blitt justert i henhold til nye fremdriftsplaner.
- Utgifter til renter og avdrag (finanskostnader) økes som konsekvens av økte investeringer de neste årene. Finanskostnadene øker fra 80 mill. kr. i 2020 til 88 mill. kr. i 2021. I 2024 utgjør renter og avdrag om lag 99 mill. kr. Det er lagt inn midler til økte forvaltnings-, drifts- og vedlikeholdskostnader som følge av nye bygg.
- Ut fra en totalvurdering ser rådmannen seg nødt til å foreslå at skattesatsen for eiendomsskatten økes med 1 promille, noe som gir økte inntekter på 10 mill. kr. Siden vi antar at utbytte fra Agder Energi øker igjen i 2021, og at tilskuddet til private barnehager reduseres, foreslås det at promillesatsen igjen reduseres i 2022. Som i 2020 er det for 2021 lagt inn et bunnfradrag for bolig og fritidseiendom på 600.000 kr. I 2021 vil rådmannen legge frem en sak om innretning av eiendomsskatten fra 2024.
- Selv med økte inntekter fra eiendomsskatt i 2021, videreføring av innsparingskrav og ytterligere kutt på 18 mill. kr. har det ikke lyktes å oppnå positivt netto driftsresultat i 2021. I

2021 må kommunen bruke 3,3 mill. kr. av disposisjonsfond. Med unntak av 2022 må kommunen også i resten av økonomiplanperioden bruke av disposisjonsfond og bundne driftsfond for å saldere budsjettet. Det er utfordrende å legge frem en økonomiplan for perioden 2021-2024 med så svake netto driftsresultat. Nivået er betydelig lavere enn anbefalingene for en sunn kommuneøkonomi. I forbindelse med Lillesand 2024 bør det være en klar målsetting å oppnå et netto driftsresultat på 0,5 % i slutten av perioden.

PRINSIPPER

Kommuneloven med tilhørende forskrifter gir føringer for utarbeidelse og innhold i årsbudsjett og økonomiplan.

Ny kommuneplan ble vedtatt 05.12.2018, og angir økonomiske resultatmål: «Vi sikrer økonomisk handlefrihet gjennom en god økonomisk planlegging og styring, og begrenset vekst i kommunens lånegjeld». Dette målet utdypes i økonomiplanen som er kommuneplanens handlingsdel, og viser konsekvensene av kommuneplanen omsatt i inntekter og utgifter. Økonomiplanen omfatter hele kommunens virksomhet de neste fire årene; både på drifts- og investeringssiden. Årsbudsjett for 2021 tilsvarer økonomiplanens år 1. Rådmannen ønsker en sterkere kobling mellom kommuneplanens mål og strategier, og tiltak i økonomiplanen. I økonomiplanen omtales mål og strategier i den nye kommuneplanen, og tiltak som utføres eller planlegges gjennomført i økonomiplanperioden.

Rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan for 2021-2024, bygger på forutsetninger og prioriteringer som framgår av regjeringens forslag til statsbudsjett 2021, gjeldende kommuneplan (herunder kommunedelplaner), samt vedtak i politiske organer. I forhold til vedtatt økonomiplan for 2020-2023 er det gjort endringer som følge av nye rammebetingelser, oppdaterte befolkningsprognoser, justerte investeringsbehov og andre endrede forutsetninger.

Rådmannen minner om at regjeringens forslag til statsbudsjett for 2021 ikke er endelig vedtatt og det kan komme endringer som følge av Stortingets behandling av statsbudsjettet.

Krav til kommunenes økonomiforvaltning

Fra og med budsjettåret 2020 er det den nye kommuneloven som gjelder for økonomiforvaltningen i kommunene.

Formålet med loven er å fremme det kommunale og fylkeskommunale selvstyret og legge nødvendige rammer for det. Loven legger til rette for det lokale folkestyret og et sterkt og representativt lokaldemokrati med aktiv innbyggerdeltakelse. Kommuner skal yte tjenester, drive samfunnsutvikling og myndighetsutøvelse til beste for innbyggerne. Videre skal loven bidra til at kommuner og fylkeskommuner er effektive, tillitsskapende og bærekraftige.

Den nye kommuneloven setter noen grunnleggende krav til økonomiforvaltningen:

- Kommuner skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivarettatt over tid.
- Kommuner skal utarbeide samordnede og realistiske planer for egen virksomhet og økonomi, og for lokalsamfunnets utvikling.
- Kommuner skal forvalte finansielle midler og gjeld på en måte som ikke innebærer vesentlig finansiell risiko, blant annet slik at betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall.

I ny kommunelov stilles det krav til kommunenes økonomiforvaltning, bl.a.:

- Krav om vedtak av økonomireglement
- Krav om plikt til å fastsette finansielle måltall

- Økonomiplanen skal vise hvordan kommunale planer skal følges opp, og økonomiplanen kan inngå i kommunens handlingsplan etter plan og bygningsloven
- Samlet (konsolidert) konsernregnskap for kommunen som juridisk enhet
- Lovfestet hovedregel om at kommunens drift bare skal finansieres av løpende inntekter
- Lovfestet at det ikke adgang til å ta opp lån for å finansiere tilskudd til andre rettssubjekters investeringer – med visse unntak
- Merforbruk må dekkes inn umiddelbart så langt det finnes tilgjengelige midler (egenkapital eller overskudd)
- Nye regler for beregning av minimumsavdrag på lån, som vil kunne bety en plikt til å øke lånevdragene
- Skal fange opp kommuner med økonomisk ubalanse på et tidligere tidspunkt gjennom justering av ROBEK-ordningen.
- Lovfestet aktivitetsplikt for kommuner i ROBEK som skal bidra til at økonomien bringes tilbake i balanse.

Et grunnleggende krav i økonomiforvaltningen er at kommunene skal forvalte sin økonomi slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid. Dette er en ny og generell plikt som har karakter av å være en formålsbestemmelse. Dette kravet er ment å skulle løfte frem idealet om en mer langsiktig økonomiforvaltning, og markerer kommunestyrets ansvar for å ivareta handlingsrommet.

ORGANISERING AV BUDSJETTARBEIDET

Budsjettarbeidet starter med fremleggelsen av revidert nasjonalbudsjett for 2020 og kommuneproposisjonen for 2021 i mai 2020. Det ble avholdt budsjettseminar 10. juni med kommunens enhetsledere og tillitsvalgte. Budsjettseminar med formannskapet ble holdt 15. juni. På begge seminarene ble det varslet om økonomiske utfordringer allerede fra 2021. 1. juli sendte rådmannen ut budsjettskriv til sektorene og enhetene med rammer og effektiviseringskrav. 25. september ble det arrangert budsjettseminar for bystyrets medlemmer, hvor rammebetingelser, herunder effektiviseringskrav og utfordringer, ble drøftet.

Alle enheter har gitt innspill til budsjettet. Det har ikke vært rom for nye tiltak utover det som er politisk bestemt eller som følger endringer i demografi. Når det gjelder innsparingskravet har kommunalsjefene fordelt dette ut på enhetene som så har foretatt tilpasninger til rammene. Stab for økonomi og prosjekt har gjort beregninger på inntektssiden, lagt inn forutsetninger fra statsbudsjettet og føringer fra bystyret. Budsjettprosessen bærer preg av avvik mellom ønsker, behov og tilgjengelige ressurser. Prioriteringene i siste runde er gjort i fellesskap av rådmann og kommunalsjefer. Politikerne er blitt orientert om budsjettarbeidet gjennom orienteringer til formannskapet og bystyret. Det er avholdt informasjonsmøter med de tillitsvalgte underveis i prosessen.

Budsjettet består av en overordnet del hvor premisser og budsjetttrammer presenteres, samt en del som inneholder budsjettfordelingen ut på enhetsnivå og en nærmere presentasjon av investeringsprosjektene.

Videre inneholder budsjett og økonomiplan obligatoriske oversikter/ budsjettskjemaer:

Tabell 1 Obligatoriske oversikter

Obligatoriske oversikter	Forklaring
§ 5-4. Bevilgningsoversikter – drift	Inntektene som ikke knytter seg til bestemte formål i økonomiplanens driftsdel, driftsbudsjettet og driftsregnskapet, og disponeringen av disse inntektene
§ 5-5. Bevilgningsoversikter – investering	Utgiftene, inntektene, avsetningene og bruken av avsetninger i økonomiplanens investeringsdel, investeringsbudsjettet og investeringsregnskapet
§ 5-6. Økonomisk oversikt etter art – drift	Inntektene, utgiftene, avsetningene og bruken av avsetninger i økonomiplanens driftsdel, driftsbudsjettet og driftsregnskapet
§ 5-7. Oversikt over gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser i økonomiplanen og årsbudsjettet	Økonomiplanen og årsbudsjettet skal inneholde en oversikt over den årlige utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser i planperioden.

MÅL OG NØKKELTALL

Kommunens mål, strategier og tiltak på økonomisiden er beskrevet i kommuneplanens samfunnsdel under satsningsområdet 3: *“Organisasjon for fremtiden”*.

Mål 3.4 sier at *“Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig”* og at dette skal vi sikre bl.a. ved strategien: *«Vi sikrer bærekraftig økonomisk utvikling og handlefrihet gjennom god økonomisk planlegging og styring. Med bærekraftig økonomi mener vi et netto driftsresultat på 2 %, et disposisjonsfond på 5 % og en langsiktig gjeld utenom pensjonsforpliktelser på 120 % av brutto driftsinntekter»*.

Rådmannen fremmer en sak i desember om nye finansielle måltall i tråd med ny kommunelov:

Tabell 2 Finansielle måltall

Nøkkeltall	Mål (2020-2024)	Mål langsiktig
Netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene	0,5 %	1,75 %
Disposisjonsfond i pst. av driftsinntektene	5 %	10 %
Netto lånegjeld i pst. av driftsinntektene	150 %	120 %

I økonomiplan for 2021-2024 legges det opp til netto driftsresultat som er langt svakere enn måltallet i kommuneplanen og i forslag til finansielle måltall. Med unntak for 2022 er netto driftsresultatene negative. Nivået er betydelig lavere enn anbefalingene for en sunn kommuneøkonomi. I forbindelse med «Lillesand 2024» bør det være en klar målsetting å oppnå et netto driftsresultat på 0,5 % i slutten av perioden.

Nødvendig størrelse på disposisjonsfondet vil være avhengig av størrelsen på netto driftsresultat og investeringsnivået. Kommunen er sårbar for rentesvingninger og variasjoner i utbytteinntekter og har lave netto driftsresultat. Dette tilsier at kommunen bør ha som langsiktig mål å opparbeide seg et disposisjonsfond på 10 % av brutto driftsinntekter. I økonomiplan for 2021-2024 legges det opp til å bruke disposisjonsfondet for å dekke inn negative netto driftsresultat i 2021, 2023 og 2024. Det er kun i 2022 at det er rom for å avsette midler til å styrke disposisjonsfondet. I rådmannens forslag til økonomiplan 2021-2024 vil disposisjonsfond utgjøre om lag 3,6 % ved utgangen av 2024. Nivået er lavere enn anbefalingene for en sunn kommuneøkonomi.

Kommunen har høy lånegjeld. Rådmannen mener at en for stor del av driftsinntektene brukes til å betjene renter og avdrag. Kommunen bør redusere lånegjelden utfra dagens status. Kommunen kan redusere fremtidige planlagte investeringer eller dekke større andel av disse med driftsinntekter eller fond. Med henvisning til dagens nivå på lånegjeld anbefaler

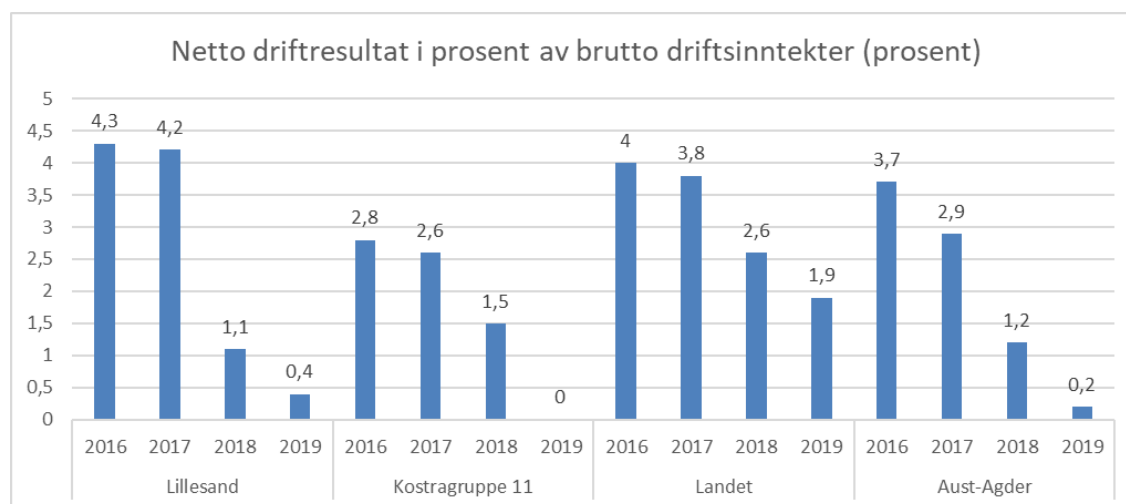
rådmannen at netto lånegjeld ikke bør overstige 150 % av brutto driftsinntekter. Det vil si om lag 1 400 mill. kr. Netto lånegjeld i forslag til økonomiplan 2021-2024 utgjør 1 614 mill. kr. i 2024. I forslag til økonomiplan 2021-2024 ligger netto lånegjeld over målet i kommuneplanen og forslag til ny finansielle måltall.

Tabell 3 Nøkkeltall

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Renter og avdrag (mill. kr.)	70,1	73,7	79,7	87,8	94,2	101,7	98,5
Renter og avdrag (% av brutto driftsinntekter)	7,6	7,7	8,5	9,2	10,0	11,1	10,8
Netto driftsresultat (mill. kr.)	9,4	-1,3	4,8	-6,5	3,2	-17,8	-4,8
Netto driftsresultat (% av brutto driftsinntekter)	1	-0,1	0,5	-0,7	0,3	-1,9	-0,5
Disposisjonsfond (mill. kr.)	31,3	37,8	44,6	41,2	47,7	33,8	33,2
Disposisjonsfond (% av brutto driftsinntekter)	3,4	4,0	4,8	4,3	5,1	3,7	3,6
Netto lånegjeld (mill. kr.)	1 232	1 250	1 374	1 453	1 606	1 601	1 614
Netto lånegjeld (% av brutto driftsinntekter)	134	131	147	153	171	175	176

Kommunetall ekskl. foretak og selskap

Netto driftsresultat

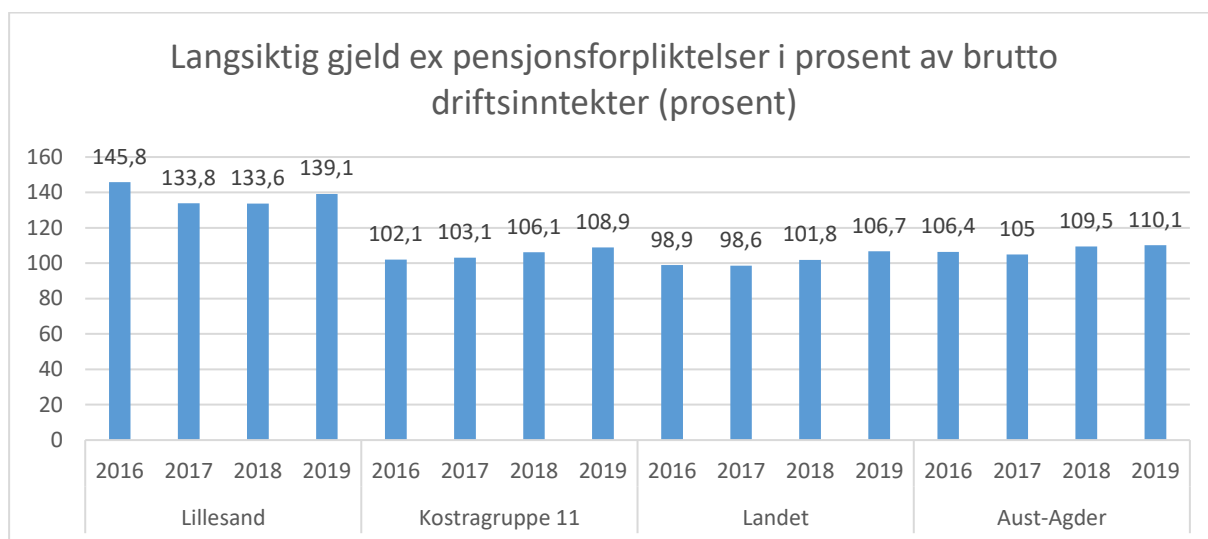

Figur 1 Netto driftsresultat (Kilde SSB)

Netto driftsresultat er en av de viktigste indikatorene for kommunenes økonomi. Netto driftsresultat var i 2016 og 2017 svært positivt for Lillesand kommune. I 2016 og 2017 lå Lillesand kommune over både gjennomsnittet for landet, Aust-Agder, og sammenlignbare kommuner i KOSTRA-gruppe 11. De gode driftsresultatene i 2016 og 2017 på over 4 % skyldes bl.a. ekstraordinære skatteinntekter. I 2018 og 2019 ligger driftsresultatet under målet på 2 % av brutto driftsinntekter. Det legges opp til et negativt netto driftsresultat i 2021 tilsvarende -0,7 % av brutto driftsinntekter.

Kommuneplanens mål om å ha et netto driftsresultat på 2,0 % av brutto driftsinntekter anses ikke som realistisk. I forbindelse med «Lillesand 2024» bør det være en klar målsetting å oppnå et netto driftsresultat på 0,5 % i slutten av perioden.

Langsiktig gjeld ekskl. pensjonsforpliktelser i prosent av brutto driftsinntekter:

Figur 2 Langsiktig gjeld ekskl. pensjonsforpliktelser i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)

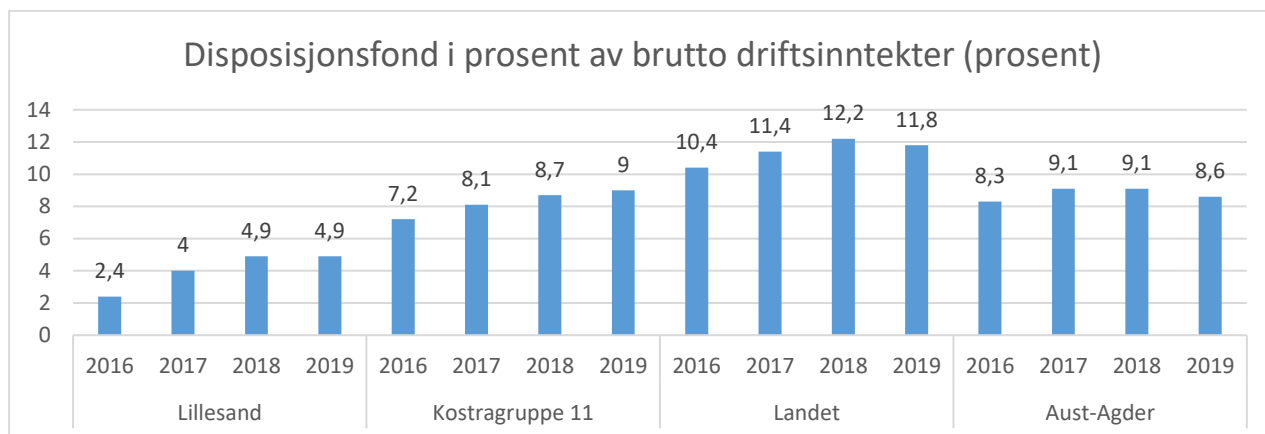
Indikatoren viser kommunens langsiktige gjeld ekskl. pensjonsforpliktelser i prosent av brutto driftsinntekter. Ordinære renter og avdrag på lån (til investeringer) finansieres av driftsinntektene og indikatoren viser langsiktig gjeldsbelastning for disse. Lån beregnet for viderefremming til andre instanser/innbyggere, såkalte formidlingsutlån, inngår også i indikatoren. Langsiktige lån har normalt lengre løpetid enn ett år.

Lillesand har en gjeldsgrad på 139 % i 2019. Dette er betydelig over KOSTRA-gruppe 11, landsgjennomsnittet og Aust-Agder fylke.

I tabell 2 Nøkkeltall, vises utviklingen i netto lånegjeld i økonomiplanen. Netto lånegjeld utgjør 147 % i 2021, stigende til 176 % i 2024. Rådmannen mener at en for stor del av driftsinntektene brukes til å betjene renter og avdrag. Kommunen bør redusere lånegjelden ut fra dagens status. Kommunen kan redusere fremtidige planlagte investeringer eller dekke større andel av disse med driftsinntekter eller fond.

Med henvisning til dagens nivå på lånegjeld anbefaler rådmannen at kommunen bør ha et mål om at netto lånegjeld ikke bør overstige 150 % av brutto driftsinntekter. Det vil si om lag 1 400 mill. kr. Netto lånegjeld i forslag til økonomiplan 2021- 2024 utgjør 1 614 mill. kr. i 2024. I forbindelse med «Lillesand 2024» bør det være en klar målsetting å redusere investeringsnivået slik at vi nærmer oss dette måltallet i slutten av perioden.

Disposisjonsfond:

Figur 3 Disposisjonsfond

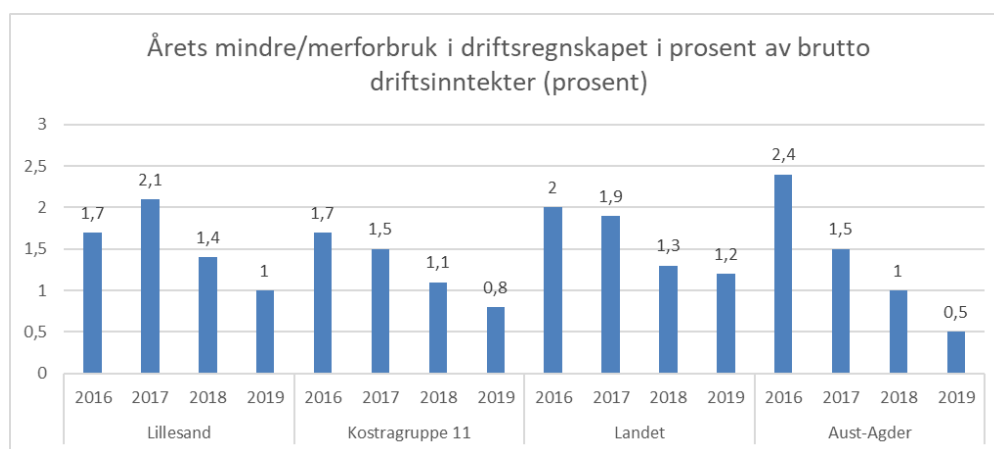
Disposisjonsfond er oppsparte midler som fritt kan benyttes til finansiering av drifts- eller investeringsutgifter, og sier derfor noe om kommunens økonomiske buffer.

Kommunens inntekter skal disponeres slik at de gir gode tjenester til innbyggerne, og det skal ikke være et mål i seg selv å ha størst mulige fond. Det er likevel svært viktig å ha midler på disposisjonsfond for å kunne ta høyde for uforutsette hendelser og svingninger i økonomien.

I 2016 utgjorde frie disposisjonsfond ca. 2,4 % av brutto driftsinntekter. Etter underskuddet i 2014 ble fondene tappet for å dekke deler av underskuddet. De gode økonomiske årene fra 2015 til 2018 har gjort det mulig å dekke inn underskuddet fra 2014 i 2015 og 2016, og å bygge opp et disposisjonsfond som etter årsregnskapet for 2019 er på 47 mill. kr. Målet om disposisjonsfond på 5 % tilsier et fond i størrelsesorden 45-50 mill. kr. Dette utgjør imidlertid under halvparten av landsgjennomsnittet. Det legges opp til at disposisjonsfondet reduseres i økonomiplanperioden. Disposisjonsfondet vil være på 33 mill. kr. eller 3,6 % av brutto driftsinntekter i 2024.

Andre økonomiske nøkkeltall

Årets mindreforbruk i driftsregnskapet i prosent av brutto driftsinntekter

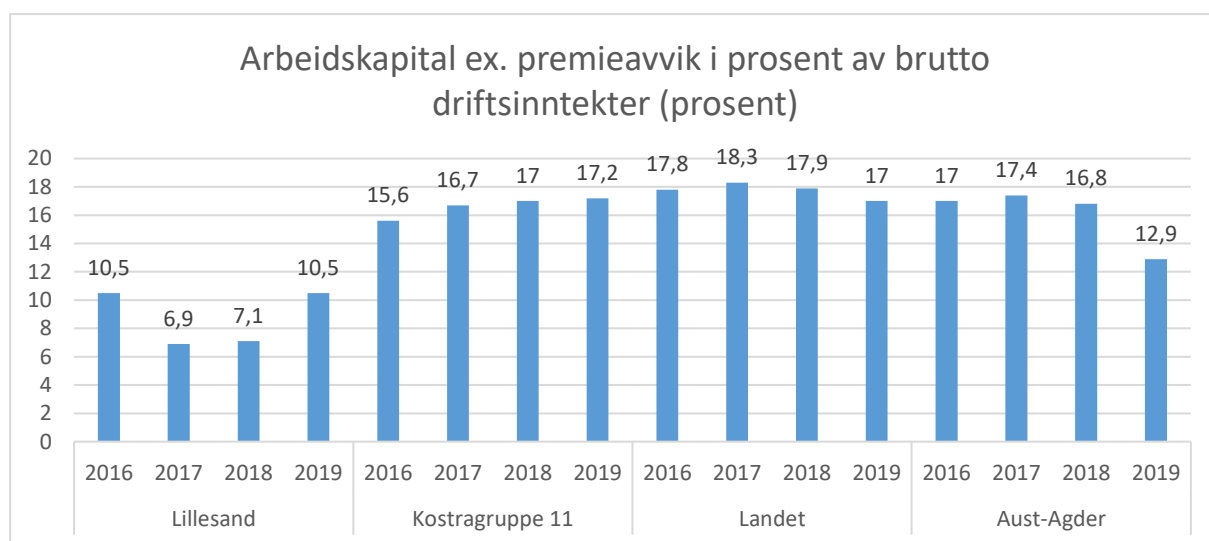

Figur 4 Årets mindreforbruk i driftsregnskapet i prosent av brutto driftsinntekter

Årets mindreforbruk i driftsregnskapet i prosent av brutto driftsinntekter viser hvor stor andel av driftsinntektene kommunen kan sette av til fond eller til andre formål. Mindreforbruket var 1,0 % i 2019. Det er en nedgang fra 2018. Det er imidlertid på nivå med KOSTRA-gruppe 11 og landsgjennomsnittet.

I økonomiplanperioden budsjetteres det ikke med mer- eller mindreforbruk. Lillesand kommune har ikke lenger udekket underskudd fra tidligere år. Mindreforbruket settes i budsjettet av til disposisjonsfond. Bystyret fatter vedtak om disponering av mindreforbruk i forbindelse med behandling av årsregnskapet.

Arbeidskapital ekskl. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter:

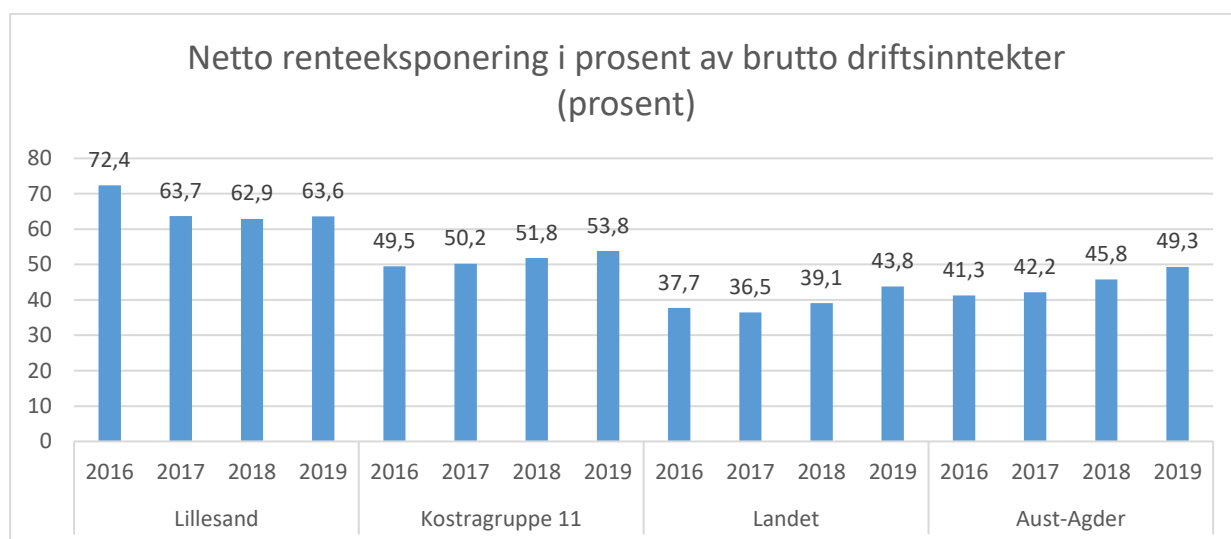

Figur 5 Arbeidskapital ex. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)

Arbeidskapital ekskl. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter er en indikator på kommunens likviditet. I 2019 var den på 10,5 %; en økning på 47 % fra 2018.

Arbeidskapitalen er fortsatt under gjennomsnittet både for landet, Aust-Agder og sammenlignbare kommuner i KOSTRA-gruppe 11.

Netto renteeksponering i prosent av brutto driftsinntekter:

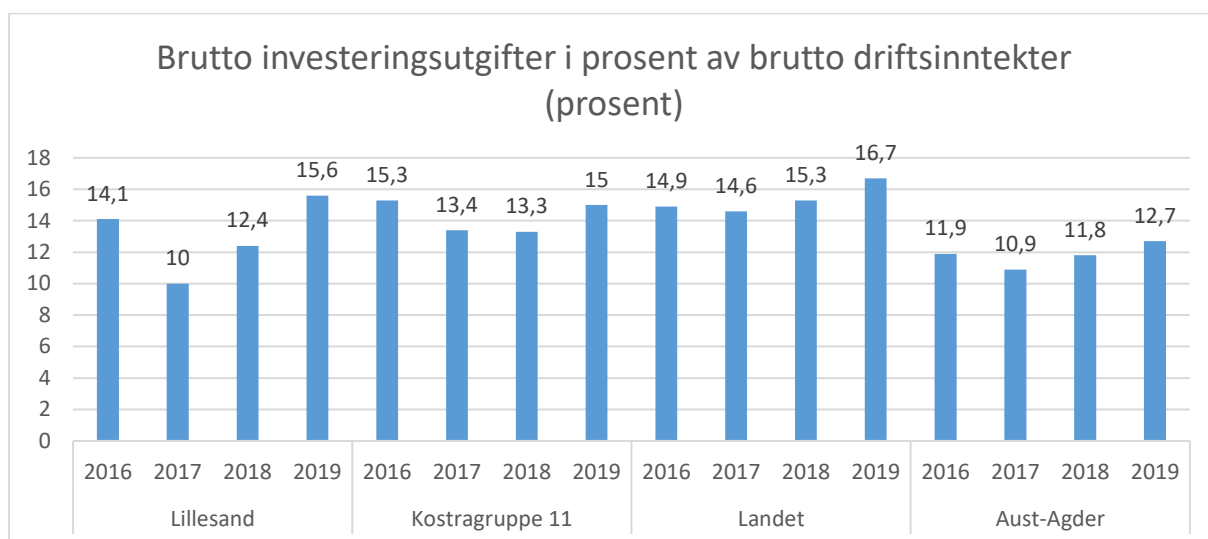
Figur 6 Netto renteeksponering i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)

Netto renteeksponering er netto lånegjeld minus gjeld knyttet til selvkostområdene vann, avløp og renovasjon (som finansieres av kommunale avgifter) og minus beregningsgrunnlaget for statlig rentekompensasjon for investeringer innen samferdsel, eldreomsorg og psykisk helse, skole og kirke, og minus likviditet som ikke er lånefinansiert.

Indikatoren sier noe om hvor mye av kommunens renteeksponerte gjeld som er igjen etter at rentekompensasjon og rentebærende likviditet er trukket fra, målt i forhold til driftsinntektene. Variabelen kan gi en indikasjon på hvor sårbar kommunen vil være for endringer i rentenivået.

Lillesand har en større andel enn landsgjennomsnittet knyttet til investeringer innen VA-området. Det betyr at vi ikke ligger like høyt over landsgjennomsnittet når det gjelder renteeksponert gjeld sammenlignet med netto lånegjeld totalt. Imidlertid har kommunen vesentlig høyere netto lånegjeld enn landsgjennomsnittet, sammenlignbare kommuner og fylket.

Brutto investeringsutgifter i prosent av brutto driftsinntekter:

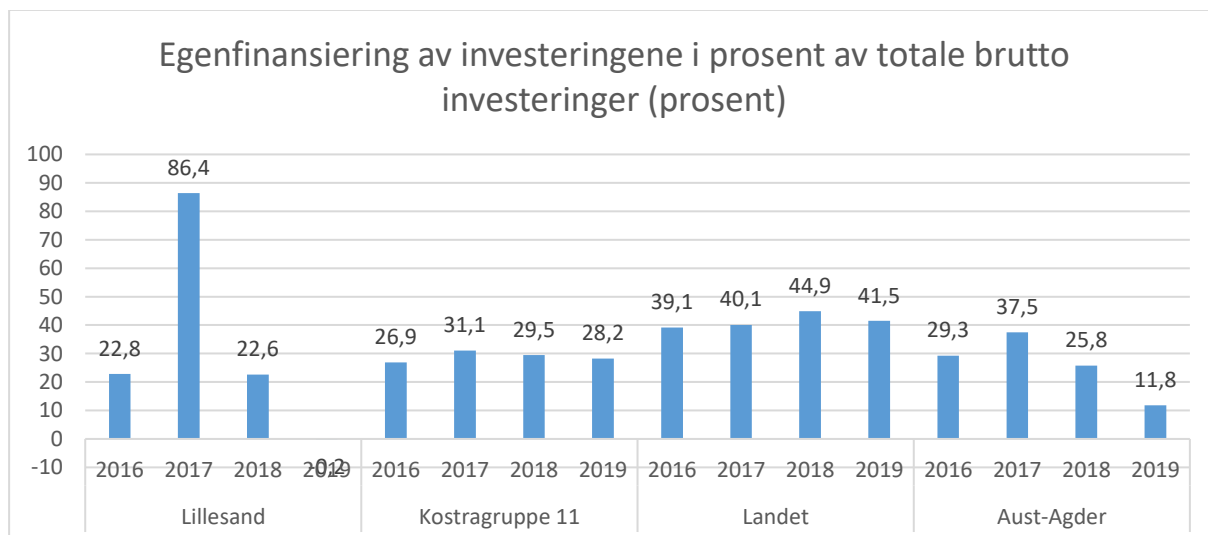

Figur 7 Brutto investeringsutgifter i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)

Nøkkeltallet viser kommunens brutto investeringer i prosent av brutto driftsinntekter. Forholdstallet kan antyde noe om fremtidig belastning på driftsbudsjettet gjennom avdrag og renter, for den delen av investeringene som er lånefinansiert.

Nivået på investeringene varierer i stor grad fra år til år, ut fra lokale behov og nasjonale prioriteringer, og dataene er vanskelig sammenlignbare. I 2019 lå Lillesand på nivå med KOSTRA-gruppe 11 og landsgjennomsnittet.

Egenfinansiering av investeringene i prosent av totale brutto investeringer:

Figur Egenfinansiering i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)

Nøkkeltallet beskriver hvor stor del av kommunens investeringer som finansieres med egenkapital. Med andre ord, andelen av investeringene som ikke er lånefinansiert. Høy egenkapitalandel tilsier mindre belastning på fremtidig driftsbudsjett.

Befolkningsutvikling

Lillesand kommune har hatt en særlig høy befolkningsvekst de siste 10 årene. Fra 2011 til 2020 har kommunen vokst med 1361 personer eller 14 %. Det vil si en gjennomsnittlig årlig vekst på 136 personer, eller 1,4 %. Særlig har veksten prosentvis vært stor i aldersgruppen 67-79 år (58 %) og i barneskolealder 6-12 år (24 %). Den høye veksten har medført et stort investeringsbehov i form av barnehager, grunnskoler og omsorgstilbud for eldre.

Fra toppårene 2014 og 2015 da veksten var på 2,3 % hvert år har veksten avtatt. I 2020 beregner vi en vekst på rundt 0,7 %. Nye befolkningsframskrivninger fra SSB viser at det er lavere fødselsoverskudd, lavere netto innvandring og lavere innenlandsk nettoinnflytting som er årsaken. Lillesand kommune opplever nå at antall innbyggere i aldersgruppen 0-5 år har en reell nedgang. Det har konsekvenser for barnehager ved at det blir overkapasitet og avdelinger må stenges. Videre viser framskrivningene nedgang i barneskolealder 6-12 år.

Lillesand kommune må forberede seg på utfordringer i årene fremover knyttet til økningen av antall eldre, økt levealder som fører med seg mer kompliserte sykdomsbilder, folkehelseutfordringer, klimautfordringer, kamp om arbeidskraft, med videre. Hvis Lillesand kommune skal levere gode tjenester til befolkningen, krever dette en organisasjon med stor kapasitet og høy kvalitet.

Økonomi

Lillesand kommune har et beregnet utgiftsbehov 1,95 % over landsgjennomsnittet. Økonomiske sammenligninger med relevante kommuner viser at Lillesand kommune på mange områder driver effektivt. Imidlertid har vi en av landets høyeste netto lånegjeld pr. innbygger. Dette gjør at en vesentlig større del av de frie inntektene må benyttes til dekning av renter og avdrag. På grunn av høyt investeringsbehov de neste årene, blant annet innen skole og eldreomsorg, vil renter og avdrag øke markant. På grunn av den høye lånegjelden er kommunen svært følsom for renteøkninger. Kommunen vil sikre stabilitet ved å ha en større andel av lånegjelden i fastrente.

Lillesand kommune har lite økonomisk handlingsrom. Regnskapsresultatet for 2019 viste et negativt netto driftsresultat på -0,1 %. Det er positivt at vi de siste årene har opparbeidet et disposisjonsfond på 47,2 mill. kr, noe som er om lag halvparten av landsgjennomsnittet. Uten dette disposisjonsfondet ville det ikke være mulig å saldere de årlige negative netto driftsresultatene i 2021, 2023 og 2024. Mot slutten av perioden vil disposisjonsfondet utgjøre 3,6 % eller om lag 33 mill. kr

I 2021 rammes kommunen av flere forhold som svekker kommunens økonomi. Tilskuddet til private barnehager er beregnet til å øke med 11,5 mill. kr. sammenliknet med 2020. Videre vil utbytte fra Agder Energi reduseres med 8,5 mill. kr. i 2021. I 2022 legger rådmannen til grunn at tilskuddet til private barnehage reduseres tilsvarende og at utbytte økes opp igjen. Videre reduseres integreringstilskuddet i hele perioden, mens renter og avdragsutgiftene øker betydelig allerede fra 2021.

Som følge av reduserte utbytte fra Agder Energi og økt tilskudd til private barnehager i 2021 har kommunen store utfordringer allerede fra budsjettåret 2021. For å bedre resultatet har rådmannen har lagt inn et effektiviseringskrav hele 18 mill. kr. i hele planperioden. Dette kommer i tillegg til 0,5 % og økt krav om produktivitet som ble lagt inn i økonomiplanen for 2020-2023.

Den store økonomiske utfordringen kommer likevel i 2023 når SIO-prosjektet avsluttes. SIO-prosjektet har dekket kommunens utgifter bl.a. knyttet til ressurskrevende brukere. Etter

2022 må en egenandel for hver bruker dekkes av kommunen. For 2021 utgjør egenandelen 1,430 mill. kr. Det er usikkert hvor mange ressurskrevende brukere kommunen har i 2023.

Fremtidig investeringsbehov

Kommunens investeringsbehov styres i stor grad av befolkningsutviklingen. Etter flere år med stor befolkningsvekst har investeringsbehovet vært stort særlig innen barnehage- og skolesektoren. Den videre befolkningsutviklingen viser at vi får en større andel eldre. Det innebærer at investeringene må dreies mer mot boliger for heldøgns omsorg. Kommunen har utarbeidet en helse- og omsorgsplan som analyserer behovene.

Det er videre behov for å holde et relativt høyt investeringsbehov innen vann- og avløpssektoren for å møte klimaufordringene og sikre innbyggerne rent vann. Det er behov for å etablere en reservevannløsning i samarbeid med andre kommuner.

For å redusere gjeldsbelastningen, må kommunen investere mindre enn det den betaler i avdrag eller betale ekstraordinære avdrag.

Lillesand kommune har ikke vesentlig varige forpliktelser utover lånegjeld. Slike forpliktelser kan være knyttet til leie og leasing av f.eks. bygninger. Kommunen eier mesteparten av bygningsmassen. Kommunen leaser en del biler.

RISIKO- OG SÅRBARHETSANALYSE

Budsjettforslaget er en framskrivning av fremtiden sett ut fra hva vil kjenner til for høsten 2021 i form av demografiske endringer og endringer i utgifter og inntekter. Statsbudsjettet som gir viktige premisser for vårt budsjett, er ikke vedtatt når rådmannen legger frem sitt budsjettforslag. Det kan derfor komme endringer frem til endelig budsjettbehandling i desember 2021.

I 2020 opplevde verden en pandemi som få hadde tatt høyde for. Det er 100 år siden spanskesyken herjet og siden, i moderne tid, har man hatt mindre tilløp til andre pandemier. Konsekvensene av koronaviruspandemien har vi opplevd som store. Regjeringen har varslet at det vil komme en tilleggsproposisjon til statsbudsjettet i november med forslag til bevilgninger for merutgifter og mindreinntekter for kommunene i 2021. 30.10.2020 kom en pressemelding fra Regjeringen som foreslår å bevilge 5,9 mrd. kr. til kommunene. For Lillesand betyr det anslagsvis 9,1 mill. kr. Midlene skal kompensere for tilsvarende forventede merutgifter og mindreinntekter.

Planlegging og budsjettering er ikke en eksakt vitenskap. Det kan og vil oppstå uønskede hendelser som får konsekvenser for kommunen. Derfor er det viktig å ha en tilstrekkelig økonomisk reserve for å dekke eventuelle uforutsette hendelser. Noen av hendelsene kan være selvforskyldte, mens andre er utenfor vår kontroll. Administrasjonen jobber med å redusere risikoen for slike hendelser gjennom kvalitetssikring av anslagene som blir gjort, men i et budsjett på over 900 mill. kr. vil det kunne oppstå feil. I budsjettarbeidet jobber man for å redusere sannsynligheten for at uønskede hendelser inntreffer og for å redusere konsekvensene av slike hendelser.

Uønskede hendelser:

Renteøkninger

Lillesand kommune har en betydelig lånegjeld og er dermed sårbar for renteøkninger. I mai 2020 satte Norges Bank ned styringsrenten fra 0,25 til 0,0 %. Ifølge Norges Bank har norsk økonomi et kraftig tilbakeslag. Aktiviteten har tatt seg opp de siste månedene, men er fortsatt lavere enn før pandemien. Arbeidsledigheten er redusert, men er fremdeles høy. Den underliggende inflasjonen har økt og er høyere enn inflasjonsmålet. Styrkingen av kronen og utsikter til lav lønnsvekst tilsier at inflasjonen etter hvert vil avta. Siden det er stor usikkerhet om den økonomiske utviklingen fremover, er det også stor usikkerhet om fremtidig renteutvikling. Norges Bank har uttalt at styringsrenten mest sannsynlig bli liggende på dagens nivå en god stund fremover. Norges Bank ser ikke for seg at styringsrenten vil bli satt ytterligere ned.

Rentenivået nådde et historisk lavt nivå i 2020 med en styringsrente på 0,0 % pa. På grunn av koronasituasjonen er det uro i finansmarkedene og det er usikkert hvor raskt Norges Bank vil heve renten. Administrasjonen forventer kun mindre økning av renten de nærmeste årene. Det er tatt høyde for dette i budsjettet. Kommunens gjeldsportefølje er fordelt mellom fastrente og flytende rente i henhold til gjeldende finansreglement. Rentefølsomheten ved en økning på 1 prosentpoeng er beregnet til ca. 3,5 mill. kr. ut fra dagens portefølje. Årsaken til eventuelle rentesjokk ligger utenfor kommunens kontroll.

Refinansiering av lån

For å redusere renteutgifter har kommunen en høy andel av sin gjeld i kortsiktige sertifikatlån for å erstatte eldre, dyre lån. Ved krise i finansmarkedet kan kommunen bli tvunget til å refinansiere slike sertifikatlån med dyrere nye lån. Dette gjør at kommunen er utsatt ved eventuelle kriser i finansmarkedet. Kommunen har siden 2017 arbeidet med å redusere sertifikatandelen. Andelen pr 31.08.2020 er på 37 %. Vår samarbeidspartner innen finans, Nordea, vurderer situasjonen fortløpende og anbefaler de til enhver tid beste løsningene i markedet, ut fra lønnsomhetsvurderinger og risikovurderinger.

Svikt i skatteinntektene og andre inntekter

Kommunens anslag for fremtidige skatteinntekter baserer seg på de føringer som legges i statsbudsjettet om videre vekst. Hvis skatteinntektene svikter lokalt i Lillesand kommune, kompenseres dette gjennom inntektsutjevningen. Hvis skatteinntektene samtidig svikter nasjonalt, vil kommunen få lavere inntekter. Sannsynligvis vil noe av dette bli kompensert av staten.

Økte driftsutgifter

Sannsynligheten for at kommunen vil oppleve uforutsette økte driftsutgifter er stor. Både kortsiktige og langsiktige effekter av pandemien, som nå rammer hele verden, øker den økonomiske risikoen i stor grad. Rådmannen legger til grunn at utgifter knyttet til pandemien i 2020 vil bli kompensert fullt ut. Det betyr at det ikke tas høyde for et stort merforbruk i 2020 som kommunen eventuelt måtte ha dekket ved bruk av disposisjonsfondet. Rådmannen legger også til grunn at utgifter knyttet til pandemien i 2021 vil bli kompensert fullt ut.

I tillegg kan det skje naturkatastrofer som flom, ras, brann mv. Det kan skje feilbudsjettering og det vil være andre forhold som ikke kan forutses. Derfor er det viktig å ha tilstrekkelige økonomiske reserver som kan takle slike hendelser uten at kommunen havner på ROBEK.

En vesentlig del av driftsutgiftene er personalkostnader i form av lønn, pensjon og arbeidsgiveravgift. Det er satt av midler til å dekke lønnsoppgjøret i 2020 og 2021.

Pensjonskostnadene er basert på beregninger fra pensjonskassene, men erfaringsvis blir det til dels store endringer i pensjon fra år til år. Det er særlig premieavviket (forskjellen mellom

faktisk innbetalt pensjonspremie og regnskapsført pensjonskostnad) som varierer mye. Dette er i stor grad utenfor kommunens kontroll. I forbindelse med innføringen av den nye offentlige tjenstepensjonen, som ble innført fra 01.01.2020, så er det signalisert en betydelig frigjøring av premiereserver fra landets kommunale pensjonsordninger. For kommunen betyr det ca. 11-13 % av pensjonsgrunnlaget. Det vesentligste av dette beløpet vil komme med en engangseffekt som en overføring til medlemsforetakenes premiefond i tilknytning til kommende årsoppgjør.

Det er usikkerhet knyttet til utløpet av SIO-prosjektperioden. I prosjektperioden har staten finansiert ressurskrevende brukere som vi normalt ville ha betalt en betydelig egenandel for. I tillegg har SIO-prosjektet finansiert ressurskrevende brukere over 67 år som vi må dekke fullt ut ved opphør av SIO.

Struktur1 har avdekket systemfeil ved innberetning av pensjon for ansatte. Avviket er knyttet til trekk i lønn og pensjon ved permisjoner under 30 dager samt bytte av vakter, fridag u/lønn etc. Trekket i lønn er riktig, men det skulle ikke medført trekk i pensjon. Systemfeilen er rettet og pensjonen innrapporteres nå riktig. Struktur1 har satt i gang et arbeid for å avklare konsekvensen av feilen. Arbeidet er svært tidkrevende; det må gjennomføres undersøkelser av datagrunnlag på personnivå. På nåværende tidspunkt er det vanskelig å gi et estimat på etterinnmelding av ansatte i kommunal pensjonsordning. Det arbeides i henhold til de vanlige reglene om foreldelse etter foreldelsesloven §§ 2 jf. 10; altså foreldes krav om innmelding etter 3 år, pluss evt. 10 år dersom tilleggsfrist.

Endring i rammebetingelser

Det kan inntreffe uforutsette hendelser ved at rammebetingelsene endres. Det kan komme lovendringer og endringer i regelverk som medfører økte utgifter for kommunen uten at dette blir kompensert.

Innledning

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument og skal gi retning for hvordan vi som kommune skal møte fremtidens utfordringer. Kommuneplanen sier noe om hvordan vi ønsker at Lillesand kommune skal utvikle seg som lokalsamfunn, hvordan kommunen skal levere gode tjenester til innbyggerne og videreutvikle egen organisasjon.

Kommunens innbyggere, frivillige organisasjoner, barn og unge, ulike råd og utvalg og en politisk referansegruppe har vært invitert med i prosessen med å utforme kommuneplanen. Internt har mange i administrasjonen arbeidet aktivt med utvikling av planen.

Bystyret har vedtatt at Lillesand kommune skal bestå som egen kommune. Kommunestørrelsen er mindre enn det ekspertutvalget anbefalte i forbindelse med kommunereformen, og vi vil være avhengige av samarbeid med andre for å løse oppgavene fremover. Vi er også avhengige av tilstrekkelig med ressurser og høy kompetanse for å kunne levere og utvikle tjenester av god nok kvalitet. Kommunen må derfor ha god økonomisk styring og utnytte ressursene effektivt. Ansatte i kommunen er den viktigste ressursen vi har.

I kommuneplanen har vi tre hovedsatsingsområder:

Identitet og bærekraftig utvikling

Vi ønsker å sette søkelyset på og forsterke Lillesands identitet; det historiske bysentrum, kysten, Blindleia, uthavnene og omkringliggende heier. Ved å videreutvikle Lillesand som bysentrum og ta vare på kommunens unike kvaliteter skaper vi grunnlag for videre vekst, stolthet og tilhørighet til egen kommune.

Folkehelse, livsmestring og tilhørighet

Innbyggerne skal oppleve livsmestring, trygghet og fellesskap. Dette er viktige grunnpilarer for hvordan kommunen skal levere tjenester til kommunens innbyggere. Vi skal være en kommune med gode bo- og oppvekstsvilkår for alle.

Organisasjon for fremtiden

Lillesand kommune er til for innbyggerne. For å løse fremtidens utfordringer og sikre godt omdømme må vi ha en organisasjon som er innovativ, opptatt av forbedring og har kompetente medarbeidere som opplever mestring og utfører arbeid til nytte for innbyggerne.

Her presenteres de tre hovedsatsingsområdene nærmere og det synliggjøres hvordan vi som kommune skal jobbe for å nå målene.

1. Identitet og bærekraftig utvikling

Lillesands tydelige identitet er det historiske bysentrum, kysten, Blindleia, uthavnene og omkringliggende heier. Vi er attraktive, fremoverlent og næringsvennlig, og vi er en aktiv og viktig aktør i en større bo- og arbeidsmarkedsregion. Vi vil videreutvikle Lillesand som bysentrum og ta vare på kommunens unike kvaliteter for innbyggere og tilreisende. Vi sikrer nødvendig kompetanse og tar vår del av klimaansvaret innenfor bærekraftige økonomiske rammer.

1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter

- Vi satser på Lillesand som helårsby med et levende og attraktivt sentrum; samtidig som at vi ivaretar det historiske preget
- Vi tar vare på og utvikler uthavner og Blindleia med tanke på rekreasjon, formidling av kystkultur og bevaring av kulturmiljø
- Vi utvikler Høvågs og Justøyas egenart
- Vi satser på et aktivt kulturliv for å styrke identiteten og bidra til næringsutvikling
- Vi forvalter og benytter kommunens naturkvaliteter på en god måte og tilrettelegger for friluftsliv for alle.
- Vi ivaretar og videreutvikler badeplasser langs sjø, vann og elver

Viktige tiltak 2021-2024:

- Lillesand kommune skal fortsatt være en attraktiv kommune å bo og arbeide i.
- Enhet for næring og byutvikling detaljregulerer for helårs gågate.
- Enhet for næring og byutvikling følger opp kommuneplanens arealdel, og bygger ikke ned 100 meters beltet, slik at allmennheten får tilgang til kommunens unike kyst.
- Enhet for næring og byutvikling jobber for å få gode boligområder ved å sikre kvalitet i arealplanleggingen.
- Enhet for teknisk drift skal følge opp forvaltningsplaner og strategier med konsekvenser for driften. Vi tar vare på Lillesands unike skjærgårdspark og statlig sikrede friluftsområder, og sørger for at park- og grøntområder er tilgjengelige for alle.
- Vi drifter og forvalter mange friområder
- I tråd med kulturminne- og museumsplanen fortsetter arbeidet med å skilte historisk viktige bygg i sentrum i samarbeid med Lillesands Sparebank og historielaget. Det er planer om å utvide med digital formidling ved f.eks. QR-koder.
- I forbindelse med VA-sanering rundt den gamle stasjonsbygningen vil historien til Lillesand og Flaksvandbanen synliggjøres.
- Bygdebokprosjektet fortsetter med gårds- og slektshistorie for Vestre Moland som neste delmål.
- Samarbeid med Verven Kystkultursenter om utvikling av Verven-området
- Kulturminnevernet i fylkeskommunen i samarbeid med Lillesand kommune og Brekkestø vel arbeider med en mulighetsstudie for gjenoppbygging av bygninger ved Tollbua i Brekkestø.
- Kommunen inngikk en avtale med Telenor om et prøveprosjekt på «Smart by»-teknologi i 2020. Det vurderes å videreføre prosjektet ved å ta i bruk teknologien for andre tjenester.
- Høvåg skole har flere prosjekter som skal gjøre elevene kjent med særpreg og historie fra Høvåg. Det er etablert et samarbeid med flere foreninger og lag på ulike trinn. Blant annet et samarbeid med historielaget, Gabriel Scott-Selskabet, orienteringslaget m.m.
- Brentemoen skole ønsker å gi brukerne opplevelsen av å tilhøre en kystskole i en kystby. Skolen har derfor fått tak i en ombygd livbåt som kan ta med klasser eller grupper av elever ut på tur langs Lillesands skjærgård. Veien blir kort til byens historie og kultur.

1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet

- Vi legger til rette for varierte og gode bomiljøer
- Vi sikrer attraktive og tilgjengelige næringsarealer
- Vi deltar aktivt i regionalt og nasjonalt samarbeid med tanke på kompetanse og næringsutvikling Vi arbeider for å ligge i forkant med digitalisering og med en godt tilrettelagt teknisk infrastruktur
- Vi arbeider for å være en innovasjonsarena

- Vi sikrer rask og forutsigbar utøvelse av offentlig myndighet; særlig i plan- og byggesaksbehandling
- Vi stimulerer til miljøvennlige løsninger for all næringsvirksomhet både ved etablering og tilrettelegging
- Vi jobber aktivt for å opprettholde en levende kyst og bærekraftige marine næringer

Viktige tiltak 2021-2024:

- Enhet for næring og byutvikling prioriterer næring i saksbehandlingen. I overordnet planlegging legges det til rette for tilstrekkelig med arealer i tilknytning til infrastruktur.
- For å sikre rask og forutsigbar utøvelse av offentlig myndighet; særlig i plan- og byggesaksbehandlingen, har det blitt tilført en ny stilling som byggesaksbehandler.
- Målet om høyhastighetsbredbånd til alle innbyggere vil kunne nås senest 2023 ved hjelp av statlig og fylkeskommunalt tilskudd, og investeringsmidler i IKT-hovedprosjekt for bredbåndsutbygging. Utbygging av sjønære områder fra Østre Vallesverd til Gitmark gjennomføres i 2021-2022.
- Deltar i videreutvikling av MinSide; en personlig side for innbyggeren med tilgang til relevant informasjon fra alle kommuner hun/han har et forhold til.
- Følger opp ambisiøse mål for digitalisering av kommunale tjenester, og arbeidet fortsetter i 2021.
- Deltagelse i et interkommunalt samarbeid om velferdsteknologi

1.3 Lillesand er grønn kommune som er pådriver for klimatilpasning og omstilling til lavutslippssamfunnet

- Vi arbeider for at innbyggere har frisk luft, og sikrer rent vann
- Vi tilrettelegger for miljøvennlig transport
- Vi bygger tett og sikrer høy arealutnyttelse i senterområder og nær kollektivaksene
- Vi er pådrivere for klimavennlig bygging, og tre skal fortrinnsvis brukes i alle kommunale prosjekter
- Vi arbeider for økt kompetanse om klimautfordringene og vi klimatilpasser infrastrukturen i kommunen
- Vi tar nødvendige forholdsregler for å bevare livet i Kaldvellfjorden
- Vi driver god skogskjøtsel på skog som kommunen eier

Viktige tiltak 2021-2024:

- Sanering av gammelt ledningsnett for å forebygge ledningsbrudd, redusere antall vann- og spillvannsløkkasjer og forhindre overløp til kommunens resipienter. Det foreslås omfattende saneringstiltak iblant annet Storgata, Vestregate, Oddekleiva-Sandsmyra, Seljelia, Bregnesvingen, Eineråsen og Furulia innenfor neste økonomiplanperiode. Gammelt ledningsnett og gamle fellesledninger har for liten kapasitet for tilknytning av ny bebyggelse. Det er samtidig viktig å gjennomføre nødvendige tilpasninger i forhold til klimaendringer og overvannshåndtering. Dette betyr også at sanering av gammelt ledningsnett er avgjørende for muligheter for fortetting i eksisterende boligområder.
- Planer for etablering av reservevann mellom Lillesand, Kristiansand og Grimstad videreføres innenfor kommende hovedplanperiode. Drikkevannsforskriften setter krav til kommunens vannbehandlingsanlegg, både i forhold til kapasitet og tilstrekkelig hygienisk barrieresikring.
- Nasjonale krav til sekundærrensing for Fossbekk avløpsrenseanlegg oppfylles innen 2023. Det legges opp til å legge ned kommunens avløpsrenseanlegg i Høvåg og Kjøpmannsvik på sikt. Det planlegges å bygge om renseanleggene til pumpestasjoner, og overføre avløpsvannet fra Høvåg til renseanlegget på Fossbekk.
- Kommunen er med Klimapartner og utarbeider årlige klimaregnskap for kommunen.

- Kommunen er medlem av KIMO og Blå Vekst Agder.
- I våre byggeprosjekter vurderer vi klimavennlig bygging, og da fortrinnsvis i tre.
- Kommunen deltar i areal- og transportplanen (ATP-prosjektet) i Kristiansandsregionen.

2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet

Lillesand kommune skal være en kommune hvor innbyggerne opplever livsmestring, trygghet og fellesskap. Et inkluderende samfunn hvor alle føler tilhørighet, føler seg nyttige og opplever mening er viktig for trivsel, livskvalitet og helse for hver enkelt. Vi skal være en kommune med gode oppvekstvilkår, som er et godt sted å bo for alle og med inkluderende møteplasser uansett interesse og alder. Dette samfunnet skaper vi i fellesskap med innbyggerne, frivillige organisasjoner og næringslivet.

2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv

- Vi sikrer tidlig innsats i alt vi gjør og for alle livsfaser
- Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet
- Vi har enkeltindividets styrke, målsetting og muligheter i fokus

Viktige tiltak 2021-2024:

- Deltagelse i SIO-prosjektet som gir muligheter for å styrke kompetanseheving, heltidskultur og arbeidet med å rekruttere nødvendig fagkompetanse innen helse og omsorg.
- Bo- og aktivitetssentrene i Høvåg og i Lillesand er sertifiserte «Livsgledehem» og tilrettelegger for aktiv deltakelse ved fysisk, sosial og kulturell aktivitet. Den enkelte beboers livshistorie legges til grunn for aktivitetstilbudet som tilbys.
- Deltagelse i den nasjonale satsingen «Program for folkehelsearbeid i kommunene 2017-2027». Det arbeides med helsefremmende barnehager og skoler, med målsetting om å fremme psykisk helse og livskvalitet blant barn og unge. I Lillesand kommune er barnehagene i fokus.
- Enhet for psykisk helse og rus jobber Recovery-basert og bidrar inn i den enkeltes utviklingsprosjekt som er brukerstyrt.
- Enhet for omsorg Høvåg har fokus på den enkeltes behov for egenmestring og egenverd. De ansatte har «Hva er viktig for deg»-perspektivet med seg i utøvelsen av tjenestene.
- Enhet for omsorg Høvåg jobber etter prinsipper for personsentrert omsorg og legger til rette for brukermedvirkning og nært samarbeid med pårørende.
- Enhet for omsorg sentrum planlegger nytt dagsenter for personer med demens, som vil gi tilbud til flere enn de som i dag benytter tilbudet på «Levende gård» i Høvåg.
- Åpning av 24 nye boliger for heldøgns omsorg vil gi kommunen et nytt tilbud som blir et alternativ til plass på sykehjem.
- Det iverksettes et prosjekt for å se på organiseringen av omsorgstjenesten
- Enhet psykisk helse og rus jobber for at mennesker med utfordringer knyttet til psykisk helse og /eller rusutfordringer opplever mestring og økt livskvalitet ved individuelt tilpasset bistand og helsehjelp, og med stort fokus på gruppetilbud.
- Demenskoordinator bidrar med lavterskeltilbud til personer med demens og deres pårørende.
- Dagtilbud til personer med demens med livsglede, aktivitet og mestring i fokus.
- Enhet for tjenestetildeling sikrer brukermedvirkning i forbindelse med søknadshåndtering/saksbehandling. Enheten tilstreber kontakt med brukeren der brukeren oppholder seg. (hjemme/institusjon/sykehus).
- Innsatsteamet i Enhet for tjenestetildeling anvender metoden Hverdagsmestring.

- Ansatte i NAV Lillesand tar utgangspunkt i brukers ressurser og muligheter ved oppfølging og veiledning. Karriereveiledning tilbys for å bistå bruker i å se egne muligheter og sette egne mål; med stor vekt på brukermedvirkning og innflytelse i eget liv.
- Nytt rammeverk for grunnskolen vil ha fokus på «livsmestring». I kvalitetsplanen som går ut dette skoleåret, er «sosial og emosjonell kompetanse» ett av fokusområdene. I tillegg er det laget en felles plan for «et trygt og godt skolemiljø i Lillesand kommune»
- Elever på ulike trinn på Høvåg skole samarbeider med Høvåg bo- og aktivitetssenter, og gjør flere “oppdrag” for brukerne gjennom året.
- Voksenopplæringen har som mål at alle deltakerne skal oppleve mestring i hverdagen, noe som er utfordrende fordi deltakerne ofte er blant de svakeste i samfunnet, og i tillegg har de opplevd traumatiske hendelser i livet.
- Folkehelse og livsmestring er nå et prioritert tema som vektlegges i flere fag i skolen og gjennom barnehagelovens paragraf 2: «Barnehagen skal ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller»
- Barnehagene er med i pilotprosjektet til Stine Sofies stiftelse som skal gjøre ansatte bedre rustet til å avdekke vold og overgrep mot barn så tidlig som mulig.

2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet

- Vi jobber aktivt for å motvirke sosial ulikhet og bidrar til utjevning av levekårsforskjeller
- Vi arbeider for at innbyggere som faller utenfor de formelle, etablerte støtteordninger identifiseres og blir tatt vare på.
- Vi tilrettelegger for gode fysiske, sosiale og kulturelle møteplasser som fremmer deltakelse og fellesskap
- Vi sikrer god informasjon om våre tjenester og tilrettelegger for åpne og inkluderende medvirkningsprosesser
- Vi jobber for at alle kan få mulighet til å delta i frivillig arbeid etter eget ønske og interesse
- Vi satser på inkludering, og for å motvirke utenforskap arbeider vi for at alle er inkludert i fritid og i arbeid.

Viktige tiltak 2021-2024:

- Kommunen tilrettelegger for gode fysiske møteplasser for å sikre at innbyggere i alle aldre opprettholder sitt sosiale og aktive liv; dette gjelder alt fra lekeplasser til turstier.
- Enhet psykisk helse og rus har to arbeidsprosjekt; Dagsen og Rammeverket.
- Enhet psykisk helse og rus gir gruppetilbud via Frisklivssentralen
- Enhet psykisk helse og rus bidrar for at den enkelte skal nyttiggjøre seg av ordinære tilbud i Lillesand kommune
- Enhet psykisk helse og rus arrangerer aktiviteter i regi av Middelskolen aktivitetssenter
- Enhet for psykisk helse og rus har et velfungerende brukerråd
- Kommunen ivaretar dagtilbud for demente.
- Enhet for tjenestetildeling formidler besøksvenner gjennom Røde Kors.
- Formidling av kontakt med Frivilligsentralen.
- Enhet tverrfaglig helse gjennomfører kartlegging av alle nye brukere og ved store endringer i tjenestebehovet. «Hva er viktig for deg» er i fokus.
- Enhet tverrfaglig helse tilbyr bevegelsehjelpemidler, treningsgrupper og fysikalsk behandling.
- Enhet for omsorg Høvåg har ansatte og lærlinger med ulik kulturell bakgrunn og arbeider etter verdier som vektlegger det at fellesskapet berikes.
- Enhet for omsorg Høvåg har godt samarbeid med lag og foreninger og andre frivillige.
- Deltar i videreutvikling av MinSide; en personlig side for innbyggeren hvor han/ hun får tilgang til relevant informasjon fra alle kommuner hun/han har et forhold til.

- Kommunen sikrer innføring av flest mulig digitale selvhjelps løsninger som blir gjort tilgjengelige på lillesand.kommune.no.
- Prosjektet «felles førstelinje for fremtiden» utvikler en innbyggerrettet førstelinje hvor samhandling, informasjon og digital veiledning/opplæring vektlegges i sterkere en grad enn før. Prosjektet går over i drift juni 2021.
- NAV innfører «DigiSos», en digital løsning som bl.a. legger til rette for at innbyggerne kan søke om sosiale tjenester på nett.
- NAV Lillesand jobber aktivt med å motivere og legge til rette for at brukere kvalifiserer seg for arbeid; et viktig virkemiddel for å motvirke sosial ulikhet og utjevne levekårsforskjeller. Lavterskeltilbudet Tjenesten tilbyr opplæring i ulike arbeidsrelaterte ferdigheter og arbeidsoppgaver.
- I samarbeid med nabokommuner tilbys Aktiv på dagtid; et lavterskel treningstilbud for personer mellom 16-67 år, som står helt/ delvis utenfor arbeidslivet.
- Elevene på Høvåg skole deltar i elevråd, ungdomsråd, Ungt Entreprenørskap og prosjektet "Gi en dag" for stiftelsen Childrens Burn Care Foundation og får dermed flere muligheter til å bidra og delta i fellesskapet både i Høvåg (Lillesand) og verden.
- Voksenopplæringens viktigste mål er at deltakerne skal bli gode og nyttige samfunnsborgere. Dette blir bl.a. gjort ved opplæring i norsk språk, og ved opplæring i hvordan vårt samfunn fungerer og hva som forventes innbyggerne.

2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i

- Vi sikrer helsefremmende barnehager og skoler, med et inkluderende læringsmiljø hvor alle barn og unge blir sett og anerkjent for sine ressurser
- Vi arbeider for et mangfoldig fritidstilbud for barn og unge, uten betydelige økonomiske terskler for deltakelse
- Vi jobber for at barn som vokser opp under svake økonomiske og sosiale kår får muligheter til å bidra og delta i fellesskapet
- Vi sikrer nulltoleranse mot krenkelser og mobbing, og forebygger vold i nære relasjoner
- Vi sikrer et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning
- Vi jobber for å redusere bruk av rusmidler

Viktige tiltak 2021-2024:

- Bedre tverrfaglig innsats (BTI) er en samhandlingsmodell for tjenester som møter gravide, barn, unge og foreldre det er knyttet undring eller bekymring til. BTI-modellen skal bidra til å sikre en tidlig, helhetlig og koordinert innsats uten brudd i oppfølgingen. Lillesand kommune er i implementeringsfase av BTI.
- Fritidskortet er et universelt tiltak for alle barn og unge fra 6-18 år
- Ungdomsutredningen; hvor det arbeides med å definere innhold, målgrupper og lokalisering av framtidig ungdomshus i Lillesand
- Meråpent bibliotek gjør at biblioteket blir tilgjengelig for publikum fra kl 07-22 hver dag
- Det arbeides for å skaffe kulturskolen bedre og mer tidsmessige lokaler
- Skatepark Høvåg skole planlegges bygd i 2021
- Forprosjekt lysløype Høvåg slutføres 2020
- Aktivitetspark på Springvannsheia
- Gjennom arbeidet til helsetjenesten og familiesenteret jobber Enhet for tverrfaglig helse for å bedre barns og unges oppvekstforhold. Enheten tilbyr tiltak av ulik art for å styrke oppvekstvilkårene på de fleste arenaer hvor barn og unge oppholder seg.
- Enhet for tjenestetildeling samarbeider med andre enheter når det er barn involvert og har egen barneansvarlig i enheten

- NAV Lillesand samarbeider med Enhet for kultur og bibliotek med å realisere «Opplevelseskortet»; som betyr at barn og unge får adgang til en rekke aktiviteter og opplevelser i Lillesand.
- Skolene jobber aktivt for at elevene, fortrinnsvis barn i skolealder, skal oppleve skolen og fritiden som trygg og god. Skolene arbeider også for å avdekke om skolen ikke er trygg og god for noen. Er det mulig så bidrar skolen også inn mot fritiden til den enkelte.
- Fra januar 2021 innføres endringer i barnehagelovens § 3 samt innføring av et nytt kapittel VIII, som omhandler psykososialt barnehagemiljø. Dette skal sikre barns medvirkning og trivsel i barnehagen, samt sikre nulltoleranse for mobbing. Loven stiller strenge krav til forebyggende og avdekkende arbeid i barnehagen. Barnehagene må i fellesskap øke sin kompetanse og sikre god kvalitet på dette arbeidet.

2.4 Innbyggerne har kompetanse som samsvarer med fremtidens behov

- Vi sikrer god utdanning og fremmer muligheter for livslang læring for alle
- Vi arbeider for at alle får muligheten til å fullføre videregående skole
- Vi sikrer økt arbeidsdeltakelse blant unge

Viktige tiltak 2021-2024:

- Enhet for omsorg Høvåg jobber etter sektorens kompetanseplan. Vi tar imot lærlinger, elever og praksiskandidater.
- Enhet for omsorg Høvåg deltar i prosjektet «Sommerjobb for skoleungdom» og rekrutterer unge arbeidstakere til stillinger
- Arbeidsledigheten er pr. i dag høy som følge av koronapandemien. NAV legger til rette for at brukere kan kvalifisere seg til fremtidens behov for arbeidskraft og kompetanse.
- NAV Lillesand arbeider aktivt med å få deltakere inn i kvalifiseringsprogrammet som gir mulighet for at langtidsmottakere av sosialhjelp får kvalifisering og kommer i posisjon til å få ordinært arbeid. Økt bruk av tiltaket kan redusere utgiftene til økonomisk sosialhjelp og utjevne sosiale ulikheter.
- NAV Lillesand har tiltaksmøter ukentlig der bruk av arbeidsrettede tiltak blir drøftet. Det fokuseres på å bistå brukere i det å formalisere allerede opparbeidet kompetanse og/eller erverve seg ny kompetanse. Kvalifisering sees i lys av arbeidslivets og bedriftenes behov for kompetanse.
- I grunnskolens kvalitetsplan er språk ett av to fokusområder og Lillesand ble «Språkkommune» i 2019. Språk og kommunikative ferdigheter er grunnlaget for samhandling og avgjørende for å oppnå faglig utvikling. Kommunen vil utarbeide en strategi for arbeidet med språk, lesing og skriving i barnehage og skole.
- Lillesand kommunes språkstrategi er en del av den nasjonale satsingen Språkløyper. Alle enheter i skole og barnehage står sammen for å styrke arbeidet med barn og unges språk, lesing og skriving.
- Høvåg skole er en LU-skole som utdanner fremtidens lærere.
- Elever på Høvåg skole læres opp og trenes i entreprenørskap i hele skoleløpet fra barne- til ungdomstrinnet.
- Voksenopplæringen gir deltakerne utdanning som kan føre til at de kan få interessante jobber i fremtiden. I nært samarbeid med NAV Flyktningetjenesten blir det gitt relevant arbeidspraksis som kan være et springbrett ut i arbeidslivet.
- Voksenopplæringens grunnskoledeltakere forbereder til videregående skole. Dette blir bl.a. gjort ved deltagelse på utdanningsmessen og ved hospitering på Lillesand videregående skole. Rådgivning brukes aktivt for å bidra til at deltagerne får den fagutdannelsen de ønsker, og dermed bidra til at deltagerne kan møte fremtidens krav når det gjelder arbeid.

3. Organisasjon for fremtiden - Lillesand kommune er til for innbyggerne

Vårt samfunnsoppdrag er å levere gode tjenester og å sikre god samfunnsutvikling. Innbyggernes forventninger til kommunens tjenesteleveranser vil trolig øke mer enn kommunens inntekter. For å løse framtidens utfordringer og sikre godt omdømme må vi ha en organisasjon som er innovativ, opptatt av forbedring og har kompetente medarbeidere. Verdiane åpenhet, respekt og humor er styrende for de ansattes arbeid.

3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus

- Vi har bevissthet om at vi er til for innbyggerne og i all oppgaveløsning har vi innbyggerperspektivet med oss.
- Vi følger kommunens overordnede mål, visjon og verdier og ivaretar en høy etisk standard.
- Vi sikrer likestilling, inkludering og mangfold.

Viktige tiltak 2021- 2024

- Lederplattformen ligger til grunn for lederopplæring og lederutvikling.
- I planstrategien er det vedtatt at alle relevante planer skal ivareta likestilling, inkludering og mangfold.
- Prosjektet Dokumentforvaltning for fremtiden igangsettes.
- Vi har innbyggerfokus i opplæring av våre medarbeidere.
- Enhet psykisk helse og rus tilpasser kurstilbud og kompetanse til de ansatte utfra innbyggernes behov.
- Enhet psykisk helse og rus utarbeider handlingsplaner i tråd med kommunens overordnede mål og visjoner. Enheten vektlegger respekt for hverandre og den enkelte bruker.
- Enhet for næring og byutvikling sikrer bred innbyggermedvirkning i forbindelse med detaljreguleringen for helårs gågate.
- Enhet for næring og byutvikling har ved deltakelse i bysamarbeidet Bynett Sør vært initiativtaker og tilrettelegger for innbyggerprosjektet på paviljongen. En innbyggergruppe driver og eier prosjektet. Kommunens bidrag til prosjektet er økonomiske ressurser, stille offentlige arealer til disposisjon, samt ved å være en aktiv samarbeidspartner.
- Stab for økonomi og prosjekt vil gjennom nye rutiner for investeringsprosjekter sikre at innbyggernes behov ivaretas. I 2021 vil staben også ha fokus på å øke innkjøpsfaglig kompetanse og internkontroll knyttet til anskaffelser.
- Kommunen videreutvikler det digitale delegeringsreglementet som skal sikre ansattes og innbyggernes forståelse for hvem som har ansvar for hva i organisasjonen.
- Deltar i videreutvikling av MinSide; en personlig side for innbyggeren hvor han/ hun får tilgang til relevant informasjon fra alle kommuner hun/han har et forhold til.
- Kommunen sikrer innføring av flest mulig digitale selvhjelps løsninger som blir gjort tilgjengelige på lillesand.kommune.no.
- Prosjektet «felles førstelinje for fremtiden» utvikler en innbyggerrettet førstelinje hvor samhandling, informasjon og digital veiledning/opplæring vektlegges i sterkere en grad enn før. Prosjektet går over i drift juni 2021.

3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere

- Vi vektlegger en fremtidsrettet arbeidsgiverpolitikk
- Vi har ansatte som opplever mestring og mening i sin arbeidshverdag og har en klar ansvars- og rolleforståelse
- Vi arbeider i nært samarbeid med tillitsvalgte og vernetjenesten

- Vi sikrer felles forståelse for og forpliktelse av hvordan en helhetlig, tydelig og strategisk ledelse utøves
- Vi har en utstrakt bruk av delegering og beslutninger tas på lavest mulig nivå
- Vi har, rekrutterer og beholder kompetente ansatte, og sikrer løpende kompetanseutvikling
- Vi utvikler en heltidskultur og høy grad av nærvær
- Vi arbeider for å tilby flere lærling- og praksisplasser

Viktige tiltak 2021-2024:

- Det utarbeides en arbeidsgiverstrategi
- Rådmannens lederteam har fokus på lederutvikling.
- Lederstrukturen gjennomgås og delegasjonen tydeliggjøres på alle nivåer for hvor ansvar for personal, fag, økonomi, informasjon ligger og hva ansvaret innebærer. Arbeidet med å utarbeide stillingsbeskrivelser fortsetter for å klargjøre stillingenes grunnpreg, hovedoppgaver samt å tydeliggjøre delegering
- Rådmannen møter tillitsvalgte og hovedverneombud hver måned. I tillegg er hovedtillitsvalgte representert i arbeids- og prosjektgrupper som etableres.
- Ansatte deltar på interne og eksterne kurs, samt etter- og videreutdanning i tråd med enhetenes behov.
- Det budsjetteres årlig for utvidelse med 6 nye lærlingekontrakter/ praksisplasser for å nå målet om 3 lærlingeplasser pr. 1.000 innbyggere i løpet av økonomiplanperioden.
- Kommunen har fokus på heltidskultur og følger tett opp sykemeldte.
- Ved overgangen til 2021 innfører omsorgstjenestene årsturnus som virkemiddel for å oppnå høyere andel heltidsansatte, samt høyere gjennomsnittlig stillingsstørrelse. Tilsvarende tiltak i andre kommuner har vist positiv effekt på rekruttering og eierskap til virksomhetens mål og ikke minst på sykefraværet.
- Kommunen videreutvikler det digitale delegeringsreglementet som skal sikre ansattes og innbyggernes forståelse for hvem som har ansvar for hva organisasjonen.
- Kommunen deltar i prosjekt #Drømmejobben; et rekrutterings- og omdømmeprosjekt for kommunene på Agder
- Enhet for omsorg Høvåg har et fungerende HMS-team. Tillitsvalgte og verneombud er til stede i utviklingsarbeid og der overordnede beslutninger tas.
- Ledere i Enhet for omsorg Høvåg deltar på ledersamlinger og gjennomfører Lillesand kommunes lederutviklingsprogram. Lederplattformen implementeres i lederteamet.
- Enhet for omsorg Høvåg har fokus på å rekruttere helsefaglig utdannet personell og legger til rette for fagutvikling; etter-/ videreutdanning og kurs for ansatte. 2 ansatte ved Enhet for omsorg sentrum har begynt på Nasjonal lederutdanning for primærhelsetjenesten på BI. Flere helsefagarbeidere er i gang med tilleggsutdanning.
- Enhet for omsorg sentrum er en stor lærebedrift som tar inn mange studenter, elever og lærlinger hvert år.
- Enhet for tverrfaglig helse har en strategisk kompetanseplan som ivaretar enhetens fremtidige kompetansebehov; et levende dokument som evalueres kontinuerlig. Enheten innehar meget god kompetanse innenfor alle avdelinger; flere av stillingene forutsetter videreutdanning utover bachelorgrad. Enheten jobber målrettet med kunnskapsbasert praksis og rett kompetanse til de ulike arbeidsområdene
- NAV Lillesand jobber med kontinuerlig forbedring og utvikling av medarbeidernes og kontorets helhetlige kompetanse. Det legges til rette for at ansatte kan delta på relevante kurs og fagsamlinger. I 2020 er 20 medarbeidere blitt sertifisert i karriereveiledning. Det vil også bli satset på videreutvikling av kontorets markedskompetanse, samt å ta vare på delingskulturen som er i NAV Lillesand.
- NAV Lillesand har et velfungerende MBA (medbestemmelsesapparat) med månedlige møter, hvor ledelsen møter tillitsvalgte og verneombud. Ved alle ansettelse er det med en tillitsvalgt.

- I kompetanseplanen for grunnskolen gjøres det rede for strategier og tiltak for kompetanseheving av personalet i skolesektoren. Planen gir en oversikt over aktiviteter og tiltak som er ledet av skoleeier og på tvers av enheter.
- Læreplanverket for grunnskolen er fornyet. Gjennom arbeid med implementering av denne og rammeplan for barnehagen arbeides det med verdigrunnlag og barne-/elevsyn. Delmål og strategier fra kommuneplanen sammenfaller i stor grad med sektorens styringsdokumenter. Kompetanse- og kvalitetsutvikling i barnehage og skole skal gjennomføres som et regionalt samarbeid i Region Kristiansand. Også her vil alt arbeid være tett knyttet opp mot rammeplan og læreplanverk, og dermed også være i tråd med strategier fra kommuneplan.
- Skolene i Lillesand kommer til å bruke skoleåret 2020/2021 på implementering av fagfornyelsen og kompetanseheving. LK-20 blir også en viktig del av den regionale kompetansehevingen (DeKomp)
- Enhet for teknisk drift arbeider kunnskapsbasert og har medarbeidere med riktig kompetanse. Det skal jobbes målrettet med kompetanseutvikling slik at hver enkelt medarbeider opplever mening og mestring og har en klar ansvars- og rolleforståelse.

3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet

- Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har
- Vi etterlever en helhetlig internkontroll
- Vi ivaretar vårt ansvar for beredskap og krisehåndtering med et risikobilde i stadig endring

Viktige tiltak 2021-2024:

- Utvikling av kommunens helhetlige ROS-analyse, i tråd med lov og forskrift, fullføres i 2021.
- Kommunen arbeider systematisk med å sikre og utvikle organisasjonens helhetlige internkontroll på alle nivåer og for alle tjenester i tråd med ny kommunelov; bl.a. så vil implementering av kommunens vedtatte retningslinjer for internkontroll prioriteres i 2021.
- Kommunens kvalitetsløsning (EQS) utvikles i tråd med lov og forskrift og bidrar til å systematisere og tilgjengeliggjøre kommunens helhetlige internkontroll
- Prosjektet «Felles førstelinje for fremtiden» fullføres i 2021. Prosjektet skal bl.a. utvikle og sikre en førstelinje med et klart innbyggeroppdrag.
- Enhet for omsorg sentrum planlegger at testing i forhold til korona fortsetter i 2021, så lenge det er nødvendig.
- Endringer i beredskapsplaner, kriseorganisering og rutiner i forhold til korona vurderes fortløpende.
- Enhet psykisk helse og rus tilbyr nettjenester for brukerne som effektiviserer og forbedrer tjenesten.
- Enhet for teknisk drift vil fortsatt prioritere innvendig vedlikehold og renhold i formålsbygg for å opprettholde et best mulig innemiljø for brukerne. Brannsikkerhet er i fokus.
- Enhet for teknisk drift skal bruke og videreutvikle FDV-systemer innenfor egne ansvarsområder for å optimalisere gjennomføringen av driftsoppgaver
- Stab for økonomi og prosjekt vil ha fokus på å tydeliggjøre regelverk for innkjøp, anskaffelser og rammeavtaler i kommunens internkontrollsystem. Videre vil vi se på rutiner for å sikre at regelverket følges opp.

3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig

- Vi satser på digitalisering og innovasjon for å oppnå optimal oppgaveløsning
- Vi samarbeider med innbyggerne, frivilligheten og næringslivet om gode løsninger
- Vi sikrer bærekraftig økonomisk utvikling og handlefrihet gjennom god økonomisk planlegging og styring. Med bærekraftig økonomi mener vi et netto driftsresultat på 2 %, et disposisjonsfond på 5 % og en langsiktig gjeld utenom pensjonsforpliktelser på 120 % av brutto driftsinntekter
- Vi legger til rette for innovative løsninger ved offentlige anskaffelser
- Vi vektlegger miljøvennlige løsninger og unngår sosial dumping ved offentlig anskaffelser

Viktige tiltak 2021-2024:

- Den vedtatte digitaliseringsstrategien med tilhørende handlingsplan følges opp og revideres.
- Tjenestedesign vektlegges som metode og brukes aktivt ved digitalisering av innbyggertjenester.
- Det etableres en digital løsning for alle stillingsendringer.
- Det er iverksatt et omstillings- og effektiviseringsprosjekt for å komme i økonomisk balanse etter SIO-prosjektets utløp.
- Det etableres en felles intern informasjons- og samhandlingsflate, som erstatter dagens intranett.
- Lillesandsskolen har fått tildelt midler fra den Teknologiske skolesekken for skoleåret 2019-2020, med utgangspunkt i etterutdanningsprogrammet «programmering i skolen». Med tildelte midlene er det laget et opplegg for skoleåret 2019-2020 som vil gi skolene ny kompetanse i programmering og bruk av digitalt utstyr.
- Alle skolene i Lillesand deltok 2020 i et nasjonalt prosjekt i regi av Vitensenterforeningen, med hovedmålsetting å øke programmeringsforståelsen blant elever og lærere. Digitale ferdigheter er en forutsetning for videre læring og for aktiv deltakelse i et arbeidsliv og et samfunn i stadig endring. Den digitale utviklingen har endret mange av premissene for lesing, skriving, regning og muntlige uttrykksformer. «Digital kompetanse» blir et viktig fokusområde i nytt rammeverk.
- Sammen med handelsstanden, gårdeierforeningen og næringsforeningen deltar Sektor for tekniske tjenester i sentrumsforum; et dialogforum og samarbeidsarena, og hvor det jobbes for utvikling av et levende Lillesand sentrum.
- Sektor for tekniske tjenester arbeider for å anskaffe teknologiske hjelpemidler som gjør kommunen i bedre stand til å utføre oppgaver knyttet til maritimt avfall og inspeksjon under vann generelt.
- Kommuneplanens mål på bærekraftig økonomi vil ikke være realistiske i økonomiplanperioden. Gjennom prosjektet «Lillesand 2024» vil kommunen jobbe aktivt med å definere kommunens økonomiske handlingsrom. Staben vil også tilpasse styrende dokumenter til ny kommunelov, bl.a. økonomi- og finansreglementet.

Listen baserer seg på innspill fra de ulike enhetene. Listen er ikke uttømmende for alle de tiltak som Lillesand kommune gjennomfører eller planlegger gjennomført i kommende økonomiplanperiode.

Planer, strategier og utviklingsprosjekt er fordelt på kommuneplanens tre satsingsområder; «Identitet og bærekraftig utvikling», «Folkehelse, livsmestring og tilhørighet» og «Organisasjon for fremtiden».

Identitet og bærekraftig utvikling

Revidering av arealdelen

Gjeldende kommuneplans arealdel er fra 2018. De to siste revideringsrundene har vært begrenset. Revisjonsarbeidet i 2018 handlet i all hovedsak om innføringen av en utvidet og omfattende bruk av LNFR-spredd bolig. Utover dette gikk arbeidet ut på å oppdatere planen til gjeldende situasjon.

Arealdelens funksjon er å avsette tilstrekkelig areal for ulike formål, lokalisert der det er mest hensiktsmessig for en ønsket samfunnsutvikling. Med bakgrunn i at de to siste revideringene har vært begrenset, er det et behov for en gjennomgang av status hvor revideringen ses i sammenheng med den overordnede arealstrategien satt i samfunnsdelen og med regionale planer. Arealdelen bør derfor revideres.

Fremdrift for planprogramarbeidet ble lagt frem for FS 6.5.2020, hvor høsten 2020 brukes til avklaring av innhold og planprogram sendes på høring november. Høringsperioden går frem til januar for så å fastsette planprogram mars 2021. Planarbeid - arealdelen (2 år) går fra mars 2021 til mars 2023, med vedtak juni 2023.

Klima-, miljø og energiplan

En helhetlig planlegging av miljø- og klimaarbeidet i kommunen bør utarbeides. Planen er nødvendig dersom kommunen på sikt skal sikre bærekraftig bruk av arealer, håndtere og redusere pågående vann- og luftforurensning, forvalte natur- og friluftsinnteresser i skjærgården og redusere klimagassutslipp.

I forbindelse med økonomiplanen 2019-2022 vedtok bystyret å etablere en ordning med støtte til miljø- og klimatiltak; 250.000 kr. i hvert av årene 2020 til 2023.

For finansiering av større prosjekter innen kommunalt miljøarbeid burde det søkes finansiering gjennom statlige tilskuddsordninger. Før det søkes om tilskuddsmidler for miljøtiltak må ansvar for oppfølging av et tiltak være avklart, personalressurser må settes av og det må foreligge en plan for gjennomføring og finansiering.

Reiseliv og opplevelsesstrategi

I forbindelse med økonomiplanen 2019-2022 vedtok bystyret å avsette 350.000 kr. til satsning på reiseliv. Juni 2019 vedtok formannskapet at det skal utarbeides en reiselivs- og opplevelsesstrategi for Lillesand. Dette er et behov, da Lillesand ikke tidligere har hatt noen egen helhetlig strategi for reiselivssatsingen.

Korona-situasjonen i 2020 har endret reiselivet ved sterke begrensninger på utenlandsreiser. I sommersesongen 2020 var Lillesand et attraktivt reisemål for innenlandske turister. Det har vært økt press på utleiemarkedet, hoteller og campingplasser. Reiselivsstrategien bør fange opp endringer i reiseliv som følge av korona. Det har ikke vært kapasitet i administrasjonen til å utarbeide reiselivsstrategi i forrige planperiode. Strategien bør utarbeides i denne perioden.

Kommunedelplan for trafikksikkerhet

Kommunedelplan for trafikksikkerhet (2017-2020) er et viktig og aktivt dokument i forbindelse med utbedringstiltak på veinettet, annen planlegging som utarbeidelse av områdeplaner, men også mindre reguleringsplaner. En av hovedmålsetningene for kommunen er å sikre trygghet, livskvalitet og gode oppvekstvilkår med særlig fokus på barn og unge. Økt trafikksikkerhet er et viktig element i denne målsetningen.

Kommunedelplan for trafikksikkerhet for Lillesand kommune revideres hvert fjerde år, og utbedringstiltak på veinettet i kommunen vurderes ut fra denne.

Folkehelse, livsmestring og tilhørighet

Rammeverk for livsmestring og læring i barnehage og skole

Med utarbeidelsen av rammeverket for livsmestring og læring har kommunen en strategi for å sikre en koordinert innsats for utvikling av barnehagene og skolene. Rammeverket legger føringer for barnehage- og skoleutvikling og det tverrsektorielle samarbeidet i kommunen i årene fremover.

Innenfor livsmestring og læring er det flere sentrale innsatsfaktorer det kan jobbes målrettet med. I samspill med ny desentralisert kompetanseutviklingsmodell fra direktoratet, så skal fokusområder i sektoren spisses. Den enkelte enhet skal, på bakgrunn av ståsted i egen organisasjon, utarbeide konkrete målsetninger og tiltak for tegn på god praksis, for å jobbe mot de valgte satsningsområdene. Dette gjøres ved bruk av SMTTE-modellen for implementering og evaluering av endring.

Temaplan for barn og unge

Å gi barn og unge trygge og gode oppvekstvilkår er et av samfunnets viktigste oppgaver. Fokus på barn og unge er forankret i kommuneplanens samfunnsdel, der flere overordnede mål er nedfelt. Mange av kommunens tjenester jobber godt for å nå oppsatte mål, og Lillesand kommune tilbyr i dag mange gode tiltak for barn og unge.

For å ytterligere forsterke samarbeidet om barn og unge i kommunen, og utvikle enda bedre helhet i arbeidet, er det ønskelig å utarbeide en overordnet plan for arbeidet med barn og unge. Planen skal gi god oversikt over igangsatte tiltak og ved bred involvering av barn og unge, meisle ut en overordnet strategi for hvordan kommunens ulike enheter og avdelinger samarbeider til beste for et helhetlig tilbud til den enkelte, gjennom tidlig og samordnet innsats. I tillegg ønsker en å forsterke samarbeidet med frivillige organisasjoner og andre aktører, slik at kommunen bidrar som god tilrettelegger for barn og unges fritidsaktivitet.

Kommunedelplan sykkel

Utarbeiding av kommunedelplan for sykkel har ligget som et tiltak i tiltakslista til kommunedelplan for trafikksikkerhet over tid. Hensikten med utarbeidelse av en kommunedelplan for sykkel er å kartlegge status og behov for utbedring og nyetablering av gangvei- og sykkelvei-nettverket (g/s) i kommunen.

Hovedmålet er å sikre barn unges ferdsel i trafikken, men også legge til rette for økt gange og bruk av sykkel. Kommunedelplan sykkel blir utarbeidet i et samarbeid mellom Statens vegvesen og Lillesand kommune. Planarbeidet ble igangsatt 2018, og planlegges vedtatt vinter 2020/2021.

Kulturplan

Gjeldende kommunedelplan for kultur 2012-2016 må revideres da denne sist ble vedtatt 2012. Revidering av kulturplanen stod oppført på vedtatte planstrategi, men revideringen ble ikke gjennomført av tids- og kapasitetsårsaker. Kulturplanen bør sees i sammenheng med reiseliv og opplevelsesstrategi. Det vurderes om en rullering av handlingsprogrammet i kulturplanen er tilstrekkelig.

Veteranplan

Veteranplan er en plan som sier noe om hvordan kommunen hedrer, ivaretar og nyttiggjør seg personer som har vært i operativ utenlandstjeneste. Lillesand kommune har ikke hatt en slik plan tidligere, men blir sterkt oppfordret av Fylkesmannen å utarbeide en slik plan. Mange kommuner har utarbeidet tilsvarende planer.

Alkoholpolitisk handlingsplan

Alkoholloven § 1-7d pålegger kommunene å utarbeide en alkoholpolitisk handlingsplan. Bystyret vedtok 17.9.2003 en ruspolitisk handlingsplan. Planen begrenser seg til alkohollovgivningen i Lillesand kommune. Planen skal rulleres hvert fjerde år, og ble sist revidert av bystyret i mars 2020.

Vold i nære relasjoner

Lillesand kommune har siden 2006 hatt en egen tiltaksplan for vold i nære relasjoner. Eksisterende handlingsplan med tiltaksdel gjelder for perioden 2014-2018 og må av den grunn revideres. I tillegg er det ett av regjeringens fokusområde der føringer og retningslinjer, planverk og lovverk utarbeides, forbedres og fornyes kontinuerlig. Vold i nære relasjoner går i arv og vi har et ansvar for å bidra til å bryte den arven.

Organisasjon for fremtiden

Lillesand 2024 – en kommune for fremtiden (utviklingsprosjekt)

Lillesand kommune vil i slutten av økonomiplanperioden få en forverret økonomisk situasjon. Årsakene er flere, men to hovedforklaringer er vårt høye investeringsnivå som medfører økte rente- og avdragsutgifter og avviklingen av prosjektet «Statlig finansierte omsorgstjenester» (SIO-prosjektet) i 2022. Bystyret og rådmannen har stort fokus på hvordan vi skal møte de økonomiske utfordringene vi vet kommer særlig fra 2024.

I forbindelse med behandlingen av økonomiplanen for 2020-2023 vedtok bystyret:
«I 2020 startes "strukturprosjekt" som skal gjøre at vi blir i forkant på å tilpasse driften til fremtidige forventede rammebetingelser og muligheter som "kommune 3.0", sett i et lengre tidsperspektiv. Det skal også sees på bruk av lokaler, der forhold eie/leie og eventuelle innsparingsmuligheter ved nyinvesteringer og samlokaliseringer skal vurderes. Arbeidet baseres på eksternt utarbeidet rapport som viser utfordringsfelter og utviklingsmuligheter. Formannskapet skal være styringsgruppe for prosjektet. Konsulentkostnader beregnes til 200.000 kr. i hvert av årene 2020 og 2021.»

Prosjektet har fått tittel «Lillesand 2024 – en kommune for fremtiden». Målet med prosjektet er å sikre en bærekraftig kommuneøkonomi og en arealeffektiv kommunal bygningsmasse. Fremover vil det være nødvendig med betydelig omstilling og effektivisering, og i organisasjonen må det være fokus på innovasjon og endring. Dette er en utviklingsoppgave som vil ta mye fokus og ressurser i innværende periode, og av den grunn synes det naturlig å ta denne oppgaven med inn i planstrategien. Vurdering av ulike temaer og behov for

strategier på enkelte områder bør sees på med et helhetlig blikk gjennom dette prosjektet. Dette gjelder blant annet innovasjonsstrategi, eiendomsstrategi, innbygger-/medvirkningsstrategi, frivillighetsstrategi, arbeidsgiverstrategi m.m. På grunn av korona er oppstarten av prosjektet i 2020 blitt forsinket.

Arbeidsgiverstrategi

Arbeidsgiverstrategien skal ha en sterk kobling til kommuneplanen og vil bidra til en fremtidsrettet utvikling av kommunen som tjenesteyter, samfunnsutvikler og organisasjon. Innsatsområdene i arbeidsgiverstrategien skal skape retning og prioriteringer for arbeidsgiverområdet og beskrive forventninger til utvikling og ivaretagelse av rollen som arbeidsgiver og arbeidstaker. Arbeidsgiverstrategien skal vise vei inn i et samfunn og arbeidsliv i endring og vil utgjøre et felles verdigrunnlag for ledere, ansatte og deres organisasjoner.

Digitaliseringsstrategi

Det er store forventninger fra både Stortinget, Regjeringen og KS til digitalisering av offentlig sektor, gjennom Stortingsmelding 27 (2015–2016), Digital agenda for Norge (desember 2016) og Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor (juni 2019). Lillesand skal i tråd med kommuneplanen være en fremoverlent kommune i utvikling. Bystyret vedtok i juni 2017 (BS 071/17) Lillesand kommunes gjeldende digitaliseringsstrategi, som nå skal fornyes.

Lillesand kommune har gjennom samarbeidet om felles IT-tjeneste med Birkenes kommune, også etablert et felles Digitaliseringsforum; et praktisk bindeledd i digitaliseringsarbeidet. I tillegg pågår et arbeid om Ett digitalt Agder i KS' regi, med mål om å utvikle fellesløsninger for kommunene i vår region. Utarbeidelsen av en ny digitaliseringsstrategi må ses i lys av de nasjonale føringene, og de lokale samarbeidene, med mål om at Lillesand kommune fortsatt - og i enda større grad - skal kunne levere gode digitale løsninger til innbyggere og næringsliv.

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse)

Kommunen har en sentral rolle i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Beredskapsplikten pålegger kommunene å arbeide helhetlig og systematisk med samfunnssikkerhet og beredskap, og understreker kommunens viktige rolle som samordner og pådriver i samfunnssikkerhetsarbeidet. «*Kommunen skal gjennomføre en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse, herunder kartlegge, systematisere og vurdere sannsynligheten for uønskede hendelser som kan inntreffe i kommunen og hvordan disse kan påvirke kommunen.*» (§2).

En overordnet og helhetlig ROS-analyse er ikke en plan og ikke et statisk dokument. Den skal revideres minimum hvert 4. år eller ved endringer av risikobildet. Helhetlig ROS for en kommune er viktig for all overordnet planlegging og skal danne grunnlaget for kommunens målrettede arbeid for å redusere risiko og sårbarhet; den skal redusere sannsynligheten for at uønskede hendelser inntreffer og skal redusere skadeomfanget av eventuelle ønskede hendelser. En helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse er hele kommunens anliggende og ansvar og berører alle tjenesteområder.

Ved vedtak av kommunal planstrategi 2016-2019, ble det vedtatt at Lillesand kommunes helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) skal revideres. Revisjonsarbeidet ble igangsatt i 2019, og ferdigstilles vinter 2020/2021.

Beredskapsplan

Overordnet plan for beredskapsarbeid og krisehåndtering, med tilhørende plan for varsling, er levende dokumenter som må være oppdatert til enhver tid. I tråd med lov skal overordnet plan revideres hvert år; det betyr i praksis at den er under kontinuerlig revisjon. Kommunens overordnede plan for beredskapsarbeid og krisehåndtering gir retning for kommunens øvrige

planverk for beredskap og krise. Det betyr f.eks. at endringer/ revisjoner i overordnet plan kan føre til revisjonsbehov i kommunens øvrige planer for beredskap og krise; både for de overordnede og de lokale. Det påligger nemlig en plikt for de ulike tjenesteområdene å sikre «lokale» planer for å sikre beredskapsarbeid og krisehåndtering for eget tjenesteområde. Dette er en del av fagansvaret.

Utvikling og revisjon av beredskapsplaner er et prioritert område og ivaretas i dialog med fylkesmannens beredskapsavdeling.

Prioritering av plan- og utviklingsoppgaver i perioden 2020 - 2023

Plantype og navn	2020	Vår 2021	Høst 2021	Vår 2022	Høst 2022	Vår 2023	Høst 2023
Planer/strategier og utviklingsoppgaver							
Identitet og bærekraftig utvikling							
Arealplan, planprogram + plan*							
Klima- miljø og energiplan**							
Reiselivs-/opplevelsesstrategi**							
Kommunedelplan trafiksikkerhet*							
Folkehelse, livsmestring og tilhørighet							
Rammeverk for livsmestring og læring i barnehage og skole*							
Temaplan barn og unge							
Kommunedelplan sykkel**							
Kulturplan*							
Veteranplan**							
Alkoholpolitisk plan*	Vedtatt						
Vold i nære relasjoner*							
Organisasjon for fremtiden							
Lillesand 2024*** (Utviklingsprosjekt)							
Arbeidsgiverstrategi **							
Digitaliseringsstrategi*							
Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse*							
Beredskapsplan* (overordnet plan for kriseledelse)							

* Revidering eksisterende plan/strategi

** Ny plan/strategi

*** Er en utviklingsoppgaver, men vil ta mye fokus i perioden og inkluderer vurderinger av behov for ulike strategier. Tas av den grunn med i denne oversikten

Implementering av vedtatte planer	
Identitet og bærekraftig utvikling	
Kulturminne- og museumsplan	Vedtatt 2019
Digitaliseringsstrategi	Vedtatt 2017
Folkehelse, livsmestring og tilhørighet	
Plan for helse og omsorg 2020 - 2025	Vedtatt febr. 2020
Boligsosial handlingsplan 2019 - 2024	Vedtatt 2019
Plan for idrett/fysisk aktivitet/friluftsliv	Vedtatt 2019

BEFOLKNINGSUTVIKLINGEN

Store deler av kommunal virksomhet påvirkes direkte av antall innbyggere og fordelingen på aldersgrupper. Det er derfor viktig å følge den demografiske utviklingen og framskrivningen av befolkningen de neste årene. Det statlige rammetilskuddet til kommunen beregnes bl.a. ut fra befolkning, befolkningsvekst og demografisk inndeling. Befolkningsøkning gir oss både økte kostnader og inntekter. Imidlertid slår inntektene inn først året etter at befolkningsveksten har skjedd, pga. at tildelingen i statsbudsjettet bygger på befolkningen i kommunen pr. 1. juli året før budsjettåret. Tilflytting og barnefødsler som skjer etter 1. juli får ikke utslag på rammetilskuddet før neste budsjettår. Befolkningsveksten siste halvår vil ha noe effekt på de totale overføringene fra staten på grunn av inntektsutjevningen, men denne effekten er begrenset.

Er befolkningsveksten i kommunen større enn landsgjennomsnittet gir det en økning i inntektsutjevningen, mens en lavere vekst vil ha motsatt effekt. Motsatt treffer eksempelvis kostnadene til nye barnehageplasser oss med én gang behovet oppstår. Befolkningsveksten, som skissert under, er lagt til grunn for inntekter og utgifter i økonomiplanperioden.

BEFOLKNINGSUTVIKLING

De siste ti årene fra 01.10.2011 til 01.10.2020 har Lillesand kommune vokst med 1361 innbyggere eller 14,0 %. Årsaken til veksten er i stor grad innflytting til kommunen. Ca. 75 % av befolkningsveksten skyldes netto innflytting; innenlandsk tilflytting og innvandring.

For 2020 forventer administrasjonen en vekst på om lag 0,7 %. Dette er lavere enn tidligere forutsatt og skyldes lavere fødselsoverskudd og lavere innvandring. Veksten er i stor grad avhengig av innenlandsk innflytting til Lillesand. Veksten er fortsatt høyere enn landsgjennomsnittet på 0,6 %.

Tabell 4 Befolkningsutvikling 2010-2019

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Fødte	136	132	117	117	114	118	123	98	104	99
Døde	73	81	69	68	73	75	79	77	88	79
Fødselsoverskudd	63	51	48	49	41	43	44	21	16	20
Innvandring	100	90	94	99	155	143	109	119	89	49
Utvandring	27	32	34	36	25	25	30	47	39	29
Netto innvandring	73	58	60	63	130	118	79	72	50	20
Innflytting, innenlandsk	543	526	477	438	528	554	521	558	518	495
Utflytting, innenlandsk	430	469	431	478	465	478	521	482	466	451
Netto innenlandsk innflytting	113	57	46	-40	63	76	0	76	52	44
Følgevekst	248	165	154	74	234	237	125	169	119	84
Befolkning pr 31. desember	9713	9878	10032	10106	10340	10577	10702	10871	10990	11074
Prosentvis vekst	2,6 %	1,7 %	1,6 %	0,7 %	2,3 %	2,3 %	1,2 %	1,6 %	1,1 %	0,8 %

Tabell 5 Befolkning fordelt på aldersgrupper 01.07.2019 og 01.07.2020

4215 Lillesand	2019	2020	Endring	Endring i %
Innbyggere 0 år	111	84	-27	-24,3 %
Innbyggere 1-5 år	642	636	-6	-0,9 %
Innbyggere 6-15 år	1 526	1 536	10	0,7 %
Innbyggere 16-22 år	942	925	-17	-1,8 %
Innbyggere 23-66 år	6 091	6134	43	0,7 %
Innbyggere 67-79 år	1 317	1 355	38	2,9 %
Innbyggere 80-89 år	358	392	34	9,5 %
Innbyggere 90 år og over	78	75	-3	-3,8 %
	11 065	11 137	72	0,7 %

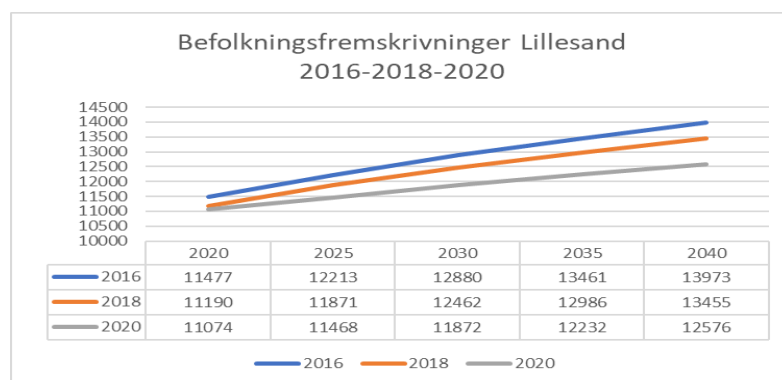
Befolkningsutviklingen pr. 2. kvartal 2020 er noe lavere enn tilsvarende kvartal i 2019. Folkeveksten pr. 31.07.2020 var på 72 personer mot 75 på samme tid i fjor. Det er et høyere fødselsoverskudd med 13 personer, mens netto innflytting er på 60 personer mot 74 på samme tid i fjor. Det er særlig innvandring som er blitt lavere og innenlandsk utflytting som er høyere enn på samme tid i 2018. Prosentvis vekst fra 2. kvartal 2019 til 2. kvartal 2020 er på 0,7 % mot 1,1 % på samme tid som i fjor.

Det har vært størst prosentvis økning i aldersgruppen 80-89 år med 9,5 % og i gruppen 67-79 år med 2,9 %. Størst nedgang har det vært i aldersgruppen 0 år med -24,3 %. Det er fortsatt en økning i aldersgruppen 6-15 år med 0,7 %.

Lillesand kommune har en relativt ung befolkning sammenlignet med landet som helhet. Vi har en større andel i aldersgruppene 6-12 år og 16-19 år. Lillesand har også en større andel i aldersgruppen 67-79 år, men en lavere andel i aldersgruppen 20-44 år.

BEFOLKNINGSFREMSKRIVINGER I PLANPERIODEN

SSB lager nye befolkningsframskrivninger hvert annet år og la frem en ny prognose i august 2020. Prognosen baserer seg på befolkningsveksten i kommunen de to siste årene forut for framskrivningen, dvs. 2018 og 2019. I 2018 var veksten på 1,1 % og i 2019 på 0,8 %. Det var derfor forventet at befolkningsveksten i SSBs framskrivning i 2020 ville være lavere enn den forrige prognosen.

Figur 8 Befolkningsprognoser 2016-2018-2020

Det er flere årsaker til at veksten blir lavere enn i det siste tiåret. Innvandringen har gått tydelig ned, særlig på grunn av lavere arbeidsinnvandring. Fruktbarheten har også gått betydelig ned, og SSB forventer at den vil holde seg lav i noen år før den øker noe.

Tabell 6 Befolkningsframskriving pr 1.1. fordelt på aldersgrupper (kilde: SSB – MMMM-alternativet)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2030	2040	2050
0 år	105	101	100	100	101	102	111	123	115
1-5 år	620	606	571	551	550	551	586	672	642
6-12 år	1 106	1 076	1 063	1 042	994	951	856	950	1009
13-15 år	430	457	479	476	486	495	423	389	439
16-19 år	548	520	510	532	564	591	601	489	542
20-44 år	3 339	3 328	3 349	3 356	3 354	3 355	3 436	3 403	3 285
45-66 år	3 153	3 235	3 248	3 278	3 305	3 337	3 451	3 522	3 560
67-79 år	1 327	1 358	1 413	1 450	1 484	1 502	1 598	1 894	2 007
80-89 år	374	392	415	440	462	507	696	895	1 137
90 år eller eldre	72	74	74	77	83	77	114	239	339
Sum	11 074	11 147	11 222	11 302	11 383	11 468	11 872	12 576	13 075
Årlig vekst		0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,6 %	0,4 %

Den årlige prosentvise veksten i Lillesand er anslått til 0,7 % frem mot 2030. Fra 2030 er veksten på 0,6 % pr. år frem mot 2040 og 0,4 % pr. år fra 2040 til 2050. I 2025 vil Lillesand ha 394 flere innbyggere enn i 2020.

Tabell 7 Fremskrevet, prosentvis vekst i forhold til faktiske 2020-tall for ulike aldersgrupper, 2020-2050 (kilde: SSB)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2030	2040	2050
0 år	100	96	95	95	96	97	106	117	110
1-5 år	100	98	92	89	89	89	95	108	104
6-12 år	100	97	96	94	90	86	77	86	91
13-15 år	100	106	111	111	113	115	98	90	102
16-19 år	100	95	93	97	103	108	110	89	99
20-44 år	100	100	100	101	100	100	103	102	98
45-66 år	100	103	103	104	105	106	109	112	113
67-79 år	100	102	106	109	112	113	120	143	151
80-89 år	100	105	111	118	124	136	186	239	304
90 år eller eldre	100	103	103	107	115	107	158	332	471
Sum	100	101	101	102	103	104	107	114	118

Tabellen viser prosentvis vekst fra faktiske tall i 01.01.2020 hvor 2020 er 100. De røde feltene er aldersgrupper med nedgang sammenlignet med 2020, de oransje feltene viser aldersgrupper med lavere vekst enn den gjennomsnittlige prosentvise veksten og de grønne feltene viser aldersgrupper med høyere prosentvis vekst enn den gjennomsnittlige prosentvise veksten.

Tabellene viser at Lillesand kommune vil ha en reell nedgang i antall barn i de yngste aldersgruppene frem mot 2025. Det vil være 11 % færre barn i barnehagealder og 14 % færre barn i alderen 6-12 år. Aldersgruppen 13-15 år (ungdomsskolealder) vil øke med 15 %.

Den største prosentvise veksten frem mot 2025 er i aldersgruppen 80-89 år med 36 %. Det innebærer 133 flere innbyggere i denne aldersgruppen.

SSBs prognoser fanger ikke opp lokale variasjoner. En av de viktigste lokale usikkerhetsmomentene er netto innflytting. Denne varierer fra år til år og styres av arbeidsmarkedet, tilgang på boliger/boligpriser og netto innvandring.

Over lengre tid har det vært en klar tendens at kommunen har en netto utflytting av ungdom etter videregående skole og en netto innflytting av foreldre med små barn. Det er erfaringsvis i gjennomsnitt 25 flere elever som begynner på skole enn antall fødte i det samme årskullet.

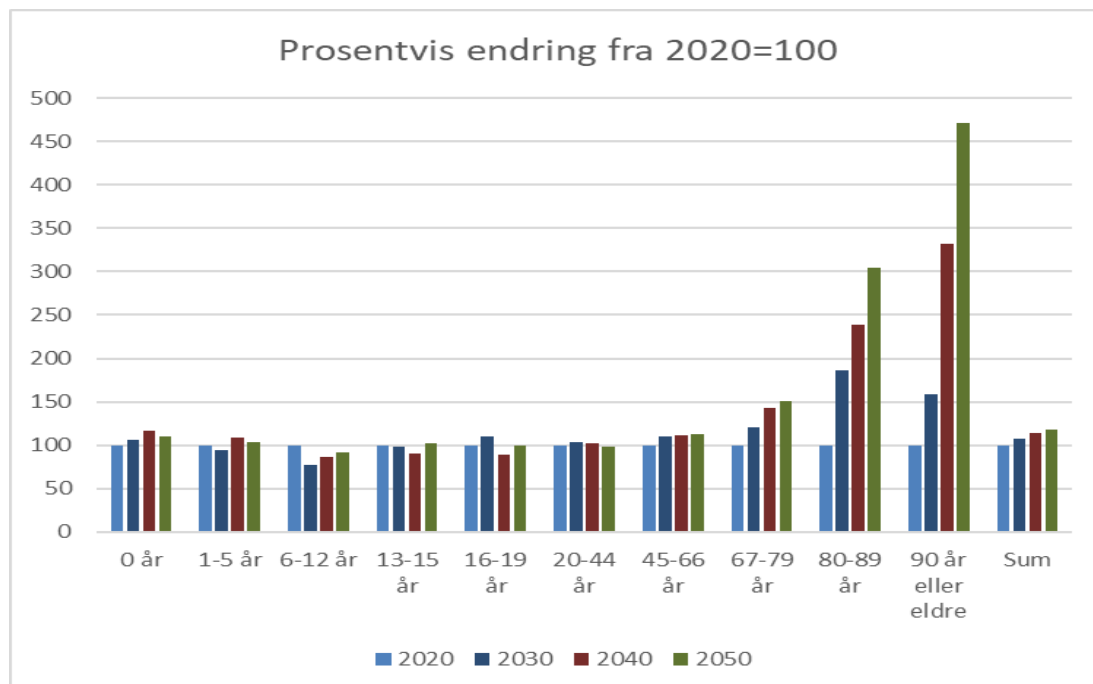
Lillesand kommune har en relativt stor boligreserve i form av nye boligprosjekter som er under bygging eller planlegges bygd. Lillesands sentrale beliggenhet i det regionale arbeidsmarkedet er gunstig. Utviklingen av arbeidsmarkedet er fortsatt positiv med nyansettelser i oljeleverandørbransjen og nyetableringer. Kommunen har god tilgang på næringsarealer.

Et annet usikkerhetsmoment er innvandring fra land utenom EU. Dette styres i liten grad av lokale forhold, men har utgjort en stor del av befolkningsveksten i kommunen de senere år.

Konsekvensene for Lillesand kommune av endringene i befolkningens størrelse og sammensetning er flere. Rammetilskuddet bestemmes i stor grad av befolkningssammensetningen slik at inntektene i utgangspunktet skal dekke demografiutgiftene. I fremtiden er det ikke sikkert at statlige overføringer vil dekke alle demografiutgifter. Lillesand kommune vil ha behov for å øke tilbudene til den eldre del av befolkningen, mens barnehage og skole kan få utfordringer med overkapasitet.

ET BLIKK UTOVER PLANPERIODEN

Figur nr. 9 viser SSBs prognose på ulike aldersgrupper i perioden frem til 2050. Lillesand kommune skal vokse med ca. 2.000 personer eller nesten 18 % frem til 2050. Det er stor forskjell i veksten i de ulike aldersgruppene.

Figur 9 Fremskrevet, prosentvis vekst i forhold til 2020-tall for ulike aldersgrupper, 2020-2050 (Kilde: SSB)

De nye prognosene tilsier en samlet befolkningsvekst på 0,7 % pr. år frem mot 2030. Mellom 2030 og 2040 vil den årlige veksten være 0,6 % mens den avtar til 0,4 % mellom 2040 og 2050. Lillesand er imidlertid en av kommunene i landet med kraftig vekst (mer enn 15 %) frem mot 2050. Lillesand vil ha høyere prosentvis befolkningsvekst enn landet totalt. Mange kommuner på Agder vil ha mer enn 5 % nedgang i antall innbyggere frem mot 2050. Årsakene til lavere vekst er først og fremst lavere fruktbarhet og lavere innvandring.

Prognosen viser videre at de yngre aldersgruppene i Lillesand vil ha nedgang eller øke mindre enn samlet vekst frem mot 2040 og 2050. Lillesand hadde en stor vekst i de yngste aldersgruppene fra 2010-2017. I 2025 er disse barna i stor grad ferdige med grunnskolen. Veksten i antall 0-åringer har de siste årene avtatt, men vil etter prognosen øke igjen mot 2030. I 2040 er det 17 % flere 0-åringer enn i 2020. Aldersgruppen 1-5 år vil ha negativ vekst frem mot 2030 før veksten øker mot 2040. I 2040 er det 8 % flere barn i barnehagealder enn i 2020.

Aldersgruppen 6-12 år de senere år hatt en stor vekst som når sin topp i 2019. I 2025 er det 14 % færre barn i grunnskolealder enn i 2020. Nedgangen fortsetter frem mot 2040 før veksten tar seg opp igjen. I 2040 er det likevel 14 % færre barn i alderen 6-12 år enn i 2020. Aldersgruppen 13-15 år har en stor økning på 15 % frem mot 2025, mens veksten avtar i 2030 og 2040 før den øker til 2 % i 2050. Aldersgruppen 16-19 år vil ha nedgang frem mot 2023 før veksten øker frem til 2030. I 2050 vil aldersgruppen 16-19 år være på nivå med 2020.

Antall innbyggere i yrkesaktiv alder 20-44 år øker mindre enn samlet befolkningsvekst gjennom perioden og vil ha lav vekst i årene fremover. I 2040 er det 2 % flere i alderen 20-44 år. Aldersgruppen 45-66 år øker prosentvis mer enn samlet befolkningsvekst frem mot 2030. I 2040 er det 12 % flere i alderen 45-66 år. Samlet befolkningsvekst i 2040 er på 14 % sammenlignet med 2020.

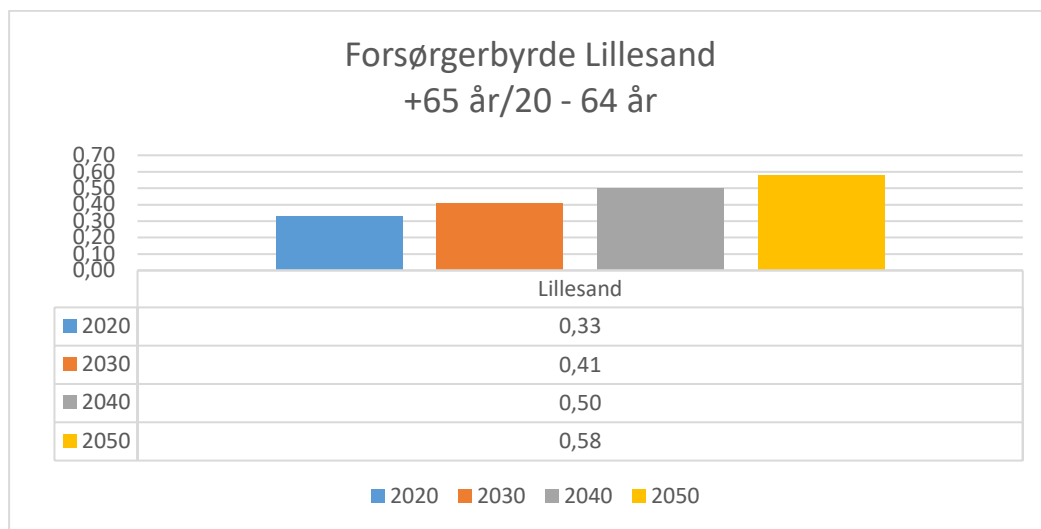
Aldersgruppen 67-79 år har de senere år hatt den største prosentvise veksten. Dette henger sammen med de store barnekullene etter 1945. Veksten blir fortsatt høy med 13 % i 2025, 20 % i 2030 og 43 % i 2040. Aldersgruppen 80-89 år vokser 24 % i 2025, 86 % i 2030 og med 139 % i 2040. Aldersgruppen 90 år eller eldre har størst prosentvis vekst fra 2030 og utover. Aldersgruppen ender med den største prosentvise veksten av alle med 232 % i 2040 i forhold til 2020.

KONSEKVENSER FOR TJENESTETILBUDET

Det er selvfølgelig vanskelig å spå hvordan Lillesand kommune ser ut om 30 år. Omverdenen er i rask endring. Pandemien og endringene i oljesektoren, flyktningkrisen og klimautfordringene er eksempler på dette.

Den eldre befolkning blir større, og levealderen går opp. Bare innen helse og omsorg er det behov for 85 % økning i årsverk gitt dagens bemanningsnorm. Samtidig vet man at størstedelen av utgiftsveksten innen helse og omsorg de siste årene er for tjenester til personer under 67 år. Videre vet man at forventet levealder øker med ca. 1 år pr. tiår. Det betyr at frem mot 2040 har levealderen økt med 2 år. Ved økt levealder øker hyppigheten av flere sykdommer som f.eks. demens, og dette skaper ytterligere press på helse- og omsorgssektoren. En stor del av veksten i spesialisthelsetjenesten må i fremtiden tas av kommunene. Dette kan innebære at kravene til kompetanse innen helse- og omsorgssektoren øker ytterligere. Nye generasjoner med eldre vil stille andre krav til kvalitet og individtilpassede tjenester.

Økt levealder gir også utfordringer i form av økte pensjonskostnader. De neste generasjonene må finne seg i å jobbe lenger for å opprettholde dagens nivå på pensjonen. Forsørgerbyrden, dvs. forholdet mellom de over 65 år og yrkesaktiv alder øker fra 0,33 i 2020 til 0,58 i 2050.

Figur 10 Forsørgerbyrde Lillesand

Frem til nå har staten i mer eller helst mindre grad kompensert for økte demografikostnader til kommunene. Med økte pensjonskostnader, usikre oljeinntekter, klimakostnader, pandemikostnader m.m. er det ikke sikkert at staten har råd til automatisk å finansiere de økte kostnadene. Det er helt nødvendig at man klarer å få eldre til å bo hjemme lengre gjennom hverdagsrehabilitering og tilrettelegging. Kommunen vil være nødt til å dreie fokus fra behandling til forebygging på mange områder. Kommunen er også nødt til å samarbeide med pårørende og frivillig sektor i større grad.

Mer kompliserte oppgaver til kommunene øker behovet for kompetanse, innovasjon og teknologiutvikling. Endringene må skje raskt. Det blir større krav til tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid i en helt annen grad, og på en helt annen måte enn i dag. Staten setter i større grad krav til formell kompetanse på flere områder.

Digitale tjenester og kommunikasjon har endret grensesnittet mellom kommunen og innbyggerne. Det er i dag færre som oppsøker rådhuset for å få utført tjenester; dette blir gjort digitalt. En kan sammenligne utviklingen med det som skjedde med bankene for 10-15 år siden. Det samme vil skje innen helse og omsorg med bruk av velferdsteknologi, kunstig intelligens og roboter.

Kampen om arbeidskraften i fremtiden blir hard. En større andel av befolkningen må arbeide innen kommunal sektor. Mange flere må jobbe heltid i stedet for deltid. En undersøkelse viser at deltidsansatte i Lillesand kommune representerer en reserve-arbeidskraft på ca. 125 årsverk. Flere kommuner har vansker med å rekruttere innen spesielle yrkesgrupper som sykepleiere og ingeniører. Etterspørselen etter flere av kommunens yrkesgrupper vil være større enn tilbudet fra utdanningssystemet, og gapet bare vil øke.

Kommunene vil være nødt til å utnytte arbeidskraftreserver på en helt annen måte. Dette er grupper som i stor grad faller utenfor arbeidsmarkedet som uføre, innvandrere, mottakere av sosialhjelp, deltidsarbeidende, hjemmeværende, pensjonister m.m. Det hevdes at kommunene i fremtiden i større grad vil få ansvar for arbeidslinjen i samfunnet.

Lillesand kommune er nødt til å være en attraktiv arbeidsgiver; ha konkurransedyktige vilkår og ha et godt omdømme for å tiltrekke seg kompetent arbeidskraft i fremtiden. Det vil komme konkurranse fra private aktører som tilbyr de samme tjenestene som kommunene.

Lillesand kommune har levekårsutfordringer, som resten av Agder. Lillesand har større andel uføre, unge arbeidsledige, personer med psykiske plager og lidelser, dødelighet av lungekreft og kols, og muskel- og skjelettsykdommer. En av forklaringene kan være et svakt og ensidig næringsliv med få arbeidsplasser i deler av regionen. Videre ligger regionen dårlig an når det gjelder likestilling, spesielt i forhold til yrkesdeltakelse blant kvinner. Det er en utfordring at dårlige levekår skaper et dårlig omdømme for Agder.

Regionen skiller seg ut fra andre storbyregioner ved lavere utdanningsnivå og få kompetansearbeidsplasser. Regionen kommer spesielt dårlig ut i andel med høyere universitetsutdanning. Dette er en hindring for videre utvikling og omstilling av næringslivet. Et annet viktig forhold er at foreldres utdanningsnivå har sammenheng med barnas muligheter for å lykkes i utdanningssystemet; dette gjelder f.eks. frafall, spesialundervisning osv. Det er også stor forskjell på levealder når man ser på utdanningsbakgrunn. Satsing på utdanning er viktig; både for sikre levekårene i regionen og for å omstille næringslivet.

Kommunene opplever at klimaendringene skjer nå. Ikke i form av merkbar havstigning og temperaturøkning, men i form av hyppigere ekstremvær. Kommunene må derfor i større grad planlegge, utbygge infrastruktur og ha beredskap for klimaendringer og ekstremvær. Det ligger store investeringer foran kommunen innen vann, avløp og renovasjonssektoren.

97 % veksten i Norge fra 2000-2010 kom i storbyregionene. Halvparten av Norges befolkning bor i storbyene og det er en klar tendens til fortsatt sentralisering. Det er derfor et stort behov for å ha en koordinert areal- og transportplan i de funksjonelle byregionene. Det vil være fokus på kollektivtransport og byutvikling. Økt transportbehov må løses ved bruk av kollektivtransport, sykkel og gange slik man kjenner fra bymiljøavtalene.

Tabell 8 Endring i demografikostnader 2020-2040. Kilder. KS og SSB

	Grunnskole	Pleie og omsorg	Sosialhjelp	Barnevern	Helse	Barnehager	Sum kommune
0-1 år	0	214 017	0	530 161	194 353	2 312 816	3 251 347
2-5 år	0	165 753	0	417 385	150 523	6 360 008	7 093 670
6-15 år	-28 892 982	-958 964	0	-2 565 378	-870 853	0	-33 288 177
16-18 år	0	-328 387	-76 403	-137 277	-135 162	0	-677 229
19-20 år	0	-656 774	-261 782	-274 554	-270 324	0	-1 463 434
21-22 år	0	11 324	4 513	4734	4 661	0	25 232
23-29 år	0	540 799	213 943	0	113 354	0	868 096
30-34 år	0	309 028	258 560	0	64 774	0	632 362
35-49 år	0	761 533	637 166	0	159 621	0	1 558 320
50-66 år	0	3 465 528	2 309 593	0	726 391	0	6 501 513
67-79 år	0	30 395 990	0	0	4532 758	0	34 928 748
80-89 år	0	101 748 884	0	0	4842 818	0	106 591 702
90 år og over	0	65 715 918	0	0	1542 893	0	67 258 811
Sum	-28 892 982	201 384 650	3 085 590	-2 024 928	11 055 807	8 672 824	193 280 960

Tabellen viser endringer i demografikostnadene i de ulike sektorene fra 2020 til 2040. Totalt for kommunen øker demografikostnadene med 193 mill. kr. Størst økning er det innen helse og omsorg med 201 mill. kr, mens utgiftene til grunnskole vil gå ned med ca. 29 mill. kr. For å gjøre tallene sammenliknbare er de oppgitt i 2020 kostnader.

ORGANISERING

Administrativt er kommunen inndelt i 3 sektorer, med kommunalsjefer som rapporterer til rådmannen. I tillegg er formannskapssekretær, juridisk rådgiver, rådgiver samfunnsplanlegging og folkehelse, Stab for organisasjon og Stab for økonomi og prosjekt plassert direkte under rådmannen.

Ved overgangen til 2021 er sektorene inndelt i 20 enheter med enhetsledere som rapporterer til respektiv kommunalsjef. Flere enheter er inndelt i avdelinger, og pr. 2. tertial 2020 har vi 28 avdelingsledere som rapporterer til respektiv enhetsleder. Organisasjonen justeres og tilpasses fortløpende i tråd med hva som er mest hensiktsmessig for driften. Oppdatert organisasjonskart finnes på kommunens hjemmeside.

Fra og med 1.1. 2021 iverksettes følgende organisasjonsendringer:

- Det opprettes ny enhet i sektor for tekniske tjenester, Enhet for vann og avløp. En funksjon overføres fra Stab for økonomi og prosjekt.
- Enhet for omsorg Høvåg omorganiserer, og går fra 3 til 2 avdelinger.

Ved overgangen til 2021 er følgende interkommunale samarbeid etablert der Lillesand kommune er deltaker:

- Barnevernstjenesten for Kristiansandsregionen Jf. kommuneloven 28-1b. Kristiansand er vertskommune.
- Felles tekniske tjenester for Lillesand og Birkenes kommuner (oppmåling, geodata, eiendomsskatt, jord og skog). Jf. kommuneloven 28-1b. Birkenes er vertskommune.
- Kulturskolen for Birkenes og Lillesand Jf. kommuneloven § 28-1b. Birkenes er vertskommune.
- IT-tjenesten i Birkenes og Lillesand kommuner Jf. kommuneloven § 28-1b. Lillesand er vertskommune.
- Langemyr skole og ressurscenter Jf. kommuneloven § 27 (interkommunalt samarbeid)
- Struktur1 (samarbeid med Birkenes kommune om regnskap og lønn). Jf. kommuneloven § 27 (interkommunalt samarbeid)
- Arendal revisjonsdistrikt IKS. Jf. lov om interkommunale selskap
- Aust-Agder museum og arkiv IKS. Jf. lov om interkommunale selskap
- LIBIR IKS (Lillesand og Birkenes renovasjonsselskap). Jf. lov om interkommunale selskap
- KBR IKS (Kristiansandsregionens brann og redningstjeneste) Jf. lov om interkommunale selskap
- Region Kristiansand med tilhørende fagnettverk. Jf. kommuneloven § 27
- Legevaktsamarbeid
- Krisesenter
- OKOS Agder Opplæringskontoret for offentlig sektor i Agder
- Innkjøpsamarbeidet «Offentlig Anskaffelser Agder (OFA)»
- Telemark – sekretariat for kontrollutvalg

Formålet med etableringene er å bygge robuste fagmiljø som kan møte fremtidens utfordringer både i forhold til drift og utvikling.

Ved 2. tertial 2020 har Lillesand kommune ca. 793 årsverk (986 personer), inkludert ansatte i fødselspermisjon, vikarer, engasjement, lærlinger og politikere (som får lønn).

Alle stillinger er registrert i et hjemmelsregister. Grunnskolen oppretter og fjerner stillingshjemler på basis av tildeling til sektoren.

Rådmannen tilsetter i stillinger som handler om den løpende tjenesteytingen. Dette gjelder også stillinger som er opprettet og finansiert gjennom egne politiske vedtak.

Heltidskultur – økonomiske konsekvenser

Bystyrets vedtak om heltidskultur i Lillesand kommune følges opp via den tverrsektorielle arbeidsgruppen Nytt Blikk som er knyttet til nettverket Nytt Blikk Agder. Utviklingen mot en større grad av heltidskultur i Lillesand kommune er positiv, fra andel heltid i 2019 på 32,7 % til september 2020 på 50 %.

Innenfor helse og omsorg, som erfaringsmessig har den største andelen deltid, vil det fra desember 2020 iverksettes årsturnusavtaler. Innføring av årsturnus vil for noen enheter føre til økte kostnader ved oppstart. På sikt viser erfaring fra andre kommuner at vikarkostnadene reduseres og overtidsbruken går ned ved bruk av årsturnus.

Mye kan løses innenfor dagens økonomiske rammer. Overgangen forutsetter større fleksibilitet og endringsvilje hos både ansatte og ledere.

Arbeidet med heltidskultur i Lillesand kommune videreføres. På kort sikt vil dette føre til økte lønnskostnader, men dette vil jevne seg ut over tid. Det er ikke lagt inn særskilte midler til å ivareta dette i budsjett og økonomiplan, men vi regner med at dette kan ivaretas gjennom bruk av SIO midler.

Følgende forslag til økning/endring av stillingshjemler ligger i budsjett og økonomiplanen:

Nye lærerstillinger

Som følge av elevtallsveksten er det lagt inn midler til skolene til opprettelse av nye lærerstillinger. Siden skoleåret ikke følger budsjettåret, er det ikke mulig å si hvor mange stillinger og fordelingen av stillingene på de forskjellige skolene. Skolesektoren er derfor unntatt fra krav om stillingshjemler. Barneskolene har nedgang i elevtall og det legges opp til en gradvis reduksjon i stillinger

Stillinger innen SIO-prosjektet

Det er lagt inn stillinger innen SIO-prosjektet i tråd med endring i aktivitetsnivået. Stillingene finansieres av økte inntekter.

Andre stillinger

1 årsverk økonomirådgiver stab for helse og kultur. Stillingen finansieres ved å omdisponere eksisterende stillingshjemler.

Ved overgangen til 2021 slutter mobbeombudet i sin stilling. Rådmannen anbefaler å ikke ansette nytt mobbeombud, og heller fremme et godt samarbeid med fylkeskommunen som bygger opp kompetansen innen fagområdet. Agder Fylkeskommune har et eget oppvekstombud som skal bidra til at barn og unge i Agder skal få oppleve en trygg, inkluderende og meningsfull oppvekst i barnehage, grunnskole, videregående opplæring og i sin fritid.

Når Lillesand kommune etablerte sin ordning med mobbeombud hadde ikke Fylkeskommunen dette tilbudet. Lillesand kommune kan benytte denne ordningen.

Det er synkende barnetall i barnehagealder. Det innebærer at barnehagene vil søke å tilpasse bemanningen i henholdt til pedagog- og bemanningsnorm.

Helårsvirkning av stillinger opprettet i 2020

Når det budsjetteres nye stillinger i årsbudsjettet, legges disse som regel inn med et halvt års lønn siden det tar tid før nyansatte tiltrer. Dermed må rammene for neste års budsjett økes til 12 måneder med lønn og sosiale kostnader.

EN FREMTIDSRETTET ARBEIDSGIVERPOLITIKK

Et trangere økonomisk handlingsrom og demografiske endringer vil være noen av hovedutfordringene for Lillesand kommune som organisasjon å håndtere fremover. I tillegg er arbeidslivet i kontinuerlig omstilling; digitaliseringen foregår i et høyt tempo, ansatte har nye krav (individualisering), det vil være færre i yrkesaktiv alder og det blir mer konkurranse om arbeidskraft. Det vil derfor være vesentlig at kommunen får på plass en arbeidsgiverstrategi med sterk kobling til kommuneplanen og som bidrar til å synliggjøre de innsatsområder kommunen må fokusere på for å videreutvikle organisasjonen og medarbeiderne i tråd med fremtidens behov for tjenester.

Viktige innsatsområder vil blant annet være å videreutvikle en heltidskultur, systematisk kompetanseheving (herunder lederopplæring), nærværarbeid og digitalisering.

Et godt partsamarbeid er viktig for å finne smidige og gode løsninger.

LÆRLINGER OG PRAKSISPLASSER

Et viktig bidrag til fremtidig rekruttering av kvalifisert arbeidskraft er å legge til rette for flere lærlingekontrakter og åpne enhetene for å tilby praksisplasser ved behov.

Lærlinger bidrar både med verdiskapning og kompetanseutvikling. Etter endt lærekontrakt kommer de nye fagarbeiderne ofte tilbake til lærebedriften som dyktige medarbeidere.

Lillesand kommune har lærlinger innen fagområdene byggdrift og kontor- og administrasjonsfag, helsefagarbeider, barne- og ungdomsarbeider, IKT servicefag og kokkefag.

Ved overgangen til 2021 har vi ca. 43 personer i arbeidstrening/ praksisplass. Dette får ikke innvirkning på budsjett.

Tabellen under viser fordelingen av lærlinger ved enhetene.

Tabell 9 Oversikt over lærlinger med ordinær lærekontrakt pr. 15.10.20:

Enhet	Antall lærlinger 2019	Antall lærlinger 2020
Enhet for omsorg sentrum	5	4
Enhet for omsorg Høvåg	2	4
Enhet for habilitering	0	1
Enhet for psykisk helse og rus	0	1
Lillesand ungdomsskole	0	1
Borkedalen skole	0	1
Tingsaker skole	1	1
Brentemoen skole	2	1
Høvåg skole	0	1
Blåbæråsen barnehage	1	1
Framsyn barnehage	0	1
Prestholt barnehage	1	2
Borketun barnehage	1	0
Enhet for teknisk drift	0	1
Avdeling for HR	0	1
IT-tjenesten	3	3
Totalt	16	24

I tillegg til lærlingene som er oppført i tabellen har vi 2 lærlinger som lønnes av hhv. NAV og fylkeskommunen.

Med bakgrunn i bystyrevedtak 179/19 budsjetteres det med 6 nye lærekontrakter/ praksisplasser i 2021 og tilsvarende i 2022. I 2022 vil målet om 3 lærlinger pr. 1000 innbyggere være nådd.

FRAVÆR/NÆRVÆR

Sykefraværet har holdt seg stabilt på 7,7 % de siste 4 årene.

Arbeidet med sykefraværsoppfølging og helsefremmende arbeidsmiljø er kontinuerlig i fokus. Høsten 2020 er det inngått en samarbeidsavtale mellom Lillesand kommune, NAV lokalt, NAV arbeidslivssenter og de hovedtillitsvalgte med hovedfokus på å redusere sykefravær og frafall fra arbeidslivet. Samarbeidet skal bidra å få en felles forståelse for utfordringsbildet, slik at det skal være enklere å komme opp med relevante tiltak og sette inn aktuelle og relevante ressurser.

Rådmannen vil spesielt løfte følgende økonomiske utfordringer:

- Økte finans- og FDV-kostnader som følge av høyt investeringsnivå
- Bortfall av inntekter når SIO-prosjektet utgår i 2022
- Økende andel eldre i befolkningen
- Reduksjon i antall barn 1-5 år i hele perioden
- Reduksjon i antall barn 6-12 år i hele perioden
- Sikre tilgang på arbeidskraft
- Sikre økt økonomisk handlingsrom

Utfordringene er stor allerede fra 2021, men blir spesielt store mot slutten av økonomiplanperioden og vil forsterkes i årene etter 2024. For å sikre fremtidig økonomisk bærekraft for kommunen og tilfredsstillende tjenester for innbyggerne, vil det derfor være behov for innovasjon, omstilling og effektivisering. Langsiktig tenkning vil være nødvendig. I 2020 startet rådmannen kompetanseoppbygging innen innovasjon og endringsledelse for kommunens ledere.

«Lillesand 2024»

Bystyret vedtok i desember 2019 å starte et "strukturprosjekt" i 2020, «videreføret» til «Lillesand 2024». Prosjektet skal gjøre at vi blir i forkant på å tilpasse driften til fremtidige forventede rammebetingelser og muligheter som "kommune 3.0", sett i et lengre tidsperspektiv. Det skal også sees på bruk av lokaler, der forhold eie/leie og eventuelle innsparingsmuligheter ved nyinvesteringer og samlokaliseringer skal vurderes. I løpet av høsten er det gjennomført analyser av kommunens økonomi, ressursbruk, kvalitet på tjenester organisering og fremtidig demografisk utvikling.

Resultatene fra analysene danner grunnlag for tiltak og gevinstrealisering i de neste fasene i prosjektet. Ved inngangen til 2021 er prosjektet i konseptfasen der det skal jobbes med å etablere forståelsen av en «brennende plattform». Konseptfasen skal med dette som utgangspunkt definere hvilke delprosjekter som skal settes i gang i 2021 og 2022. Målet er å etablere prosesser som er godt forankret politisk og i hele organisasjonen. Det skal vurderes fornyelse, innovasjon, endringer i tjenestenivå og tjenestemåter samt strukturendringer slik at vi er beredt til å møte utfordringene i 2023. Formannskapet er styringsgruppe for prosjektet.

Digitalisering

Parallelt vil arbeidet med pågående satsninger fortsette og sees i sammenheng med Lillesand 2024. Lillesand kommune har utarbeidet en digitaliseringsstrategi, og i økonomiplanperioden vil rådmannen ha fokus på iverksetting av denne. Det har i praksis vist seg vanskelig å hente ut effektiviseringsgevinster av digitalisering. Rådmannen vil prioritere dette arbeidet i økonomiplanperioden.

Effektivisering

For å møte de økonomiske utfordringene i årene fremover, vil det være nødvendig å frigjøre ressurser i kommunens virksomhet gjennom effektivisering. Effektivisering handler bl.a. om å kunne møte befolkningsvekst med de samme ressursene man har i dag.

I Sektor for helse og kultur jobbes med tjenstedesign og strukturendringer for å effektivisere driften. Dette arbeidet videreføres som en del av Lillesand 2024. Metodisk tilnærming og innbyggerperspektiv prioriteres også for andre tjenesteområder og er helt sentralt for å lykkes med kommunens førstlinjeprojekt. Arenaer for tverrfaglig- og tverrsektorielt samarbeid skal videreutvikles.

For å lykkes i endringene, må det arbeides kontinuerlig med kapasitet, kvalitet, kompetanse, kommunikasjon og en helsefremmende kultur. Kompetente, trygge og utviklingsorienterte ledere er avgjørende i dette arbeidet. En annen suksessfaktor er et åpent, respektfullt og godt samarbeid med organisasjonene.

Bystyret vedtok en generell effektivisering av kommunens virksomhet på 0,5 % i pr. år i perioden 2020-2023, samt pålegg om mer produktivitet med 780.000 kr. i 2020, 1.410.000 kr. i 2021, 2.240.000 kr. i 2022 og 3.270.000 kr. i 2023. Dette utgjør hhv. 3,2 mill. kr. i 2021, 6,6 mill. kr. i 2022 og 11,4 mill. kr. i 2023.

I tillegg har også rådmannen sett seg nødt til å legge inn ytterligere årlig nedtrekk på 18 mill. kr. fra og med 2021. For 2021 er det samlede innsparingskravet 22,2 mill. kr, stigende til 29,4 mill. kr. i slutten av perioden.

Det nye effektiviseringskravet på 18 mill. kr. er fordelt på følgende måte:

Tabell 10 Innsparingskrav

Enhet	Beløp kr.
0-1 Fellesfunksjoner	0
2 - Folkevalgte	0
3 - Rådmann med stab	-1 200 000
4 - Sektor for Helse og kultur	-8 880 000
5 - Sektor for Skole og PPT	-3 800 000
6 - Sektor for Barnehage	-2 500 000
7 - Teknisk . Drift-forvaltning, EBE, Brann	-1 602 000
8 - VA Selvfinansierende	-298 000
9 - Havn	0

Ideelt sett burde nedtrekket vært sett i større sammenheng med Lillesand 2024, men for å unngå et stort negativ netto driftsresultat allerede fra 2021 har det vært nødvendig å redusere driftsrammene som et pro rata kutt på alle enheter. Rådmannen vil vurdere fordelingen på nytt som en del av Lillesand 2024.

Alle sektorene har meldt inn aktuelle tiltak for å effektivisere og tilpasse driften. Innspillene vil inngå som en del av grunnlaget for omstilling i Lillesand 2024. Videre har enhetene redusert budsjettposter på områder der konsekvensene får minst mulig betydning for lovpålagte oppgaver. Siden kuttet er fordelt pro rata rammes enhetene likevel noe ulikt.

Tilbakemeldingene fra kommunalsjefene er at kuttet er fordelt ved å redusere antall årsverk, holde stillinger vakante, redusere overtid og vikarbruk. Ingen medarbeidere vil bli sagt opp, men noen medarbeidere vil kunne få endrede oppgaver. Ved å sammenlikne regnskapsførte utgifter er budsjettposter knyttet til øvrige driftsutgifter justert noe ned. Dette gjelder bl.a. reduserte utgifter til renhold, oppvarming, forbruksmateriell, vedlikehold vei, annonser, arbeidstøy og redusert husleieutgifter. Videre er reise og overnatting i forbindelse med møter og seminarer redusert. Erfaringer med å ta i bruk ny teknologi tilsier at disse kuttene er gjennomførbare. Sektorene har egne kompetansemidler, men rådmannen og Stab for organisasjon har de siste årene budsjettert med midler til lederutvikling. Innarbeidet i forslaget til effektiviseringstiltak ligger det nå fjerning av disse midlene. Enhetene må selv sette av midler for å dekke utgifter som følge av kommunens videre lederopplæring/utvikling når det gjelder tiltak vi selv ikke kan/bør håndtere internt. På noen områder har det vært mulig å øke inntekter, bl.a. i form av forventede økte tilskudd. Det er rådmannens vurdering at kuttet er forsvarlig å gjennomføre som kortsiktige tiltak. Varige tiltak må gjennomføres som en del av Lillesand 2024 med et innovativt fokus, kvalitetssikre endringer i tjenestenivå og tjenestemåter samt strukturendringer på grunnlag av fremtidig demografisk utvikling.

Statsbudsjettet 2021

Regjeringen Solberg la 07.10.2020 frem forslag til statsbudsjett for 2021. Regjeringen har ikke flertall i Stortinget, slik at det kan bli endringer helt frem til at statsbudsjettet vedtas av Stortinget rett før jul. Samtidig med at rådmannen ferdigstiller dette budsjettforslaget er det kommet en pressemelding fra Regjeringen som foreslår å bevilge 5,9 mrd. kr. til kommunene som følge av covid-19. For Lillesand betyr det anslagsvis 9,1 mill. kr. Midlene skal kompensere for tilsvarende forventede merutgifter/mindreinntekter som følge av pandemien.

De viktigste punktene som gjelder kommuner i forslag til statsbudsjett for 2021 er:

Samlede inntekter/frie inntekter

- Regjeringen legger opp til en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2021 på 1,7 mrd. kr, tilsvarende 0,3 %.
- Regjeringen foreslår en vekst i frie inntekter på om lag 2,0 mrd. kr, hvorav 1,6 mrd. kr. til kommunene og 0,4 mrd. kr. til fylkeskommunene. Det tilsvarer en realvekst på 0,5 %.
- Av veksten begrunnes 100 mill. kr. til satsing på barn og unges psykiske helse og 100 mill. kr. til satsing på ferjer og nullutslippsbåter (fylkeskommunene).
- Ny informasjon om skatteinngangen i 2020 tyder på at kommunesektorens skatteinntekter i 2020 blir 1,81 mrd. kr. høyere enn lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett for 2020. Anslaget for skattereduksjonen er endret fra -1,4 % til -0,3 % nominelt.

Kommunal deflator (årlig pris- og lønnsvekst i kommunesektoren i prosent)

- Deflatoren for 2020 anslås til 1,6 %, hvorav lønnsvekst på 1,7 %. Dette er 1,5 prosentpoeng lavere enn anslaget i revidert nasjonalbudsjett for 2020.
- For 2021 legges det til grunn en deflator på 2,7 %, hvorav lønnsvekstanslag på 2,2 % og prisvekst på varer og tjenester på 3,4 %. Denne er lagt til grunn ved beregningen av realveksten i kommunesektorens inntekter i 2021.

Skatteandel/kommunal skattøre

Den kommunale skattøren for personlig skattytere økes fra 11,10 til 12,15 %.

Nærmere om veksten i kommunenes frie inntekter på 2,0 mrd. kr.

Tabell 11 Vekst i frie inntekter

	Mrd. kroner
Vekst frie inntekter	2,0
- merkostnader til demografi	-1,1
- satsinger innenfor veksten i frie inntekter	-0,2
= Økt handlingsrom	0,7

Det er lagt inn bindinger på 100 mill. kr. til satsing på barn og unges psykiske helse og 100 mill. kr. til satsing på ferjer og nullutslippsbåter (fylkeskommunene).

Inntektssystemet for kommunene

Utgiftsutjevning

Kommunene får kompensasjon for disse ufrivillige kostnadsforskjellene i utgiftsutjevningen. Størsteparten av kommunenes rammetilskudd fordeles i utgangspunktet med et likt beløp pr. innbygger, det såkalte innbyggertilskuddet. Utgiftsutjevningen skjer ved hjelp av en kostnadsnøkkel, som sørger for at denne andelen av rammetilskuddet blir omfordelt fra kommuner som er rimeligere å drive enn landsgjennomsnittet, til kommuner som er dyrere å drive enn landsgjennomsnittet.

Kostnadsnøkkelen består av en rekke objektive kriterier, som forklarer hvorfor det er forskjeller i kommunenes utgifter til velferdstjenester. Eksempler på slike kriterier er blant annet antall barn i skolepliktig alder, antall eldre og bosettingsmønster og reiseavstander i kommunen.

Innbyggertilskudd før omfordeling

Innbyggertilskuddet blir først fordelt med et likt beløp per innbygger. Dette beløpet er 24 761 kroner i 2021.

For Lillesand kommune utgjør dette: 24 761 kroner x 11 137 innbyggere = 275 767 210 kroner.

Tabell 12 Virkning for Lillesand kommune

Mill. kr.	2020	2021	Endring	% endring
Innbyggertilskudd før omfordeling	277,549	275,767	-1,782	-0,6 %
Utgiftsutjevning	11,451	12,209	0,758	6,6 %
Trekk som følge av saker med særskilt fordeling	-186,575	-194,429	-7,854	4,2 %
Trekk for inntektsgarantiordningen	-0,596	-0,421	0,175	-29,4 %
Veksttilskudd	0	0	0	
Ordinært skjønnstilskudd	1,23	0,77	-0,46	-37,4 %
Innbyggertilskudd etter justering	103,059	93,888	-9,171	-8,9 %
Saker med særskilt fordeling:				
Helsestasjon og skolehelsetjeneste	2,061	2,084	0,023	1,1 %
Frivilligsentral	0,427		-0,427	-100,0 %
SIO	-190,939	-197,373	-6,434	3,4 %
Innlemming av tilskudd økt lærertetthet	1,875	0,644	-1,231	-65,7 %
Habilitering og avlastning		0,216	0,216	

Korreksjoner i rammetilskuddet

For 2021 vil det som tidligere år gjøres en rekke korrigeringer i rammetilskuddet for endringer i oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivå, regelendringer, innlemminger av øremerkede tilskudd mv.

Tabell 13 Korreksjoner i rammetilskuddet 2021

4215 Lillesand	1000 kr
Endring elevtall statlig/privat	-401
Ny gjennomføringsløsning eksamener og prøver	-16
Moderasjonsordninger SFO	271
Overføring av skatteoppkreving til Skatteetaten	-1 959
Handlingsplan for fastlegeordningen (nytt beløp)	864
Handlingsplan for fastlegeordningen (korrigerer for 2020)	-443
Regulering av barnehagemiljø	11
Utlemming tilskudd til tros- og livssynssamfunn	-988
Pensjon i private barnehager	-762
Skjermingsordning private barnehager	294
Utvidet aldersgrense ettervern barnevernet	44
Skjermingsordning økt egenandelstak	87
SFO 3. og 4. trinn	60
Stine Sofies barnehagepakke (reversering av kutt i RNB)	6
Habilitering, avlastning funksjonshemmede	216
Utlemming frivilligsentraler	-441
Endring i trekk statlig finansiering av omsorgstjenesten	-521
Koronatiltak 2020: Kompensasjon redusert foreldrebetaling barnehage og SFO	-2 260
Koronatiltak 2020: Utbetaling på 3,75 mrd. kr	-8 112
Koronatiltak 2020: Forskuttering basisfinansiering allmennlegetjenesten	-148
Koronatiltak 2020: Helsestasjon/skolehelsetjeneste og avlastnings- og aktivitetstiltak	-307
Grensejusteringer	0
Samlet korreksjon i rammetilskuddet 2021	-14 507

Tabell 14 Kostnadsnøkler i utgiftsutjevningen i rammetilskuddet for 2021

Kommune	Vekt 2021	2020	2021	Endring
Indeks innb. 0-1 år	0,0055	0,9167	0,8743	-4,63 %
Indeks innb. 2-5 år	0,1363	1,0814	1,0595	-2,03 %
Indeks innb. 6-15 år	0,2628	1,1483	1,1557	0,64 %
Indeks innb. 16-22 år	0,0231	0,9966	0,9852	-1,14 %
Indeks innb. 23-66 år	0,1054	0,9566	0,9571	0,05 %
Indeks innb. 67-79 år	0,0572	1,0811	1,0795	-0,15 %
Indeks innb. 80-89 år	0,0781	0,9417	1,0034	6,55 %
Indeks innb. over 89 år	0,0393	0,8343	0,7890	-5,43 %
Indeks gradert basiskriterium	0,0160	1,0151	1,0156	0,05 %
Indeks reiseavst. innen sone	0,0100	2,0425	2,0295	-0,64 %
Indeks reiseavst. til nabokrets	0,0100	0,7795	0,7937	1,82 %
Indeks landbrukskriteriet	0,0021	0,5489	0,5649	2,91 %
Indeks innv. 6-15 år	0,0070	0,7986	0,6570	-17,73 %
Indeks PU 16 år og over	0,0497	0,9697	0,8828	-8,96 %
Indeks ikke-gifte 67 år og over	0,0464	0,8942	0,8835	-1,20 %
Indeks dødelighets-kriteriet	0,0464	0,9728	0,9894	1,71 %
Indeks uføre	0,0063	1,2184	1,3013	6,80 %
Indeks flyktninger	0,0082	0,7157	0,8422	17,68 %
Indeks opphopingsindeks	0,0093	0,5597	0,4379	-21,76 %
Indeks aleneboende	0,0189	0,7990	0,8099	1,36 %
Indeks barn med enslig forsørger	0,0167	0,9276	0,9074	-2,18 %

Indeks lavinntektskriteriet	0,0105	0,7007	0,5987	-14,56 %
Indeks barn 1 år uten kontantstøtte	0,0166	0,7010	1,0387	48,17 %
Indeks innb. m. høyere utdanning	0,0182	0,9596	0,9639	0,45 %
Indeks beregnet utgiftsbehov	1,0000	1,0177	1,0195	0,18 %
Bef. andel per 1.7.20		2,0720		
Andel beregnet utgiftsbehov 2021		2,1123		

Tabellen viser beregnet utgiftsbehov for Lillesand kommune, målt mot landsgjennomsnittet. Samlet sett har Lillesand kommune et beregnet utgiftsbehov som er på 1,0195. Det vil si at vårt utgiftsbehov er 1,95 % høyere enn landsgjennomsnittet. Vektingen sier noe hvordan utgiftsbehovet fordeler seg på landsbasis. Indeks for Lillesand sier hvordan kommunen ligger an sammenlignet med landsgjennomsnittet, hvor landet er 1,000. Når indeksen for Lillesand kommune for kriteriet «Innbyggere 6-15 år» er lik 1,1577 betyr det at Lillesand har 15,77 % større andel innbyggere 6-15 år enn landsgjennomsnittet.

Kolonnen «Endring» viser hvordan kriteriedataene har endret seg fra 2020 til 2021. Størst økning har det vært i «Indeks barn 1 år uten kontantstøtte» med 48,17 % økning og i «Indeks flyktninger» med 17,68 %. Størst nedgang er det i «Indeks opphopingsindeks» med 21,76 % reduksjon.

Utgiftsutjevningen er beregnet på følgende måte:

Behovsindeksen multipliseres med landsgjennomsnittlig utgiftsbehov per innbygger

$$1,0195 \times 56\,318 = 57\,415$$

Deretter finner man differansen mellom landsgjennomsnittet og kommunens utgiftsbehov

$$57\,415 - 56\,318 = 1\,096$$

Differansen multiplisert med innbyggertallet i kommunen utgjør kommunens trekk/tillegg

$$1\,096 \times 11\,137 = 12\,209\,490$$

Korreksjonsordningen for elever i statlige og private skoler

Trekkordningen for statlige og private skoler medfører at kommuner med elever i statlige og private skoler trekkes et gitt beløp pr. elev for de elevene kommunene ikke yter grunnskoletiljenester til. Summen av trekk fra kommuner med elever i statlige og private skoler fordeles ut igjen til alle landets kommuner etter kommunenes andel av beregnet utgiftsbehov (kostnadsnøkkelen). Korreksjonsordningen for elever i statlige og private skoler omfordeler midler fra kommuner med mange elever i statlige og private skoler til kommuner med få eller ingen elever i statlige og private skoler. Det er gitt trekksetser for ulike skolekategorier, og trekket for hver kommune blir beregnet slik:

Skolekategori	Sats	Antall elever i Lillesand	Sum trekk
Vanlig undervisning	105 600 kr	55 =	5 508 000 kr
Spesialskoler	321 100 kr	0 =	0 kr
Skoler med opphold	339 200 kr	0 =	0 kr
Totalt trekk for Lillesand		=	-5 508 000 kr

Dette gir for Lillesand kommune:

Trekk for elever i statlige og private skoler	-5 508 000 kr
+ Landssum fordelt etter kostnadsnøkkelen	5 799 727 kr
= Omfordeling statlige og private skoler	-8 273 kr

Skjønnstilskudd

Kommunal- og moderniseringsdepartementet fordeler årlig en del av rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner etter skjønn. Formålet med skjønnstilskuddet er å kompensere kommuner og fylkeskommuner for lokale forhold som ikke fanges opp i den

faste delen av inntektssystemet. Departementet fordeler skjønnskuddet til fylkeskommunene, og fastsetter tilskuddsrammer til hvert enkelt fylkesmannsembete for skjønnskildeling til kommunene.

Fylkesmannen fordeler tilskuddet til kommunene etter retningslinjer gitt av departementet. Lillesand kommune får 770 000 kr. i ordinært skjønnskudd for 2021. Dette er en reduksjon på 460 000 kr. fra 2020.

Korreksjoner i rammetilskuddet

Noen enkeltsaker fordeles ikke etter inntektssystemets ordinære kriterier, men gis en særskilt fordeling. I 2021 er tilskudd til frivilligsentraler flyttet over til øremerket tilskudd.

Enkeltsaker	Fordeling beløp
Inndelingstilskudd	0 kr
Helsestasjon/skolehelsetjeneste	2 084 000 kr
Lærertetthet	644 000 kr
Frivilligsentraler	, kr
Særskilte saker enkeltkommuner	-197 157 000 kr
Sum Lillesand kommune	-194 429 000 kr

Særskilte saker enkeltkommuner er for Lillesands del SIO-tilskuddet som trekkes ut av rammetilskuddet og gis som et øremerket tilskudd.

AKTUELLE SAKER MED BETYDNING FOR KOMMUNESEKTOREN

Her presenteres et utvalg aktuelle saker med betydning for kommunesektoren på ulike departementers budsjetter.

Barn og unges psykiske helse

Det foreslås at 100 mill. kr. av veksten i de frie inntektene til kommunene begrunnes med en satsing på barn og unges psykiske helse. Dette må ses i sammenheng med Opptappingsplan for barn og unges psykiske helse (2019–2024) som ble behandlet i Stortinget 30. januar 2020. Opptappingsplanen inneholder både helsefremmende, sykdomsforebyggende og behandlingsrettede initiativ. Forebygging av selvskading inngår i planen. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for kommunehelse. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Endringer i rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner som følge av endringer i oppgavefordelingen, regelendringer, innlemming av øremerkede tilskudd mv.

Statlige og private skoler

Som følge av økt antall elever i statlige og private skoler reduseres rammetilskuddet til kommunene med 189,9 mill. kr, og rammetilskuddet til fylkeskommunene med 4,3 mill. kr. Se Grønt hefte (H-2468 N) for nærmere omtale av trekk- og korreksjonsordningen for elever i statlige og private skoler.

Ny gjennomføringsløsning for prøver og eksamener

En universelt utformet gjennomføringsløsning for prøver og eksamener avlaster kommunesektoren og er anslått å gi besparelser i 2021 på 8,2 mill. kr. for sektoren samlet. Som følge av dette reduseres rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner med hhv. 7,4 og 0,8 mill. kr. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Kunnskapsdepartementet.

Inntektsgradert foreldrebetaling i SFO på 1.–2. trinn – helårseffekt av endring i 2020

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2020 ble det besluttet å innføre en nasjonal ordning med inntektsgradert foreldrebetaling i SFO på 1. og 2. trinn fra skoleåret 2020/2021. Rammetilskuddet ble økt med 58,2 mill. kr. Endringen får helårseffekt i 2021, og rammetilskuddet blir derfor økt med ytterligere 83,7 mill. kr. som fordeles etter delkostnadsnøkkelen for grunnskole. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Kunnskapsdepartementet.

Inntektsgradert foreldrebetaling i SFO på 3.–4. trinn

Regjeringen foreslår å utvide ordningen med inntektsgradert foreldrebetaling i SFO til også å omfatte 3.–4. trinn fra skoleåret 2021/2022. Som kompensasjon økes rammetilskuddet i 2021 med 25 mill. kr. som fordeles etter delkostnadsnøkkelen for grunnskole. Helårseffekten er på 60 mill. kr. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Kunnskapsdepartementet.

Gratis SFO for elever med særskilte behov på 5.–7. trinn – helårseffekt av endring i 2020

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2020 ble det besluttet å innføre gratis SFO for elever med særskilte behov på 5.–7. trinn fra skoleåret 2020/2021. Kommunene ble kompensert ved en økning i rammetilskuddet på 21 mill. kr. Tiltaket får helårseffekt i 2021, og rammetilskuddet økes derfor med ytterligere 30,2 mill. kr. som fordeles etter delkostnadsnøkkelen for grunnskole. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Kunnskapsdepartementet.

Skjønnstilskudd til naturskade

Skjønnstilskuddet til kommunene ble økt med 100 mill. kr. i 2020 ved behandlingen av Prop. 127 S (2019–2020). Midlene skal kompensere kommunene for utgifter til gjenoppretting av skade på kritisk infrastruktur som følge av naturskade. Dette er en engangsbevilgning for 2020. Som følge av dette reduseres rammetilskuddet med 102,7 mill. kr. i 2021.

Overføring av skatteoppkrevingen fra kommunene til Skatteetaten – helårseffekt av endring i 2020

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2020 ble det besluttet å overføre skatteoppkrevingen fra kommunene til Skatteetaten fra 1. juni 2020, og rammetilskuddet ble redusert med 644,4 mill. kr. I lys av den pågående situasjonen med omfattende tiltak mot koronaviruset ble imidlertid overføringen utsatt til 1. november 2020. Som følge av dette ble rammetilskuddet økt med 460,3 mill. kr. i revidert nasjonalbudsjett for 2020. Overføringen får helårseffekt i 2021, og derfor reduseres rammetilskuddet med 945,5 mill. kr. Se nærmere omtale i Prop. 1 LS (2020–2021) Skatter, avgifter og toll 2021.

Tilskudd til fastleger – helårseffekt av endringer i 2020

Fra 1. mai 2020 ble det innført et knekkpunkt i basistilskuddet for fastleger samt et grunntilskudd til fastleger med få listeinnbyggere. Som kompensasjon for de to endringene ble rammetilskuddet i revidert nasjonalbudsjett 2020 økt med 266,6 mill. kr. Av dette er 66,6 mill. kr. korrigert ut av rammetilskuddet sammen med andre ekstraordinære bevilgninger i 2020 knyttet til virusutbruddet (jf. første rad i tabell 6.21). Endringene får helårseffekt i 2021, og rammetilskuddet økes derfor med 194,6 mill. kr. utover korrigert RNB-nivå. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for kommunehelse. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Stine Sofies barnehagepakke

Ved Stortingets behandling av Prop. 117 S (2019–2020) og Prop. 127 S (2019–2020), jf. Innst. 360 S (2019–2020), ble det overført 2,5 mill. kr. fra rammetilskuddet til tiltaket Stine Sofies barnehagepakke på kap. 231, post 21 på Kunnskapsdepartementets budsjett. Dette

var et engangstrekk i 2020, og rammetilskuddet økes derfor med 2,6 mill. kr. i 2021. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Kunnskapsdepartementet.

Regulering av barnehagemiljø m.m.

Helårseffekt av endring i 2020. Ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2020 ble rammetilskuddet økt med 5 mill. kr. i tilknytning til forslag om regulering av barnehagemiljø i Prop. 96 L (2019–2020). Som kompensasjon for helårseffekten økes rammetilskuddet med ytterligere 4,9 mill. kr. i 2021. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for barnehage. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Kunnskapsdepartementet.

Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenesten

Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene ble iverksatt 1. mai 2016 og administreres av Helse- og omsorgsdepartementet. Forsøket finansieres hovedsakelig ved at midler er trukket ut av forsøkskommunenes innbyggertilskudd (kap. 571, post 60) og overført til kap. 761, post 65 på Helse- og omsorgsdepartementets budsjett. Seks kommuner deltok i forsøket som i utgangspunktet skulle vare i tre år. Forsøket ble videreført fra 1. mai 2019. Indre Østfold kommune skal delta i forsøket fra 1. januar 2021. Økningen i uttrekket fra rammetilskuddet på 903,9 mill. kr, er netto effekt av at Indre Østfold kommune skal delta i forsøket (901,3 mill. kr), og korreksjon for demografiutgifter på samlet 2,7 mill. kr. Nytt uttrekk fra rammetilskuddet som følge av utvidelse av forsøket vil bli gjort i revidert nasjonalbudsjett for 2021. For nærmere omtale av forsøket vises det til Prop. 1 S (2020–2021) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Tilskudd til tros- og livssynssamfunn

Stortinget har vedtatt ny trossamfunnslov, jf. Prop. 130 L (2018–2019) og Innst. 208 L (2019–2020). Den nye loven vil gjelde fra 1. januar 2021. Dette innebærer at staten overtar ansvaret for den kommunale delen av tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke. Basert på anslag for utbetaling av tilskudd i 2020 og kommunenes administrative kostnader legges det til grunn at dette vil medføre en besparelse for kommunene på 467,8 mill. kr. i 2021, og rammetilskuddet reduseres tilsvarende. Dette fordeles med et likt beløp per innbygger. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Barne- og familiedepartementet.

Utvidet aldersgrense for rett til ettervern i barnevernet

Ved behandlingen av Prop. 84 L (2019–2020) sluttet Stortinget seg til å utvide aldersgrensen for rett til ettervern i barnevernet fra 23 til 25 år. Som kompensasjon for kommunenes merutgifter økes rammetilskuddet med 24 mill. kr. i 2021. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for barnevern. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Barne- og familiedepartementet.

Frivilligsentraler

Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2021, jf. Innst. 383 S (2019–2020), ba Stortinget regjeringen sørge for at finansieringen av frivilligsentraler overføres til et øremerket tilskudd fra 2021 (vedtak 724). Det overføres derfor 206,8 mill. kr. fra rammetilskuddet til kap. 315, post 60 på Kulturdepartementets budsjett. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Kulturdepartementet.

Pensjon i private barnehager – redusert tilskudd og skjermingsordning

Regjeringen foreslår å nedjustere pensjonstilskuddet til private barnehager fra 1. januar 2021. Nedjusteringen innebærer en reduksjon i pensjonspåslaget fra dagens 13 % til 11 % av kommunens lønnskostnader. Årsaken er at private barnehager i gjennomsnitt har lavere pensjonsutgifter enn de får tilskudd til. For å skjerme barnehager med svak økonomi foreslår regjeringen å innføre en overgangsordning med gradvis reduksjon i pensjonstilskuddet for enkeltstående barnehager. Reduksjonen i pensjonstilskuddet gir en besparelse for kommunene på 351,4 mill. kr, mens skjermingsordningen innebærer utgifter på 135,6 mill. kr. Dette gir en nettoeffekt på 215,8 mill. kr. i 2021, og rammetilskuddet reduseres tilsvarende.

Uttrekket fordeles etter delkostnadsnøkkelen for barnehage. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Kunnskapsdepartementet.

Skjerming av utsatte grupper ved nytt egenandelstak

Egenandelstak 1 og 2 for frikort for helsetjenester slås sammen til ett nytt egenandelstak fra 1. januar 2021. For å sette kommunene i stand til å skjerme utsatte grupper som vil kunne få utfordringer med høyere egenbetaling, økes rammetilskuddet med 50 mill. kr. i 2021. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for sosialhjelp. Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Habiliterings- og avlastningstilbud til barn og unge med nedsatt funksjonsevne

Smitteverntiltakene i forbindelse med utbruddet av covid-19 har gitt økt belastning for pårørende av barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Regjeringen foreslår å øke rammetilskuddet med 100 mill. kr. som en engangsbevilgning begrunnet med behovet for å gi et godt habiliterings- og avlastningstilbud til barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Midlene gis med en særskilt fordeling (tabell C). Se nærmere omtale i Prop. 1 S (2020–2021) for Helse- og omsorgsdepartementet.

§ 5-6 ØKONOMISK OVERSIKT ETTER ART – DRIFT

Tabellen viser inntektene, utgiftene, avsetningene og bruken av avsetninger i økonomiplanens driftsdel, driftsbudsjettet og driftsregnskapet.

Tabell 15 Økonomisk oversikt drift etter budsjett- og regnskapsforskriftens § 5-6

Økonomisk oversikt - drift (1000 kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	Budsjett 2020	R2019
<i>Driftsinntekter</i>						
Rammetilskudd	117 680	115 551	314 004	314 534	121 459	121 019
Inntekts- og formuesskatt	330 674	332 139	333 626	335 014	320 950	311 373
Eiendomsskatt	33 177	24 437	25 799	25 980	21 665	16 105
Andre skatteinntekter	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	17 412	12 448	11 267	10 157	26 650	37 943
Overføringer og tilskudd fra andre	335 572	335 572	105 183	102 119	328 254	355 573
Brukerbetalinger	25 577	25 577	25 577	25 577	28 896	28 037
Salgs- og leieinntekter	91 160	95 028	98 994	102 250	88 667	84 899
Sum driftsinntekter	951 252	940 752	914 450	915 631	936 541	954 951
<i>Driftsutgifter</i>						
Lønnsutgifter	480 110	471 539	458 181	449 736	483 443	479 505
Sosiale utgifter	127 669	126 859	126 859	126 859	124 004	123 813
Kjøp av varer og tjenester	238 607	227 091	227 441	227 191	231 185	238 496
Overføringer og tilskudd til andre	39 978	38 898	38 898	38 898	38 202	61 674
Avskrivninger	54 473	54 473	54 473	54 473	54 473	51 890
Sum driftsutgifter	940 839	918 861	905 852	897 158	931 307	955 378
Brutto driftsresultat	10 414	21 891	8 598	18 473	5 234	-427
<i>Finansinntekter</i>						
Renteinntekter	6 040	6 040	5 800	5 800	5 800	7 600
Utbytter	10 400	15 000	15 000	15 000	19 000	13 390
Gvinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	36 770	39 569	42 622	43 855	36 400	32 728
Avdrag på lån	51 039	54 612	59 052	54 658	43 265	40 992
Netto finansutgifter	-71 369	-73 141	-80 874	-77 714	-54 865	-52 730
Motpost avskrivninger	54 473	54 473	54 473	54 473	54 473	51 890
Netto driftsresultat	-6 483	3 223	-17 803	-4 768	4 842	-1 267
Disp. eller dekning av netto driftsresultat:						
Overføring til investering	0	0	0	0	-3 200	-3 178
Netto avs. til eller bruk av bundne driftsfond	3 142	3 227	3 899	4 231	850	6 804
Netto avs. til eller bruk av disposisjonsfond	3 341	-6 450	13 904	536	-2 492	-6 592
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	13 515
Sum disp. eller dekning av netto driftsres.	6 483	-3 223	17 803	4 768	-4 842	10 549
Fremført til inndekn. i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	-9 282

INNTEKTER TIL FORDELING

Budsjett og økonomiplan 2021-2024 går med underskudd i 2021, 2023 og 2024 i form av negative netto driftsresultat. Ved å tilføre driften midler fra disposisjonsfondet oppnås det balanse. Gjennomsnittlig nivå på «netto driftsresultat» er i perioden på -0,7%. Nivået er betydelig lavere enn anbefalingene for en sunn kommuneøkonomi. I de to siste årene i perioden er negativt netto driftsresultatet hhv. -2,0% og -0,6%. Noe av årsakene til de negative resultatene i 2023 og 2024 er avslutningen av SIO-prosjektet. Som kjent varslet rådmannen om dette i desember 2019 og bystyret vedtok forslaget om å iverksette et omstillingsarbeid for å se på hvordan kommunen kan møte disse utfordringene.

I tabellen under vises årene 2021-2024 i 2021-kroner.

§ 5-4. BEVILGNINGSOVERSIKTER – DRIFT

Tabell 16 Bevilgningsoversikt drift etter budsjett- og regnskapsforskriftens § 5-4 første ledd

Bevilgningsoversikt - drift (1000 kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	Budsjett 2020	R2019
<i>Bevilgningsoversikt - drift (regnskap)</i>						
Rammetilskudd	117 680	115 551	314 004	314 534	121 459	121 019
Innteks- og formueskatt	330 674	332 139	333 626	335 014	320 950	311 373
Eiendomsskatt	33 177	24 437	25 799	25 980	21 665	16 105
Andre generelle driftsinntekter	17 412	12 448	11 267	10 157	26 650	37 943
Sum generelle driftsinntekter	498 943	484 575	684 696	685 685	490 724	486 441
Sum bevilgninger drift, netto	434 057	408 211	621 626	612 738	431 016	434 978
Avskrivninger	54 473	54 473	54 473	54 473	54 473	51 890
Sum netto driftsutgifter	488 530	462 684	676 099	667 211	485 489	486 868
Brutto driftsresultat	10 414	21 891	8 598	18 473	5 234	-427
Renteinntekter	6 040	6 040	5 800	5 800	5 800	7 600
Utbytter	10 400	15 000	15 000	15 000	19 000	13 390
Gevinst og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	36 770	39 569	42 622	43 855	36 400	32 728
Avdrag på lån	51 039	54 612	59 052	54 658	43 265	40 992
Netto finansutgifter	-71 369	-73 141	-80 874	-77 714	-54 865	-52 730
Motpost avskrivninger	54 473	54 473	54 473	54 473	54 473	51 890
Netto driftsresultat	-6 483	3 223	-17 803	-4 768	4 842	-1 267
<i>Disponering eller dekning av netto driftsresultat</i>						
Overføring til investering	0	0	0	0	-3 200	-3 178
Netto avs. til eller bruk av bundne driftsfond	3 142	3 227	3 899	4 231	850	6 804
Netto avs. til eller bruk av disposisjonsfond	3 341	-6 450	13 904	536	-2 492	-6 592
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	13 515
Sum disp. eller dekning av netto driftsresultat	6 483	-3 223	17 803	4 768	-4 842	10 549
Fremført til inndeckning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	-9 282

FRIE INNTEKTER - SKATT OG RAMMETILSKUDD

De frie inntektene er en samlebetegnelse på 4 inntektsposter; rammetilskudd, skjønnstilskudd, skatt på inntekt og formue og inntekstutjevning. I forslag til statsbudsjett 2021 er anslaget på de frie inntektene for Lillesand kommune på 447,0 mill. kr. Av dette utgjør skatteinntekter 330,7 mill. kr. og inntekstutjevningen 22,5 mill. kr.

Veksten i skatteinntektene for 2021 beregnes ut fra anslaget på nasjonal vekst i 2020. På nasjonalt nivå er veksten i skatteinntekten for 2021 beregnet til 6,6 %.

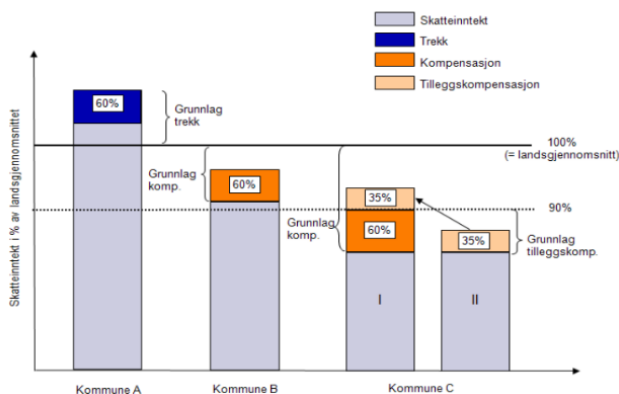
Regjeringen foreslår at den kommunale skattøren for personlige skattytere for 2021 settes kraftig opp til 12,15 prosent, som er en økning på 1,05 prosentpoeng. Denne kraftige økningen har sammenheng med et makroøkonomisk styringsmål om at skatteinntektsandelen skal utgjøre 40 pst. av de samlede inntektene.

I våre prognoser har vi lagt til grunn en tilsvarende vekst. For beregning av de frie inntektene for 2021 og resten av økonomiplan-perioden benytter administrasjonen KS sin prognosemodell. Modellen som er lagt til grunn for prognosene i budsjett og økonomiplan 2021-2024 er versjon «2004 KS alternativskatt treaar». Veksten i skatteinntektene fra 2020 til 2021 er for Lillesand stipulert til 5,5 %.

Med utgangspunkt i prognosemodellen er anslaget på de frie inntektene for Lillesand kommune beregnet til 448,4 mill. kr. Av dette utgjør skatteinntekter 330,7 mill. kr. og rammetilskudd 117,7 mill. kr.

Rammetilskuddet er basert på kostnadsnøklene og innbyggertallet pr. 1. juli 2020. Dette inkluderer et skjønnstilskudd på 0,770 mill. kr. Deltagelsen i SIO-prosjektet medfører at Lillesand kommune blir trukket 197,4 mill. kr. i rammetilskuddet. Bortfallet av rammetilskudd erstattes med direkte øremerkede inntekter knyttet til tjenesteproduksjonen i helse- og omsorgsektoren.

I våre prognoser er det lagt til grunn en befolkningsvekst i 2021 på 0,8 % lokalt og 0,7 % på landsbasis. Ved beregning av frie inntekter (summen av skatt og rammetilskudd) i planperioden er det lagt inn en realvekst på 0,5 % årlig i rammeoverføringene. Figuren under illustrerer hvordan Inntekstutjevningen omfordeler skatteinntektene mellom kommunene i landet.

Figur 11 Inntekstutjevning skatt

EIENDOMSSKATT

Lillesand kommune skriver ut eiendomsskatt på faste eiendommer i hele kommunen. Det omfatter boliger, fritidseiendommer, næringseiendommer, verker og bruk samt tomtegrunn.

Det gis fritak for eiendomsskatt for:

- Eiendommer tilhørende stiftelser eller organisasjoner som tar sikte på å gagne kommunen, og som ikke er organisert som aksjeselskap.
- Eiendommer som er automatisk fredet eller underlagt fredningsvedtak av riksantikvaren.

Tabell 17 Oversikt over eiendomsskatt pr 21.10.20

Type skatteeiendom	Ant.avtaler	Sum boenh.	Sum takst	Sum bunnfr.	Sum grunnlag	Sum skatt
Bolig	4 319	4 640	10 581 517 000	2 782 800 000	3 939 542 070	7 877 080
Fritid	1 690	1 673	7 860 648 000	1 003 800 000	3 976 279 320	7 952 169
Tomt - næring	158	0	371 313 000	0	233 927 190	701 751
Næring	348	25	1 588 963 000	15 000 000	988 926 870	2 966 626
Tomt - unntak	74	0	220 000	0	138 600	277
Unntak	371	85	41 209 000	51 000 000	24 804 120	49 606
Tomt - bolig	598	76	177 227 000	37 800 000	109 906 170	329 595
Energianlegg	2	0	109 198 000	0	68 794 740	206 383
Tomt - landbruk	320	2	0	600 000	0	0
Landbruk	355	362	628 247 000	217 800 000	190 741 230	381 348
Ikke funnet i kart	204	0	0	0	0	0
Næring - tidl. verk og bruk	107	0	800 064 000	0	504 040 320	1 512 073
Parkering/veg	158	0	110 000	0	69 300	138
Annet	1	0	0	0	0	0
Tomt - verk og bruk	2	0	0	0	0	0
Tomt - fritid	346	1	25 943 000	0	16 344 090	48 995
Sum	9 053	6 865	22 184 659 000	4 108 800 000	10 053 514 020	22 026 041

Tabellen viser antall skatteobjekter pr. oktober 2020, sum takstgrunnlag, sum skattegrunnlag med 0,37 som reduksjonsfaktor, bunnfradrag og sum utlignet skatt for de ulike eiendomstypene.

Fra 2020 reduseres maksimal eiendomsskattesats for bolig og fritidsbolig fra 7 til 5 promille. Det er forslag om å redusere den maksimale skattesatsen ytterligere til 4 promille i 2021. Den generelle skattesatsen er fortsatt 7 promille.

Forslaget til endring vil ikke få umiddelbare konsekvenser for Lillesand kommune siden kommunen har en generell skattesats på 3 promille og 2 promille for boliger og fritidseiendommer. En økning på ett promillepoeng vil gi en inntektsøkning på 10 mill. kr. for Lillesands del. Rådmannen foreslår å øke den generelle satsen til 4 promille og 3 promille for boliger og fritidseiendommer i 2021. I perioden 2022 til 2024 er det lagt inn en reduksjon i promillesatsen med 1 promille.

Bystyret vedtok å foreta en kontorjustering av takstene på eiendommer i 2020 med 10 % og ytterligere kontorjustere skattetakstene i hvert av årene 2021, 2022 og 2023 med 3,5 % av det foregående årets skattegrunnlag (takst pluss tidligere kontorjusteringer). Bystyret vedtok redusere bunnfradraget til 600.000 kr. i 2020. Fra og med 2021 er bunnfradraget for den enkelte boenhet begrenset oppad til den aktuelle boenhets eiendomsskattegrunnlag.

Totalt er det budsjettert med 33,117 mill. kr. i inntekt fra eiendomsskatt i 2021. Det er tatt hensyn til nye bolig- og fritidseiendommer i planperioden.

Regjeringen har innført en obligatorisk reduksjonsfaktor på skattetaksten på 30 %. Det vil si at taksten reduseres med 30 % før beregning av eiendomsskatt. Dette blir gjort for å hindre at noen eiendommer får et høyere takstgrunnlag enn reell verdi. Kommuner kan ha større reduksjonsfaktor. I Lillesand kommune er reduksjonsfaktoren på 37 %. Denne vedtas ved allmenn taksering og ligger fast i 10 år frem til ny taksering. Reduksjonsfaktoren kan ikke endres ved kontorjustering. Rådmannen foreslår at reduksjonsfaktoren ligger fast til neste allmenntaksering.

Ny allmenntaksering

Taksering skal etter hovedregelen skje hvert 10. år. Siste allmenntaksering skjedde i 2009. Takster og reduksjonsfaktor ligger fast i denne 10-års perioden. Etter 10-års perioden kan kommuner utsette allmenn taksering i 3 år uten å endre takstene. Kommuner kan også foreta en kontorjustering som innebærer at alle takster økes med den samme prosentvise økningen.

Rådmannen foreslår at Lillesand kommune inngår et samarbeid med Birkenes kommune om felles innkjøp av takseringstjenester. Birkenes kommune skal ha nye takster med virkning fra 2024.

En slik løsning innebærer følgende fremdrift:

2022 – anbudsprosess ny allmenntaksering

2023 – takseringsjobben utføres

2024 – ny allmenntaksering gjeldende

Et alternativ til ny allmenn taksering er å benytte Skatteetatens formuesgrunnlag for boliger som takstgrunnlag. Det innebærer at man slipper å retaksere boliger, men ikke fritidsboliger og andre eiendommer.

Rådmannen fremmer en egen politisk sak om eiendomsskatt og taksering.

ANDRE GENERELLE STATSTILSKUDD

Ved årsskiftet 2020/21 forventes det bosatt 10 flyktninger. Kommunen har mottatt forespørsel fra IMDI om bosetting av 10 nye flyktninger for 2021. Det er også lagt inn en forutsetning om å bosette 10 nye flyktninger pr år i resten av planperioden.

For Lillesand vil dette gi en prognose for integreringstilskudd på ca. 15,2 mill. kr. inkludert tilskudd til mindreårige flyktninger. Dette innebærer at de generelle inntektene må reduseres med 7,2 mill. kr. i 2021 sammenliknet med inneværende års budsjett. Utfordringen knyttet til bosetting av flyktninger er å fremskaffe egnede boliger.

FINANSTRANSAKSJONER

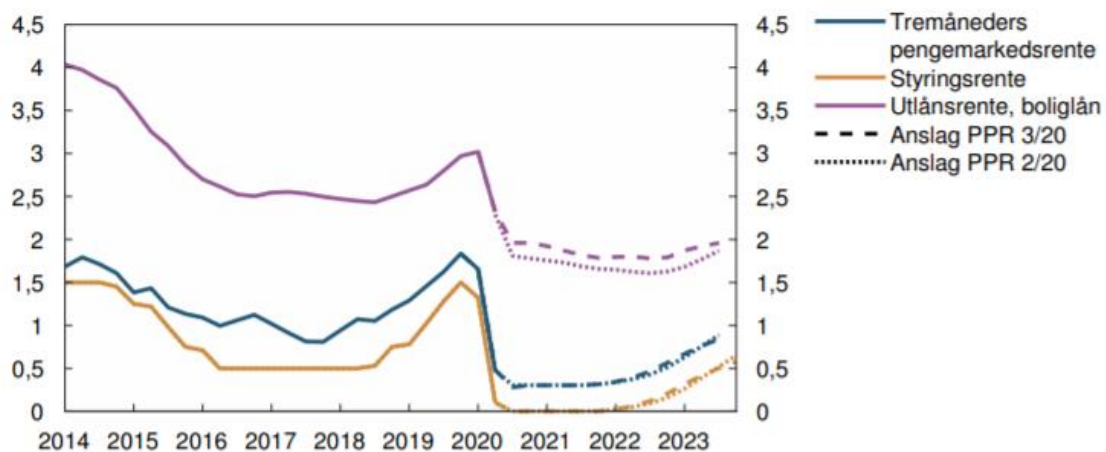
Avdrag

I økonomiplanen beregnes avdrag i henhold til prinsippet om minimumsavdrag. Minimumsavdrag er beregnet ved å dele anleggsmidler på langsiktig gjeld ganget med avskrivninger. Hvis for eksempel gjelden utgjør 90 % av den bokførte verdien på anleggsmidlene, skal minimumsavdraget være 90 % av årets avskrivingskostnader.

Det er lagt inn økning i avdrag i økonomiplanperioden i 2021-2023 som følge av nye låneopptak. I 2024 er redusertes beregnet minimumsavdrag. Lillesand kommune har i 2020 tatt i bruk en anleggsmodul i økonomisystemet som gir bedre kvalitet på beregning av minimumsavdrag. Dette betyr at våre anslag på avdrag er betydelig redusert, sammenliknet med tidligere anslag på avdragsnivået.

Renter

I mai 2020 satte Norges Bank ned styringsrenten fra 0,25 til 0,0 %. Ifølge Norges Bank er norsk økonomi inne i et kraftig tilbakeslag. Aktiviteten har tatt seg opp de siste månedene, men er fortsatt lavere enn før pandemien. Arbeidsledigheten er redusert, men er fremdeles høy. Den underliggende inflasjonen har økt og er høyere enn inflasjonsmålet. Styrkingen av kronen og utsikter til lav lønnsvekst tilsier at inflasjonen etter hvert vil avta. Siden det er stor usikkerhet om den økonomiske utviklingen videre, er det også stor usikkerhet om fremtidig renteutvikling. Norges Bank har uttalt at styringsrenten mest sannsynlig bli liggende på dagens nivå en god stund fremover. Norges Bank ser ikke for seg at styringsrenten vil bli satt ytterligere ned.

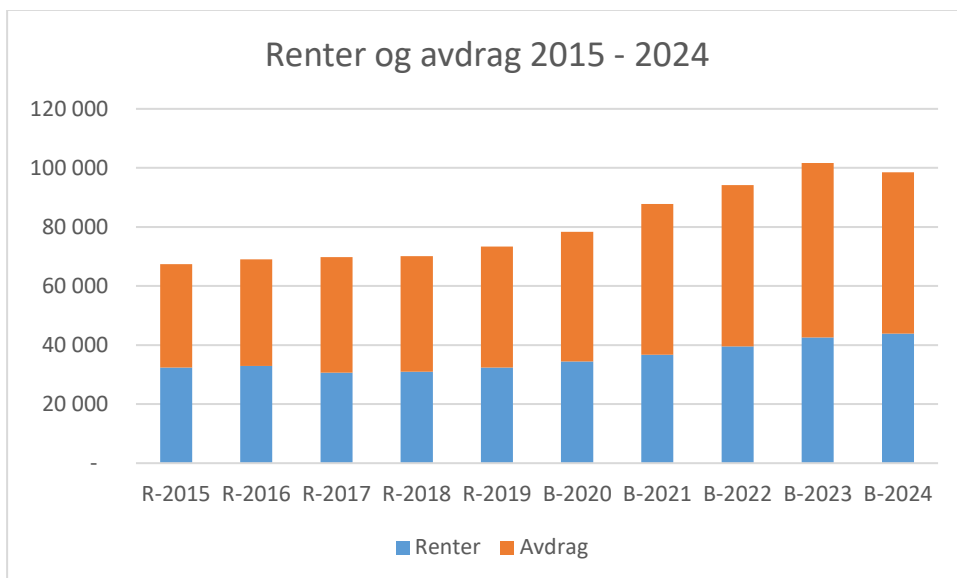
Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

Figur 12 Renteutvikling

Som det framgår av figuren er det mest sannsynlig at styringsrenten vil holde seg lav frem mot 2024. I økonomiplanperioden har administrasjonen lagt til grunn en rentesats på nye lån på 1,0 % i 2021 økende til 1,5 % i 2024 i henhold til beregninger fra KLP pr. oktober 2020. Dette betyr at budsjetterte renter er redusert, sammenliknet med tidligere anslag.

Tabell 18 Nøkkellindikatorer gjeld

Nøkkeltall	2. tertial 2020	2. tertial 2019
Lånevolum kr.	1 518 770 000	1 231 864 000
Gjennomsnittlig rente (%)	2,30	2,31
Gjennomsnittlig rentebindingstid (år)	3,77	3,88
Forventet rentekostnad kommende år (kr)	35 445 000	35 0194 000
Andel fastrente (%)	63	59
Kortsiktig rentefølsomhet (kr.) (100bp skift)	3 504 000	4 512 000
Forventet snittrente kommende år (%)	2,33	2,86

Figur 13 Utvikling renter og avdrag

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Andel renter og avdrag av brutto driftsinntekter	8,8 %	8,4 %	8,0 %	7,6 %	7,7 %	8,4 %	9,2 %	10,0 %	11,1 %	10,8 %

Tabellen viser utviklingen av andelen av brutto driftsinntekter som går med til renter og avdrag på kommunens lånegjeld. En økning i andelen på 1 prosentpoeng utgjør ca. 10 mill. kr.

Gjeldsutvikling

I planperioden øker netto renteeksponert gjeld, det vil si total gjeld fratrukket pensjonsforpliktelser, formidlingslån fra Husbanken og VA-gjeld. VA-gjelden øker i planperioden som følge av investeringsprogrammet i hovedplan for vann og avløp. Denne gjeldsøkningen er underlagt regler for selvkost. Tabellen under viser utviklingen basert på antatt inngang fra 2020, samt investeringer, rente og avdrag i planperioden. Tabellen inkluderer et årlig opptak av formidlingslån i størrelsesorden 15 mill. kr. i perioden 2021-2024.

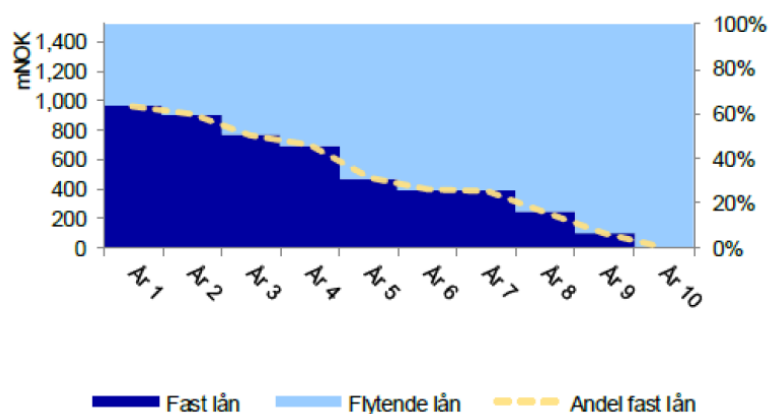
Tabell 19 Gjeldsutvikling (tall i hele 1 000)

Utvikling lån	R2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024
Lån 31.12.2019	1 350 020					
Lån 2020		171 357				
Lån 2021			129 307			
Lån 2022				207 892		
Lån 2023					53 900	
Lån 2024						68 340
Formidlingslån		25 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Avdrag	-40 992	-46 492	-51 039	-54 612	-59 052	-54 658
Sum langsiktig gjeld	1 350 020	1 499 885	1 593 153	1 761 434	1 771 282	1 799 963
VA Gjeld (inv. avdrag)	-405 466	-453 166	-502 466	-560 366	-621 566	-695 966
Sum formidlingslån (netto)	-100 481	-125 481	-140 481	-155 481	-170 481	-185 481
Netto renteeksponert gjeld	844 073	921 238	950 206	1 045 587	979 235	918 516
Netto renteeksponert gjeld %	63 %	61 %	60 %	59 %	55 %	51 %

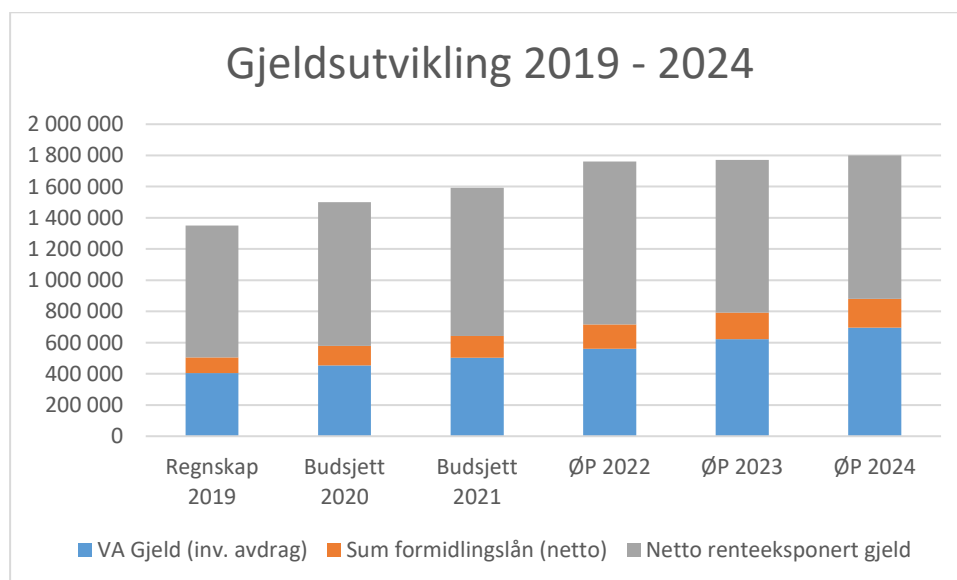
Ifølge kommunens finansreglement skal styring av låneporteføljen skje ved å optimalisere låneopptak og rentebindingsperiode i forhold til oppfatninger om fremtidig renteutvikling innenfor et akseptabelt risikonivå, gitt et overordnet ønske om forutsigbarhet og stabilitet i lånekostnader.

Forvaltningen skal legges opp i henhold til følgende:

- Refinansieringsrisikoen skal reduseres ved å spre tidspunkt for renteregulering/forfall.
- Gjennomsnittlig gjenværende rentebinding (durasjon – vektet rentebindingstid) på samlet rentebærende gjeld skal ikke overstige 7 år.
- Andelen av gjeldsporteføljen som har fast rente bør fordeles på en slik måte at kommunen får lavest mulig refinansieringsrisiko.

Figur 14 Fordeling fast lån og flytende lån

Figur 15 Gjeldsutvikling

Renteinntekter

Lillesand kommune har etter en anbudskonkurranse skiftet bankforbindelse fra 1. sep. 2020 til Sparebanken Sør. Plassering av midler fra aksjesalg i Agder Energi gir en rente basert på NIBOR 3 måned (renten som brukes mellom banker) pluss 0,50 punkter. Pr. 31.08.20 utgjør det 0,73 %.

Utbytte

Agder Energis utbyttepolitikk legger til grunn at foreslått utbytte for 2021 fastsettes basert på konsernets årsresultat etter GRS-prinsipper (god regnskapsskikk) for 2019. Dette for å sikre en forutsigbarhet i utbytteneivået for eierne.

Eiermøtet i Agder Energi fastsatte utbytte for regnskapsåret 2019 til 238 mill. kr. Det vil si betydelig lavere enn 2018. Lillesand kommune har en eierandel på 2,27 %. Lillesand kommune regner med å få ca. 5,4 mill. kr. i utbytte i 2021. Administrasjonen legger til grunn at utbyttet i resten av økonomiplanperioden vil være på nivå med 2020 på ca. 13 mill. kr. Det er stor usikkerhet om fremtidige kraftpriser og hvordan dette vil påvirke utbyttet i årene fremover.

I 2021 er det budsjettert med totalt 10,4 mill. kr. i utbytte fra de selskapene kommunen er medeiere i. I tillegg til Agder Energi er det også budsjettert inntekter fra Lina på 5 mill. kr.

Interne overføringer

Interne finanstransaksjoner består av avsetninger til og bruk av ulike driftsfond. I tillegg finnes bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk og dekning av merforbruk under denne posten.

I 2021 legges det opp til å bruke 3,3 mill. kr. fra ubundne disposisjonsfond. Bruk av bundne driftsfond er på 3,1 mill. kr. I hele perioden brukes 11,7 mill. kr. fra disposisjonsfond.

Overskudd innen SIO-prosjektet kan ikke disponeres i andre deler av kommunen. Dette overskuddet må settes av på bundne driftsfond. Disse midlene kan disponeres til bestemte formål etter at SIO-prosjektet er avsluttet. I 2020 er det en forventning om at SIO vil gå med et mindreforbruk på 4,3 mill. kr. Det er også en forventning om at det kan settes av noe midler i årene 2021 og 2022. Planlagte avsetninger innenfor VA-områdene utgjør til sammen 14,5 mill. kr.

Tabell 20 Fondsutvikling

Fondsutvikling	Regnskap 2019	Vedtatt budsjett 2020	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024
Sum Fond	123 104	133 418	125 036	126 359	106 656	99 988
Herav:						
Disposisjonsfond	37 854	44 555	41 214	47 665	33 761	33 224
Bundne driftsfond	32 341	39 405	36 263	33 036	29 137	24 906
Ubundne invest. fond	19 731	17 624	17 624	17 624	17 624	17 624
Bundne invest. fond	33 177	31 834	29 934	28 034	26 134	24 234

BUDSJETT FORDELT PÅ TJENESTENE

Tabell 21 Spesifikasjon av linje 6 Sum bevilgninger drift pr rammeområde i tabell § 5-4. Bevilgningsoversikter – drift

Oversikt drift - alle rammeområder (1000 kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	Budsjett 2020	R2019
0-1 Fellesfunksjoner	-320 834	-324 269	-58 880	-55 816	-335 480	-328 713
Utgifter	2 091	-1 343	-1 343	-1 343	-13 167	-16 452
Inntekter	-322 926	-322 926	-57 537	-54 473	-322 314	-312 261
2 - Folkevalgte	6 555	6 155	6 555	6 155	6 454	11 552
Utgifter	6 588	6 188	6 588	6 188	6 487	12 662
Inntekter	-33	-33	-33	-33	-33	-1 110
3 - Rådmann med stab	53 153	53 377	53 376	53 376	49 834	42 340
Utgifter	67 848	68 072	68 071	68 071	61 307	52 726
Inntekter	-14 695	-14 695	-14 695	-14 695	-11 474	-10 386
4 - Sektor for Helse og kultur	348 698	345 878	302 630	299 317	364 667	369 542
Utgifter	395 674	392 854	384 607	381 293	407 235	422 898
Inntekter	-46 977	-46 977	-81 977	-81 977	-42 567	-53 356
5 - Sektor for Skole og PPT	154 884	154 097	150 145	147 635	160 347	157 854
Utgifter	179 134	178 347	174 395	171 885	184 805	196 814
Inntekter	-24 249	-24 249	-24 249	-24 249	-24 458	-38 960
6 - Sektor for Barnehage	111 649	96 488	93 740	90 890	106 023	108 016
Utgifter	120 879	105 718	102 970	100 120	118 734	121 414
Inntekter	-9 229	-9 229	-9 229	-9 229	-12 710	-13 398
7 - Teknisk . Drift-forvaltning, EBE, Brann	90 760	91 111	92 075	92 454	92 380	89 916
Utgifter	127 140	127 541	129 081	129 460	126 257	128 925
Inntekter	-36 380	-36 430	-37 006	-37 006	-33 877	-39 009
8 - VA Selvfinansierende	-8 533	-12 351	-15 741	-18 997	-11 514	-14 026
Utgifter	35 812	35 812	35 812	35 812	36 637	33 293
Inntekter	-44 345	-48 163	-51 553	-54 809	-48 151	-47 320
9 - Havn	-2 276	-2 276	-2 276	-2 276	-1 695	-1 501
Utgifter	5 672	5 672	5 672	5 672	3 011	3 099
Inntekter	-7 948	-7 948	-7 948	-7 948	-4 706	-4 600
Sum alle rammeområder	434 057	408 211	621 626	612 738	431 016	434 978
Utgifter	940 839	918 861	905 852	897 158	931 307	955 378
Inntekter	-506 782	-510 650	-284 227	-284 419	-500 290	-520 399

Den totale budsjettrammen for rammeområdene er økt med ca. 3,1 mill. kr. i forhold til opprinnelig budsjett 2020.

Tabell 22 Bevilgningsoversikt investering etter budsjett- og regnskapsforskriftens § 5-5 første ledd

	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	Budsjett 2020	Regnskap 2019
Investeringer i varige driftsmidler	161 434	284 815	97 200	106 700	286 391	152 723
Tilskudd til andres investeringer						0
Investeringer i aksjer og andeler i selskap	1 900	1 900	1 900	1 900	1 900	1 897
Utlån av egne midler						12 719
Avdrag på lån						5 082
Sum investeringer	163 334	286 715	99 100	108 600	288 291	172 421
Kompensasjon for merverdiavgift	-20 127	-44 123	-6 300	-5 560	-45 417	-17 296
Tilskudd fra andre	0	-10 800	0	-18 800	-38 617	-18 592
Salg av varige driftsmidler	-12 000	-22 000	-37 000	-14 000	-25 800	-11 596
Salg av finansielle anleggsmidler					0	0
Utdeling fra selskaper					0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler					0	-4 377
Bruk av lån	-129 307	-207 892	-53 900	-68 340	-171 357	-165 938
Sum investeringer inntekter	-161 434	-284 815	-97 200	-106 700	-281 191	-217 799
Videre utlån	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	0
Bruk av lån til videre utlån	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000	0
Avdrag på lån til videre utlån					0	0
Mottatte avdrag på videre utlån					0	0
Netto utgifter videre utlån	0	0	0	0	0	0
Overføring fra drift					-3 200	-3 178
Netto avsetning til eller bruk av bundne investeringsfond					0	23 311
Netto avsetning til eller bruk av ubundne investeringsfond	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900	-3 900	-21 908
Dekning av tidligere års udekket beløp					0	47 154
Sum overføringer fra drift og netto avsetninger	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900	-7 100	45 378
Fremført til inndekning i senere år (udekket Beløp)					0	

Prosjektene som er foreslått i investeringsbudsjettet er bruttoinvesteringer, inklusiv merverdiavgift. Momskompensasjonen inntektsføres på et eget prosjekt for så å inngå i den totale finansiering av prosjektene sammen med lånemidler og refusjoner.

I planperioden er det lagt opp til en høy investeringstakt til tross for at det ikke lenger skal bygges en ny to-parallell barneskole. Investering til skolebygg er dermed redusert ned til 100 mill. kr. I tillegg skal det bygges to nye gymsaler. Turnhall med skytebane skal ferdigstilles, samt en rekke andre prosjekter. Investeringer innen vann og avløp utgjør en betydelig del av kommunens investeringer. De enkelte prosjektene omtales i eget kapittel.

Det totale omfanget av budsjetterte investeringer i 2021 er på 163,3 mill. kr. Kompensasjon for merverdiavgift er på ca. 20,1 mill. kr. Det er forutsatt inntekter fra salg av anleggsmidler (eiendommer og boliger) på 12 mill. kr. Låneopptaket i 2021 er foreslått til å være i størrelsesorden 129,3 mill. kr. for å dekke de fysiske investeringene. I tillegg kommer 15 mill. kr. i låneopptak knyttet til formidlingslån (Startlån) fra Husbanken.

I 2021 legges det opp til bruk av ubundne investerings fond på 1,9 mill. kr.

DRIFT AV TJENESTENE – RAMMEOMRÅDENE

Tabellene for hvert rammeområde viser det nominelle nivået i forslag til budsjett for 2021, samt regnskap 2019 og budsjett for 2020. For årene 2022 til 2024 er det endringer fra 2021 som er beskrevet.

RAMMEOMRÅDE 0 OG 1 FORDELINGSUTGIFTER

Fordelingsutgifter består av budsjettposter som pensjonsføringer inkludert premieavvik og amortisering, administrasjonsandelen for personalforsikring, OU-midler og kontingenter (Region Kristiansand og KS). Her føres også motposten til avskrivninger, hvor tilsvarende utgift føres på øvrige rammeområder.

Tabell 23 Rammeområde fordelingsutgifter

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	Budsjett 2020	R2019
02 - Pensj.innsk.til fordeling	0	0	0	0	3	-7 550
03 - Fordelingsutgifter	15 801	-3 434	0	0	13 019	121
10 - Premieavvik	-13 710	0	0	0	-26 191	-12 668
11 - Skatt, ramme, flyktn.tilsk.	-268 453	0	265 389	3 064	-267 839	-256 799
12 - Motpost avskrivninger	-54 473	0	0	0	-54 473	-51 890
13 - Renter, utbytte, avdrag	0	0	0	0	0	73
14 - Intern finans, årets res.	0	0	0	0	0	0
Sum totalt	-320 834	-324 269	-58 880	-55 816	-335 480	-328 713
Totalt utgifter	2 091	-1 343	-1 343	-1 343	-13 167	-16 452
Totalt inntekter	-322 926	-322 926	-57 537	-54 473	-322 314	-312 261
Sum	-320 834	-324 269	-58 880	-55 816	-335 480	-328 713

Pensjonspremien fra KLP og SPK belastes enhetene ved hver lønnsutbetaling. Fremtidig premie er vanskelig å estimere, og KLP gir prognoser kun ett år frem i tid. Rådmannen har på bakgrunn av dette valgt å fremskrive prognosene for 2021 også for årene 2022-2024.

I forbindelse med innføringen av den nye offentlige tjenstepensjonen som ble innført fra 01.01.2020, så er det signalisert en betydelig frigjøring av premiereserver fra landets kommunale pensjonsordninger. For kommunen betyr det ca. 11-13 pst av pensjonsgrunnlaget. Det vesentligste av dette beløpet vil komme med en engangseffekt, som en overføring til medlemsforetakenes premiefond i tilknytning til kommende årsoppgjør.

Alle statlige overføringer i forbindelse med SIO-prosjektet inntektsføres på dette området.

RAMMEOMRÅDE 2 FOLKEVALGTE

Rammeområdet omfatter folkevalgte organer som bystyret, formannskapet, plan- og miljøutvalget, tjenesteutvalget, kontrollutvalget og andre, samt revisjon og valg. Formannskapet har 100.000 kr. i frie midler til disposisjon, hvor bruk vedtas etter søknad. Alle typer godtgjørelser til politikere belastes ansvar "Bystyre". Det er lagt inn midler til gjennomføring av stortingsvalg i 2022 og kommunevalg i 2024.

Tabell 24 Rammeområde folkevalgte

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	Budsjett 2020	R2019
20 - Bystyre	4 244	0	0	0	4 477	9 744
21 - Utvalg	766	0	0	0	828	475
22 - Revisjon og valg	1 545	-400	400	-400	1 150	1 333
Sum totalt	6 555	6 155	6 555	6 155	6 454	11 552
Totalt utgifter	6 588	6 188	6 588	6 188	6 487	12 662
Totalt inntekter	-33	-33	-33	-33	-33	-1 110
Sum	6 555	6 155	6 555	6 155	6 454	11 552

Lønn til ordfører, varaordfører, utvalgs- og gruppeledere, har blitt justert årlig på bakgrunn av endring i stortingsrepresentantenes lønn. Øvrig møtgodtgjørelse utbetales i henhold til reglement vedtatt av bystyret. Budsjett til kontrollutvalg og revisjon samsvarer med kontrollutvalgets eget budsjettinnspill, som for øvrig følger budsjettet som vedlegg.

RAMMEOMRÅDE 3 RÅDMANNENS STAB

Tabell 25 Rammeområde rådmannens stab

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	Budsjett 2020	R2019
30 - Rådmann	5 319	-326	-551	0	5 233	4 687
31 - Økonomi og prosjekt	9 874	0	0	0	9 884	9 242
32 - IKT tjenesten for Birkenes og Lillesand kommuner	19 524	0	0	0	17 489	14 024
38 - Stab for organisasjon	18 436	550	550	0	17 227	14 387
Sum totalt	53 153	53 377	53 376	53 376	49 834	42 340
Totalt utgifter	67 848	68 072	68 071	68 071	61 307	52 726
Totalt inntekter	-14 695	-14 695	-14 695	-14 695	-11 474	-10 386
Sum	53 153	53 377	53 376	53 376	49 834	42 340

Tabell 26 Endringer Administrasjon

Enhet	Tiltak	2021	2022	2023	2024
Sektor	Budsjett 2020	49 834			
Sektor	Deflatorjustering	287			
Sektor	Korrigeringer pensjonsestimat	-265			
Rådmann	Arbeidsmiljøpris	10			
Rådmann	Region Kristiansand medlemskontingent	280			
Økonomi	Økte utgifter pga ny bank. Administrasjonsgebyr	200			
Økonomi	Kontingenter	25			
Økonomi	Skatteoppkrever/ arb.giverkontroll	-500			
Økonomi	Helårsvirkning nye stillinger	384			
Adm. felles	Lærlinger	550	550	550	0
Adm. felles	Kontingenter	1 254			
IKT	Økte lønnsutgifter ansvar 30201 – velferdskoordinator	798			
IKT	Økte lisensutgifter	1 800			
Sektor	Lillesand 2024			-200	
Sektor	Effektivisering	-304	-326	-351	
Sektor	Kutt 2021	-1 200			
Sektor	Sum endringer	3 319	224	-1	0
Sektor	Ny ramme	53 153	53 377	53 376	53 376

RÅDMANNEN

På dette ansvaret ligger rådmann, formannskapssekretær, jurist, samt rådgiver innen samfunnsplanlegging og folkehelse. De to sistnevnte yter tjenester for hele organisasjonen, mens hele utgiften føres under ansvar Rådmann.

Rådmannen er den øverste administrative leder i kommunen. Assisterende rådmann er beredskapskoordinator og leder av kommunens kriseledelse ved en krise.

Formannskapssekretæren er kontaktperson for politikerne, og fungerer som utvalgssekretær for bystyret og formannskapet.

STAB FOR ØKONOMI OG PROSJEKT

Stab for økonomi og prosjekt ble opprettet 1.3.2020. Staben utarbeider budsjett og økonomiplan, årsberetning og tertialrapporter. I tillegg bistår staben kommunens enheter i økonomispørsmål, og er også involvert i flere utviklingsprosjekter. Staben har også kontrollfunksjon ovenfor resten av organisasjonen, samt en rådgivende rolle innen innkjøp. Staben har et overordnet gjennomføringsansvar for kommunens investeringsprosjekter knyttet til nybygg. Staben skal også lede relevante investeringsprosjekter for alle sektorene i kommunen. Prosjektansvaret omfatter prosjekter knyttet til kommunale formålsbygg innenfor bl.a. skole, barnehage, helse og omsorg.

Inn under Stab for økonomi og prosjekt ligger det interkommunale samarbeidet Struktur1 (samarbeid med Birkenes kommune om regnskap og lønn). Samarbeidet er bundet til avtaler som medfører at rådmannen ikke kan justere ned budsjettet på samme måte som i resten av organisasjonen.

Staben består av 6 årsverk fra 1.1.2021.

Utfordringer:

Det er stort arbeidspress i Stab for økonomi og prosjekt. I løpet av de siste 12 månedene er 5 av 6 nyansatte. Kommunens økonomiske situasjon krever en tett økonomioppfølging av sektorer og enheter, og investeringsprosjekter. For å skape en bærekraftig og forsvarlig økonomi i Lillesand kommune, kreves det at kommunen effektiviserer sin virksomhet kontinuerlig. Staben vil bruke mye ressurser inn i prosjektet Lillesand 2024, bl.a. i arbeidet med å kartlegge potensialet for å organisere tjenesteproduksjonen mest mulig effektivt og sikre best mulig måloppnåelse innenfor de økonomiske rammene.

Hovedutfordringene innen prosjekt er knyttet til stor prosjektportefølje. Staben gjennomfører store offentlige anskaffelser, og kontraherer både konsulentfirmaer og entreprenører. Formålsbyggene kontraheres stort sett som totalentrepriser hvor kommunen leier inn eksterne prosjektledere.

På grunn av den store prosjektporteføljen, krevende anskaffelser og stor grad av usikkerhet knyttet til brukermedvirkning og tredjepartsforhold i gjennomføringsfasen, er det utfordrende å ivareta den planlagte fremdriften som framgår av økonomiplanen. Investeringsplanene i økonomiplanperioden er krevende og har fortsatt flere usikkerheter knyttet til seg.

Felles prosjektmetodikk og elektronisk prosjektportal forventes å være et viktig bidrag for å sikre god økonomisk kontroll og styring i planperioden.

Tiltak:

- Tilpasse økonomistyring til ny kommunelov fra 2020
- Tilpasse styrende dokumenter som økonomireglement og finansreglement til ny kommunelov.
- Forbedre økonomioppfølging av sektorer og enheter, samt investeringsprosjekter
- Øke den innkjøpsfaglige kompetansen
- Gjennomføre effektiviseringsprosjekter innenfor stabens ansvarsområde

Effektiviserings- og innovasjonstiltak:

Staben vil revidere reglementer og rutiner for å forbedre internkontroll og forenkle økonomistyringen.

Staben ser at det er et stort potensial for å digitalisere styrende dokumenter ved å ta i bruk nye verktøy. Framsikt er et verktøy som staben ser kan øke kvaliteten på planer og rapporter på tvers av organisasjonen.

Stab for økonomi og prosjekt vil gjennom nye rutiner for investeringsprosjekter sikre god prosjektgjennomføring, samtidig som at innbyggernes behov ivaretas. I 2021 vil staben også ha fokus på å øke innkjøpsfaglig kompetanse og internkontroll knyttet til anskaffelser.

Stab for økonomi og prosjekt vil ha fokus på å tydeliggjøre regelverk for innkjøp, anskaffelser og rammeavtaler i kommunens internkontrollsystem. Videre vil vi se på rutiner for å sikre at regelverket følges opp.

Kommuneplanens mål på bærekraftig økonomi vil ikke være realistiske i økonomiplanperioden. Gjennom prosjektet Lillesand 2024 vil kommunen jobbe aktivt med å definere kommunens økonomiske handlingsrom. Staben vil også tilpasse styrende dokumenter til ny kommunelov, bl.a. økonomi- og finansreglementet.

STAB FOR ORGANISASJON

Stab for organisasjon er lokalisert på rådhuset og på Tingsaker senter.

Tjenesten er en stab- og støttefunksjon og leverer tjenester til hele organisasjonen på overordnet systemnivå, samt ved å gi service, rådgiving og utviklingsstøtte til primærtjenestene i samsvar med primærtjenestenes behov. I tillegg bidrar de ulike fagområdene inn i prosjekter i ulike roller som prosjekteier, med prosjektledelsene og som prosjektdeltagere.

I staben ligger avdelinger for HR, arkiv, kommunetorg, IT-tjenesten i Birkenes og Lillesand kommuner (administrativ vertskommunemodell jf. kommuneloven § 20-2), og rådgiver for informasjon og kvalitet. Kommunetorget leverer hovedsakelig tjenester til innbyggerne, samt ivaretar noen interne oppgaver.

Bystyret har vedtatt tre overordnede strategier som IT-tjenesten i Birkenes og Lillesand kommuner har et direkte ansvar for å følge opp og realisere; Digitaliseringsstrategi for Lillesand kommune (2017-2020), Strategisk plan for bredbåndsutbygging (2016-2023) og Digital strategi for Lillesandsskolen med tilhørende handlingsplaner. Digitaliseringsstrategien fornyes i 2021.

Mobbeombud, hovedtillitsvalgte og hovedverneombud med frikjøp, får også sin lønn her. Mobbeombudet slutter i sin stilling ved årsskiftet.

Lærlingeordningen blir ivaretatt under ansvaret, og Avdeling for HR sørger for å koordinere arbeidet.

Ved overgangen til 2021 inngås det avtale om kjøp av tjenester for å ivareta den lovpålagte funksjonen som personvernombud for Lillesand kommune.

Ved inngangen til 2021 er det 23,2 årsverk i Stab for organisasjon inkludert et vikariat på 100 % og 20 % vakant stilling. Den sistnevnte blir besatt i forbindelse med planlagt turnover i den resterende 80 % stillingen i 2021.

I tillegg er det 4 årsverk for lærlinger i staben; 2 innen IKT-servicefag, 1 innen dataelektronikerfag og 1 innen kontor- og administrasjon.

Ansvarsområder:

Tjenesten er en stab- og støttefunksjon og leverer tjenester til hele organisasjonen på overordnet systemnivå, samt ved å gi service, rådgiving, og drifts- og utviklingsstøtte til primærtjenestene i samsvar med primærtjenestenes behov. I tillegg til kommunetorget yter deler av stab for organisasjon en del innbyggertjenester. En ressurs for beredskapskoordinators arbeid med beredskap og krisehåndtering ligger også i staben.

De ulike fagområdene bidrar dessuten i en rekke prosjekter i ulike roller; både som prosjekteier, med prosjektledelse og som prosjektdeltagere.

Utfordringer:

Stab for organisasjon opplever stor etterspørsel etter tjenestene. I 2021 fortsetter vi arbeidet med prioriteringer og det å avpasse oppgaver i henhold til tilgjengelige ressurser. Arbeidet med å evaluere stabsavdelingene med tanke på organisering og oppgaveportefølje videreføres.

Tiltak for å sikre effektivitet, kvalitet og innovasjon:

Kommunen er pilotkommune og utmerker seg nasjonalt når det gjelder bredbåndsutbygging. Målet om høyhastighetsbredbånd til alle innbyggere vil kunne nås senest 2023 ved hjelp av statlig og fylkeskommunalt tilskudd, og investeringsmidler i IKT Hovedprosjekt. Utbygging av sjønære områdene fra Østre Vallesverd til Gitmark er neste utbyggingsprosjekt, og gjennomføres i 2021-2022.

Kommunen har ambisiøse mål for digitalisering av kommunale tjenester. Kommunens digitaliseringsstrategi revideres i 2021. Det er etablert et felles Digitaliseringsforum og felles handlingsplan for digitalisering med Birkenes kommune. Flere prosjekter i handlingsplanen som skal gjennomføres i 2021, handler om forbedret teknisk infrastruktur.

Ansatte i staben er bl.a. involvert i arbeidet med følgende digitaliseringstiltak som videreføres i 2021:

- Implementering av velferdsteknologi.
- DigiOrden, med dokumentasjon av virksomhetsarkitektur og GDPR-protokoll.
- Digitalt system for interne personmeldinger.
- Digital samhandlingsflate for intern kommunikasjon og informasjon.
- Prosjektportalen; et verktøy for styring og samordning av alle prosjekter.
- Teams og Sharepoint-prosjekt for å sikre intern samhandling og samtidig ivareta personvern og informasjonssikkerhet.

- Nytt system for intern møtegjennomføring.
- Oppgradering av kommunens saksbehandlingssystem.
- Innbyggermeldingsløsning som legges tilgjengelig på innbyggerportalen
- Flere sikre digitale søknadsskjema for innbyggerne
- Videreutvikling av MinSide hvor innbyggerne, via innbyggerportalen, leser digital post fra kommunen, ser egen eiendomsinformasjon og har tilgang til statlige tjenester. Målet er at alle offentlige tjenester som er relevante for innbyggeren, skal finnes her.
- Kommunens pilotprosjekt med Telenor for innføring av «Smart by»-teknologi (2019-2020), vurderes videreført ved å ta i bruk teknologien for andre tjenester.

Innbyggerportalen gir innbyggerne informasjon 24/7 og er kommunens digitale førstelinje. Digitaliseringsprosessen sikrer at innbyggerne får tilgang til aktuelle og trygge selvhjelpsløsninger, i tillegg til relevant informasjon i klart språk. Prosjektet sikrer også tjenesteområdenes eierskap til innhold og en helhetlig satsing på digitale innbyggerløsninger.

Prosjektet «Felles førstelinje for fremtiden», under ledelse av Stab for organisasjon, sikrer innbyggernes første møte med kommunen. Prosjektet går over i drift våren 2021. Nasjonale føringer for førstelinjefunksjonen innebærer en vektlegging av digitalisering av innbyggertjenester og digital veiledning i en større grad enn før. Førstelinja skal gi hjelp til selvhjelp. Hovedansvar for innbyggerportal og sosiale medier er i tråd med vedtak også overført til førstelinjen, ved kommunetorget.

Prosjektet med arbeidstittel «Fremtidig dokumentforvaltning» er under oppstart og vil strekke seg frem mot sommeren 2021.

I kommunens overordnede planstrategi er det vedtatt at det skal utarbeides en «Arbeidsgiverstrategi» i 2021. Arbeidsgiverstrategien vil legge føringer og skape retning for hvordan kommunen skal nå relevante mål satt i kommuneplanen under «Organisasjon for fremtiden».

Lederplattform for Lillesand kommune legges til grunn for lederopplæring og -utvikling. Avdeling for HR er ansvarlig for lederutvikling og opplæring på tvers av sektorer og enheter i nært samarbeid andre sentrale medarbeidere.

Avdeling for HR er ansvarlig for overordnede rutiner innen organisasjons- og personalledelse. Medarbeidersamtaler, vernerunde, arbeidsmiljøundersøkelse, opplæring, stillingsbeskrivelser, kompetanseplaner mv., er viktige verktøy for at ledere og ansatte opplever mestring og mening i sin arbeidshverdag. Medarbeidersamtalen skal avdekke ansattes behov for kompetanseutvikling, som må være forankret i tjenestenes fremtidige kompetansebehov, og være i tråd med overordnede føringer. For å sikre kvalitet i alle ledd har Avdeling for HR iverksatt nye rutiner for rekruttering med påfølgende opplæring av alle ledere med personalansvar, samt alle plasstillitsvalgte.

Avdeling for HR bidrar til at etablerte arenaer for utveksling av informasjon, drøfting og forhandling på overordnet nivå, ivaretas i tråd med føringer i lov, avtaler, forskrifter og interne rutiner. Årshjul for samhandlingen tas i bruk.

Implementering av kommunens retningslinjer for internkontroll, vedtatt i 2020, videreføres i 2021. Retningslinjene skal bidra til å sikre oppfyllelse av ny kommunelov. § 25-1 og § 25-2 beskriver kommunens ansvar for internkontroll; gir en tydelig retning for hva internkontroll er og hvordan den ivaretas. Kommuneloven er en rammelov og gjelder dermed for all kommunal virksomhet. Internkontroll er en forutsetning for kvalitet og skal ivaretas innen tjenesteyting, støtteprosesser og det sektorovergripende; eks. beredskap, økonomi, personvern og informasjonssikkerhet. Stab for organisasjon bidrar aktivt i kommunens

kontinuerlige arbeid med å oppfylle lovkrav og sikre forståelse for internkontroll som skal ivaretas i alt vi gjør.

Det er også vedtatt at det etableres et kompetanseteam for internkontroll på tvers av sektorene, for å sikre økt kompetanse og bistand i arbeidet i sektorene. Videre implementering og videreutvikling av kommunens kvalitetsløsning (EQS) prioriteres.

Det er viktig å kommunisere rådmannens videre delegering ut i organisasjonen. Arbeidet med å gjennomgå lederstruktur og delegering på alle nivåer prioriteres for å tydeliggjøre hvor bl.a. ansvar for personal, fag, økonomi, informasjon og kvalitet skal ligge, og hva ansvaret innebærer. Delegeringsreglementet oppdateres i tråd med resultater av arbeidet. Dette er også i tråd med ny kommunelov som forutsetter at det er utarbeidet en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål, organisering og plassering av ansvar. Dette skal beskrives i en form som blir forstått, også av innbyggerne.

Lønnstrategisk handlingsplan iverksettes etter politisk behandling desember 2020.

Avdeling for HR har det overordnede ansvaret for lærlingordningen, og forvalter ordningen i tråd med bystyrets vedtak. Ansvaret innebærer bl.a. samordning mot opplæringskontor og enhetene internt, å sørge for å utarbeide rutiner og retningslinjer, samt å administrere og koordinere lærlingordningen i sin helhet.

Plan for helse- miljø- og sikkerhetsarbeid ligger til grunn for kommunens arbeid for nærvær. Avdeling for HR har utarbeidet rutiner og sjekklister knyttet til god sykefraværsoppfølging. I tillegg bistår avdelingen med råd, veiledning, opplæring og støtte til ledere i deres nærværarbeid.

Enge retningslinjer for arbeidet med heltid er vedtatt politisk. Gjennom deltakelse i regionale prosjekter sikrer vi at Avdeling for HR jobber kunnskapsbasert og systematisk på viktige fagområder. Kommunen deltar i følgende prosjekter; «Nytt Blikk» med fokus på heltidskultur og «#Drømmejobben»; et rekrutteringsprosjekt som kommuner i Agder, Fagforbundet, Norsk Sykepleierforbund, NITO og Utdanningsforbundet deltar i.

Stab for organisasjon bidrar i prosjektarbeidet med å helhetlig ROS for Lillesand kommune. Prosjektet er blitt forskjøvet i tid, men forventes ferdigstilt i 2021.

Tabell 27 KOSTRA oversikt administrasjon og styring

	Lillesand kommune			KOSTRA-gruppe 11	Aust-Agder	Landet	Andel landet
	2018	2019	Endring 2018 - 2019	2019	2019	2019	2019
100 Politisk styring	297	928	212 %	561	522	443	209 %
110 Kontroll og revisjon	114	122	7 %	138	152	101	121 %
120 Administrasjon	3494	4013	15 %	4150	3934	3677	109 %
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	260	195	-25 %	305	378	313	62 %
130 Administrasjonslokaler	174	149	-14 %	361	465	383	39 %

Netto driftsutgifter til administrasjon pr. innbygger økte med 15 % fra 2018 til 2019 og ligger i 2019 9 % over landsgjennomsnittet, men under sammenlignbare kommuner.

RAMMEOMRÅDE 4 HELSE OG KULTUR

Tabell 28 Rammeområde helse og kultur

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	Budsjett 2020	R2019
40 - Kommunalsjef for helse og kultur	39 049	-1 094	-6 128	-3 064	42 692	42 429
41 - Kultur og bibliotek	9 841	-30	-120	-250	10 418	10 046
42 - Psykisk helse og rus	29 691	0	-12 000	0	32 845	29 356
44 - Enhet for tverrfaglig helse	31 165	-1 080	0	0	30 901	31 127
45 - Pleie og omsorg Høvåg	37 190	0	0	0	39 296	42 333
46 - Pleie og omsorg Sentrum	81 069	0	0	0	82 268	83 034
47 - Enhet for tjenestetildeling omsorg	8 871	0	0	0	8 179	8 344
48 - Habiliteringstjeneste	84 980	-216	-25 000	0	91 240	96 214
49 - NAV (sosial-flyktning)	26 841	-400	0	0	26 829	26 660
Sum totalt	348 698	345 878	302 630	299 317	364 667	369 542
Totalt utgifter	395 674	392 854	384 607	381 293	407 235	422 898
Totalt inntekter	-46 977	-46 977	-81 977	-81 977	-42 567	-53 356
Sum	348 698	345 878	302 630	299 317	364 667	369 542

Tabell 29 Endringer Helse og kultur

Enhet	Tiltak	2021	2022	2023	2024
Sektor	Budsjett 2020	364 667			
Sektor	Deflatorjustering	2 089			
Sektor	Korrigeringer pensjonsestimat	-5 622			
Kommunalsjef	Uttrekk lønn ansvar 30201 - velferdskoordinator	-798			
Kommunalsjef	Uttrekk trossamfunn	-850			
Kommunalsjef	Trekk Statlig finansiering av omsorgstjenester	-521		521	
Kommunalsjef	Utvidet aldersgrense ettervern barnevernet	44			
Kommunalsjef	Legekontor	1 000			
Habilitering	EM - drift av boliger	-4 000			
Habilitering	Ressurskrevende brukere			-25 000	
Habilitering	Økt tilskudd habilitering, avlastning funksjonshemmende	216	-216		
Kultur	Trykking av bygdebøker	250			-250
Kultur	Ungdomshus	-450	-150		
Psykisk helse	Ressurskrevende brukere			-10 000	
Psykisk helse	Omsorgsboliger			-2 000	
NAV	Skjermingsordning økt egenandelstak	87			
NAV	Økt ramme overtakelse drift EM	400	-400		
Tverrfaglig helse	Handlingsplan for fastlegeordningen	864			
Tjenestetildeling	Øremerket tilskudd frivillighetssentralen	-441			
Tjenestetildeling	Kjøp av institusjonsplasser	1 371			
Sektor	Driftstilpasning i forb. med utfasing og investering SIO			-4 596	-3 064
Sektor	Diverse justeringer	0			

Sektor	Fritidskort barn og unge	360	-1 080		
Sektor	Støtte til filmprosjekt Kristian Lofthus	-150			
Sektor	Bygdebokprosjektet (netto drift)	-120	120	-120	
Sektor	Langåpent selvbetjent bibliotek (drift)	15			
Sektor	Inndekning for pilotprosjekt med AKT		-250		
Sektor	Lillesands avgangselever ved videregående skoler tilbys gratis vaksine mot hjernehinnebetennelse	-50			
Sektor	Effektivisering	-784	-844	-2 053	0
Sektor	Kutt 2021	-8 880			
Sektor	Sum endringer	-15 969	-2 820	-43 248	-3 314
Sektor	Ny ramme	348 698	345 878	302 630	299 317

Omtale av sektoren

Sektor for helse og kultur består av enhetene kultur og bibliotek, psykisk helse og rus, tverrfaglig helse, omsorg sentrum, omsorg Høvåg, habilitering, NAV, tjenestetildeling. Barneverntjenesten er en del av Kristiansandsregionens barnevern med Kristiansand kommune som vertskommune.

Store deler av omsorgstjenesten er finansiert gjennom deltakelse i forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenesten (SIO). Prosjektansvar ligger i Sektor for helse og kultur. Under kommunalsjefens ansvar ligger rådgiver for sektoren (1), kommuneoverlege, kommunepsykolog og SLT-koordinator. Noen av disse yter i stor grad tjenester til mange enheter i organisasjonen. Sektoren har også tilknyttet rådgiver for velferdsteknologi. Kirken får sine overføringer fra ansvarsområdet til kommunalsjefen. Sektoren disponerer over 300 årsverk fordelt på de 7 nevnte driftsenhetene, inkludert stab og prosjektledere. Sektoren har samarbeidsavtale med helseforetaket/sykehusene, og interkommunale samarbeidsavtaler om barneverntjeneste og legevakt. Sektoren deltar i velferdsteknologinettverket på Agder, i læringsnettverket Nytt Blikk Agder (heltidskultur) og i helse- sosial- og omsorgsnettverket i Region Kristiansand.

Hovedprioriteringer

- Vi arbeider for å oppnå flere heltidsstillinger.
- Vi organiserer tjenestene våre på en måte som tilrettelegger for gode fagmiljøer og god ressursutnyttelse.
- Vi styrker kompetansen innen flere fagområder for å møte framtidens utfordringer.
- Vi har rekruttering av kvalifisert og tilstrekkelig helsepersonell i fokus.
- Vi arbeider med implementering av velferdsteknologi
- Vi bidrar i tverrfaglig utviklingsarbeid
- Vi leverer gode og koordinerte helsetjenester til barn og unge

Området på Dovre er vedtatt benyttet til formål innenfor helse og omsorg. Området er unikt med tanke på å kunne etablere og realisere mål i kommuneplanen og helse- og omsorgsplanen. Ledige arealer ved Lillesand bo- og aktivitetssenter kan benyttes til andre funksjoner, for eksempel til kontorer. I tillegg er det mange boenheter i området som trenger renovering og oppgradering. Kommunen leier i dag betydelige arealer til bla kontorformål på det private markedet, og det vil kunne være rasjonelt på flere måter å utnytte lokaler på Dovre til å samle flere funksjoner som yter helse- og omsorgstjenester i fremtiden. Det er også aktuelt å gå i dialog med privatpraktiserende helseaktører om samarbeid og samlokalisering.

I 2021 skal kommunen overta ansvar for drift av to legesentre. Rådmannen setter av midler i budsjettet for 2021 til arbeid med forberedelse og gjennomføring av dette.

Tiltak

Innsatsområde 1 Identitet og bærekraftig utvikling

Vi jobber for å skape et variert, fremtidsrettet og spennende kulturtilbud for alle i tråd med kommuneplanens mål og strategier. Satsningsområdene for kultursektoren er nedfelt i vedtatt kommunedelplan for kultur og legger vekt på gode kulturtilbud for barn og unge, det frivillige og profesjonelle kulturliv, drifte kulturarenaer og å ivareta kulturarven som ressurs.

Innsatsområde 2 Folkehelse, livsmestring og tilhørighet

Plan for helse og omsorg peker ut en retning for tjenesteutvikling i perioden 2020-2025. For å kunne levere forsvarlige tjenester i fremtiden må fokus flyttes fra behandling til helsefremmende tiltak og forebygging. Innbyggerne må inspireres til å ta ansvar for egen helse. Endringen fra å yte passiv hjelp til mer aktiv rehabiliterende innsats, understreker at god omsorg ikke bare handler om å hjelpe, men også om å gjøre folk i stand til å klare seg selv. Planen understreker denne endringen ved å trekke frem helsefremming og tidlig innsats, rehabilitering og mestring som de tre faglige «pilarene» i fremtidens arbeid.

Vi vil spesielt trekke frem følgende tiltak:

- Nye boliger på Dovre gir kommunen en mulighet til en ønsket dreining av tjenestene fra institusjon til mer hjemmebasert i form av kommunale boliger for omsorg og heldøgns pleie. Prosjektet vil føre til økt fokus på ressursutnyttelse og mulighet for flere trinn i «omsorgstrappen».
- Arbeidet med Recovery-tankegang. Vi jobber for at mennesker med utfordringer knyttet til psykisk helse og /eller rusutfordringer skal oppleve mestring og økt livskvalitet.
- Vi styrker kompetansen og utvikler dagtilbud for å møte behovet for økt innsats overfor demente.
- Vi jobber for å komme tidlig inn i rehabiliteringsforløpet til aktuelle brukere gjennom innsatsteam og hverdagsrehabilitering.
- Vi skal etablere team med spesialkompetanse innen flere fagfelt som kan settes inn når det trengs.
- Gjennom tiltakene i boligsosial handlingsplan arbeider vi for at målene i nasjonal strategi for boligsosialt arbeid oppnås. Målene i denne strategien er: Alle skal ha et godt sted å bo, alle med behov for tjenester skal få hjelp til å mestre boforholdet og den offentlige innsatsen skal være helhetlig og effektiv.
- Helsestasjon og skolehelsetjenesten har fokus på tidlig innsats og forebyggende arbeid, der barn og unge oppholder seg.
- Vi bidrar i flere utviklingsarbeid, blant annet i implementering av BTI, i arbeid med helsefremmende barnehager og skoler og i Stine Sofies Stiftelses arbeid med å utvikle ettervern i hjemkommunen for familier som har vært ved senteret.
- Sertifisering som Livsgledehem gir positive ringvirkninger både for beboere og ansatte.

Innsatsområde 3 Organisasjon for fremtiden

- Hovedfokus for SIO II er utarbeidelse av relevante styringsdata for å sikre en bærekraftig tjeneste, dette innebærer bedre oversikt og fordeling av ressurser, både økonomi og personell.
- Arbeidet med å utvikle heltidskultur i kommunen videreføres via læringsnettverket Nytt Blikk Agder.

- Som et ledd i arbeidet mot heltidskultur innføres årsturnus for ansatte i helse- og omsorgstjenesten.
- Vi skal ta i bruk digitalt verktøy for oppgavefordeling i hjemmetjenesten.
- Vi skal planlegge og innføre ny struktur på organisering av helse- og omsorgstjenestene.
- Det gjøres systematisk utprøving av enkelte velferdsteknologiske løsninger.

Utfordringer

I tiden fremover er det først og fremst befolkningsutviklingen som påvirker utfordringsbildet for helse- og omsorgstjenestene. Ved planlegging av tjenestetilbudet for de kommende årene må kommunen ta hensyn til den demografiske utviklingen. Samhandlingsreformen, som flytter oppgaver og ansvar for pasienter fra spesialisthelsetjenesten til kommunehelsetjenesten gir et økt behov for ressurser og spesialisert kompetanse i kommunens helse- og omsorgstjenester.

Økt press på tjenestene som følge av befolkningsøkning og økt behov for spesialisert kompetanse vil gjøre det nødvendig med tøffere prioriteringer i framtiden. Regjeringen har, gjennom NOU 2018:16 «Det viktigste først», gitt anbefalinger til kommunene om prinsipper for prioritering i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. For å møte disse anbefalingene og framtidens utfordringer knyttet til ressurser, er det viktig allerede nå å ta i bruk de styringsdata som er gjort tilgjengelig gjennom arbeidet i SIO II for å sikre en bærekraftig tjeneste i framtiden. Slike styringsdata kan bidra til at ressursene fordeles på nye måter og mer tilpasset til innbyggernes behov.

En kartlegging som er foretatt høsten 2020 blant deltidsansatte i helse- og omsorgstjenesten i kommunen viser at mange ansatte ønsker å jobbe i større stillinger. Disse utgjør en arbeidskraftreserve som i større grad kan benyttes ved framtidig planlegging av bemanning.

Morgendagens brukere har høyere forventninger og krav til omsorgstjenestene. Flere eldre ønsker å bo hjemme lengst mulig, ofte med store behov for individtilpassede tjenester som utløser høye kostnader. Flere personer under 67 år utvikler demenssykdommer. Flere yngre brukere med sammensatte/ utfordrende sykdommer utløser krav til spesialisert kompetanse, tekniske hjelpemidler og bemanning.

Omtale av enheten:

Enhet for kultur og bibliotek består i dag av fire fagavdelinger; Avdeling for kultur og fritid, Lillesand folkebibliotek, Lillesand by- og sjøfartsmuseum og Avdeling for kino og kulturhus. Tjenesten er lokalisert på Rådhuset (kultur og fritid), eTeateret (kino og kulturhus), Strandgata 6 (biblioteket) og Nygårdsgata 1 (museet). Dessuten ligger fritidsklubbene Lillesand Ungdomsklubb (Sjøsportbygget Sekkebekk) og Grasroda (Høvåghallen) samt ungdomskontaktene under Enhet for kultur og bibliotek.

Brukerne er alle innbyggere i Lillesand, med hovedfokus på tjenester til barn og unge.

Antall ansatte/årsverk

Enheden har i dag 22 fast ansatte fordelt på ca. 11 årsverk, inklusive bygdebokforfatter i engasjementstilling. I tillegg har 8 personer avtaler som tilkallingsvikar eller ekstrahjelp.

Hovedprioriteringer:

Kulturenheten jobber målrettet for å skape et variert, fremtidsrettet og spennende kulturtilbud for alle i tråd med kommuneplanens mål og strategier. Satsningsområdene for kultursektoren er nedfelt i vedtatt kommunedelplan for kultur og legger vekt på gode kulturtilbud for barn og unge, det frivillige og profesjonelle kulturliv, drifte kulturarenaer og å ivareta kulturarven som ressurs. Det er gjort politiske vedtak som innebærer at kino, museum og omfanget av kulturmidler skal opprettholdes. Drift av bibliotek er lovpålagt.

Utfordringer:

Enhets utfordringer er mange. Forventningene til kommunen som tilrettelegger for kulturaktiviteter er økende, både blant politikere, lag og organisasjoner, og publikum generelt. Budsjettet er veldig trangt. Selv om rammen for kulturmidler har økt betraktelig, så er det som tilbys av stimuleringsmidler til det frivillige kulturlivet er oftest symbolske beløp. På lang sikt vil det være behov å styrke bemanningen innen kultur. Imidlertid er det behovet for aktivitetslokaler og -arenaer til barne- og ungdomsaktivitet som er mest prekært. Innen frivillig sektor er det store forventninger om kommunal hjelp til lån/ leie av lokaler for aktivitet og lagring av utstyr.

Sjøsportsbygget på Sekkebekksletta har vært base for ungdomsklubben siden våren 2019, og det tas sikte på avvikling av dette leieforholdet fra 1. april neste år. Det blir store utfordringer med å skaffe permanente lokaler til ungdomsklubben, skateklubben og BUA. Kulturskolen har kummerlige lokaler, og frivilligsentralen kan komme i spill.

Biblioteket er inne i en god utvikling. Meråpent bibliotek kommer forhåpentlig på plass i løpet av 2020, og det første driftsåret blir spennende for både personalet og brukerne.

Museet har hatt et svært godt besøksår. Det er ønske om mer bemanning på museet for å øke tilgjengeligheten og styrke tilbudet til publikum. Vedlikehold av bygningsmassen er en utfordring, både eksteriør- og interiørmessig. Det er knapt med ressurser til renhold, og det er trangt med plass. Derfor er det spilt inn forslag om å kjøpe nabohuset som er til salgs. Bortfallet av fylkesstøtte til museet ble innværende år kompensert av kommunen. Fylkessammenslåingen gjør det relevant å vurdere konsolidering på nytt.

Kinoen er kanskje den avdelingen innen kultur som merker korona mest, både pga begrensninger i antall publikummere og generell mangel på nye attraktive filmer. Løpende vedlikehold av bygningen håndteres, men det er spesielt behov for oppgradering av scenerommet og tilhørende utstyr.

Prosjektet Lillesand historie går videre, og det er satt av midler til trykking av nye bind i årene som kommer. Forfatteren er engasjert foreløpig til utgangen av 2023. Prosjektet forventes fullført i 2027.

Det er behov for videre utvikling og vedlikehold av idrettsanleggene i kommunen. Lillesand idrettslag har spilt inn et forslag til utviklingsplan for stadion. Ny turnhall med skytebane og reparasjon av kunstgrasbanene på stadion er prosjekter som forhåpentlig fullføres i økonomiplanperioden.

Kulturenheten har måttet ta sin andel av et generelt kutt innen helse- og kultursektoren. For å komme i balanse har vi måttet redusere kulturmidlene med 200.000 kr, slik at rammen for kulturmidler i 2021 blir 600.000 kr.

Tabell 30 KOSTRA oversikt kultur

Nøkkeltall	Lillesand				Endring 2018- 2019	Landet 2019	Andel landet 2019
	2016	2017	2018	2019			
Netto driftsutgifter til kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (prosent)	3,8	4,4	4,4	4,9	11,4 %	4,1	117 %
Netto driftsutgifter til idrett (f380+f381) i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (prosent)	0,8	1,3	1,3	1,3	0,0 %	1,4	93 %
Netto driftsutgifter til barn og unge (f231+f383) i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (prosent)	0,7	0,9	0,8	0,9	12,5 %	0,8	113 %
Netto driftsutgifter til allmenn kultur (f370+f373+f375+f377+f385+f386) (1000 kr.)	11019	9424	10814	13026	20,5 %	5506838	0 %
Netto driftsutgifter til kultursektoren per innbygger (kr.)	1679	1710	1894	2131	12,5 %	2549	81 %
Brutto investeringsutgifter til kultursektoren per innbygger (kr.)	153	204	259	1101	325,1 %	1270	70 %
Besøk i folkebibliotek per innbygger (antall)	4,3	4,1	3,8	3,8	0,0 %	4,9	79 %
Besøk per kinoforestilling (antall) ¹	26,2	23	21,4	22,9	7,0 %	25,5	84 %
Barn 6-15 år i kommunens kulturskole (prosent)	0	0	0	0	#DIV/0!	13,8	0 %
Omløpshastighet for bøker (antall)	0,8	0,8	0,7	0,8	14,3 %	0,8	100 %
Brutto driftsutgifter til folkebibliotek (1000 kr.)	2776	2682	2720	2883	6,0 %	1565876	0 %

Netto driftsutgifter til kultursektoren per innbygger økte med 12,5 % til 2.131 kr. i 2019. Lillesand kommune ligger godt under landsgjennomsnittet, fylket og KOSTRA-gruppen når det gjelder midler til kultursektoren. Brutto investeringsutgifter til kultursektoren per innbygger økte med 325,1 % til 1.101 kr. i 2019. Det er imidlertid mye lavere enn landsgjennomsnittet, fylket og KOSTRA-gruppen. Investeringsutgifter varierer mye fra år til år i kommunene avhengig av om man har mange/store prosjekter eller få.

Besøk i folkebibliotek per innbygger er på 3,8 i 2019. Dette er uendret fra 2018. Besøkhyppheten i Lillesand er noe lavere enn landsgjennomsnittet og KOSTRA-gruppen, men på nivå med fylket.

OMSORGSTJENESTENE

Lillesand kommune har 74 institusjonsplasser fordelt på Høvåg bo- og aktivitetssenter, Lillesand bo- og aktivitetssenter og Sjømannshjemmet. Plassene er fordelt på langtidsplasser, rehab/korttid, avlastning og plasser for demente i ulike stadier av sykdomsutviklingen. Det er etablert en rekke omsorgsboliger, de fleste ligger i tilknytning til institusjonene

ENHET FOR OMSORG HØVÅG

Omtale av enheten:

Enhet for omsorg Høvåg består av sykehjem med 28 plasser, herunder 14 plasser for personer med demens, 11 langtidsplasser og 3 korttid/avlastningsplasser. Sykehjemmet har eget vaskeri og et kjøkken som produserer mat til sykehjemmets beboere og middag til hjemmeboende.

Sykehjemmet ble sertifisert som livsgledehem i 2018 og resertifisert i 2019 og 2020.

Høvåg bo- og aktivitetssenter er i tillegg base for mange aktiviteter for bygdas pensjonister, som i stor grad blir drevet av lag og foreninger i samarbeid med aktivtør. Denne aktiviteten bidrar til at omsorgstjenesten har stor kontakt med Høvågs eldre befolkning, noe som bidrar til nærhet og trygghet mellom tjenesten og innbyggerne.

Enheden har hjemmesykepleietjeneste med base på Høvåg bo- og aktivitetssenter. I tilknytning til sykehjemmet ligger 11 omsorgsboliger som betjenes av hjemmebaserte tjenester.

I tillegg til ordinær hjemmesykepleie har hjemmetjenesten en personalgruppe som gir helsetjenester og praktisk bistand til yngre brukere. Ordningen er ressurskrevende, men er et faglig svært riktig tjenestetilbud, og i samsvar med kommuneplanens mål om at alle innbyggere skal oppleve livsmestring, oppleve seg nyttig og ha innflytelse på eget liv.

Enheden har for tiden 3 lærlinger og 10 Vg1- og Vg2-elever.

Enheden har et budsjett på ca. 40 mill. kr. i 2020. hvorav mesteparten finansieres gjennom SIO.

Antall ansatte/årsverk:

50,8 årsverk fordelt på 78 personer og i tillegg 25 vikarer.

Hovedprioriteringer:

- Vi arbeider for å oppnå flere heltidsstillinger.
- Vi organiserer tjenestene våre på en måte som tilrettelegger for gode fagmiljøer.
- Vi styrker kompetansen på demensomsorg.
- Vi har rekruttering av kvalifisert og tilstrekkelig helsepersonell i fokus.
- Vi arbeider videre for å opprettholde sertifisering som livsgledehem.
- Vi arbeider med implementering av velferdsteknologi i tråd med digitaliseringsstrategien.

Utfordringer:

Morgendagens brukere har høyere forventninger og krav til omsorgstjenestene. Flere eldre ønsker å bo hjemme lengst mulig, ofte med store behov for individtilpassede tjenester som utløser høye kostnader. Flere personer under 67 år utvikler demenssykdommer. Flere yngre

brukere med sammensatte/utfordrende sykdommer utløser krav til spesialisert kompetanse, tekniske hjelpemidler og bemanning.

Enheten gir tilbud personer med demens og stadig flere beboere har behov for forsterket tilbud. Dette løses i dag med ekstra bemanning. Fokus på kompetansehevede tiltak gir faglig kvalitet på tjenestetilbudet. Det er iverksatt opplæring i demensomsorg for 22 ansatte.

Sertifisering som Livsgledehjem gir positive ringvirkninger både for beboere og ansatte. Arbeidet krever stor innsats fra både ansatte og ledelsen. Sertifiseringsordningen legger til grunn at vi etterkommer ni kriterier som hjelper oss til å ivareta den enkelte brukers sosiale, kulturelle og åndelige behov.

ENHET FOR OMSORG SENTRUM

Omtale av enheten:

- Lillesand alders- og sjømannshjem med 14 beboere
- Hjemmetjenesten i sentrum
- Eldresenteret i Middelskolen
- Lillesand bo- og aktivitetssenter består av:
 - Korttid/ rehabiliteringsavdeling med 8 plasser
 - Langtidsavdeling med 27 plasser (4 av disse plassene er ikke i bruk)
 - Dagsenter med 8-10 brukere 5 dager pr. uke
 - Vaskeri som vasker alt tøy til Lillesand bo- og aktivitetssenter og Lillesand alders- og sjømannshjem
- Kjøkken som bl.a. produserer all mat til Lillesand bo- og aktivitetssenter, Lillesand alders- og sjømannshjem, diverse møter/ kursmat for hele kommunen, hjemmeboende samt varmmat til 1 av kommunens barnehager. Kantina på Rådhuset er også en del av driften.

Utfordringer:

Ved Lillesand bo- og aktivitetssenter må enheten oftere ta imot pasienter som burde ha vært på skjermet avdeling. For avdelinger som ikke er planlagt for utagerende og "vandrende" pasienter, gir dette store utfordringer for ansatte og medpasienter.

Ved enhetens dagsenter er grunnbemanningen for lav til tider. De fleste dagene er det bare én person på jobb. Siden flere av pasientene er demente, så byr dette ofte på problemer. I perioder blir dette løst med personer på ulike tiltak som har hjulpet til.

Arbeidet med å få flere ansatte i større stillinger er viktig. Faste, hele stillinger er mer attraktivt i et arbeidsmarked med mangel på sykepleiere. Arbeidet med å lage større stillinger, få frem en heltidskultur og igangsetting av årsturnus vil prege hele 2021.

Bygging av 24 nye boliger på Dovre startet i oktober 2019 og innflytting er planlagt ca. 1. februar 2021. Beboere på Lillesand alders- og sjømannshjem vil da flytte inn her.

Arbeidet med Livsgledehjem gir positive ringvirkninger både for beboere og ansatte. Dette arbeidet er viktig, men krever stor innsats fra de ansatte og ledelsen. Gjennom ordningen med Livsgledehjem, må vi etterkomme ni kriterier som hjelper oss til å ivareta den enkelte brukers sosiale, kulturelle og åndelige behov.

Det er kommet pålegg fra staten om at alle kommuner må ha et dagtilbud for demente. Vi vil arbeide med å se om dette kan etableres i ledige lokaler ved Lillesand bo- og aktivitetssenter fra høster 2021. En samkjøring med dagens dagsenter vil være aktuelt.

Vi har også påbegynt arbeidet med å se på om ledige lokaler ved Lillesand bo- og aktivitetssenter kan benyttes til kontorer.

Antall ansatte/årsverk:

Enheten har ca. 102 årsverk og et budsjett på 82,7 mill.

Andre kommentarer:

Det er i budsjettet lagt inn:

- Reduksjon i bruk av overtid og ekstrahjelp
- Økte inntekter på refusjon sykepenger

Ved nedleggelse av Lillesand alders- og sjømannshjem mister enheten oppholdsbetaling på om lag 2,5 mill. kr. i året. Vi får noe inntekt da beboere i de nye omsorgsboligene må betale for kost. Ved planleggingen av driften i de nye boligene må vi jobbe med hvordan vi kan fordele enhetens ressurser slik at behov for omsorgstjenester dekkes i alle avdelinger.

Tabell 31 KOSTRA oversikt helse og omsorg

Nøkkeltall	Lillesand Endring Landet Andel landet						
	2016	2017	2018	2019	2018-2019	2019	2019
Utgifter kommunale helse- og omsorgstjenester per innbygger (kr)	22 667	24 418	27 063	30 093	11,2 %	28025	107 %
Årsverk helse og omsorg per 10 000 innbygger (årsverk) ²	275,8	295	308	322,0	4,5 %	300,2	107 %
Netto driftsutgifter til omsorgstjenester i prosent av kommunens samlede netto driftsutgifter (prosent)	17	-2,9	0,8	1,7	112,5 %	31,3	5 %
Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten m/ helseutdanning (prosent) ⁴	77,4	76,5	75,9	81,0	6,7 %	77,5	105 %
Årsverk per bruker av omsorgstjenester (årsverk) ¹⁰	0,46	0,49	0,51	0,55	7,8 %	0,58	95 %
Andel innbyggere 80 år og over som bruker hjemmetjenester (prosent) ⁵	31,6	31,3	27,8	27,4	-1,4 %	30	91 %
Andel brukere av hjemmetjenester 0-66 år (prosent) ¹	61,6	61,6	63,9	60,5	-5,3 %	47,8	127 %
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på sykehjem (prosent) ⁷	12	12,2	12,8	11,7	-8,6 %	12,1	97 %
Andel brukertilpassede enerom m/ eget bad/wc (prosent) ¹¹	100	100	100	100,0	0,0 %	89,3	112 %
Utgifter per oppholdsdøgn i institusjon (kr) ³	3764	4208	4554	4538	-0,3 %	3794	120 %
Andel private institusjonsplasser (prosent)	0	0	0	1,2		9,6	13 %
Legetimer per uke per beboer i sykehjem (timer) ⁸	0,57	0,54	0,53	0,54	1,9 %	0,55	98 %
Andel innbyggere 67-79 år med dagaktivitetstilbud (prosent) ⁹	0,5	0,48	0,54	0,53	-1,9 %	0,7	76 %
Netto driftsutgifter til kommunehelsetjenesten i prosent av kommunens samlede netto driftsutgifter (prosent)	4,5	6,2	6,1	7,6	24,6 %	4,8	160 %
Avtalte legeårsverk per 10.000 innbyggere (årsverk)	9,1	9,1	9	8,9	-1,1 %	11,4	78 %
Avtalte fysioterapeutårsverk per 10.000 innbyggere (årsverk)	9,1	9,5	11,6	11,6	0,0 %	9,5	122 %
Avtalte årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten per 10.000 innbyggere 0-20 år (årsverk) ⁶	35,6	49,6	49,7	55,8	12,3 %	44,5	125 %
Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst (prosent)	106,5	93,9	98,1	101,0	3,0 %	90	112 %

Netto driftsutgifter til omsorgstjenester i prosent av kommunens samlede netto driftsutgifter er, pga. SIO-prosjektet, ikke relevant som nøkkeltall for Lillesand kommune.

- Utgifter kommunale helse- og omsorgstjenester per innbygger (kr) økte med 11,2 % og ligger 8 % over landsgjennomsnittet
- Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten m/ helseutdanning økte med 6,7 % og ligger 5 % over landsgjennomsnittet
- Andel innbyggere 80 år og over som bruker hjemmetjenester gikk ned -1,4 % og ligger 9 % under landsgjennomsnittet
- Andel brukere av hjemmetjenester 0-66 år er 28 % over landsgjennomsnittet

- Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på sykehjem gikk ned med -8,6 % og ligger 4 % høyere enn landsgjennomsnittet
- Utgifter per oppholdsdøgn i institusjon er 19 % høyere enn landsgjennomsnittet
- Andel innbyggere 67-79 år med dagaktivitetstilbud er 23 % under landsgjennomsnittet
- Andel brukertilpassede enerom m/ eget bad/wc (prosent) er 12 % høyere enn landsgjennomsnittet
- Avtalte legeårsverk per 10.000 innbyggere (årsverk) ligger 21 % under landsgjennomsnittet
- Avtalte fysioterapeutårsverk per 10.000 innbyggere (årsverk) ligger 21 % over landsgjennomsnittet
- Avtalte årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten per 10.000 innbyggere 0-20 år (årsverk) økte med 12,3 % og ligger 25 % over landsgjennomsnittet
- Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst (prosent) ligger 12 % over landsgjennomsnittet

ENHET FOR PSYKISK HELSE OG RUS

Omtale av enheten:

Enheten bistår personer som har utfordringer knyttet til psykisk helse og/eller rusproblematikk. Vi jobber hovedsakelig med personer over 18 år.

Enheten består av to team og to avdelinger. Psykisk helse og rusteam, i tillegg til Avdeling for bofellesskap og Avdeling for bo- og aktivitetstilbud.

Psykisk helse og rusteam:

Teamene får til sammen i overkant av 150 henvisninger i året. De fleste henvisningene er knyttet til utfordringer med angst, depresjon, rus og livskriser. Personalet på Helsehuset jobber med individuelle samtaler, koordinering/ samarbeid med andre instanser, samt at de bidrar med mestringskurs i Frisklivssentralen (KiD, KiB, sinnemestring, angst, livsmestring). Vi har to arbeidsprosjekt i tilhørende team, Dagsen og RammeVerket.

Avdeling for bo- og aktivitetstilbud:

Avdelingens målgruppe er mennesker med alvorlige utfordringer knyttet til psykisk helse og/eller rus, og med store utfordringer med å mestre dagliglivets aktiviteter (ADL). Avdelingen følger opp ca. 35 pasienter med ambulerende tjenester i form av helsehjelp og praktisk bistand i hjemmet. Avdelingen har også ansvaret for Middelskolen aktivitetssenter, for turer, temakvelder og trening. Pasienter i avdelingen har vedtak på alt fra 24 t. i døgnet til 1 time pr. uke.

Tilgjengelig bemanning er 16 % lavere enn beregnet bemanningsbehov (SIO-beregning).

Avdeling for bofellesskap:

Avdelingen består av 7 kommunale boliger for personer som har stort behov for trygghet, tilsyn og veiledning i hjemmet. Beboerne har vedtak på alt fra 20 timer i uken til 24 timer i døgnet.

Avdeling for bofellesskap drifter også 2 midlertidige boliger, øremerket bostedsløse, som tildeles via NAV. Bofellesskapet har også en leilighet til drift av øyeblikkelig hjelp døgntilbud (ØHD) ift. rus og/eller psykiatri og utskrivningsklare pasienter.

Avdeling for bofellesskap drifter også et statlig finansiert tiltak bestående av 7 årsverk.

Tilgjengelig bemanning er 36 % lavere enn beregnet bemanningsbehov (SIO-beregning).

Enhet for psykisk helse og rus er lokalisert på Helsehuset, i Blåbæråsen, Lille Solkollen, samt i Fagertun i Furulia.

Antall ansatte/årsverk:

Enheten har 45,97 årsverk, fordelt på 52 ansatte. En ansatt er i prosjektstilling tilknyttet kommunale rusmidler fra Fylkesmannen. I påvente av årsturnus er 3 helgestillinger ledige, samt 2 ansatte i vikariat. Enheten har i dag 2 lærlinger, i tillegg til sykepleiestudent, vernepleierstudent og studenter fra fagskolen.

Hovedprioriteringer:

Fokus på effektivisering i form av mestringskurs i regi av Frisklivssentralen. Økte brukerstyrte aktiviteter gjør at tilbudene kan øke uten at vi trenger mer bemanning. Vi har stort fokus på Recovery ved å tenke helhetlig i møte med den enkelte, samt nettverksarbeid og veiledet selvhjelp på nett. Tiltakene gir god og kortvarig psykisk helsehjelp.

Enheten har stort fokus på heltid og innføring av årsturnus. Målet er å sikre 100 % faste stillinger, mindre bruk av vikarer og engasjement – og vikariatstillinger. Vi forventer oppstart av årsturnus i desember 2020.

Hvert år lager vi et årshjul hvor ansatte kan komme med innspill. Her legger vi planer for videreutdanning, fagsnutter og fagdager for ansatte – i tillegg til sosiale tiltak. Vi har også et eget årshjul for tjenestene vi utøver for innbyggerne i kommunen, og her bidrar brukerne inn med ønsker og gode forslag.

HMS-teamet i enheten har jevnlige møter. Brukerrådet har jevnlige møter.

Utfordringer:

Enheten får ansvar for stadig flere komplekse saker. Lovverket er hele tiden under endring, og dette fører til at de kommunale tjenestene stadig får mer ansvar og oppgaver som spesialisthelsetjenesten utførte tidligere. Det er viktig at vi har stort fokus på fagkompetanse og utvikling av tjenester for å kunne nå stå i de vanskelige sakene.

Liten tid til ledelse fra avdelingsledere og enhetsleder, fordi vår arbeidstid går til merkantilt arbeid og daglig drift.

Mangel på egnede boliger gjør at vi må inn med store ressurser opp mot enkelte. Når noen bor i «feil» bomiljø og eller dårlig tilpassede boliger, får det negative konsekvenser for nærmiljøet, ved utrygghet og redsel i nabolag. Feil type, og for få kommunale boliger, skaper unødvendig bostedsløshet. Godt samarbeid på tvers av sektorer er nødvendig for å få til gode fremtidige løsninger og levere i henhold til boligsosial handlingsplan.

ENHET FOR TVERRFAGLIG HELSE**Omtale av enheten:**

Enheten er lokalisert i Helsehusets 1. og 3. etasje og består av Avdeling for familiesenter, Avdeling for helsestasjon, Avdeling for ergo- og fysioterapi og også turnuslege.

Antall ansatte/årsverk:

Det er i underkant av 24 årsverk (faste stillinger) fordelt på ca. 33 ansatte. I tillegg kommer flere årsverk i prosjektarbeid der flere ansatte, samt eksterne fagfolk har mindre stillingsbrøker.

Enheten har også administrativt ansvar for 11 hjemler for selvstendig næringsdrivende lege og 6 driftstilskudd for selvstendig næringsdrivende fysioterapeut. En optimal helsetjeneste for innbyggerne innebærer et nært og godt samarbeid med selvstendig næringsdrivende leger og fysioterapeuter. Det er behov for økt fokus på dette området i 2021. Enheten er også tillagt ansvar for administrasjon av turnuslegeordningen, Norsk Pasientskadeerstatning samt

ordninger knyttet til legevakt. Bystyret vedtok at det settes av 130.000 kr. pr. år til økning av antall turnusleger i kommunen for årene 2019-2022

Ansvarsområder:

Lillesand kommune skal være en kommune hvor innbyggere opplever livsmestring, trygghet og fellesskap. Tverrfaglig helse satser mye på tidlig innsats i alle livets faser. Enheten tilrettelegger sitt arbeid ved å gi nødvendig hjelp på et så tidlig tidspunkt som mulig. Enheten er opptatt av å fremme god livsmestring, og legger til rette for at mennesker har god fysisk og psykisk helse gjennom hele livet. Tverrfaglig helse har lav terskel for å få tilgang til nødvendig hjelp. Enheten har både tilbud som favner alle, og tilbud som retter seg mot å hjelpe mennesker til å bli selvhjulpne. Enheten bidrar både med praktisk og konkret hjelp til hver bruker, men arbeider også for å videreutvikle tilbudet kommunen allerede har. Enheten inntar en sentral rolle i arbeidet med å endre og forbedre allerede eksisterende tiltak avdelingene benytter. Vi ønsker å være innovative i denne utviklingen og bidrar med å drive, eller være med i flere utviklingsprosjekter. Disse prosjektene har som mål å forbedre det allerede etablerte hjelpetilbudet, og sikre et helhetlig og tverrfaglig tilbud til alle. Derfor er enhetens prioriterte oppgaver helsefremming gjennom forebygging, tidlig intervensjon og rehabilitering.

Enheten jobber tverrfaglig og samhandler både internt i kommunen og eksternt opp mot en mengde samarbeidende instanser. Enheten er bidragsyter i flere utviklingsarbeid. Kompetanse er viktig også i det videre utviklingsarbeidet, eksempelvis videreføring av «Helhetlige tjenester til barn og unge», gjennom arbeidet med BTI-modellen (Bedre Tverrfaglig Innsats), SIO-prosjektet og utvikling av frisklivs-, lærings- og mestringstilbud. Enheten er også tungt inne i HBS-prosjektet (Helsefremmende barnehager og skoler) hvor flere kommuner i Agder deltar. Med bakgrunn i økt delegasjon til avdelingslederne, er deres rolle særlig sentral i videre faglig utviklingsarbeid.

Helsestasjon/ skolehelsetjenesten har de siste årene fått en betydelig styrking. Dette har skjedd gjennom statlige belønningsmidler. Dette har medført at Lillesand kommune nå er på den anbefalte minstenorm utarbeidet av Helsedirektoratet. Vi har utviklet en helsetjeneste som har fokus på tidlig innsats og forebyggende arbeid der barn og unge oppholder seg. Her produseres det både universelle tiltak, men også tiltak på individnivå. Vi har også lagt vekt på at vi har en helsetjeneste som er tverrfaglig. Dette innebærer at den er en hovedsatsning for alle avdelingene i Enhet for tverrfaglig helse.

Kommunen har også fått prosjektmidler til å kartlegge og å hjelpe barn med store og sammensatte funksjonsnedsettelse. Kommunen har ansatt en ergoterapeut for å jobbe med dette. Dette er en stilling som går på tvers mellom helse/- habiliteringstjeneste, og det enkelte barn og dens familie.

I 2021 ønsker vi å opprette helsestasjon pluss. Dette gjøres på tvers av sektorer og enheter. Dette er et tiltak som vil være forbyggende for å styrke foreldrerollen. Her kan det gis råd og veiledning fra et tverrfaglig perspektiv til foreldre både før og etter fødsel, og helt fram til skolestart.

Psykisk helse for barn og unge er ivaretatt gjennom familiesenteret i kommunen. Det har kommet et pakkeforløp for psykiske helsetjenester for barn og unge i andrelinjetjenesten. Vi prioriterer å lage gode rutiner med god praksis for barn som trenger hjelp i sykehussystemet. Det er viktig at barn for den hjelpen det trenger, i rett system.

Kommunalt hjelpemiddellager er en del av tverrfaglig helse. Innenfor dette området har det skjedd store endringer de siste årene, med større satsning på tidlig innsats og bruk av hjelpemidler. Dette for å øke livsmestringen for den enkelte bruker. Det medfører større forbruk og dermed større press på det kommunale hjelpemiddellageret.

Avdeling for ergo- og fysioterapi ønsker også å fokusere på rehabilitering på institusjon og dagrehabilitering. Det er nødvendig å ivareta de mennesker som trenger lengre tid, og der hjelpen også må gis utenfor hjemmet i perioder.

Utfordringer i enheten:

Helsestasjon og skolehelsetjenesten er fortsatt i stor grad finansiert gjennom statlige belønningsmidler. Dette er midler som gradvis trappes ned, før de blir fjernet. Det er derfor viktig at stillingene som er statlig finansierte gradvis blir omgjort til ordinære kommunalt finansierte stillinger. Dette er en politisk og administrativt villet utvikling, som er godt forankret i kommuneplanens samfunnsdel. Skolehelsetjenesten og helsestasjon er finansiert på dages nivå fram til sommeren 2021. Etter dette er det usikkert, og blir ikke statlig finansiering opprettholdt, må tjenestene bygges ned høsten 2021. Dette vil dermed få følger for hele helsetjenesten for barn og unge, ikke bare skolehelsetjenesten.

I Avdeling for ergo- og fysioterapi er det utfordringer rundt hjelpemiddeltekniker. Gjennom de siste årene har det vært en stor økning i distribusjon av hjelpemidler, samtidig som at NAV hjelpemiddelsentralen overlater større og større ansvar til kommunale hjelpemiddellager. Dette medfører at enheten ikke klarer å utføre alle arbeidsoppgaver innenfor gjeldene stillingshjemmel. Enheten bruker i dag ca. 30 % mer stilling enn oppført. Uten disse ekstra ressursene klarer ikke kommunen å opprettholde sine forpliktelser med distribusjon og rotasjon av hjelpemidler.

Det er utfordrende å opprettholde høy kvalitet på tjenester når flere stillinger er finansiert utenfor kommunen. Dette for at alle slike stillinger har midlertidighet som fellesnevner. Flere av disse stillingen er stillinger som kommunen vil trenge i framtiden. Det hadde derfor vært viktig at flere av disse gjøres om til faste kommunale stillinger.

ENHET FOR TJENESTETILDELING

Omtale av enheten:

Enhet for tjenestetildeling er lokalisert på Helsehuset og består av saksbehandlere, ulike fagkoordinatorer og innsatsteam. Enheten fungerer som kommunens koordinerende enhet. I dette ligger at enheten skal ha oversikt over rehabilitering, habilitering, individuell plan, koordinatorer og skal ivareta familieperspektivet. Enheten saksbehandler alle søknader etter helse- og omsorgstjenesteloven og bruker også forvaltnings- og brukerrettighetsloven aktivt. Enheten saksbehandler ca. 1.000-1.200 saker pr. år. Enheten har ansvar for oppholdsbetaling og fakturering av helse- og omsorgstjenester.

Enheten har ansvar for flere koordinatorfunksjoner: kreftkoordinator, frivilligkoordinator, boligkoordinator og demenskoordinator. Demenskoordinator har også tett samarbeid og oppfølging av tjenesten Inn på tunet, dagtilbud til demente.

Innsatsteamet består av 3,5 årsverk. Det er et tverrfaglig rehabiliteringsteam bestående av ergoterapeut, fysioterapeut og sykepleier. Tilbudet passer for brukere som har hatt funksjonsfall og som ønsker å gjenvinne funksjon.

Antall ansatte/årsverk:

Enheten har totalt 8,8 årsverk. Av disse er 1,5 årsverk knyttet til tidsbegrenset engasjement i innsatsteamet ut året 2021

Hovedprioriteringer:

Enheten vil prioritere å øke kompetansen innen forvaltning og lovverk og innenfor arbeid rettet mot barn og unge.

Bruk av innsatsteam som metode videreføres for å sikre tidlig innsats, forebygging av helse- og omsorgstjenester og fokus på å sette brukeren i sentrum.

Utfordringer

Det arbeides kontinuerlig med å utvikle koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering (jfr. helse- og omsorgstjenesteloven § 7-3). Nasjonale føringer sier at enheten skal bidra til å utvikle samarbeid på tvers av enheter og sektorer.

Det er et ønske om at kommunen jobber med å videreutvikle terminologien «En dør inn – riktig dør første gang», innen området habilitering og rehabilitering i tråd med helselovgivningen. Dette med mål om at pasienter og brukere kun skal behøve å henvende seg ett sted for så å få hjelp og veiledning. Dette vil bidra til mer koordinerte og målrettede tjenester.

Enheten tilstreber at det samarbeides tverrsektorielt for å sikre kontinuitet og kvalitet mot familier og barn/unge. Det jobbes med å ta i bruk BTI som metode og verktøy i utviklingen av koordinerende enhet og for å bedre samarbeidet på tvers.

Enheten opplever press på sine saksbehandlerressurser.

ENHET FOR HABILITERING**Ansvarsområder:**

Enheten organiserer tiltak og tjenester til personer med medfødt eller tidlig ervervede funksjonsnedsettelse og deres familier. Hovedtyngden av brukerne har diagnosen psykisk utviklingshemming.

Kommunen skal, etter helse- og omsorgstjenesteloven §3-1, sørge for at alle som bor eller oppholder seg i kommunen tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Tjenester som gis er personlig assistanse, praktisk bistand og opplæring, helsetjenester i eget hjem, dagtilbud, ferie-/fritidstilbud, avlastning, støttekontakt, brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og omsorgsstønad.

Tiltak og tjenester bygger på tverrfaglig innsats fra flere kommunale instanser bl.a. Avdeling for PPT, Enhet for tverrfaglig helse, Enhet for psykisk helse og rus, barnevernstjenesten og flyktningetjenesten.

Eksterne samarbeidspartnere er Spesialisthelsetjenesten HABU, Seksjon for voksehabilitering. Samarbeidet bidrar til kvalitetssikring av tjenesteyting.

Omtale av enheten:

Enheten gir tjenester til 75 personer.

I budsjettforslag er lagt inn følgende forslag til endringer i forhold til budsjett for 2020, finansiert av SIO:

- Bygge opp nytt dagtilbud, 2 til 1 bemanning, for elev som har avsluttet videregående skole.

Enheten drifter 4 bofelleskap, en avlastningsinstitusjon, to respirator-team og et dagsenter.

Bofellesskapene: Fire bofellesskap gir døgkontinuerlige tjenester til 24 personer med psykisk utviklingshemning.

Ambulerende tjenester: Det er 7 brukere som mottar ambulerende tjenester i varierende mengde.

Avlastning: Enheten gir tilbud om avlastning både i institusjon og i private hjem til familier med barn som trenger det.

Støttekontakt: Det er 36 som har vedtak om støttekontakt. Enkelte av enhetens brukere trenger to til en bemanning døgnet rundt.

Avlastning i form av SFO på Langemyr og Lillesandsskolen.

Enheten tilbyr avlastning/SFO på de ulike skolene til barn i sin brukergruppe. Dette for at pårørende skal ha mindre omsorgsbyrder og kunne være i jobb.

BPA: Brukerstyrt personlig assistanse disponeres av 6 brukere.

Smedmyra og Stykkene dagsenter: 14 brukere har tilpassede oppgaver der mestring og interesser er viktige å ta hensyn til for at brukerne skal fungere. Dagsenteret er åpent for publikum og er aktivt med i LillesandsDaene.

Antall ansatte/årsverk:

Enheten har ca. 181 stillinger fordelt på 7 turnusgrupper med til sammen ca. 98 årsverk.

Enhetens mål er å iverksette årsturnus fra uke 51 i 2020. Det jobbes med å øke opp stillinger med det som ligger vakant. Når dette arbeidet er ferdig er målet at små stillinger er sterkt redusert.

Enheten har ingen midlertidige stillinger.

Hovedprioriteringer:

Enheten har fokus på ressursutnyttelsen og bruker vedtak om tjenester som et grunnlag for bemanning.

Enheten bruker KS læring aktivt for å holde seg faglig oppdatert.

Årsplanlegging/ kalenderplan er iverksatt og vil videreutvikles.

Enheten viderefører arbeidet med NED-prosjektet.

Utfordringer:

Stadig flere barn med diagnoser som barneautisme og skader relatert til mors alkoholinntak i svangerskapet (FAS/FASD). Her er det uklart hvilken enhet som har ansvar for oppfølgingen av barna og hvor ressursene skal tas fra.

Andre kommentarer

Det kan komme nye brukere med omfattende hjelpebehov enn det som er hensyntatt i budsjettet. Dette kan medføre kostnader man ikke kan forutsi.

Tabell 32 KOSTRA oversikt rus og psykiatri

Nøkkel tall	Lillesand	KOSTRA- gruppe 11	Landet uten Oslo	Landet	Andel landet
	2019	2019	2019	2019	2019
Brutto driftsutg. til tilbud til personer med rusproblemer pr. innb. 18-66 år (kr)	606,8	314,1	633,9	857,5	71 %
Netto driftsutg. til tilbud til personer med rusproblemer pr. innb. 18-66 år (kr)	415,2	259,3	541,4	718,4	58 %
Andel netto driftsutgifter til tilbud til personer med rusproblemer (prosent)	13,8	7,3	13,9	16,8	82 %
Årsverk av psykiatriske sykepleiere per 10 000 innbyggere (helse- og omsorg) (antall)	11,9	6,5	4,9	4,6	259 %
Årsverk av personer med videreutdanning i psykisk helsearbeid per 10 000 innbyggere (helse og sosial) (antall)	11,9	10,5	9	8,5	140 %
Årsverk av personer med videreutdanning i rusarbeid per 10 000 innbyggere (helse og sosial) (antall)	2,6	3,8	3,2	3,1	84 %
Andel nyinnflyttede med psykiske problemer (prosent)	:	..	9	10	
Andel nyinnflyttede rusmiddelmissbrukere (prosent)	33	..	7	7	471 %
Andel nyinnflyttede rusmiddelmissbrukere med psykiske lidelser (prosent)	:	..	7	7	
Antall vedtak om kjøp av tiltak til rusmiddelmissbrukere av aktører utenfor komm per 10.000 innbyggere 18-66 år (antall)	1,5	1,2	1,5	1,5	100 %
Antall vedtak om kjøp av tiltak til rusmiddelmissbrukere av aktører utenfor komm per 10.000 innbyggere (antall)	0,9	0,7	1	1	90 %
Antall vedtak om midlertidige tiltak til rusmiddelmissbrukere per 10.000 innbyggere 18-66 år (antall)	2,9	4,3	2	2,5	116 %
Antall vedtak om midlertidige tiltak til rusmiddelmissbrukere per 10.000 innbyggere (antall)	1,8	2,6	1,2	1,6	113 %

NAV LILLESAND

NAV Lillesand er et partnerskap mellom NAV Agder og Lillesand kommune og har både statlige og kommunale arbeidsoppgaver og ansatte. Enheten holder til i Helsehuset i 2. etasje.

NAV Lillesands overordnede målsetting er å bidra til et velfungerende arbeidsmarked med høy sysselsetting, lav ledighet og et inkluderende arbeidsliv. Etter lov om sosiale tjenester i NAV skal kommunen jobbe for å bedre levekårene for vanskeligstilte og bidra til sosial og økonomisk trygghet.

De kommunale oppgavene omfatter saksbehandling etter lov om sosiale tjenester i NAV, arbeidsoppgaver og saksbehandling etter lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere, bosetting og oppfølging av nyankomne flyktninger, startlån, gjeldsrådgivning, styringsavtaler, samt det arbeidsrettede tiltaket Tjenesten.

Antall ansatte/årsverk:

Antall kommunale årsverk er 16,3 årsverk, inkludert NAV leder stillingen som er delt mellom stat og kommune. Nyansatt leder tiltrådte 1. august 2020 og er kommunalt ansatt.

Hovedprioriteringer:

NAV Lillesand prioriterer oppfølging, veiledning og bruk av arbeidsrettede tiltak til ungdom under 30 år. Dette gjøres av veiledere i Ungteam, som jobber målrettet med ungdom. På grunn av utfordringer med korona og dermed høy arbeidsledighet veiledes og motiveres ungdom til å kvalifisere seg til fremtidig jobb. Ungdom med lite utdanning og/eller arbeidserfaring er spesielt sårbare ved høy arbeidsledighet.

Inkluderingsdugnaden er en hovedprioritering for NAV Lillesand. Inkluderingsdugnaden er regjeringens prosjekt for å øke inkluderingen i arbeidslivet, og det er et felles samfunnsoppdrag for å inkludere flere i jobb. Prioriterte målgrupper er personer med hull i CV-en, nedsatt funksjonsevne og/eller arbeidssøkere fra landgruppe 3 (Asia og Afrika). For å

lykkes i dette arbeidet jobbes det systematisk og målrettet for å videreutvikle godt samarbeid med lokale og regionale arbeidsgivere. Vi har tro på at markedsaktiviteter og bruk av arbeidsrettede tiltak fører til at flere blir inkludert i arbeidslivet.

Sosialtjenesten prioriterer systematisk og målrettet oppfølging av brukere. Målet er selvforsørgelse ved hjelp av ulike aktivitets- og arbeidsrettede tiltak. I henhold til lov om sosiale tjenester i NAV skal det stilles vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer under 30 år, med mindre tungtveiende grunner taler mot det. Brukere som har behov for tiltak får tilbud om deltakelse i Tjenesten, som er kommunens arbeidsrettede lavterskeltilbud. Ungdom får kvalifiserende og meningsfulle arbeidsoppgaver, der målet er overgang til utdanning eller lønnet arbeid.

Pr. september 2020 er det i sosialtjenesten et underforbruk i forhold til budsjett. Årsaken til dette er sannsynligvis gevinst etter år med systematisk og målrettet arbeid for å få brukere over i tiltak og lønnet arbeid.

Tiltak:

NAVs visjon er: «Vi gir mennesker muligheter» og NAV har tre samfunnsmessige funksjoner:

- Mulighet for arbeid
- Mulighet for meningsfull aktivitet
- Mulighet for inntektssikring i henhold til lovfestede rettigheter

NAV Lillesand jobber kontinuerlig for å gi brukere gode tjenester. Dette gjøres gjennom brukermøter, grundig kartlegging av brukers hjelpebehov, karriereveiledning, informasjon om NAVs tjenester og saksbehandling i henhold til lovverk og gjeldende retningslinjer, systematisk markedsarbeid og samhandling med arbeidsgivere, samt godt tverrfaglig- og tverretattlig samarbeid. Vi er opptatt av å videreutvikle en kultur for kontinuerlig forbedring, samt legge til rette for at ansatte deler kompetanse.

Utfordringer:

Koronapandemien utfordrer arbeidsmarkedet i form av høy arbeidsledighet og redusert tilgang på ledige stillinger. Dette kan på sikt føre til økning av utbetalinger fra sosialtjenesten. NAV Lillesand har i forbindelse med koronapandemien fått tilført to statlige midlertidige stillinger, øremerket for å følge opp koronarelatert arbeidsledighet og permitteringer.

NAV Lillesand har fått redusert budsjett og rammevilkår for 2021. Dette er en utfordring sett i lys av koronapandemi og at Agder/Lillesand sliter med utenforskap og levekårsproblematikk.

Anmodning fra IMDI om bosetting av flyktninger er usikker. Dette kan utfordre ressursene i form av å beholde relevant kompetanse, samt føre til redusert inntekt for kommunen.

NAV Lillesand har hatt økte utgifter til midlertidig botilbud. Etterspørselen etter nødboliger og bolig til personer som ikke har boevne er stor, og kommunens eksisterende tilbud har ikke tilstrekkelig kapasitet. Dette fører til en del svært kostbare løsninger. Det brukes unødvendig mye tid på å skaffe nødboliger; tid som kunne vært brukt til oppfølging og veiledning og overgang til jobb eller utdanning.

Tabell 33 KOSTRA oversikt sosiale tjenester

Nøkkeltall	Lillesand			Endring	Landet	Andel	
	2016	2017	2018				
Sosialhjelpsmottakere (antall)	220	226	242	205	-15,3 %	135912	0,2 %
Antall sosialhjelpsmottakere 18-24 år (antall)	49	43	44	34	-22,7 %	24680	0,1 %
Sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp i 6 måneder eller mer (antall) ¹	57	43	58	49	-15,5 %	54713	0,1 %
Sosialhjelpsmottakere med arbeidsinntekt som hovedinntekt (antall)	17	24	27	22	-18,5 %	14774	0,1 %
Sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold (antall) ²	117	66	94	65	-30,9 %	56717	0,1 %
Sosialhjelpsmottakere som bor i eid bolig (antall)	17	15	19	16	-15,8 %	9865	0,2 %
Antall barn i familier som mottok sosialhjelp (antall)	108	135	154	127	-17,5 %	69547	0,2 %

- Antall sosialhjelpsmottakere gikk ned med 15,3 % fra 2018 til 2019
- Antall sosialhjelpsmottakere 18-24 gikk ned med 22,7 % fra 2018 til 2019
- Sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp i 6 måneder eller mer, gikk ned med 15,5 %
- Sosialhjelpsmottakere med arbeidsinntekt som hovedinntekt gikk ned med 18,5 %
- Sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold gikk ned med 30,9 %
- Sosialhjelpsmottakere som bor i eid bolig gikk ned med 15,8 %
- Antall barn i familier som mottok sosialhjelp gikk ned med 17,5 %

BARNEVERN TJENESTEN FOR KRISTIANSANDSREGIONEN

Barneverntjenestens hovedoppgaver er å ivareta barn og unge som utsettes for omfattende og alvorlig omsorgssvikt fra sine foreldre, samt iverksette tiltak for ungdom med store atferdsproblemer.

Barneverntjenesten har akuttberedskap for alle kommunene i Agder, bortsett fra for Arendal og øst i Agder hvor vi kun har akuttansvar nattetid. Tjenesten har også ansvar for Nasjonal alarmtelefon (116 111), og fikk i tillegg oppdrag på nyetablering og drift av Alarmtelefonen chat fra og med 06.04.20. Begge oppdragene er gitt av Barne- og likestillingsdepartementet, som har bevilget midler til dette arbeidet med varighet ut 2021.

Barnevernstjenesten står i et kontinuerlig krysspress mellom lovpålagte oppgaver og forventning om deltakelse i forebyggende arbeid. Prioritering av forebyggende arbeid er krevende med de ressurser som er tilgjengelig. Det meste av budsjettet til barneverntjenesten er i dag rettet inn mot undersøkelser av nye meldinger og oppfølging av barn og unge i fosterhjem og institusjon.

Utfordringer for tjenesten

Overføring av statlige oppgaver til kommunalt barnevern skal gjennomføres i løpet av 2022. Dette vil gi mer ansvar til kommunene på barnevernsområdet, og målet er å styrke kommunens forebyggende arbeid og tidlig innsats. Selv om reformen trer i kraft i 2022, vil det være nødvendig med innsats for etablering og klargjøring. Per i dag har barneverntjenestene i Agder mottatt tilskudd fra Fylkesmannen i Agder for å planlegge denne reformen. Det legges ikke inn behov for ekstra midler for 2021 da det vurderes som sikkert at midlene fra Fylkesmannen vil dekke innsatsen. Det arbeides fra ulike hold via KS, Fylkesmannen i Agder og egen kommunedirektør for at det må følge økonomiske midler når reformen igangsettes.

Barneverntjenesten har ansvar for individuelle tiltak for barn og unge fra 0-18 år. Barn og unge som har hatt tiltak fra barnevernet før de fyller 18 år har fra 2020 rett på oppfølging frem til de er 25 år.

Avgjørelsene fra EMD vil få store konsekvenser for innsatsen barneverntjenestene har i forbindelse med omsorgsovertagelse, både i forkant og i etterkant. Krav om mer tiltaksrettet arbeid for å unngå flyttinger og eventuelle tilbakeføringer/rekvalifisering av foreldre vil kreve ekstra innsats og vil kunne gi økte kostnader. Vi ser allerede nå at Fylkesnemnda i større grad enn tidligere krever at barneverntjenesten setter i verk sterkere forebyggende tiltak før eventuelt vedtak om omsorgsovertagelse fattes. Det er igangsatt arbeid for å se hvordan dette kan organiseres i barneverntjenesten.

Utgiftene til fosterhjems plasseringer i Lillesand og utgifter til staten for kjøp av barneverntiltak i barnevernet har holdt seg ganske stabile i løpet av de siste årene. Satsene for kommunal egenbetaling gir årlige økte kostnader på 3 %.

Avd. Lillesand/ Birkenes benytter i svært liten grad private aktører og har til enhver tid 12 familier i Tiltaksavdelingen.

Det er iverksatt to prosjekt for å unngå hasteflyttinger og for å unngå brudd i fosterhjem. Begge prosjektene vil bli evaluert i løpet av høsten, og ved videreføring vil vi finne rom innenfor dagens budsjett.

Fagsystemet Familia er i ferd med å sluses ut og det arbeides med å få et nytt fagsystem nasjonalt. Barneverntjenesten forpliktet seg for ca. 2 år siden å inngå i samarbeid med de største kommunene i Norge og Bufdir. om Digibarnevern som nytt fagsystem. Dette vil bli et fokusområde i 2021 og vil medføre stort arbeidspress i overgangen.

Kontor og lokaliteter for avd. Lillesand/Birkenes er en stor utfordring. Per i dag har vi ikke tilfredsstillende kontorer for ansatte.

Fokusområder 2021:

- Brukertilpassede tjenester
- Tiltrekke, utvikle og beholde ansatte
- Åpenhet og samarbeid
- Kvalitet og kontinuerlig utvikling av tjenesten

Endringsforslag i driftsbudsjettet:

Tabell 34 Endring barnevern

Tiltak (1000 kr)	Totalbudsjett 2021	Endrings- forslag 2021	2022	2023	2024
244 - administrasjon	6 853	720	720	720	720
251 – tiltak i hjemmet	2 238	55	55	55	55
252 – tiltak utenfor hjemmet	10 452	-245	-245	-245	-245

244 – administrasjon barnevern

Også i 2020 fordeles felleskostnadene 100 % basert på objektive kriterier i kommunenes inntektssystem i henhold til samarbeidsavtalen. Delkostnadsnøkkelen for barnevern for Lillesand kommune er nå 7,65 %.

251 – tiltak i hjemmet

Budsjettet er prisjustert, men basert på utfordringsbildet kan det være aktuelt å styrke budsjettet KOSTRA 251 – tiltak i hjemmet.

- Ungdomsmiljøet i Lillesand er for tiden svært krevende, og det jobbes på systemnivå med situasjonen. Det bør vurderes å styrke avdelingen med en ekstra midlertidig stilling for 2021. Vi vil komme tilbake til dette i 1. tertial.
- Det er behov for å ha flere barn på foreldre/barn tiltak, jf. EMD.
- For å møte kravet i forbindelse med EMD vil det være behov for styrking av innsats fra Tiltaksavdelingen. Rekvalifisering av foreldre er et innsatsområde som krever ressurser.

252 – tiltak utenfor hjemmet

Eventuelle økte kostnader utover det som er lagt inn i budsjettet, meldes ved tertialrapporteringene. Refusjoner fra staten er tatt med i beregningene. Effektivisering og god oppfølging av krav om refusjon gir noe økte inntekter, både i forbindelse med forsterket fosterhjem og familieråd.

Vedrørende krav om innsparing i 2021:

Med de utfordringer som er beskrevet ovenfor er det svært vanskelig å redusere budsjett for 2021. Vi har stort fokus på bruk av familieråd/nettverk og samarbeid med andre tjenester/aktører i kommunen for å unngå kjøp av private tjenester.

Tabell 35 KOSTRA oversikt barnevern

	0926 Lillesand				Endring	Landet	Andel landet
	2016	2017	2018	2019	2018-19	2019	2019
Netto driftsutgifter til barnevernstenesta per innbygger 0-22 år (kr)	6 853	11636	10 322	8 332	-19 %	8 372	99 %
Barn med melding ift. innbyggere 0-17 år (prosent)	5,7	4,7	4,5	5,4	20 %	4,6	117 %
Prosentdelen barn med undersøking ift. innbyggere 0-17 år (prosent)	5,4	5,5	5,0	5,2	4 %	4,8	108 %
Barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-22 år (prosent)	3,4	3,2	2,9	2,9	0 %	3,8	76 %
Brutto driftsutgifter (funksjon 244) per barn med undersøking eller tiltak (kr)	39 418	30 620	32 031	34 618	8 %	56 096	61 %
Brutto driftsutgifter per barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251) (kr)	31 921	47 731	33 298	39 053	17 %	42 003	93 %
Brutto driftsutgifter per barn som er plassert av barnevernet (funksjon 252) (kr)	437	547	557	510	-8 %	440	115 %
Barn med undersøking eller tiltak per årsverk (funksjon 244) (antall)	29,8	36,0	30,8	24,2	-21 %	18,3	132 %
Undersøkingar med handsamingstid innan 3 månader (prosent)	80	95	98	97	-1 %	89	109 %

- Netto driftsutgifter til barnevernstjenester per innbygger 0-22 år gikk ned med 19 %, og ligger på nivå med landsgjennomsnittet
- Barn med melding ift. innbyggere 0-17 år økte med 20 % og ligger 17 % over landsgjennomsnittet
- Barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-22 år ligger 23,7 % under landsgjennomsnittet.
- Brutto driftsutgifter (funksjon 244) per barn med undersøking eller tiltak ligger 38,2 % under landsgjennomsnittet
- Brutto driftsutgifter per barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251) økte med 17 %, men ligger 7,4 % under landsgjennomsnittet
- Brutto driftsutgifter per barn som er plassert av barnevernet (funksjon 252) gikk ned med 8,4 % og ligger 16,3 % over landsgjennomsnittet
- Barn med undersøking eller tiltak per årsverk (funksjon 244) gikk ned 21,4 % og ligger 28,7 % over landsgjennomsnittet
- Undersøkelser med behandlingstid innen 3 måneder ligger 9,0 % over landsgjennomsnittet.

KIRKELIG FELLESRÅD

I henhold til lov om den norske kirke (kirkeloven) har kommunen økonomiske forpliktelser knyttet utgifter til:

- a) bygging, drift og vedlikehold av kirker,
- b) anlegg og drift av gravplasser,
- c) stillinger for kirketjener, klokker og organist/kantor ved hver kirke, og til daglig leder av kirkelig fellesråd,
- d) drift av fellesråd og menighetsråd, herunder utgifter til administrasjon og kontorhold,
- e) lokaler, utstyr og materiell til konfirmasjonsopplæring,
- f) kontorhold for prester.

Kirkelig fellesråd er arbeidsgiver og har ansvar for ansettelse av alle kirkelige ansatte med unntak av prester/prost, som er statsansatte v/bispedømmerådet. Kirkelig fellesråd har ca. 7,45 årsverk som er fellesråds- (kommunalt) finansiert, 1,8 årsverk som er statlig finansiert og til sammen 1,1 årsverk menighetsfinansiert (innsamlede midler). I tillegg er det ansatt en ungdomsarbeider i 100 % stilling i UNG. Dette er et samarbeid med de andre menighetene i Lillesand og det gis ett tilskudd til denne stillingen fra Lillesand kommune.

Ny lov for tros- og livssynssamfunn trer i kraft fra 1.1.2021. Staten overtar da kommunenes finansieringsansvar for tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke. Dette påvirker ikke bevilgningen til Kirkelig fellesråd direkte, men tilskuddet til andre tros- og livssynssamfunn har vært koblet til bevilgningen til Kirkelig fellesråd.

Riksantikvaren har også signalisert at denne tar over vedlikeholdet av Vestre Moland kirke fra 2021.

Rådmannen foreslår ingen endring i budsjett til Kirkelig fellesråd, og at man beholder samme nominelle nivå som vedtatt i økonomiplanperioden 2020-2023.

Det er avsatt 0,5 mill. kr. i investeringsbudsjettet til kirkeformål. I tillegg er det blitt vedtatt at 0,1 mill. kr. knyttet til uteområdet ved Lillesand kirke og 0,7 mill. kr. til tårnrommet i Høvåg kirke skal brukes fra vedlikeholdspakken som regjeringen tildelte i 2020 for «spadeklare tiltak».

Tabell 36 KOSTRA oversikt Kirke

Nøkkeltall	Lillesand				Endring 2018-19	Landet 2019	Andel landet 2019
	2016	2017	2018	2019			
Netto driftsutgifter, kirke, i prosent av totale netto driftsutgifter. (prosent) ⁵	1,3	1,5	1,5	1,6	6,7 %	1,1	145 %
Netto driftsutgifter til funksjon 390,393 i prosent av samlede netto driftsutgifter (prosent) ⁷	1,2	1,4	1,3	1,3	0,0 %	1	130 %
Medlem og tilhørige i Dnk i prosent av antall innbyggere (prosent) ²	71,4	70,7	69,6	68,7	-1,3 %	68,6	100 %
Døpte i prosent av antall fødte (prosent) ³	54,5	74,5	45,2	62,6	38,5 %	50,6	124 %
Konfirmerte i prosent av 15-åringer (prosent) ⁴	64,3	54	59,8	58,6	-2,0 %	54,3	108 %
Kirkelige gravferder i prosent av antall døde (prosent)	94,9	88,3	89,8	78,5	-12,6 %	85,3	92 %
Medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke i prosent av antall innbyggere (prosent) ⁶	12,4	12,5	13,2	14,2	7,6 %	12,6	113 %
Brutto driftsutgifter til funksjon 390, 393 pr. innbygger i kroner (kr)	548	554	589	584	-0,8 %	630	93 %
Lønnsutgifter til funksjon 390, 393 pr. innbygger (kr) ¹	0	0	0	0		37	0 %

Ca. 69 % av befolkningen i Lillesand kommune er medlem av Den norske kirke. Dette er på nivå med landet som helhet. Brutto driftsutgifter til funksjon 390, 393 pr. innbygger er på 584 kr. mot 630 kr. på landsbasis. Brutto driftsutgifter gikk ned 0,8 % fra 2018.

RAMMEOMRÅDE 5 SKOLE

Rammeområde skole består av seks skoler, samt skole fellesutgifter. Sektoren har i tillegg ansvar for Avdeling for PP-tjenesten og kulturskolen. Sistnevnte drives i samarbeid med Birkenes kommune etter vertskommuneprinsippet og Birkenes er vertskommune.

Tabell 37 Rammeområde skole

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	Budsjett 2020	R2019
50 - Felles skole	30 061	-287	-3 952	-2 510	28 400	19 976
51 - Høvåg skole	21 206	0	0	0	22 057	23 825
52 - Borkedalen skole	29 583	0	0	0	31 892	34 677
53 - Brentemoen skole	12 859	0	0	0	14 060	14 802
54 - Tingsaker skole	23 409	0	0	0	25 092	26 966
55 - Lillesand ungdomsskole	33 001	0	0	0	33 337	31 732
56 - LVO - Voksenopplæringen	4 766	-500	0	0	5 509	5 876
Sum totalt	154 884	154 097	150 145	147 635	160 347	157 854
Totalt utgifter	179 134	178 347	174 395	171 885	184 805	196 814
Totalt inntekter	-24 249	-24 249	-24 249	-24 249	-24 458	-38 960
Sum	154 884	154 097	150 145	147 635	160 347	157 854

Tabell 38 Endringer Skole

Enhet	Tiltak	2021	2022	2023	2024
Sektor	Budsjett 2020	160 347			
Sektor	Deflatorjustering	930			
Sektor	Korrigeringer pensjonsestimat	-3 681			
Sektor	Aktivitetsendring (elevtallsvekst)	150	960	-1 725	-2 510
Sektor	Økte refusjoner				
Sektor	Langemyr	2 200		-1 000	
LVO	Reduserte kostnader LVO	-500	-500		
Sektor	Korrigeringer iht. statsbudsjettet	307			
Sektor	Diverse justeringer	0			
Sektor	Ekstra ramme til skolenes SFO for å gjennomføre mer trav-SFO slik Høvåg skole har gjort det		-100		
Sektor	Effektivisering	-1 069	-1 147	-1 227	
Sektor	Kutt 2021	-3 800			
Sektor	Sum endringer	-5 463	-787	-3 952	-2 510
Sektor	Ny ramme	154 884	154 097	150 145	147 635

Skolene vil i 2021 få økt sin ramme tilsvarende lønnsvekst. I tillegg vil de skolene som har elevtallsvekst få økt sine budsjetter tilsvarende elevtallsveksten.

For dette skoleåret er elevtallsveksten totalt svært liten. Elevtallet er om lag det samme som i fjor. Veksten er nå flyttet fra barneskolen til ungdomstrinnet. De store elevtrinnene på barnetrinnet er nå på vei over på ungdomstrinnet.

Bystyret har vedtatt å støtte Polenturene med 300.000 kr. (60.000 kr. til hver klasse) hvert år i perioden 2019-2022. I tillegg vedtok bystyret å styrke valgfag i Høvåg med 75.000 kr. pr. år i samme periode. Dette er det tatt hensyn til i budsjettet. Trav-SFO i Høvåg er også hensyntatt for 2021.

Budsjettmidlene fordeles etter en fordelingsmodell. Modellen tar hensyn til antall elever. Dette er et forsøk på å lage en så rettferdig fordeling som mulig. Utfordringen er når skoler har små klasser. Spesielt gjelder dette for Høvåg og Brentemoen skoler. Disse skolene får et tillegg for små klasser. For Brentemoen skyldes små klasser i hovedsak SANA-elever som flyttet fra kommunen vinteren 2019.

Elevtall

Det totale elevtallet er stabilt i Lillesand for dette skoleåret. Endringene skjer mellom trinn. Ungdomstrinnet på LUS vokser, mens elevtallet på barnetrinnet synker noe. Flyttingen av SANA-elevene bidro til elevnedgang spesielt på Brentemoen skole.

Kommunen rapporterer pr. 1.oktober hvert år på ulike data som elevtall, antall lærere, undervisningstimetall osv. gjennom grunnskolens datainnhentingssystem (GSI). I tillegg har kommunen elever som går på en privat skole. Høsten 2020 har Justøy skole litt over 40 elever.

Utfordringen er å ha nok skolekapasitet der elevtallsøkningen og boligbyggingen skjer. Borkedalen skole har vokst, og har nå tre klasser på fem av syv trinn. Sommeren 2017 ble det midlertidig plassert to brakker på skolen for å håndtere elevtallsveksten. Sommeren 2018 ble det i tillegg plassert to brakker som fungerer som midlertidige kontorer og møterom. Det er planlagt ny gymsal ved skolen.

Brentemoen har noe ledig kapasitet (grunnet SANA elever som har flyttet), og på Tingsaker er det nå noe plass etter at den ble bygd ut til en to parallell barneskole fra høsten 2014. Tingsaker skal etter planen få ny gymsal i 2021.

Elevtallet på barnetrinnet er på det største akkurat nå. Fremover vil vi se en nedgang i elevtallet på småskoletrinnene. Dette bør få konsekvenser for skolestruktur og skoleutbygging.

Lillesand ungdomsskole opplever vekst igjen, og er nå bygd ut til en seksparallell skole. Høsten 2020 går det 7 elever på Langemyr skole. Det er en økning fra 2019 på to elever. I budsjett 2021 er det tatt hensyn til veksten.

I økonomiplanen legges det inn 100 mill. kr. til å oppruste barneskole i sentrum. I tillegg til gymsaler på Borkedalen og Tingsaker.

Administrasjonen bestiller hvert år nye prognoser for elevtallsvekst som vil være grunnlag for vurderinger i forhold til skolebehov i årene som kommer.

Kommunen har to skolekretser; sentrum og Høvåg. Tildeling av skoleplass skjer etter nærskoleprinsippet. Kretsgrensene er flytende, avhengig av antall elever ved skolen det aktuelle året. Økonomisk vil det være bra å fylle alle ledige plasser ved en skole, men dette vil kunne medføre omrokking på skoleplassering, søskentilknytning og i enkelte tilfeller vil en være nødt til å fravike nærskoleprinsippet.

Lokaler for SFO ved Brentemoen skole

Brentemoen skole benytter seg av midlertidige lokaler på Sjømannshagen for SFO.

Skoleskyss

Det forventes små endringer vedr. skoleskyss.

Prioriteringer for sektoren.

Viser til den enkeltes enhet for dette.

I tillegg er det naturlig å nevne:

Nytt rammeverk vil ha fokus på «livsmestring». I kvalitetsplanen som går ut dette skoleåret, har «sosial og emosjonell kompetanse» vært ett av fokusområdene. Dette har bl.a. resultert i en felles plan for skolene i Lillesand kommune som brukes aktivt. I tillegg er det laget en felles plan for «et trygt og godt skolemiljø i Lillesand kommune.

Planen var å erstatte nåværende kvalitetsplan fra høsten 2020. Grunnet korona er arbeidet blitt utsatt og vi planlegger oppstart/ implementering av ny kvalitetsplan/ rammeverk fra høsten 2021.

BTI er en samhandlingsmodell for tjenester som møter gravide, barn, unge og foreldre det er knyttet undring eller bekymring til. Hensikten med BTI-modellen er å kvalitetssikre helhetlig og koordinert innsats uten at det blir brudd i oppfølgingen. BTI bidrar til tidlig innsats, samordning og medvirkning. Lillesand kommune er i implementeringsfase av BTI.

I vår kvalitetsplan er språk ett av våre to fokusområder. Lillesand ble «Språkkommune» i 2019. Språk og kommunikative ferdigheter er grunnlaget for samhandling og avgjørende for å oppnå faglig utvikling. Derfor ønsket kommunen å utarbeide en strategi for arbeidet med språk, lesing og skrivning i barnehage og skole. Strategien ble utarbeidet i 2018.

Lillesand kommunes språkstrategi er en del av den nasjonale satsingen Språkløyper. Alle enheter i skole og barnehage står sammen i ønsket om å styrke arbeidet med barn og unges språk, lesing og skrivning.

I kompetanseplanen gjøres det rede for strategier og tiltak for kommunens arbeid med kompetanseheving for personalet i skolesektoren. Planen gir en oversikt over aktiviteter og tiltak som er ledet av skoleeier på tvers av enheter. Det er et kommunalt ansvar å sikre nødvendig og riktig kompetanse i skolen.

Læreplanverket for grunnskolen er fornyet. Gjennom arbeid med implementering av denne og rammeplan for barnehagen vil det jobbes med verdigrunnlag og barne-/elevsyn. Delmål og strategier fra kommuneplanen sammenfaller i stor grad med sektorens styringsdokumenter. Kompetanse- og kvalitetsutvikling i barnehage og skole gjennomføres i regionalt samarbeid i det som heter Region Kristiansand. Også her vil alt arbeid være tett knyttet opp mot rammeplan og læreplanverk, og dermed være i tråd med strategier fra kommuneplan.

På grunn av korona ble implementeringen og kompetansehevingen av Fagfornyelsen (LK-20) noe redusert. Planen ble likevel bestemt innført, og skolene i Lillesand kommune

kommer til å bruke skoleåret 2020/2021 på implementering og kompetanseheving. LK -20 blir også en viktig del av den regionale kompetansehevingen (DeKomp)

Utfordringer for sektoren:

Elevtallsutvikling

Det har vært mange år med høy vekst. Nå flater veksten ut. Borkedalen har fortsatt utfordringer som følge av veksten. Mangler ny gymsal, og har flere modulbygg. LUS er bygd ut til å kunne ta unna veksten på ungdomstrinnet i årene fremover. Barneskolestrukturen i sentrum er under utredning.

Kompetanse

Mange lærere mangler fortsatt kompetanse for å være kvalifiserte for å kunne undervise i norsk, engelsk og matematikk. Det er viktig fortsatt å prioritere videreutdanning. Dette skoleåret videreutdannes 14 lærere.

Klassestørrelse er en utfordring på Høvåg og Brentemoen skoler. Det er vanskelig å få god drift med få elever på trinnet.

Lønnsutfordringer

Flere og flere lærere har nå utdanning på masternivå. Det er positivt for kompetanseutviklingen – krevende for økonomien.

Voksenopplæringen

Veldig usikker fremtid. Elevtallet har gått mye ned, men en usikker verdenssituasjon kan raskt snu situasjonen. Driften er tilpasset dagens situasjon. Det blir sett på mulige samarbeid, fortrinnsvis med Birkenes kommune.

Opplæringsloven § 9 A. Elevens rett til et trygt og godt læringsmiljø

Skolene har gode rutiner på dette, men det gir oss utfordringer. Flere saker binder opp ressurser. Sammen med lærernormen. Flere av skolene har miljøteam som sammen med lærerne jobber med læringsmiljøet. Det er et ønske om at det skal bli en «standard» på skolene i Lillesand.

Økonomi.

Sektoren har hatt utfordringer i 2020 som i hovedsak skyldes krevende elevsaker på enkelte skoler hvor det har vært nødvendig å sette inn ekstra ressurser. Generelt er det stram økonomistyring på alle skoler. Det er svært krevende for enhetene å få budsjettet til «å gå rundt». Lillesand bruker ikke mye penger (sammenliknet med andre kommuner) på skole, jf. KOSTRA.

Avdeling for PP-tjeneste

Lillesand kommune ligger tradisjonelt lavt på andelen barn med vedtak om spesialundervisning sammenliknet med andre kommuner og nasjonalt sett. Skoleårene 2018/2020 opplevde vi derimot en økning. Kommunen jobber med å redusere andelen barn som får vedtak om spesialundervisning.

Kommunen har vært med i en satsing i regi av Knutepunkt Sørlandet der inkluderende læringsmiljø var i fokus. Ett av målene med satsingen er å få flere barn over fra spesialundervisning til tilpasset opplæring. PP-tjenesten hadde en nøkkelrolle i denne satsningen.

PP-tjenesten er styrket med en stilling fra sommeren 2018. Av ulike årsaker har tjenesten vært underbemannet deler av 2019 og halve 2020. Stillingene er nå besatt, og høsten 2020 har PPT full kapasitet igjen.

Tabell 39 PP-tjenesten

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	Budsjett 2020	R2019
44100 - PP-tjeneste grunnskole	5 541	5 541	5 541	5 541	5 541	5 742

Kulturskolen (BLINK)

Tabell 40 Kulturskolen BLINK

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	Budsjett 2020	R2019
42050 - BLIM	2 450	2 450	2 450	2 450	2 600	2 323

Kulturskolen drives etter vertskommuneprinsippet i samarbeid med Birkenes kommune, med Birkenes som vertskommune. Det foreslås små endringer i kulturskolens budsjett. Kulturskolen har i dag midlertidige lokaler på Møglestu.

Våren 2021 er det planlagt at kulturskolen midlertidig tilbys lokaler i Sjømannshjemmet. På sikt må kulturskolen skaffes fast egnet lokale. Brentemoen skole er aktuell om den legges ned som barneskole.

Det er over 450 barn, unge og voksne i Birkenes og Lillesand kommuner, som får et tilbud gjennom BLINK kulturskole. BLINK tilbyr både individuell og gruppeundervisning, fordelt på 8 undervisningssteder. Kulturskolen er opptatt av å tilby både bredde og dybde, levere kvalitet, fremme kreativitet og god mestringsfølelse hos elevene. Kulturskolen ønsker å være et ressurscenter, og samarbeider med kommunale enheter og frivillige organisasjoner.

Hva skal gjøres i 2021

Kulturskolen vil fortsette med å gi livsglede og mestring for over 450 elever i alderen 4-62 år. Kulturskolen vil utvide samarbeidet med enda flere barnehager og skoler. Vi ønsker å være med på dannelsen av kommunens yngste ved å gi dem mestringsfølelse, dybdelæring og mulighet til å utvikle sine talenter.

Kulturskolen underviser allerede i fire sentre (Birkeland, Engesland, Lillesand, Høvåg) og vil fortsette med det.

Hva skal gjøres i 2022-2023

I de nærmeste årene ønsker vi å få gode lokaler med fungerende utstyr og nettilkobling; da vil potensialet som ligger i kulturskolens ansatte utnyttes på en mye bedre måte enn i dagens lokaler. Det er også ønskelig å utvide tilbudene for å kunne møte etterspørselen etter bl.a.

kunst, musikkteknologi og teater.

Det er ønskelig å øke stillingene til lærerne slik at de får sterkere tilknytning til arbeidsplassen sin og har mer tid til å ivareta elever og foreldre.

Kulturskolen fortsetter arbeidet med rammeplanens krav om strukturendring, mer kvalitetssikring og samarbeidstid. Kulturskolen ønsker et sterkere SU, der elever, foreldre, lærere og politikere involveres i kulturskolens utvikling framover.

Andre viktige satsinger som enheten skal arbeide med:

Kulturskolens mangel på gode nok lokaler hindrer oss i å drive kostnadseffektivt. Det jobbes stadig med å utbedre eksisterende lokaler og finne nye løsninger på sikt. Spesielt i Lillesand er det dårlige lokaler og internettproblemer.

Det er krevende å rekruttere til små lærerstillinger og det er krevende å beholde ansatte, samt at det er arbeidskrevende for administrasjonen. Kulturskolen jobber med å få større stillinger, både til undervisning og til administrasjon.

Lillesand kommune har bevilget penger for at BLINK skal overta teatertilbudet i kommunen. Ressursen til danselæreren bør økes for å møte etterspørselen og kunne ta inn flere elever på større grupper, som igjen genererer flere inntekter.

BLINK er eneste kulturskole i Agder uten tilbud i visuell kunst – det ønsker vi å gjøre noe med.

Flyktninger

Skolene får ekstra midler til elever som har asylstatus (pr. nå er det ingen elever med asylstatus grunnet nedleggelsen av SANA). Når elevene blir bosatt og får flyktningstatus, kommer det ingen sentrale ekstra midler, men elevene har de samme utfordringene og behovene. I 2018 bevilget bystyret 500 000 kr. til elever med flyktningstatus. Dette videreføres i 2021.

HØVÅG SKOLE

Høvåg skole er en 1-10 skole med 12 klasser fordelt på de 10 trinnene. Dette skoleåret har skolen 242 elever. Skolen har 25 pedagoger, 4 miljøarbeidere og 1 miljøterapeut. Skolen ligger lokalisert sentralt i Høvåg, med kort avstand til Høvåghallen og Hæstadsletta.

I tillegg til undervisning av elevene har skolen skolefritidsordning (SFO) for elevene fra 1.-4. trinn. I år er det i underkant av 50 barn som benytter seg av SFO-tilbudet i ulik grad. I tillegg til SFO-leder driftes SFO av miljøarbeidere som også er i skolen.

I tillegg til skolens faste ansatte inkluderes en lærling, studenter i praksis, renholdere og en vaktmester. Dette gir en berikelse og et mangfold til de voksne som jobber her.

Skolens sentrale beliggenhet i bygda gjør at det er attraktivt å benytte skolens område og bygninger også på kveldstid. Barn kan bruke skolegården til lek og ballspill på ettermiddager og kveld, samt at lokalene benyttes til korps, sløydegruppe m.m. Det er jevnlig «uønsket besøk» rundt skolens bygninger på kvelder og i helger; ofte må det ryddes opp før skolens elever kommer på morgenen.

Ansatte/årsverk

Skolen har en rektor og en assisterende rektor i ledelsen, og merkantil støtte i form av kontorleder i ca. 80 % stilling. De 25 pedagogene som står for undervisningen utgjør 25,5 årsverk, mens de fem i miljøteamet utgjør 3,5 årsverk. Av disse årsverkene er 0,7 årsverk midlertidig ansettelse inneværende år.

Hovedprioriteringer

Hovedoppgaven for skolen er å drive undervisning av skolens elever, og gi de på 1.-4. trinn som ønsker det, et SFO-tilbud etter skolen. Dette er den daglige driften. I tillegg har vi styrt svært mye av skolens samarbeidstid og utviklingstid inn på Fagfornyelsen og vårt LU-prosjekt.

Fagfornyelsen handler om å lese og forstå den/de nye læreplanene som ble gjort gjeldende fra 01.08 dette år. I tillegg til dette må det utvikles års- og periodeplaner med de nye læreplanene som utgangspunkt.

LU-prosjektet innebærer at vi som 1 av 5 skoler i Agder er blitt en LærerUtdanner-skole for studenter som er i Syklus 2, altså mastergradsstudenter i sitt 4. og 5. studieår. I sammenheng med dette får alle pedagogene tilbud om utdanning i veiledningspedagogikk av UiA. Dette er et 1,5 års studie hvor foreleserne holder undervisningen på skolen vår. Dette året blir det ikke tid til så mye mer enn disse prosjektene/ dette utviklingsarbeidet.

Utfordringer

Skolen har et ugunstig elevtall per klasse, noe som fører til at det kan være vanskeligere å komme i balanse. Noe av dette skyldes muligens at skolen er en 1-10 skole. Det er både driftsmessig og økonomisk mer krevende å drive en 1-10 skole enn en ren barne- eller ungdomsskole. Skolen ønsker seg en oppdatert naturfagssal som kan brukes i

undervisningen. Utstyret i naturfagrommet er gammelt og utdatert. Skolen har ikke økonomi til å gi elevene en fullverdig og god naturfaglig undervisning etter fagfornyelsens kompetansemål.

Økonomisk er det vanskelig å gå i balanse, men vi ser hele tiden på tiltak og kutt som kan bidra til å minske merforbruket. Vi ønsker å styre mot balanse, og ser på en reduksjon i antall årsverk. Dette vil være naturlig til sommeren 2021.

BORKEDALEN SKOLE

Borkedalen skole er lokalisert i Bjørkeveien 12 vest for Lillesand sentrum. Skolen har et stort og variert uteområde med Borkedalsstemmen og gode turmuligheter rett utenfor døra. Ved skoleårets start er det 404 elever på skolen fordelt på syv trinn. 1. og 5. trinn har to klasser mens de resterende trinn er delt inn i tre klasser. SFO-avdelingen har 106 påmeldte barn fordelt på ulike oppholdstider.

Opplæringsloven med forskrifter er lovverket som i hovedsak styrer vår daglige drift. Her reguleres tilpasset opplæring, spesialundervisning, skoleskyss, arbeid i rådsorganer, elevenes psykososiale læringsmiljø m.m. Andre viktige lovverk er kommuneloven, arbeidsmiljøloven, personopplysningsloven og arkivloven.

Hovedansvaret er å gi rom for at den enkelte elev utvikler sitt potensiale i et godt og inkluderende læringsfellesskap. Det er viktig med langsiktig og systematisk arbeid både i og på tvers av enhetene for å finne best mulig organisering og bruk av tildelte ressurser som gjør det mulig å overholde pålagt ansvar i lovverket. Dette innebærer også å sørge for tilstrekkelig gode arbeidsforhold for alle arbeidstakere i enheten: miljøarbeidere, pedagoger og ledelse. Dette forutsetter videre gode systemer for å kunne overholde de ulike lovverk, slik at hovedfokus og ressurser rettes direkte mot arbeid med elevene og slik kommer elevene til gode.

Antall ansatte/årsverk:

I skoleåret 2020-2021 har vi 56 fast ansatte. Antall årsverk er totalt 52,6 på skole og skolefritidsordning. Borkedalen har ingen midlertidige stillinger, men noen vikariat på grunn av fødselspermisjoner og videreutdanning i satsingen «Kompetanse for kvalitet».

Hovedprioriteringer:

- Innføring av nytt læreplanverk LK2020 med opprettholdelse av fokus på trygt og godt skolemiljø, og kompetanseutvikling i denne sammenheng.
- Jobbe systematisk med felles forståelse av forholdet mellom tilpasset opplæring og spesialundervisning
- Videreutvikle driften av skolefritidsordning, i tråd med ny nasjonal rammeplan 2021
- Holde fokus på å opprettholde et godt arbeidsmiljø og lavt sykefravær

Utfordringer:

Relativt høy andel elever med vedtak om spesialundervisning, binder opp ressurser som ellers kunne brukes til å styrke den ordinære opplæringen. Det må jobbes systematisk med felles forståelse mellom skole og PPT, innad og på tvers av skolene og med skoleeier.

«Tidlig innsats» må ses i sammenheng med overgang barnehage - skole, men kan også relateres til flere områder. Dette må tydelige defineres både på enhets- og skoleeiernivå.

SFO-organisering i lite tilfredsstillende lokaler.

Dagens bygningsmasse er lite tilfredsstillende til å kunne gi alle elever på skolen et likeverdig skoletilbud, eksempelvis gymsalbehov.

BRENTEMOEN SKOLE

Brentemoen skole er en 1.-7.trinns-barneskole med en klasse på hvert trinn. Dette skoleåret har skolen 137 elever fordelt på de 7 klassene. For å ivareta elevene gjennom skoledagen har skolen 15 pedagoger og 7 miljøterapeuter/fagarbeidere. Skolen ligger lokalisert i Lillesand sentrum, med kort avstand ned til sentrale funksjoner og Lillesand havn.

Hovedbygningen er fra 1879 og er vernet; forrige høst hadde skolen 140 års jubileum. I tillegg til undervisning av elevene har skolen en skolefritidsordning (SFO) for elevene fra 1.-4. trinn. I år er det i underkant av 60 barn som benytter seg av SFO-tilbudet i ulik grad. I tillegg til SFO-leder driftes SFO av miljøarbeiderne som også er i skolen.

I tillegg til skolens faste ansatte inkluderes ofte lærlinger, studenter i praksis/språkpraksis, og arbeidstakere i arbeidsutprøving i staben. Dette gir en berikelse og et mangfold til barn og voksne.

Skolens sentrale beliggenhet gjør at det er attraktivt å benytte skolens område og bygninger også på kveldstid. Barn kan bruke skolegården til lek og ballspill på ettermiddager og kveld, samt at lokalene benyttes til teatergruppe, sanggruppe mm. Relativt ofte har vi også «uønsket besøk» rundt skolens bygninger på kvelder og i helger. Ofte må vi rydde opp før skolens elever kommer.

Ansatte/årsverk

Skolen har en rektor og en assisterende rektor i ledelsen, og merkantil støtte i form av en kontorleder i ca. 80% stilling. De 15 pedagogene som står for undervisningen utgjør 13,4 årsverk, mens de syv miljøarbeiderne i skolen utgjør 4,75 årsverk. Av disse 4,75 årsverkene er 0,67 midlertidig ansettelse inneværende år.

Hovedprioriteringer

Hovedoppgaven for skolen er selvfølgelig å drive undervisning av skolens elever, og gi de som ønsker det på 1.-4.trinn et SFO tilbud etter skolen. Dette er den daglige driften. I tillegg har vi styrt svært mye av skolens samarbeidstid og utviklingstid inn på Fagfornyelsen. Da handler det om å lese og forstå den/de nye læreplanene som ble gjort gjeldene fra 01.08 dette år. I tillegg til dette må det utvikles års- og periodeplaner med de nye læreplanene som utgangspunkt. Dette året blir det ikke tid til så mye mer.

Utfordringer

Skolens utviklingsmuligheter bremses av gamle og lite hensiktsmessige lokaler. Det er også en liten og trang skolegård, med få muligheter for aktiv lek og bevegelse.

Skolestruktur har vært tema i kommunen over flere år, og Brentemoens fremtid har vært og er veldig usikker. Dette preger skolen og de ansatte i stor grad. Økonomisk klarer skolen seg godt, og legger opp til å være i balanse ved utgangen av året.

TINGSAKER SKOLE

Hovedmålet for skolen er at elevene skal oppleve trivsel og læring hver dag. Elevundersøkelsene viser jevnt gode resultater når det gjelder læringsmiljø, trivsel og mobbing/krenkelser over flere år. Dette skyldes hovedsakelig høyt fokus og vedvarende arbeid fra alle ansatte. Faglige resultater fra 1.-4. klasse har hatt en vedvarende økning de siste årene slik at vi nå er omtrent på nasjonalt nivå. Tidlig innsats med god bemanning 1.-4. klasse vil derfor bli videreført. De faglige resultatene etter 5.- 7. klasse har over år vært gode og omtrent på nasjonalt nivå.

Tingsaker skole har vært i stor vekst. I løpet av de 8 siste årene har elevtallet økt fra rundt 200 til dagens 314 elever. Skolen har to klasser på hvert trinn. 100 av våre elever går på SFO. Det er forventet at elevtallsveksten framover flater ut og i noen år kan elevtallet komme til å gå ned.

Antall ansatte/årsverk:

Skolebudsjettene blir styrt av budsjettfordelingsmodellen mellom skolene. Elevtallet danner hovedgrunlaget for fordelingen. Dette har medført at skolen gjennom flere år har vært i stand til å tilsette nye medarbeidere i takt med elevtallsveksten og økningen i antall klasser. Høsten 2020 gikk elevtallet for første gang litt ned og vi har derfor måtte redusere bemanningen noe ved naturlig avgang. Skolen har i dag 45 fast ansatte, som utgjør 41,6 årsverk. Skolen har i tillegg 5 midlertidige stillinger - en lærling, to vikarer ved langvarige permisjoner og to vikarer ved lengre sykefravær. Skolen har ikke ufrivillig deltidsansatte.

Hovedprioriteringer:

Hovedmålet for skolen er at elevene skal oppleve trivsel og læring hver dag. Dette krever et vedvarende fokus fra alle ansatte. Innføring av ny nasjonal læreplan for skolen er sentralt i dette arbeidet. Skolen har særlig matematikk som felles satsningsområde i årene fremover.

Tiltak:

Skolens har, som tidligere nevnt, et vedvarende arbeid for at elevene skal oppleve trivsel og læring hver dag. Dette arbeidet bygger særlig oppunder Lillesand kommunes satsningsområde «Folkehelse, livsmestring og tilhørighet»

Felles kompetanseheving for hele personalet med klare fokusområder bygger også godt oppunder satsningsområdet «Organisasjon for fremtiden». Vi tilstreber også å ha en god personalpolitikk i tråd med Lillesand kommunes retningslinjer. Digitaliseringen har også kommet langt i skolen.

Utfordringer:

Skolen vil gjennom hele 2021 fortsatt jobbe for å få satt i verk ny læreplan på en måte som fører til økt trivsel og læring for elevene.

Forventet nedgangen i elevtall og redusert budsjett som følge av innsparinger vil kreve en nedbemanning ved naturlig avgang. Vi håper at dette skal kunne skje uten vesentlig redusert tilbud, særlig til elever som krever ekstra oppfølging.

Andre kommentarer:

Kapasiteten til gymsalen er overskredet, og skolen ser fram til at den planlagte gymsalen skal stå klar i løpet av 2021.

LILLESAND UNGDOMSSKOLE

Høsten 2020 er det 371 elever fordelt med 5 klasser på 8. og 9. trinn og 4 klasser på 10. trinn. Neste skoleår har vi ca. 400 elever og 5 klasser på alle trinn, en økning på bortimot 100 elever i løpet av de siste 3 år. Skolen bygges i dag ut til 6 paralleller hvor hvert trinn tilhører en base.

Skolen er en universitetsskole, og vi har studenter hvert skoleår. Personalet får kompetanseheving i form av veiledningspedagogikk i regi av UiA frem til våren 2021. Skolen er organisert med avdelingsledere på hvert trinn. I tillegg har vi et miljøteam som består av miljøterapeuter og miljøarbeidere. Ressursen til helsesykepleier er økt, vi har i tillegg fått familierapeut og fysioterapeut tilgjengelig på skolen. Sammen er vi et lag rundt eleven.

Skolen jobber systematisk med et godt læringsmiljø for elevene, hvor vi gjennomfører elevundersøkelsen for alle elever hvert år. Resultatet av undersøkelsen er utgangspunktet for at elevrådet og klassene jobber med områder som skal å forbedres.

Antall ansatte/årsverk:

Skolen har i dag 54 ansatte, hvorav 1 lærling og 2 midlertidig ansatt i prosjekt. Antall årsverk er 45,75.

Hovedprioriteringer:

Satsingsområdene peker på de områdene som skal ha ekstra oppmerksomhet og ressurser i perioden. Skolens overordnede mål og mandat er å øke elevenes læringsutbytte. Dette innebærer både faglig og sosial læring

Fagfornyelsen.

Nye læreplaner er tatt i bruk fra 1. august 2020. Ved å arbeide med overordnet del, fagplaner og begrepene *kompetanse* og *dybdelæring* er personalet på best mulig måte rustet til å møte endringene som er tredd i kraft.

Utfordringer:

Det er en relativt høy andel av elevene hvor det foreligger vedtak på at de skal motta spesialundervisning i en til en situasjon. Dette er veldig ressurskrevende og skolen har gjennom kommunalsjefen bedt om å få tilført 2,2 stillinger for skoleåret 2020-2021.

ENHET FOR VOKSENOPPLÆRING

Enheten er delt i to avdelinger. På Dovre har vi skole for primært flyktninger og asylsøkere. Disse er delt inn i to kategorier, norskavdeling og grunnskole.

Norskavdelingen har skole 3 dager i uken, mens grunnskole har 5 dager.

Grunnskolen har for øyeblikket to klasser med til sammen 25 deltakere. Norskavdelingen er inndelt i tre grupper ut ifra nivået som deltakerne behersker i norsk. Vi har for tiden også en alfagruppe som er deltakere som ikke kan norsk eller engelsk. Totalt på norskavdelingen er det for tiden 33 deltakere.

Tallet på antall deltakere på vår avdeling på Dovre har vært synkende de siste årene, men virker å ha stabilisert seg på dagens nivå.

Vår avdeling på Smedmyra som har voksne deltakere innenfor PUH-segmentet har nå 13 deltakere, én mer enn forrige skoleår. Disse er tildelt årstimer etter enkeltvedtak. Vedtaket er fattet ut ifra sakkyndig vurdering fra PPT. Det er skoleaktivitet på Smedmyra tirsdag, onsdag og torsdag.

Antall ansatte/årsverk:

Det er totalt 9,8 årsverk på enheten.

Hovedprioriteringer:

Vi vil fortsatt ha et godt og trygt læringsmiljø både på Dovre og Smedmyra. Vi vil forbedre et allerede godt samarbeid med NAV Flyktningetjenesten slik at vi optimaliserer tilbudet til våre brukere.

Vi vil også prioritere mulighetene for et samarbeid med Birkenes opplæringscenter. Vi ønsker å bli vertskommune for tjenesten i de to kommuner. Med synkende antall asylsøkere og flyktninger mener vi dette bør utredes for å sikre et godt tilbud til denne gruppe i begge kommuner.

Utfordringer:

Vår største utfordring er at antall asylsøkere og flyktninger er synkende. Dette gjelder både nasjonalt og lokalt. Vi møter denne utfordring ved å være endringsvillige og fleksible. Det er en dedikert arbeidsstyrke på voksenopplæringen som hver dag tenker økonomi opp mot de arbeidsoppgaver som er lovpålagt.

Vår 2021 er det planlagt at LVO flytter til Avigo.

Tabell 41 KOSTRA oversikt grunnskole

Nøkkeltall	Lillesand				Endring	Landet	Andel landet
	2016	2017	2018	2019	2018-19	2019	2019
Årstimer til særskilt norskopplæring per elev med særskilt norskopplæring (antall)	58,9	37,1	37,3	50,1	34,3 %	31,5	159,0 %
Årstimer til spesialundervisning per elev med spesialundervisning (antall)	90	105,8	86	69,9	-18,7 %	138,8	50,4 %
Elever i kommunale og private grunnskoler som får særskilt norskopplæring (prosent) ¹	1,4	2,9	1,7	0,7	-58,8 %	6,4	10,9 %
Elever i kommunale og private grunnskoler som får spesialundervisning (prosent)	6,4	6,3	8	7,9	-1,3 %	7,7	102,6 %
Elever på mestringsnivå 3-5, nasjonale prøver i lesing 8.trinn (prosent)	76,2	70,1	72,2	76,7	6,2 %	75,5	101,6 %
Elever på mestringsnivå 3-5, nasjonale prøver i regning 8.trinn (prosent)	73,3	60,6	68,2	71,8	5,3 %	69,3	103,6 %
Gruppestørrelse 2 (antall)	15,5	16,4	16,7	15,8	-5,4 %	16	98,8 %
Gjennomsnittlig grunnskolepoeng (antall)	40,8	42,1	41,6	44,7	7,5 %	41,9	106,7 %
Netto driftsutgifter grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), i prosent av samlede netto driftsutgifter (prosent)	30,9	37,3	35	35,8	2,3 %	22,4	159,8 %
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6-15 år (kr)	103 172	105 801	108 165	113 463	4,9 %	117 878	96,3 %

- Årstimer til særskilt norskopplæring per elev med særskilt norskopplæring ligger 59,0 % over landsgjennomsnittet
- Årstimer til spesialundervisning per elev med spesialundervisning gikk ned 18,7 % og er 49,6 % lavere enn landsgjennomsnittet
- Elever i kommunale og private grunnskoler som får særskilt norskopplæring gikk ned 58,8 % og ligger 89,1 % under landsgjennomsnittet
- Elever i kommunale og private grunnskoler som får spesialundervisning gikk ned 1,3 % og ligger 2,6 % høyere enn landsgjennomsnittet
- Gjennomsnittlig grunnskolepoeng økte med 7,5 % og ligger 6,7 % over landsgjennomsnittet.
- Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6-15 år (kr) økte med 4,9 % og ligger 3,7 % under landsgjennomsnittet.

RAMMEOMRÅDE 6 BARNEHAGE

Tabell 42 Rammeområde barnehage

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	Budsjett 2020	R2019
60 - Barnehage felles	80 071	-15 161	-2 748	-2 850	72 284	73 239
61 - Framsyn barnehage	6 907	0	0	0	8 198	8 047
62 - Prestholt barnehage	7 979	0	0	0	6 902	7 307
63 - Borketun barnehage	8 079	0	0	0	8 864	8 676
64 - Blåbæråsen barnehage	8 612	0	0	0	9 775	10 747
Sum totalt	111 649	96 488	93 740	90 890	106 023	108 016
Totalt utgifter	120 879	105 718	102 970	100 120	118 734	121 414
Totalt inntekter	-9 229	-9 229	-9 229	-9 229	-12 710	-13 398
Sum	111 649	96 488	93 740	90 890	106 023	108 016

Tabell 43 Endringer barnehage

Enhet	Tiltak	2021	2022	2023	2024
Sektor	Budsjett 2020	106 023			
Sektor	Deflatorjustering	610			
Sektor	Korrigeringer pensjonsestimat	-919			
Sektor	Aktivitetsendring (færre barn)	-2 100	-3 150	-2 250	-2 850
Sektor	Tilskudd private barnehager	11 500	-11 500		
Sektor	Korrigeringer ihht statsbudsjettet	-451			
Sektor	Diverse justeringer	0			
Sektor	Effektivisering	-514	-511	-498	
Sektor	Kutt 2021	-2 500			
Sektor	Sum endringer	5 626	-15 161	-2 748	-2 850
Sektor	Ny ramme	111 649	96 488	93 740	90 890

Rammeområdet består av 4 kommunale barnehager; Framsyn, Prestholt, Borketun og Blåbæråsen. I tillegg er det 8 ordinære private barnehager, 1 familiebarnehage, og 1 åpen barnehage i kommunen.

Pr. oktober 2020 finnes ca. 40 % av barnehageplassene i kommunale barnehager, mens ca. 60 % av plassene er i private barnehager.

Barnehagene vil i 2021 ha økt sin ramme tilsvarende lønnsvekst. Det forventes en nedgang i barnetall for budsjettåret. Befolkningsveksten i aldersgruppen som trenger barnehageplass har de siste årene vært stor, men veksten har flatet ut og er nå fallende. Det betyr at det starter færre barn i barnehage enn de som går ut. Vi ser fortsatt nedgang også fra høsten 2021.

Administrasjonen bestiller årlig nye prognoser for sikrere kunne planlegge behovet for nye barnehageplasser i fremtiden. Bystyret vedtok våren 2017 å bygge ny privat barnehage vest for sentrum. Denne stod ferdig høsten 2019 og har kapasitet til 120 barn. Ut fra dagens

prognoser har kommunen, i sentrum, nok barnehagekapasitet i mange år. Kommunen har hatt en overkapasitet av barnehageplasser i sentrum fra høsten 2019. Denne overkapasiteten øker ytterligere i 2021. Dette kan få økonomisk betydning. I Høvåg har kommunen også god kapasitet.

Spes.ped. barnehage.

Sektoren har opplevd en økning av spes.ped. til barnehagene de siste årene. Det jobbes med å endre denne utviklingen, og vi ser allerede nå at veksten flater ut.

Tilskudd til private barnehager for 2021

Kommunen bruker regnskapstallene og barnetallet i de kommunale barnehagene fra 2019 for å beregne tilskuddssatsen til de ikke-kommunale barnehagene. Utrekningen er basert på modell fra KS og tar opp i seg det regelverket som er gjeldene for utrekningen.

Det er svært krevende å ha en effektiv drift på de kommunale barnehagene i tider med stor overkapasitet. Barnehagene jobber aktivt for å tilpasse personalet til det antall barn de har, og ha så fulle avdelinger som mulig, men det er svært krevende. Bemanningsnorm/ pedagognorm gjør at det ikke alltid er mulig å tilpasse bemanning optimalt til antall barn.

Ett barn for lite i en avdeling i en kommunal barnehage, vil føre til store utgifter to år senere i form av økt tilskudd til de private barnehagene. Det er svært utfordrende for kommunens økonomi. 1 kr. i økning i utgifter i de kommunale barnehagene gir en økning i tilskudd til de private barnehagene på 1,25 kr. slik at økningen for barnehagesektoren blir totalt på 2,25 kr.

Spesialpedagogisk team (SPT)

Tabell 44 Soesialpedagogisk team

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	Budsjett 2020	R2019
43010 - Styrket tilb. førskolebarn Felles	4 476	10 350	10 350	10 350	10 143	13 010
43011 - Styrket tilb. førskolebarn Spes.ped.	6 874					

Det er opprettet et spesialpedagogisk team for barnehagene. Avdelingen består av 7,2 årsverk. I budsjettet er det også lagt inn midler til å dekke kostnaden for de enkeltvedtakene som er fattet. Avdelingen ble opprettet for å øke kvaliteten på det spesialpedagogiske arbeidet i barnehagene. De ansatte jobber etter sakkyndig rapport utarbeidet av PPT og enkeltvedtak.

I tillegg til arbeid med enkeltbarn vil også avdelingen jobbe systemrettet i den enkelte barnehage. Dette arbeidet knyttes til kommuneplanen og til Rekomp – regional kompetanseheving.

Prioriteringer for sektoren.

Viser til den enkeltes enhet for dette.

I tillegg er det naturlig å nevne følgende:

Ettersom barnehager og skoler er arenaer hvor barn og unge oppholder seg hver dag, flere dager i uka, er det avgjørende at disse arenaene fremmer helse og mestring for hver enkelt. Folkehelse og livsmestring er et prioritert tema som skal vektlegges i flere fag i skolen og gjennom barnehagelovens paragraf 2: «Barnehagen skal ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller».

BTI er en samhandlingsmodell for tjenester som møter gravide, barn, unge og foreldre det er knyttet undring eller bekymring til. Hensikten med BTI-modellen er å kvalitetssikre helhetlig og koordinert innsats uten at det blir brudd i oppfølgingen. BTI bidrar til tidlig innsats, samordning og medvirkning. Lillesand kommune er i en implementeringsfase i av BTI.

I vår kvalitetsplan er språk ett av våre to fokusområder. Lillesand ble «Språkkommune» i 2019. Språk og kommunikative ferdigheter er grunnlaget for samhandling og avgjørende for å oppnå faglig utvikling. Derfor ønsket kommunen å utarbeide en strategi for arbeidet med språk, lesing og skriving i barnehage og skole. Strategien ble utarbeidet i 2018.

Lillesand kommunes språkstrategi er en del av den nasjonale satsingen Språkløyper. Alle enheter i skole og barnehage står sammen i ønsket om å styrke arbeidet med barn og unges språk, lesing og skriving

Digitale ferdigheter er en viktig forutsetning for videre læring og for aktiv deltakelse i et arbeidsliv og et samfunn i stadig endring. Den digitale utviklingen har endret mange av premissene for lesing, skriving, regning og muntlige uttrykksformer.

I rammeplanen for barnehagene finner vi disse punktene:

- lager konstruksjoner av ulike materialer og utforsker muligheter som ligger i redskaper og teknologi.
- utforske og eksperimentere med teknologi og naturfenomener sammen med barna.

«Digital kompetanse» blir et viktig fokusområde i nytt rammeverk.

Utfordringer for sektoren

Konkurranses og overkapasitet i barnehagemarkedet

Våre barnehager opplever allerede nå færre barn. Det fører til tapte inntekter og usikre arbeidsplasser. Vi ser at det vil bli nedgang i barnetall også kommende barnehageår, og vi vil få stor overkapasitet av plasser.

Lav grunnbemanning og sykefravær.

Barnehagene strever med å finne tid til ubunden tid. Mange pedagoger gjør mye av planleggingsarbeidet i sin fritid. Pedagognormen går ut over grunnbemanning i barnehagen pga. pedagogenes planleggingstid. Rådmannen har ikke funnet rom økt grunnbemanning i

dette budsjettet, men ser at det hadde vært ønskelig å gjøre noe med lav grunnbemanning i barnehagene.

Økonomi

Behov for assisterende styrer.

Alle kommunens satsinger og prosjekter får konsekvenser for barnehagene. Dersom vi skal forvente at barnehagene deltar en grad som er ønskelig, vil det være behov for å sette inn økt ressurs for leder.

Barnehagene har et sterkt ønske om å kunne tilsette en ass. styrer i de kommunale barnehagene. Denne stillingen vil være en lederressurs i deler av stillingen, men i andre deler av stillingen vil den kunne gå «på topp» i enkelte avdelinger, dvs. økt grunnbemanning.

Vi tror at dette vil kunne redusere sykefraværet, og øke trivselen. Det er dessverre ikke funnet midler i budsjettet for dette i 2021.

Redusert foreldrebetaling har økt og vil med stor sannsynlighet øke mer. De kommunale barnehagene får nå også refusjon på tapte inntekter ved redusert foreldrebetaling på lik linje med de private. Det må oppgraderes på uteområdene til flere av barnehagene; dette er også knyttet til konkurransemarkedet. Noe av dette planlegges gjort i 2021 – «spadeklare tiltak»

BARNEHAGENE

BLÅBÆRÅSEN BARNEHAGE

Barnehagen har 77 plasser og har i dag 62 barn. Barnehagens viktigste arbeidsområde er å gi barn i alderen 0-6 år omsorg, støtte og veilede dem i deres utvikling. Barnehagen skal samtidig være en nær støttespiller til foresatte. Barnehagen har 5 avdelinger, en uteavdeling og 4 ordinære avdelinger inne. Vi ligger på toppen i byggefeltet, Blåbæråsen, nr. 3.

Antall ansatte/årsverk:

17,6 årsverk fast ansatte. 3 vikariater/ midlertidige stillinger.

Hovedprioriteringer:

Vi omorganiserte en avdeling slik at vi gikk fra 18 barn og 3 årsverk til 12 barn og 2 årsverk på en stor avdeling. Antall årsverk kuttes i henhold til antall barn som går i barnehagen. Det arbeides aktivt og systematisk med nærværarbeid, for å redusere sykefraværet og vikarbruken.

Utfordringer:

Overkapasitet på barnehageplasser i kommunen.

Overgang fra barnehage til SFO - sammenhengen mellom bhg. og SFO.

Borketun barnehage har pr. dags dato 60 barn i alderen 1-5 år. Barnehagen er en veletablert barnehage som ble startet i 1979, men har blitt betydelig oppgradert de siste årene. Barnehagen er plassert i Tunveien, med Borkedalens skole og Borkedalsstemmen rett ved. Barnehagen er strategisk plassert med flere boligområder i umiddelbar nærhet.

Barnehagens viktigste ansvar er å drive etter gjeldende lover og regler, som barnehageloven og rammeplanen, og påse at det pedagogiske arbeidet i barnehagen drives etter disse lovene. Et av barnehagens viktigste ansvar er å ha et tett foreldresamarbeid og samarbeid med andre instanser for å ivareta barnets beste.

Barnehagen er organisert med enhetsleder, pedagogiske ledere (barnehagelærere) og fagarbeidere/assistenter.

Antall ansatte/årsverk:

Barnehagen har pr. dags dato 14 årsverk.

Hovedprioriteringer/tiltak:

Barnehagen er med i piloteringen til Stine Sofies stiftelse som skal gjøre personalet bedre rustet til å avdekke vold og overgrep mot barn så tidlig som mulig.

Barnehagen har samarbeid med ressursteam og barnehageteam, jobber med BTI og dette skal være et nyttig og foretrukket verktøy i arbeidet med bekymringer rundt barn.

Barnehagen er særlig opptatt av et nært og tett samarbeid med foresatte til beste for barnet. Barnehagen har et samarbeidsutvalg bestående av ansatte og foresatte. Barnehagen har foreldremøter og foreldresamtaler. På disse arenaene er det rom for at brukerne kan medvirke og deres meninger blir hørt.

Foresatte i barnehagen som har en samlet lav inntekt, har krav på redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid etter at barnet er 2 år.

Barnehagen arbeider strategisk i henhold til satsningsområdet som omhandler livsmestring og relasjoner (felles for sektoren fra 2021). Fra januar 2021 kommer det ny paragraf i barnehageloven som skal sikre at barn har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

Barnehagen jobber med foreldreaktiv tilvenning når barn starter i barnehagen, og har en tett oppfølging av barnet i nært samarbeid med foresatte.

Barnehagen har samarbeid med ulike utdanningsinstitutter; lærlinger i barne- og ungdomsarbeiderfaget, elever fra voksenopplæringa i språkpraksis, elever fra Lillesand videregående skole i praksis og elever fra LUS i arbeidsuker. Vi har og hatt personer i arbeidspraksis gjennom NAV

Utfordringer:

Utfordring at barnehage - SFO ikke har noe som knytter oss sammen, det må være en sammenheng med hva en jobber med, slik at barna blir møtt på samme måte når de starter

på SFO. Det bør være et tettere samarbeid mellom barnehage, SFO og skole til barnas beste.

Manglende vedlikehold gjør at barnehagen ikke fremstår like innbydende på fasade og uteområdet som konkurrerende barnehager. Dette kan gjøres med minimale midler, hvis det blir tatt tak i underveis og vedlikeholdt når behovet er der, som maling av bygg, opprydding og enkelt vedlikehold av uteområdene.

Barnehageansatte opplever at det er et økende krav til arbeidsoppgaver, oppfølging og veiledning av foresatte, men har en knapp bemanning som gjør det tidkrevende og skaper et stort arbeidspress på de ansatte.

PRESTHOLT BARNEHAGE

Prestholt barnehage er en 3-avdelings barnehage med barn i alderen 1-5 år. Barnehagen ligger på Moen med nær tilgang til natur, turløyper og gårdsdrift.

Vi har pr. dato fullt belegg med 49 barn. Avdelingene er organisert på følgende måte:

2 avdelinger for barn i alderen 1-3 år. (14 barn i hver gruppe)

1 avdeling med barn i alderen 3-5 år. (21 barn i gruppa)

Hovedprofilen til barnehagen er bruk av naturen som leke- og læringsarena, og avdelingen for de eldste er organisert som en naturgruppe.

Antall ansatte/årsverk:

Prestholt barnehage (ansvar 43200) har 12,5 årsverk og 16 ansatte. I tillegg har vi 2 lærlinger i barne- og ungdomsarbeiderfaget. Ansvar 43210 har 0,8 årsverk.

Hovedprioriteringer:

Vi jobber aktivt for å sikre fullt belegg i barnehagen ved å sikre høy kvalitet på arbeidet, samt markedsføre barnehagen aktivt. Dette gjør at vi ikke taper foreldrebetaling og tilskudd i budsjettammen.

Utfordringer:

Nedadgående barnetall og overkapasitet på barnehageområdet gjør konkurransen stor. Dette kan føre til ledige plasser på sikt. Som kommunal barnehage har vi lite støtte i arbeidet med konkurranse og markedsføring.

Manglende vedlikehold og oppdatering av barnehagenes uteområder. Det er viktig å holde bygningsmasse og uteområder i god stand, både for de som er brukere i dag og for å være attraktiv for eventuelle nye søkere.

Økende krav og knapp bemanning. Grunnbemanningen i barnehagene er lavt og sykefraværet høyt. Det er et stort behov for å få økt grunnbemanningen i barnehagene, både med styrerassistenter og med oppdekning av ubunden tid. Dagens krav til både styrer og øvrige barnehageansatte fører til stor slitasje.

Pålagte krav. Det er stadig økende krav til innhold i barnehagen både fra nasjonalt hold, men også fra administrasjonen og den politiske ledelsen i kommunen. Dette er ofte for knappe ressurser til å kunne implementere mange av satsningene som er pålagt oss.

Økt samarbeid med SFO og barneskolen. For å sikre et mer helhetlig tilbud og bedre overgangen til skolen, bør vi forbedre samarbeidet mellom barnehage og skole.

FRAMSYN BARNEHAGE

Barnehagen ligger i naturskjønne Høvåg. Vi flyttet inn i nytt bygg våren 2014. Personalet har bygget opp en solid kompetanse på den voksnes rolle overfor barn og barns tilknytning. Vi var også først ute med å innføre den foreldreaktive oppstartsmodellen, Jåttå modellen.

Personalet har et godt aldersspenn med hovedvekt på yngre pedagoger. Vi er en praksisbarnehage for barnehagelærerutdanningen, så vi møter mange dyktige studenter. Mye av rekrutteringen har skjedd på grunn av dette.

Antall ansatte/årsverk:

Til sammen har vi 15 årsverk, fordelt på 20 stillinger.

Vi har 1,5 stilling som er besatt av menn. Vi har fem delte stillinger.

Utfordringer:

Lave fødselstall og konkurranse gjør situasjonen krevende (overkapasitet)

Være konkurransedyktige i et marked som er sterkt preget av overkapasitet, gjør at dårlige lekeplasser/uteområder og bygg som burde males trekker oss ned med tanke på konkurranse i markedet.

Tabell 45 KOSTRA oversikt barnehage

Nøkkeltall	Lillesand				Endring	Landet	Andel Landet
	2016	2017	2018	2019			
Andel barn 1-2 år i barnehage, i forhold til innbyggere 1-2 år (prosent)	78,7	78,8	86,6	84,8	-2,1 %	84,3	100,6 %
Andel barn 1-5 år i barnehage, i forhold til innbyggere 1-5 år (prosent)	88,3	89,1	93,4	92,7	-0,7 %	92,1	100,7 %
Andel barn 3-5 år i barnehage, i forhold til innbyggere 3-5 år (prosent)	94	95,7	97,3	97	-0,3 %	97	100,0 %
Andel barn i kommunale barnehager i forhold til alle barn i barnehage (prosent)	39,8	39,9	39,2	40,9	4,3 %	50,1	81,6 %
Antall barn korrigert per årsverk til grunnbemanning, alle barnehager (antall) ²	6,3	6,1	6	5,6	-6,7 %	5,7	98,2 %
Andel barnehagelærere i forhold til grunnbemanning (prosent) ⁴	39,3	42,3	42,3	46,3	9,5 %	40,7	113,8 %
Andel barn som får spesialpedagogisk hjelp, i forhold til alle barn i kommunale barnehager (prosent) ¹	3,9	4,1	4,5	2,1	-53,3 %	3,9	53,8 %
Korrigerte brutto driftsutgifter til barnehager (f201, f211, f221) per korrigerte oppholdstimer i kommunale barnehager (kr) ³	71,4	75,6	79,9	85	6,4 %	79,5	106,9 %
Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til innvandrerbarn 1-5 år (prosent)	75	86,2	95,3	75	-21,3 %	83,9	89,4 %
Netto driftsutgifter barnehager i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (prosent)	21	24,4	23,2	23,3	0,4 %	14,4	162,5 %
Netto driftsutgifter barnehager, per innbygger 1-5 år (kr)	138 001	148 994	167 170	182 798	9,3 %	164 477	111,1 %
Korrigerte brutto driftsutgifter f201 per korrigerte oppholdstimer i kommunale barnehager (kr) ⁵	56,1	59,5	62	66,6	7,4 %	63,1	105,5 %

- Nedgang i andel barn 1-2 år med 2,1 %. 0,6 % over landsgjennomsnittet
- Andelen barn i kommunale barnehager er 18,4 % lavere enn landsgjennomsnittet
- Antall barn korrigert per årsverk til grunnbemanning gikk ned 6,7 %

- Andel barnehagelærere i forhold til grunnbemanning økte med 9,5 % og ligger 13,8 over landsgjennomsnittet
- Andel barn som får spesialpedagogisk hjelp, i forhold til alle barn i kommunale barnehager gikk ned 53,3 % og utgjør 53,8 av landsgjennomsnittet
- Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til innvandrerbarn 1-5 år har gått ned med 21,3 % og er 14,0 % under landsgjennomsnittet
- Netto driftsutgifter barnehager pr innbygger 1-5 år økte med 9,3 % og ligger 11,2 % over landsgjennomsnittet

RAMMEOMRÅDE 7 - 9 SEKTOR FOR TEKNISKE TJENESTER INKL. VA OG HAVN

Sektor for tekniske tjenester er organisert i to enheter:

- Enhet for teknisk drift
- Enhet for næring og byutvikling

Kommunalsjef med stab har 3 årsverk.

Tabell 46 Rammeområde for tekniske tjenester inkl. VA og havn

Ansvar 2 (1000 kr)	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024	Budsjett 2020	R2019
70 - Kommunalsjef for teknisk	3 733	-578	-615	0	2 371	4 001
72 - Enhet for næring og byutvikling	13 412	600	-1 200	0	14 887	13 740
76 - Enhet for Teknisk drift ETD	9 427	0	0	0	8 109	7 452
77 - Avdeling for renhold	16 860	190	803	190	16 597	0
78 - Avdeling for byggdrift	32 994	140	227	190	35 569	50 394
80 - Avdeling for samferdsel	10 224	0	1 750	0	10 875	9 749
84 - Avdeling for VA drift	-11 584	-3 818	-3 390	-3 256	-14 655	-17 051
86 - Avdeling for utedrift	4 886	0	0	0	5 420	6 103
Sum totalt	79 952	76 485	74 059	71 182	79 171	74 388
Totalt utgifter	168 625	169 026	170 566	170 945	165 906	165 317
Totalt inntekter	-88 673	-92 541	-96 507	-99 763	-86 734	-90 929
Sum	79 952	76 485	74 059	71 182	79 171	74 388

Tabell 47 Endringer Teknisk 7-9

Enhet	Tiltak	2021	2022	2023	2024
Sektor	Budsjett 2020	79 171			
Sektor	Deflatorjustering	453			
Sektor	Korrigeringer pensjonsestimat	-1 764			
Teknisk drift	FDV Gymsal Tingsaker	271	379		
Teknisk drift	FDV Gymsal Borkedalen			271	379
Teknisk drift	FDV Utvidelse Lillesand ungdomsskole	1 175			
Teknisk drift	FDV Ny turnhall	-325		975	
Teknisk drift	FDV Dovre	1 300			
Teknisk drift	FDV Sjømannsheimen	-325			
Teknisk drift	FDV Nye boliger rus/psykiatri			359	
Teknisk drift	Kontingenter	580			
Teknisk drift	Finanskostnader rundkjøring Dovre			1 750	
Teknisk drift	Inntekter Dovre	-2 100			
Teknisk drift	Inntekter nye boliger rus/psykiatri			-576	

Sektor	Revisjon arealplan	300	600	-1 200	
Sektor	VA - Økte tilskudd		-1 000	-1 000	
Sektor	Diverse justeringer	0			
Sektor	Økte gebyrer VA		-2 818	-2 390	-3 256
Sektor	Reduksjon gebyrer VA	4 450			
Sektor	Rensing av vannbasseng Reveråsen	-75			
Sektor	Det anlegges midlertidig atkomst til Dovre fra 420	-700			
Sektor	Det inngås avtale om utleie av turnhall og skytebane til de respektive brukerne (i den grad de faller utenfor gratisregelen for barn og unge)		-50		
Sektor	Oppstartmidler vann- og aktivitetspark i Langedalstjønna	-25			
Sektor	Effektivisering	-534	-578	-615	
Sektor	Kutt 2021	-1 900			
Sektor	Sum endringer	781	-3 467	-2 426	-2 877
Sektor	Ny ramme	79 952	76 485	74 059	71 182

Ny organisering fra 2021:

Fra og med 01.01.2021 organiseres sektoren i tre enheter. Den nye enheten skal utøve myndighetsutøvelse og saksbehandling innen fagområdet vann og avløp, og har ansvar for tilsynsoppgaver og planlegging. Oppgavene er også innen drift og vedlikehold, knyttet til rammeområdet selvfinansierende tjenester (vann og avløp). Enheten skal videre drifte og vedlikeholde KOMTEK-gebyr, vannmåledata og matrikkelsynk.

Investeringsprosjekter knyttet til vedtatte prioriteringer i hovedplan for vann og avløp vil bli fulgt opp i enheten, sammen med innspill/ medvirkning til selvkostmodell som ligger til grunn for økonomisk styring og gebyrfastsettelse.

I forbindelse med arbeid med en mulig reservevannsløsning kan det på sikt være behov for en ekstra prosjektleder. Ressurser til dette arbeidet er ikke lagt inn i ny bemanningsplan, men må løses når behovet er der. Enhet for vann og avløp (EVA) vil ved etableringen bestå av 11 årsverk.

Hovedmålsettinger for teknisk sektor er å oppnå høy kunde- og medarbeidertilfredshet gjennom forutsigbar og effektiv oppgaveløsning med god faglig kvalitet.

Viktige generelle tiltak for sektoren:

- Koordinering av aktiviteter i sektoren og grensesnitt mot andre sektorer.
- Arbeid knyttet til å opprettholde et stabilt fagmiljø, med kompetente og dyktige medarbeidere, gjennom internkontroll og kompetanseheving.
- Synliggjøring av virksomhetens oppgaveløsning overfor brukere, media og politisk nivå.
- Tilpasse organisasjon og tjenestenivå til de økonomiske rammene.

Tilrettelegging for næring ligger under rammeområde 7.

Sektoren har også ha ansvar for forvaltning, ivaretagelse og utnyttelse av kommunens eiendomsrelaterte aktiva.

Enheten utfører myndighetsutøvelse etter plan- og bygningsloven, havne- og farvannsloven, forurensningsloven, vegloven, vegtrafikkloven og parkeringsforskriften.

Enheten har ansvar for samferdselsplanlegging, samferdselstiltak og trafikksikkerhetsarbeid. I tillegg skal enheten følge opp kommunens overordnede miljø- og klimaarbeid. Innenfor fagområdene jord- og skogbruk, naturforvaltning, oppmåling, geodata og eiendomsskatt skal enheten følge opp vertskommunesamarbeid med Birkenes kommune.

Enheten er i dag inndelt i to avdelinger:

1. Byggesaksavdelingen

Byggesaksavdelingen saksbehandler etter plan- og bygningsloven og har blant annet ansvar for behandling av søknader, vedtaksbehandling, oppfølging av kommunale vedtak, håndheving av byggeforbud, ulovlighetsoppfølging og utstedelse av ferdigattester.

2. Avdeling for infrastruktur

Avdelingen utfører forvaltningsoppgaver tilknyttet kommunens infrastruktur; vann- og avløp, vei/veibelysning og havn (trafikkhavn, småbåthavn og gjestehavn).

Det er per i dag ingen egen planavdeling. Arealplanleggerne rapporterer direkte til enhetsleder. Primæroppgaver til planleggerne er saksbehandling av private planforslag, reguleringsplaner, områdeplaner, konsekvensutredninger, arbeid med kommuneplan og kommunedelplaner, samt annen rådgivning og saksbehandling etter plan- og bygningsloven.

Antall ansatte/årsverk: 16,2 årsverk

Hovedprioriteringer:

- God kvalitet i plan- og byggesaksbehandlingen
- Prioritere private planinitiativ
- Tilrettelegging for næringslivet
- Forurensning og tiltaksplaner
- Internkontroll

Utfordringer:

Aktiviteten er til dels avhengig av markedet. Befolkningsøkning medfører tilsvarende press på alle lovpålagte oppgaver innenfor enheten.

- Det er avgjørende å sikre stabilitet i bemanningen for å oppnå de mål som bl.a. er satt i forhold til saksbehandlingsfrister. De siste to årene har det vært stor turnover.
- Tid og ressurser til å starte arbeidet med Klima, miljø og energiplan.

Tiltak:

- Følge vedtatte planverk i enhetens prioritering av arbeidsoppgaver.
- Overvåke og varsle planbehov.
- Videreutvikle rutiner og internkontroll for å effektivisere og kvalitetssikre driften, herunder saksbehandlingen, på alle områder.
- Arbeide målrettet for å sikre stabil bemanning og kompetanse.
- Prioritere videreutvikling av kompetanse innen enhetens arbeidsområder.

Tabell 48 KOSTRA oversikt fysisk planlegging mm

Nøkkel tall	Lillesand			Endring	Landet	Andel Landet	
	2016	2017	2018				2019
Reguleringsplaner vedtatt i alt (antall)	9	8	5	6	20,0 %	1440	0 %
Andel av reguleringsplanene som ble møtt med innsigelser (prosent)	18	..	33	20	-39,4 %	27	74 %
Byggesøknader i alt behandlet (antall)	389	..	583	301	-48,4 %	77458	0 %
Behandlede byggesøknader med 3 ukers frist (antall)	29	..	489	261	-46,6 %	32788	1 %
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist (dager)	16	15	-6,3 %	18	83 %
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist (dager)	59	47	-20,3 %	37	127 %
Andel av innvilgete byggesøknader som skjer gjennom vedtak om dispensasjon fra plan (prosent)	63	..	31	37	19,4 %	17	218 %
Tilsyn for byggevirksomhet som er unntatt søknadsplikt (antall)	1	..	2	1	-50,0 %	1573	0 %
Søknader om nye bygninger i strandsonen som ble innvilget (antall)	17	..	17	7	-58,8 %	884	1 %
Andel av søknader om nye bygninger i LNF-/LNFR-områder som ble innvilget (prosent)	100	..	87	53	-39,1 %	95	56 %
Andel av søknader om tiltak i freda eller verneverdige områder / bygninger som ble innvilget (prosent)	48	..	49	45	-8,2 %	46	98 %
Selvkostgrad i byggesaker (prosent)	97	89	94	89	-5,3 %	83	107 %
Netto endring i antall boliger (antall)	98

- Reguleringsplaner vedtatt i alt økte med 20 %
- Andel av reguleringsplanene som ble møtt med innsigelser gikk ned 39 %
- Byggesøknader i alt behandlet (antall) gikk ned 48 %
- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist gikk ned 6 % og er 17 % under landsgjennomsnittet
- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist gikk ned 20 %, men ligger 37 % over landsgjennomsnittet
- Selvkostgrad i byggesaker ligger 7 % over landsgjennomsnittet

ENHET FOR TEKNISK DRIFT

Enhet for teknisk drift (ETD) består av 4 fagavdelinger fra 2021; Avdeling for renhold, Avdeling for byggdrift, Avdeling for vei og havn samt Avdeling for park og idrett.

Enheten har ansvar for forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling av kommunens formålsbygg (ca. 90.000 m²), kommunale veier, skjærgårdstjeneste, anlegg, park- og grøntareal, friluftsområder, trafikkhavn, gjestehavn, småbåthavner, bobilhavn og idrettsanlegg. Foruten formålsbygg som skoler, barnehager, sykehjem, idrettshaller og administrasjonsbygg, ivaretar enheten også kommunens eierrolle for ca. 120 kommunale boliger.

Enhet for teknisk drift ivaretar kommunal veimyndighet og har ansvar for samferdselsplanlegging (inkl. havn og havnesikkerhetsregime), planer, samferdselstiltak og trafiksikkerhetsarbeid, samt myndighetsutøvelse etter vegloven, vegtrafikkloven og parkeringsfordriften.

Antall ansatte/årsverk: 50,8 årsverk

Hovedprioriteringer

- Virksomhetsplanlegging (lovpålagte oppgaver vs. andre oppgaver)
- Kompetanse (riktig kompetanse samt kompetanseutvikling)
- Investeringsprosjekter
- Utvikle kvalitetssystemet og internkontroll
- Rutiner

Utfordringer:

Høy andel eldre bygningsmasse med stort vedlikeholdsbehov stiller store krav til innsats for å ivareta offentlige krav og pålegg. Særskilte utfordringer er blant annet knyttet til inn klima.

- Økning av den kommunale bygningsmassen og endret bruk av den eksisterende. Det er viktig at ETD involveres tidlig da vi skal overta bygg og ha ansvar for drift, renhold og uteområder.
- Økt portefølje kommunal vei/infrastruktur som følge av fortløpende overtakelser etter utbyggingsprosjekter.
- Etterslep på vedlikehold av kommunale veier, kaier og broer.
- Kommunens ganske omfattende tilrettelegging i friluftslivsområdene, inklusive skjærgårdsparken, gir økt vedlikeholdsbehov og behov for mer ressurser.
- Variable kostnader innen snøbrøyting kan gi store variasjoner i driftsbudsjettet i året som kommer.
- Svømmehallen i Møglestuhallen.

VANN OG AVLØP

Antall ansatte/årsverk: 11,2

Vann og avløp samles i en enhet fra 01.01.2021

Lillesand kommune står overfor store utfordringer innen vann- og avløpssektoren i årene som kommer. Utfordringene er knyttet til befolkningsvekst og nye bolig- og næringsetableringer, samt nye krav i sentrale lover og forskrifter. Merk at prioriterte investeringer er i henhold til vedtatte arealplaner og utbyggingsavtaler.

Det anbefales å gjennomføre foreslåtte tiltak innenfor planperioden for å imøtekomme ny utbygging av bolig- og næringsseiendommer. Det vises blant annet til næringsetableringer på Kjerlingland, Brønningsmyr og Storemyr, i tillegg til nye boligområder på Dovre, Stykkene, Luntevika og Tingsaker. Det er viktig at det fortsatt er fokus på sanering av gammelt ledningsnett for å forebygge ledningsbrudd, redusere antall vann- og spillvannsløkkasjer og forhindre overløp til kommunens resipienter. Det foreslås omfattende saneringstiltak iblant annet Storgata, Vestregate, Oddekleiva-Sandsmyra, Seljelia, Bregnesvingen, Eineråsen og Furulia innen neste økonomiplanperiode. Gammelt ledningsnett, og gamle fellesledninger, har for liten kapasitet for tilknytning av ny bebyggelse. Det er samtidig viktig å gjennomføre nødvendige tilpasninger i forhold til klimaendringer og overvannshåndtering. Dette medfører at sanering av gammelt ledningsnett er avgjørende i forhold til muligheter for fortetting i eksisterende boligområder.

Planer for etablering av reservevann mellom Lillesand, Kristiansand og Grimstad videreføres innenfor kommende hovedplanperiode. Drikkevannsforskriften setter krav til kommunens vannbehandlingsanlegg, både i forhold til kapasitet og tilstrekkelig hygienisk barrieresikring.

Nasjonale krav til sekundærrensing for Fossbekk avløpsrensaneanlegg skal oppfylles innen 2023. Det legges opp til å legge ned kommunens avløpsrensaneanlegg i Høvåg og Kjøpmannsvik på sikt. Det planlegges å bygge om rensaneanleggene til pumpestasjoner, og overføre avløpsvannet fra Høvåg til rensaneanlegget på Fossbekk.

Hovedplan for VA-området skal opp til behandling samtidig med forslaget til budsjett og økonomiplan. Dette budsjettforslaget er basert på forslaget til hovedplan for vann og avløp. Foreslått investeringsnivå innen VA-området vil føre til en moderat økning av VA-gebyrene innenfor kommende økonomiplanperiode.

Vann- og avløp i Lillesand kommune skal kjennetegnes av følgende nøkkelord:

- Framtidsrettet
- Miljøvennlig
- Høy kvalitet
- Fornuftig prisnivå

Hovedplan for vann

Overordnede mål i hovedplan for vann:

- Lillesand kommune skal levere drikkevann slik at kravene i drikkevannsforskriften overholdes.
- Den kommunale vannforsyningen skal være sikker, og levere tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann.

Hovedplan for vann har følgende satsingsområder:

- Reduksjon av lekkasjer
- Sikker vannforsyning
- Fornyelse og utskifting
- Tilpasning til klimaendringer
- Økt kompetanse og effektivitet

Hovedplan for avløp

Overordnede mål i hovedplan for avløp:

- Avløp i Lillesand kommune skal håndteres på en slik måte at kravene i utslippstillatelsen er tilfredsstillt, og dermed bidra til å oppfylle vannforskriftens mål om god miljøtilstand.
- Avløp i Lillesand kommune skal håndteres på en miljømessig forsvarlig måte, slik at det ikke forårsaker skader eller ulemper.

Hovedplan for avløp har følgende satsingsområder:

- Reduksjon av fremmedvann
- Redusert utslipp
- Fornyelse og utskifting
- Tilpasning til klimaendringer
- Økt kompetanse og effektivitet

Tabell 49 KOSTRA oversikt samferdsel

Nøkkel tall	Lillesand				Endring	Landet	Andel landet
	2016	2017	2018	2019			
					2018-2019	2019	2019
Andel km tilrettelagt for syklende som kommunen har ansvaret for av alle kommunale veier (prosent) ³	29,5	30,1	26,4	26,4	0,0 %	14,6	181 %
Andel kommunale veier og gater med belysning av alle kommunale veier og gater (prosent)	51,3	48,2	46	51,7	12,4 %	61,5	84 %
Utgifter til vedlikehold av kommunale veier og gater av totale nto. dr.utg. til kommunale veier og gater (prosent) ⁴	16,2	18,4	45,8	29,2	-36,2 %	28,5	102 %
Andel kommunale veier og gater uten fast dekke av alle kommunale veier og gater (prosent) ²	23,1	10,8	31	26,4	-14,8 %	27,2	97 %
Brutto driftsutgifter til samferdsel per innbygger (kr)	1209	1228	2040	1311	-35,7 %	1809	72 %
Brutto driftsutgifter til gatebelysning langs kommunale veier og gater per kilometer belyst vei (kr) ¹	17425	13625	53250	36911	-30,7 %	21770	170 %
Brutto investeringsutgifter til kommunale veier og gater per innbygger (kr)	2014	853	1602	2187	36,5 %	1505	145 %
Antall km tilrettelagt for syklende som er et kommunalt ansvar (km) ⁵	23	25	23	23	0,0 %	5798	0 %

Netto driftsutgifter til kommunale veier og gater per innbygger (kr)	1104	1087	1849	980	-47,0 %	1116	88 %
Netto driftsutgifter til kommunale veier og gater per km (kr)	151 436	142 337	233 563	124 678	-46,6 %	150816	83 %

- Andel km tilrettelagt for syklende som kommunen har ansvaret for av alle kommunale veier er uendret fra 2018 til 2019 og er 81% høyere enn landsgjennomsnittet
- Andel kommunale veier og gater med belysning av alle kommunale veier og gater er 16 % lavere enn landsgjennomsnittet
- Utgifter til vedlikehold av kommunale veier og gater av totale nto. dr.utg. til kommunale veier og gater gikk ned 36,2 % og er 2 % høyere enn landsgjennomsnittet
- Andel kommunale veier og gater uten fast dekke av alle kommunale veier og gater gikk ned 14,8 % og ligger 3 % under landsgjennomsnittet
- Brutto driftsutgifter til samferdsel per innbygger gikk ned 35,7 % og ligger 28 % under landsgjennomsnittet
- Brutto driftsutgifter til gatebelysning langs kommunale veier og gater per kilometer belyst vei gikk ned 30,7 % og ligger 70 % over landsgjennomsnittet
- Brutto investeringsutgifter til kommunale veier og gater per innbygger økte med 36,5 % og ligger 45 % over landsgjennomsnittet
- Netto driftsutgifter til kommunale veier og gater per innbygger gikk ned 47 % og ligger 12 % under landsgjennomsnittet
- Netto driftsutgifter til kommunale veier og gater per km gikk ned 46 % og ligger 17 % under landsgjennomsnittet

HAVN

Økonomisk ansvar knyttet til havn rapporteres fra Enhet for teknisk drift.

Alle havnerelaterte oppgaver sorterer under havn. Det er omfattende drift av Lillesand havn: 11 småbåtanlegg, 1 gjestehavn, 2 trafikkhavner og anslagsvis 12 kommunale kaier og allmenninger spredt utover kystlinjen til kommunen.

Betalingsattsene for årsleie i småbåtanleggene, samt anløp i trafikkhavna reguleres som for tidligere år med 5 %.

Utfordringer:

- Få ressurser er tilknyttet havn.
- Etterslep på vedlikehold av kommunale kaier og småbåtanlegg.
- Behov for fornying av leieavtaler knyttet til havnas eiendommer.

Tiltak:

- Utvikle strategi for videre utvikling og etablering av kommunale småbåtplasser.
- Kartlegge status på alle kommunaleide brygger, kaier og broer, og utarbeide en detaljert handlingsplan for å nå ønsket standard.
- Styrke samarbeid med ekspeditør i trafikkhavna og brukere av kommunale havneområder.

KRISTIANSANDSREGIONEN BRANN OG REDNING IKS

Kristiansandsregionen brann og redning IKS er et interkommunalt selskap for kommunene Vennesla, Lillesand, Birkenes og Kristiansand. Innbyggertallet i kommunene utgjør til sammen 142.707 personer pr. 01.01.20.

Brannvesenet har ansvaret for alle lovpålagte oppgaver i eierkommunene i henhold til lov om brann og eksplosjonsvern. Selskapet har ansvaret for brann- og redningsberedskap, og for brannforebyggende og kontrollerende oppgaver. Feiervesenet skal utføre feiing og tilsyn med røykkanaler og fyringsanlegg og drive med motivasjons- og informasjonstiltak om brannfaren ved fyring. Selskapet har hovedkontor i Kristiansand. Selskapet har ca. 180 ansatte, hvorav ca. 100 er deltidsansatte.

Lillesand kommune skal i 2021 betale 8,147 mill. kr. til dekning av utgifter til brannvesenet, og 0,885 mill. kr. til dekning av feiervesenet i Kristiansandsregionen brann og redning IKS.

OM INVESTERINGSPROSJEKTENE

Investeringene finansieres i hovedsak av nye låneopptak og momskompensasjon, men enkelte av investeringsprosjektene får tilskudd fra staten og fylkeskommunen. I oversikten under vises prosjekter med ekstern finansiering.

Tabell 50 Prosjekter med ekstern finansiering

Inntekter	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024
Moms komp	20 127	44 123	6 300	5 560
Gymsaler Tingsaker og Borkedalen				10 000
Tilskudd Rusboliger		10 800		
Turnhall/m skytebane				8 800
Salg eiendom	8 000	18 000	33 000	10 000
Salg kommunale boliger	4 000	4 000	4 000	4 000
Bruk av fond	1 900	1 900	1 900	1 900
Sum inntekter	34 027	78 823	45 200	40 260

I hovedtabellen under er alle investeringsprosjektene i budsjett og økonomiplan listet opp. Alle prosjekter under samme prosjektledelse samles i ett felles hovedprosjekt, på lik linje med hovedplan vann og avløp. Unntaket er større enkeltprosjekter, der det rapporteres fortløpende på fremdrift og økonomi. Videre er nye prosjekter, samt større investeringsprosjekter og hovedprosjekter, kommentert.

Investeringsbudsjettet skal til enhver tid gjenspeile et mest mulig realistisk investeringsnivå i perioden. Forpliktelser og prioriteringer i investeringsplanen legger føringer for kommunens gjeldsutvikling og økonomiske handlingsrom. For å kunne legge frem en investeringsplan som inkluderer alle prioriterte investeringsbehov i perioden vil ikke alle budsjetttrammer kunne være endelige, og det må regnes med endringer i forventet totalramme etter hvert som prosjektet blir klarere definert.

Lillesand kommune har innført en prosjektmetodikk basert på DIFIs «Prosjektveiviseren». Metodikken brukes bl.a. på større investeringsprosjekter hvor prosjektene inndeles i ulike faser. Usikkerhetsgraden til budsjetttrammens størrelse og periodisering vil avhenge av hvilken fase prosjektet er i ved budsjetteringstidspunktet. I 2020 ble Stab for økonomi og prosjekt etablert for bedre planlegging og styring av investeringsprosjekter.

Konseptfase

Usikkerhetsgrad +/- 30 %

Behov foreligger og defineres. Konseptvurderinger av alternative løsninger utarbeides i denne fasen. Tid og kostnad for gjennomføring anses som høyst foreløpige estimater med stor usikkerhet. Prosjektet synliggjøres i budsjett og økonomiplan. Vedtak av budsjett anses som en intensjon, men budsjetttrammen er ikke fastsatt. Konseptvalg og andre praktiske hensyn må besluttes før prosjektet kan overføres til planleggingsfasen.

Planleggingsfase

Usikkerhetsgrad +/- 20 %

Konsept er valgt og planleggingsfase er besluttet igangsatt. Estimater for tid og kostnader er frem til gjennomført anskaffelse noe usikre. Prosjektet går over i gjennomføringsfase først når prisene foreligger og er innenfor vedtatt budsjetttramme.

Gjennomføringsfase

Vedtatt budsjetttramme

Kostnadsramme er vedtatt og prosjekt er klar til gjennomføring etter endt planleggingsfase og anskaffelse. Tid og kostnadsrammer er ganske sikre. Alle prosjekter over 2 mill. kr. skal i henhold til tidligere vedtak godkjennes av formannskapet for gjennomføring.

BRUTTOINVESTERINGER

Rådmannen fremmer forslag om brutto investeringer i 2021 på 163,3 mill. kr. Forslaget bygger på tidligere vedtak om investeringer, nye forutsetninger om kostnader og nye prosjekter som er spilt inn. Rådmannen har redusert investeringer til skole med 77 mill. kr. I de to siste åren er investeringsnivået hhv 99,1 mill. kr. og 108,6 mill. kr. Rådmannens forslag til investeringsbudsjett er ambisiøst, selv etter en prosess hvor investeringsprosjekter er kuttet, redusert og/eller forskjøvet i tid.

Siden store deler av investeringene må lånefinansieres, får et ambisiøst investeringsbudsjett konsekvenser for kommunens driftsbudsjetter i form av økte renter, avdrag og driftsmessig konsekvenser knyttet til prosjektene.

Hovedtyngden av investeringer vil i planperioden 2021 til 2024 ligge i år 2022. Årsaken til dette er at tidligere planlagte prosjekter har blitt utsatt, eksempelvis Turnhallen, men også på grunn av manglende avklaringer knyttet til skolestruktur.

Tabell 51 Investeringsprosjekter

Nummer	Prosjektnavn	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024
100000	Adm. Prosjekter	1 000	1 000	1 000	1 000
103000	Hovedprosjekt Havn	4 300	1 700		
160540	Styrking sentrum	1 000	13 500		
160541	Reguleringsplan Kjetil Moes plass	400			
170041	IKT hovedprosjekt	9 800	9 850	9 300	9 200
170084	IKT hovedprosjekt bredbåndsutbygging	4 000	1 200		
180999	Intern finans	1 900	1 900	1 900	1 900
210099	Læremidler fagfornyelsen	4 000			
300015	SIO velferdsteknologi	200	200	200	200
332011	Dagsenter habilitering, ombygging Dovre	1 000			
432008	Nye boliger Rus/psykiatri	2 000	25 000		
434003	Skatepark Høvåg	1 500	1 500		
440130	Kjøp sosial/flyktning bolig	4 500	4 500	4 500	4 500
480027	Infrastruktur Dovre	1 000	5 276		
550512	Restaurering kirkebygg	492			
560080	Etablering meråpent bibliotek	200			
560100	Kulturminner - synliggjøring Flaksvandbanen	250			
600000	Hovedprosjekt bygg	11 000	10 000	10 000	10 000
610004	Gymsal Borkedalen skole	9 633	27 000		
610012	Tingsaker skole - ny gymsal	25 759			
634010	Ny Turnhall	1 000	21 389		

651032	Realisering kommunedelplan idrett og friluft	6 100	1 000	1 000	1 000
653095	Hovedplan VA	49 300	57 900	61 200	74 400
751000	Hovedprosjekt kommunalteknikk	6 500	6 500	5 300	6 400
751118	Nedgravd søppelanlegg havna	1 750			
751119	Vei vindmøllepark	1 750			
999999	Opprustning skoler sentrum	3 000	97 000		
999999	Ombygging Brentemoen		300	4 700	
999999	Ny kunstgressbane	10 000			
Totalt		163 334	286 715	99 100	108 600

100000 - Administrative prosjekter

Administrative prosjekter er en samlepost på flere mindre prosjekter som er ledet fra Rådmannens stab. Innkjøp av møbler/inventar og biler for hele organisasjonen er samlet her. Det er satt av 1,0 mill. kr. pr. år i økonomiplanperioden.

103000 - Hovedprosjekt havn

Hovedprosjekt havn dekker investeringer knyttet til rehabilitering/oppgradering av kommunens småbåthavner, kaier og gjestehavn.

Tabell 52 Investering Havn

Nummer	Prosjekter	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024
103600	Rehabilitering/ oppgradering småbåthavn	200	1 000		
107011	Brygger sentrum	800	200		
751055	Kommunale kaier	500	500		
999999	Ny brygge Verven (for fiskere)	2 800			
Totalt		4 300	1 700	0	0

Rådmannens forslag er å sette budsjettet til 0 i 2023 og 2024.

160540 - Styrking sentrum

Bystyret behandlet i september 2018 en sak om etablering av helårs gågate i Lillesand sentrum. I den forbindelse ble det vedtatt at alle midlene som er avsatt til «styrking av sentrum» skal benyttes til opparbeidelse av helårs gågate og PARK3. Bystyret vedtok desember 2019 å øke budsjettet på gågateprosjektet med 4 mill. kr. i 2021 og 6 mill. kr. i 2022. Rådmannens forslag er å sette budsjettet til 1 mill. kr. i 2021 og 13,5 mill. kr. i 2022.

170041 - Hovedprosjekt IKT

IKT Hovedprosjekt er kommunens samlede investeringsbudsjett for IT. Kommuneplanens mål fra 2019 om digitalisering, samt digitaliseringsstrategien som bystyret vedtok i juni 2017, skal realiseres og IKT Hovedprosjekt vil brukes for å investere i teknologi og systemer for å oppnå dette.

Etableringen av IT-tjenesten i Birkenes og Lillesand kommune i 2018 innebærer at kommunen nå har en egen organisasjon til å gjennomføre planlagte investeringer som har stått på vent, herunder blant annet oppgradering av trådløst nett, oppgraderinger av møterom, anskaffelse av nye fagsystemer og innføring av nye digitale tjenester. Planen er at mye av etterslepet de siste årene skal gjennomføres i økonomiplanperioden.

Tabell 53 Investering IKT

Nummer	Prosjekter	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024
170051	Nettverksinfrastruktur	1 200	1 000	1 000	1 100
170054	PC- innkjøp og oppgradering	1 600	1 500	1 500	1 500
170055	Oppgradering fagsystemer generell	800	800	800	800
170058	IT- utstyr oppgradering skolesektor	1 500	1 500	1 500	1 800
170059	IT- utstyr barnehage	200	200	200	200
170069	Telefoniutstyr	100	100	150	150
170070	Innkjøp av kopimaskiner/ skrivere	350	350	350	350
170071	Nettbrett	100	100	100	100
170073	Digitalisering politiske møter	0	0	700	200
170074	Serveroppgradering	800	2 000	1 000	900
170075	Applikasjoner til økonomisystemer	200	200	200	200
170076	IT- utstyr Lillesand voksenopplæring	100	100	100	100
170085	Digitalisering (digital post og arkiv)	400	400	400	500
170086	Nytt utstyr i møterom	250	250	250	250
170087	Trådløst nett	1 500	750	450	450
170121	NAV digitalisering	100	0	0	0
170122	Smart by Lillesand	200	200	200	200
999999	Prosjektledelse	400	400	400	400
Totalt		9 800	9 850	9 300	9 200

170084 - Hovedprosjekt IKT bredbåndsutbygging

For å gjennomføre bredbåndsutbygging i tråd med strategisk plan for bredbåndsutbygging vedtatt av bystyret i februar 2016 videreføres IKT-hovedprosjekt for bredbåndsutbygging 2020-2024.

Bystyret vedtok i sak 065/18 bredbåndsutbygging i Høvåg i et samarbeid med Telenor. Kommunen har i tillegg fått statlige og fylkeskommunale bidrag til utbygging av et stort område fra Østre Vallesverd til Gitmark, langs skjærgården, og er i dialog om utbygging av bredbånd til de mindre områder i kommunen som fortsatt mangler et tilbud om høyhastighetsbredbånd.

Midlene som settes av til IKT hovedprosjekt bredbåndsutbygging skal dekke en kommunal andel av infrastrukturen som bygges, og sikre utbygging av høyhastighetsbredbånd til alle innbyggere.

Grunnet et mindreforbruk i 2020 på 3 mill. kr. foreslås det å øke budsjettet i 2021 fra 2 mill. kr. til 4 mill. kr. og å sette 1,2 mill. kr. i 2022.

180999 - Intern finans

KLP er et kundeid selskap, noe som betyr at Lillesand kommune er med på eiersiden og er med på å stille egenkapital i selskapet. Forsikringsselskaper som KLP er underlagt krav til kapitaldekning, det vil si at egenkapitalen i selskapet skal stå i et visst forhold til kundekapitalen (selskapets eiendeler/aktiva). Fordi KLP sitt forsikringsfond vokser, vokser også kravet til egenkapital. KLP har derfor jevnlig behov for tilførsel av egenkapital. Dette er ikke en kostnad, men en form for sparing/investering, og blir derfor ført i investeringsregnskapet. Det er satt av 1,9 mill. kr. pr. år i økonomiplanen.

210099 - Læremidler fagfornyelsen

Fra høsten 2020 fornyes alle læreplanene i grunnskolen. Krittisk tenkning og refleksjon vil bli en viktig del av hva elevene skal lære. Valg og bruk av læremidler er avgjørende for at elevene skal få et godt læringsutbytte.

Skolene i Lillesand kommune har derfor behov for å erstatte de fleste av dagens læremidler (lærebøker etc.) når ny læreplan iverksettes. Dagens læremidler vil bli erstattet av en blanding av digitale læremidler og mer tradisjonelle læremidler. Det ble satt av 5 mill. kr. i 2020 til fornyelse av læremidler, av disse blir 4 mill. kr. overført til 2021.

300015 - SIO velferdsteknologi

Det har vært en satsning innen velferdsteknologi både lokalt og nasjonalt i noen år. Lillesand kommune er bl.a. en del av agderprosjektet på velferdsteknologi. I Plan for helse og omsorg 2020-2025 er velferdsteknologi nevnt som en integrert del av tjenestetilbudet for innbyggerne i Lillesand kommune. For årene 2021- 2024 foreslås en bevilgning på 0,2 mill. kr. pr. år.

332011 - Dagsenter habilitering, ombygging Dovre

Dagsenter for personer med psykisk utviklingshemming, i dag lokalisert til Smedmyra, er ikke lenger egnet til formålet ut fra antall brukere når det gjelder plass, samt at lokalene har store mangler som det ikke er økonomisk forsvarlig å utbedre, målt mot kvaliteten ved å oppføre et nytt bygg. Bystyret har vedtatt at dagsenteret skal legges til Dovre når Enhet for voksenopplæring flytter til Brentemoen. Prosjektet er i en konseptutredningsfase og anslag på investeringskostnader er derfor usikre. Rådmannen foreslår at det settes av 1 mill. kr. i 2021 til gjennomføring av flytting av dagsenteret til Dovre.

432008 - Nye boliger psykiatri/rus

I boligsosialhandlingsplan foreslås det etablert 6 samlokaliserte boliger med personalbase for personer med psykiske og/eller rusproblemer. Foreløpig budsjett settes til 2 mill. kr. i 2021 til et forprosjekt og 25 mill. kr. i 2022 til gjennomføring av prosjektet.

Tabell 54 Driftskonsekvenser nye boliger psykiatri/rus

Beløp i 1000 kr	Total ramme	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Brutto ramme	27 000			2 000	25 000		
Regnskap							
Finansiering							
- Lån	21 600			1 600	20 000		
- Momskomp	5 400			400	5 000		
- Andre tilskudd							
Driftseffekt							
Renter år 1				16	200		
* Renter 2 %	432				32	432	432
* Avdrag 40 år	540				40	540	540
* FDV kostnader						360	360
Sum driftseffekt	972	0	0	16	272	1 332	1 332

434003 - Skatepark Høvåg

Prosjektet fikk overført 3 mill. kr. fra 2019. Prosjektet er i konseptfasen og det foreslås å fordele bevilgningen med 1,5 mill. kr. i hvert av årene 2021 og 2022.

440130 - Kjøp sosial/flyktning bolig

Det foreslås bevilget 4,5 mill. kr. hvert år i økonomiplanperioden.

470027 - Dovre Infrastruktur

Prosjektet gjelder omlegging av kommunal infrastruktur i området; vei, vann og avløp. Kostnadene skal dekke prosjektering, anbudskonkurranse og gjennomføring av tiltaket. Prosjektet hadde et budsjett på 276.000 kr. i 2020 og fikk også overført 2 mill. kr. fra 2019. Budsjettet i 2021 var satt til 4 mill. kr. På bakgrunn av politisk vedtak om ny utredning av prosjektet «Ny sentrumsskole» har dette prosjektet ikke startet. Det settes derfor opp 1 mill. kr. i 2021 og de resterende 5,276 mill. kr. i 2022.

560100 - Kulturminner – synliggjøring Flaksvandbanen

I forbindelse med graving og VA- arbeid utført nederst i Jernbanegata er det ønske om å synliggjøre Flaksvandbanens historikk og å opparbeide området mer bymessig. Prosjektet er i startfasen og 0,25 mill. kr. overføres fra 2020 til 2021 til gjennomføring av prosjektet. Det skal settes opp en informasjonstavle ved skinnegangen i tillegg til at det skal gjøres noen tiltak på og ved selve stasjonsbygningen.

600000 - Hovedprosjekt bygg

I Hovedprosjekt bygg ligger alle investeringer knyttet opp mot kommunens eksisterende bygninger; brannsikring, rehabilitering/oppgradering av formålsbygg, skoler og barnehager, utskiftning av teknisk utstyr. Kommunen har en bygningsmasse på rundt 90.000 m², og mye av dette er av eldre dato.

Tabell 55 Investering Bygg

Nummer	Prosjekter	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024
550004	Rehabilitering museer	200	200	200	200
560230	Rehabilitering/oppgradering av boliger	500	2 000	2 000	1 000
562006	Teknisk utstyr ikke fastmontert i formålsbygg	800	800	800	800
610010	Rehabilitering/oppgradering skolebygg	2 700	300	300	400
616021	Rehabilitering/ oppgradering barnehager			500	500
630001	Rehabilitering/oppgradering Lba	4 000	2 100	2 900	3 000
650226	Brannsikkerhet og generell rehab.formålsbygg	1 500	2 000	2 000	2 000
999999	Rehabilitering/oppgradering uteområde skole	400	400	500	500
999999	Rehabilitering/oppgradering uteområde bhg	400	400	800	400
999999	Rehabilitering/oppgradering Høvågheimen	500			1 200
999999	Avfuktingsanlegg Møglestuhallen		1 800		
Totalt		11 000	10 000	10 000	10 000

610004 - Gymsal Borkedalens skole

Rådmannen foreslår en bevilgning til ny gymsal Borkedalens skole på 10 mill. kr. i 2021 og 27 mill. kr. i 2022.

Tabell 56 Driftskonsekvenser gymsal Borkedalalen

Beløp i 1000 kr	Total ramme	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Brutto ramme	37 000		366	1	9 633	27 000		
Regnskap			366					
Finansiering								
- Lån	23 600		293		7 706	15 600		
- Momskomp	7 400		73		1 927	5 400		
- Andre tilskudd	6 000					6 000		
Driftseffekt								
Renter år 1			3		77	156		
* Renter 2 %	472			6		160	472	472
* Avdrag 40 år	590			7		200	590	590
* FDV kostnader						270	380	380
Sum driftseffekt	1 062	0	3	13	77	786	1 442	1 442

610012 - Gymsal Tingsaker

Bystyret vedtok i økonomiplanen 2019-2022 at det bygges en hall med en størrelse på BTA 803 kvm og med en spilleflate på 16x24. Kostnaden er 26,5 mill. kr. inkl. full kjeller. En slik hall vil kunne få 4,0 mill. kr. i tilskudd i form av tippemidler. Bystyret vedtok at Gymsal Tingsaker fremskyndes og bevilget 2 mill. kr. i 2019 og 24,5 mill. kr. for 2020.

I 2. tertial 2019 fikk prosjektet en budsjettjustering på -1.424.000 kr; fra 2 mill. kr. til 576 000. Av disse ble 304.026 kr. brukt i 2019, og 195.000 kr. overført til 2020. Pga. budsjettjusteringen mangler prosjektet 1.403.461 kr. for å ha en total budsjetttramme som opprinnelig på 26,540 mill. kr.

Et skisseprosjekt skal ferdigstilles i januar 2021 og det vil bli lyst ut konkurranse. Byggearbeidet starter våren 2021 og ferdigstilles vinteren 2021. Budsjettet videreføres i sin helhet til 2021 med 26 mill. kr.

Tabell 57 Driftskonsekvenser gymsal Tingsaker

Beløp i 1000 kr	Total ramme	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Brutto ramme	26 540	304	177	300	25 759			
Regnskap		304	177					
Finansiering								
- Lån	17 232	243	142	240	16 607			
- Momskomp	5 308	61	35	60	5 152			
- Andre tilskudd	4 000				4 000			
Driftseffekt								
Renter år 1		2	1	2	166			
* Renter 2 %	345		5	8	12	345	345	345
* Avdrag 40 år	431		6	10	16	431	431	431
* FDV kostnader						400	400	400
Sum driftseffekt	775	2	12	20	194	1 175	1 175	1 175

610040 – Ny skole sentrum

Bystyret vedtok 21. oktober at saken utsettes til ansatte, elever og andre berørte parter har fått mulighet til å uttale seg om en nedleggelse av Brentemoen skole og utvidelse av Borkedalen skole. Utvidet saksfremlegg med høringsinnspill legges frem for bystyret etter oppsatt tidsplan.

Ny - Opprustning skoler sentrum

For å dekke behovet for skole i sentrum er forslaget fra rådmannen å bygge Borkedalen om til en 3 parallell skole. Det er foreslått en ramme på 100 mill. kr. til opprustning av skoler sentrum.

Tabell 58 Driftskonsekvenser skoler sentrum

Beløp i 1000 kr	Total ramme	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Brutto ramme	100 000			3 000	97 000		
Regnskap							
Finansiering							
- Lån	80 000			2 400	77 600		
- Momskomp	20 000			600	19 400		
- Andre tilskudd							
Driftseffekt							
Renter år 1				24	776		
* Renter 2 %	1 600				48	1 600	1 600
* Avdrag 40 år	2 000				60	2 000	2 000
* FDV kostnader							
Sum driftseffekt	3 600	0	0	24	884	3 600	3 600

Det er foreløpig ikke mulig å kalkulere FDV kostnader.

610027 - Gangbro Lillesand ungdomsskole Holta

Prosjektet fikk overført 80.000 kr. fra 2019 og hadde et budsjett i 2020 på 2 mill. kr. Rådmannen foreslår å ta prosjektet ut av investeringsporteføljen, da 2,08 mill. kr. ikke er tilstrekkelig bevilgning til å bygge en gangbro.

634010 - Ny turnhall

Formannskapet vedtok 27. mars 2019 oppstart av bygging av ny turnhall med skytebane i kjeller. Vedtatt budsjetttramme for ny turnhall var 24,2 mill. kr. inkl. mva. Formannskapet vedtok 2. september 2019 å øke investeringsrammen for ny turnhall fra 24,2 mill. kr. til 30 mill. kr. Bakgrunnen for økningen var arealutvidelse av selve turnhallen for å få plass til dypere trampolinegroper og økte krav til ventilasjon og lydisolering for skytebanen i kjelleren, samt differanse mellom vedtatt investeringsramme og godkjent tilbud som var noe høyere.

Bygging av turnhallen ble på bakgrunn av naboklage midlertidig stanset av fylkesmannen ved vedtak den 19. mars. Som følge av byggestansen vedtok bystyret den 22. april 2020 å øke investeringsrammen fra 30 mill. kr. til 34 mill. kr.

Den 7. mai 2020 opphevet fylkesmannen kommunens vedtak om byggetillatelse for turnhallen.

Bystyret vedtok den 21. oktober 2020 at kommunen skal starte en reguleringsplanprosess for området der turnhallen og skytebanen er påbegynt. Hensikten med planarbeidet er å bygge turnhall med skytebane. Det er avsatt kr. 1,0 mill. kr. inkl. mva. til i 2021 til reguleringsarbeidet. Totalkostnad for ny turnhall er estimert til kr. 40 mill. inkl. mva. Av dette utgjør kr. 8,3 mill. kr. spillemidler.

Tabell 59 Driftskonsekvenser ny turnhall

Beløp i 1000 kr	Total ramme	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Brutto ramme	40 000	233	10 828	6 550	1 000	21 389		
Regnskap		233	10 828					
Finansiering								
- Lån	23 200	186	8 662	5 240		8 311		
- Momskomp	8 000	47	2 166	1 310		4 278		
- Andre tilskudd	8 800					8 800		
Driftseffekt								
Renter år 1		2	87	52		83		
* Renter 2 %	464		4	177	282		448	448
* Avdrag 40 år	580		5	221	352		560	560
* FDV kostnader						400	650	650
Sum driftseffekt	1 044	2	95	451	634	483	1 658	1 658

651032 - Realisering kommunedelplan idrett og friluft

Rådmannen foreslår at det bevilges 1,0 mill. kr. pr. år til oppfølging av kommunedelplan for idrett og friluftsliv. Dette vil utløse noen spillemidler på enkelte av prosjektene.

Bystyret vedtok desember 2019 å øke budsjettet ytterligere med 4,1 mill. kr. i 2020, 4 mill. kr. i 2021 og 3 mill. kr. i 2022. Ubrukte midler fra 2020 overføres til 2021, ellers foreslår Rådmannen å redusere budsjettet til 1 mill. kr. per år i perioden 2021-2024.

653095 – Hovedprosjekt vann og avløp

Hovedplan for VA behandles som egen sak i bystyret. Det foreslås å bevilge 50 mill. kr. i 2021, 60 mill. kr. i 2022, 58 mill. kr. i 2023 og 54,4 mill. kr. i 2024.

Hovedplan for vann og avløp er et strategidokument for kommunen for de kommende 12 år i forhold til å nå overordnede mål og delmål for vann- og avløpsforsyningen i den kommende perioden. Kostnader i forbindelse med vann- og avløpsforsyningen skal dekkes av abonnentene etter selvkostprinsippet.

Investeringstiltakene i handlingsprogrammet vil ivareta kommunens behov og utfordringer i forhold til å tilrettelegge og imøtekomme nye bolig- og næringsetableringer innenfor planperioden. Samtidig legges det opp til tiltak for å øke vannkvalitet og leveringssikkerhet. Overordnede målsettinger fremover vil være produksjon av tilstrekkelig og hygienisk betryggende drikkevann samt reservevann i samsvar med drikkevannsforskriftens krav. Samarbeidet med Kristiansand kommune gjennom en egen selskapsavtale, forventes å gi Lillesand kommune synergier og kostnadsbesparelser ved bygging av nytt vannbehandlingsanlegg, reservevannledning og sekundærledninger i forbindelse med ledningstraseen mot Kristiansand.

Gammelt fellesnett for avløp planlegges erstattet med nytt separat nett for overvann og kloakk. Det er et stort behov knyttet til å skifte ut eldre vannledninger, og å rydde opp i avløpsforholdene for fritidsbebyggelsen. Dette bør imidlertid skje mest mulig i privat regi, og på bakgrunn av anbefalingene gitt i handlingsplan i hovedplan for vann og avløp. Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder har gjennom utslippskonsesjon for Fossbekk avløpsrensaneanlegg stilt krav om høygradig rensing eller sekundærrensning. Kravet må være innfridd innen 2023. Ombygging og utvidelse av Fossbekk RA er foreløpig kalkulert til ca. 19,5 mill.kr. Det planlegges et forprosjekt i 2020-2021 i forbindelse med ombyggingen. Kalkylene vil være mindre usikre etter at forprosjektet er gjennomført.

Kommunen vil i fremtiden stå foran store utfordringer innenfor vann- og avløpssektoren knyttet til reduksjon av vannlekkasjer, overløp fra kloakknnett, fremtidige utslippskrav, klimatilpasning og vannbehandling, befolkningsvekst og nye bolig- og næringsetableringer. Hovedplanen vil gi kommunen et godt beslutningsgrunnlag for å oppnå målsettingene og gjennomføre nødvendige prioriteringer. Bakgrunnen for foreslått økning i investeringsrammen i årene fremover har sammenheng med behovet for nye investeringer for å ivareta lovkrav samt nødvendige utbyggings- og saneringsprosjekt.

Tabell 60 Investering vann og avløp

Nummer	Prosjekter	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024
653125	Grimevann vannkildeundersøkelse	50			
999999	Vannledning Kjøpmannsvik - Jonsøya				4 700
999999	Vannledning Jonsøya- Fjeldal			3 300	
653134	Vannledning Kjerlingland – Fjeldal	9 000	5 000		
999999	Sanering vannledning Frydentopp-Stykkene	3 500			
999999	Sanering vannledning Storgata		3 000	3 000	
999999	Sanering vannledning Vestregate og Kjetil Moes plass		1 500	3 000	
999999	Sanering vannledning Seljelia				3 000
999999	Sanering vannledning Bregnesvingen				2 000
999999	Sanering vannledning Eineråsen				2 000
999999	Sanering vannledning Furulia				1 000
999999	TS Seljelia				2 000
999999	Ombygging og utvidelse Lillesand vannverk	500	1 000	11 000	25 000
99999	Heldalstemmen utbedring			2 000	
999999	Reservevannledning Lillesand - Kristiansand	500	500	2 500	2 500
999999	Adkomstveg HB Storemyr		3 000		
999999	Hovedplan vannforsyning	50	50	50	500
999999	Sanering ledningsnett	200	500	1 400	1 400
999999	Sanering knutepunkt	200	500	1 000	1 000
999999	Høydebasseng Bjellandsåsen	1 000	14 000		
999999	Oppgradering landtakskummer	100	100	100	100
999999	Mobilt utstyr for vannføringsmåling	300			
999999	VA-Vaktbiler	300			
Sum Vann		15 700	29 150	32 350	45 200

Nummer	Prosjekter	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024
655135	Avløpsledning Kjerlingland – Fjeldal	9 500	6 000		
999999	Avløpsledning Hesleviga - Okseviga			3 000	
999999	Ombygging Kjøpmannsvik RA				5 000
999999	Ombygging Fossbekk RA	7 000	12 000		1 000
999999	Avløpssanering Vestregate- bankplassen		2 000	4 000	
999999	Avløpssanering Sandsmyra - Oddekleiva			9 000	
999999	Avløpssanering Storgata		5 000	5 000	
999999	Avløpssanering Seljelia				4 000
999999	Avløpssanering Eineråsen				3 000
999999	Avløpssanering Bregnesvingen				3 000
999999	Avløpssanering Furulia				3 000
999999	Avløpssanering Frydentopp- Stykkene	3 000			
999999	PS Grøgårdsmyr	3 000			
999999	PS Skuggevik	2 000			
999999	PS Kirkekilen	2 500			
999999	PS Kjetil Moes plass			3 000	
999999	PS Ørnefjell		1 500		
999999	PS Fjellidal	2 500			
999999	PS Kosvig	2 000			
999999	Hovedplan avløp	50	50	50	500
999999	Sanering ledningsnett	250	500	1 000	1 000
999999	Sanering knutepunkt	250	400	1 000	1 000
999999	Strategiplan fremmedvann avløp	150			
999999	Utredning nytt hovedrenseanlegg avløp		500	200	100
999999	Systemløsning for avløp	100	200		
999999	Plan for spredt avløp	500	100	100	100
999999	Tilpasning kommunalt avløp ifbm. Reservevannledning	500	500	2 500	2 500
999999	VA vaktbiler	300			
Sum Avløp		33 600	28 750	28 850	29 200
Totalt		49 300	57 900	61 200	74 400

751000 - Hovedprosjekt kommunalteknikk

Hovedprosjekt kommunalteknikk omfatter investeringer knyttet til kommunens infrastruktur (med unntak av vann og avløp) og investeringer knyttet til maskiner/utstyr.

Tabell 61 Investeringsprosjekter kommunalteknikk

Nummer	Prosjekter	Budsjett 2021	ØP 2022	ØP 2023	ØP 2024
652007	Utskiftning av bilparken ETD		800	400	500
659004	Geodata, utvikling og vedlikehold av digitale kartdata	200	200	200	200
751006	Reasfaltering	300	1 000	1 200	1 200
751019	TS Tiltak	1 100	1 400	800	1 000
751051	Maskiner og utstyr ETD	2 400	700	300	2 000
751054	Kartlegging og oppgradering lekeplasser	300	600	700	800
751093	Rundkjøring Dovre/myra				
751125	Oppgradering veilys og veilyskabler	1 000	800	500	500
999999	Registrering og vedtak skilt i kommunen	200	200	200	200
999999	Rehabilitering lys i lysløypa Lillesand stadion		800		
999999	Oppgradering Holta			1 000	
999999	Snuplass Gaupemyr	1 000			
Totalt		6 500	6 500	5 300	6 400

751118 - Nedgravd søppelanlegg havna

Prosjektet skal flytte nedgravd avfallsanlegg ved gamle Stasjonsbygget i Havnegata til ny plassering. Avfallsanlegget er i dag en renovasjonsordning for gjestehavna og fritidseiendommer i området. Lillesand kommune har direkte ansvar for renovasjonsordningen til gjestehavna, mens LiBir har delegert ansvar for renovasjon til fritidsboliger. Ny plassering skal ivareta det kommunale ansvaret knyttet til turistrenovasjon i forbindelse med gjestehavna.

Det er nå kommet et forslag om et flytende anlegg, både fordi det er vanskelig å finne plass på land og fordi en kartlegging utført av LiBir viser at dagens anlegg blir belastet med avfall av andre enn gjestehavna. Forslaget er å etablere en betongflytebrygge med et avfallsanlegg tilsvarende dagens anlegg på land med nødvendig sorteringsfunksjon. Anlegget blir da fritt tilgjengelig fra sjøsiden og med landgang fra landsiden. Dette gir mulighet for å regulere slik at kun betalende gjester med kode kan levere avfall til anlegget ved å etablere en portløsning fra landsiden.

Prosjektet skal detaljprosjekteres høsten 2020 og løsningen legges ut på anbud vinteren 2020. det er anslått å bruke 0,25 mill. kr. i 2020, og det er derfor ønskelig å overføre de resterende midlene til 2021 for gjennomføring av prosjektet.

751119 - Utbedring vei til vindmøllepark

I forbindelse med utbygging av vindmølleparken som nå skal bygges ut på Norbø har kommunen kontaktet utbyggingssselskapet, Askø fornybar, med ønske om oppgradering av den kommunale veien fra FV 402 til Nordbø (Nordbøveien).

Ved å benytte adkomst via FV 402 fremfor privat adkomst via Glamsland, vil kommunen under svært gunstige økonomiske betingelser få opprustet hele den kommunale veien inn til Nordbø/vindmølleparken. Kommunen har etter forhandlinger med Asko blitt enige om at kommunens egenandel inn i prosjektet skal være på 1,4 mill. kr. eks. mva., mens utbygger bidrar med ca. 6 mill. kr. eks. mva. til opprusting av den kommunale veien.

Formannskapet innstiller til bystyret i sak FS 099/19:

Lillesand bystyre ser positivt på å bevilge 1,4 millioner kroner eks. mva. til opprusting av Nordbøveien i forbindelse med utbygging av vindmølleparken på Nordbø, men endelig vedtak om midler til dette må avklares i budsjett 2020/økonomiplan 2020-2023.

Utbedringene av veien må sikre en klassifisering av veien som muliggjør 10 tonn akseltrykk og 60 tonn totalvekt.

Det legges inn 1,750 mill. kr. som inkluderer mva. i 2020, under forutsetning om bystyrets vedtak. Oppstart av prosjektet er utsatt, så det er ønskelig å overføre budsjettet til 2021.

Ombygging Brentemoen

I bystyrets vedtak i sak 082/19 heter det bl.a.: «1. Lillesand bystyre vedtar at følgende strategi for etterbruk av Brentemoen legges til grunn for videre planlegging når lokalisering av ny barneskole i sentrum er avklart: a. Brentemoen benyttes til sambruk voksenopplæringen og kulturskolen. Kulturskolen skal ha førsteprioritet ved fordeling og bruk av lokalene. b. Dagsenteret til habiliteringstjenesten (nå Smedmyra) legges til de ledige lokalene på Dovre (der voksenopplæringen nå er).»

Rådmannen foreslår at det bevilges 0,3 mill. kr. i 2022 til et forprosjekt om ombygging av Brentemoen for å tilpasse til ny bruk, og 4,7 mill. kr. i 2023 til ombygging.

Dette prosjektet må vurderes på nytt, avhengig av nytt vedtak om skolestruktur i sentrum våren 2021.

560080 - Etablering meråpent bibliotek

Bystyret vedtok desember 2019 ett nytt tiltak for langåpent bibliotek med 0,5 mill. kr. i 2020. Det foreslås bevilget 200.000 kr. i 2021 til tilpasning av lokalene og uforutsett.

Ny kunstgressbane

Det foreslås et budsjett på 10 mill. kr. i 2021 for å få lagt ny kunstgressbane. Det er forventet å få tilbakebetalt beløpet av COWI.

TILTAK SOM IKKE ER BLITT PRIORITERT

Her omtales innspill fra enheter og sektorer om behov som ikke er prioritert i rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan. Oversikten er ikke fullstendig og det er behov som ikke er omtalt.

1. Delbetaling på det nye feltet på Høvåg kirkegård. Dette er ett rentefritt lån. I stedet for å ta litt og litt av feltet så tok vi hele i 2016/2017. Dette betaler vi 150.000 kr. pr. år.

2. Høvåg kirke er planlagt malt i 2021. Ett forsiktig estimat her er 500.000 kr.

3. Renovering av orgelet i Vestre Moland kirke. Orgelet er i dårlig forfatning etter å ha blitt dårlig vedlikeholdt. Det kreves en vesentlig ombygging/ renovering 2021. 500.000 kr.

4. Renovering av orgelet i Lillesand kirke. Orgelet er i dårlig forfatning. Det har ikke vært økonomi til å ta ordentlig vare på det og det har blitt "lappet på" i mange år. Det viser seg også at orgelet har en feilkonstruksjon som gjør at ved temperaturforskjeller osv. så slutter orgelet å virke/trenger reparasjon. Her er det nødvendig med en større ombygging. Foreslått gjort i 2022. Forventet pris på dette er 3.000.000-4.000.000 kr. Menigheten må selv stå for deler av finansieringen.